

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 mars justerades.

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2022/23:107 till skatteutskottet

Skrivelse

2022/23:111 till civilutskottet

Motioner

2022/23:2363 och 2372 till arbetsmarknadsutskottet

EU-dokument

COM(2023) 128 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 9 juni*.

COM(2023) 194 till försvarsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 juni*.

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skatteutskottets betänkande

2022/23:SkU10 Ny mervärdesskattelag

Socialutskottets betänkande

2022/23:SoU24 Avskiljningar vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem

Utrikesutskottets betänkande

2022/23:UU7 Internationella relationer m.m.

§ 4 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU7
Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering
föredrogs.

Anf. 1 MERIT FROST LINDBERG (M):

Fru talman! Jämställdhet är en frihetsfråga som har sin grund i alla människors lika värde. Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det är det övergripande målet för jämställdhetspolitiken. Och Sverige är ett av världens mest jämställda länder.

Detta ger dock föga tröst för alla de kvinnor i Sverige som i dag lever under den allra grövsta formen av förtryck, med hot och våld som vardag, för alla de familjer som har förlorat en dotter eller en syster eller för alla de barn som har förlorat sin mamma på grund av pappas slag.

Efter åtta år med den förra regeringen syns inte minsta tillstymmelse till förbättring. I dag mördas i snitt samma antal kvinnor årligen i Sverige som för tio år sedan, och hedersvåldet har fått utrymme att breda ut sig.

Den socialdemokratiska regeringen hade inte någon brådska. Det tog hela fyra år, efter riksdagens tillkännagivande, innan riksdagen kunde rösta om att göra hedersbrott till en egen brottsrubricering. Och när det väl skedde uteblev tyvärr de breddningar av lagstiftningen som Moderaterna föreslagit. Precis som när straff för våldtäkt och sexualbrott sågs över fick vi konstatera att Socialdemokraterna inte var beredda att gå lika långt som vi moderater för att skydda kvinnor och barn.

Vänsterpartiet å sin sida fortsätter oförtrutet att förminska hedersvåldets betydelse och hänvisar till rasism och främlingsfientlighet. För att inte ta minsta risk att personer från en viss kultur skulle kunna misstänkas gör man hellre avkall på de utsattas rättigheter. Men låt oss för en gångs skull tala klarspråk. Hedersvåld upprätthålls just av normer och kultur.

Jag hade en vän som levde med sin mamma och syster, och han led svåra kval. Han tvingades sätta upp regler för hur systemen skulle leva. Det var tider då hon skulle komma hem och anvisningar om vem hon fick träffa. I det här hemmet följdes inget av detta, men utåt försökte han desperat hålla fast bilden av att hans regler gällde. Pressen från pappa på distans vägde oerhört tungt på denna unga pojkes axlar, och bilden var tvungen att upprätthållas framför vännerna för att han inte skulle bli tillintetgjort som man.

Att förminska och tuga om hedersvåld är inte bara att svika de flickor, kvinnor och hbtq-personer som utsätts. Det är också att förvägra hjälp till alla dem som mot sin vilja pressas att knyta näven mot sin mamma eller syster.

Vi i Sverige framhålls gärna som ett föredöme när det kommer till jämställdhet. Men vi har öppnat dörren för ett stort antal människor från andra länder som inte har kommit lika långt. Det är helt andra kulturer, där kvin-

nan till och med kan stå under mannens förmyndarskap. Vi har alltför länge förnekat att detta skapar svårigheter.

Om man ska kunna lösa problem måste man börja med att erkänna att de finns. Vi måste också ha en tilltro till att människor kan anpassa sig och ge människor en ärlig chans att göra det. Då måste alla få ta del av vilka rättigheter och skyldigheter som gäller här i Sverige.

De partier som har gjort sitt yttersta för att profilera sig i jämställdhetsfrågor har gjort sitt minsta för att skydda och agera. Men den moderatledda regeringen med samarbetspartier agerar nu med kraft.

Enligt Tidöavtalet kommer förslag om samhällsintroduktion för asylsökande, samhällsorientering för nyanlända och sfi-undervisning. Det kommer att ligga en ökad tonvikt vid jämställdhet, kvinnors rättigheter, religionsfrihet och samhällets övriga grundvärderingar. Och detta kommer att vara obligatoriskt – på riktigt.

Jag vill också lyfta fram två mycket genomgripande och viktiga reformer som kommer att få stor betydelse för kvinnors trygghet och egenmakt.

Den ena är en fullständig och genomgripande översyn av strafflagstiftningen. Bland annat ingår skärpta straff för vålds- och sexualbrott. Kontaktförbudslagstiftningen ska ses över med fokus på att öka brottsoffrens skydd och rörelsefrihet. Det straffrättsliga skyddet mot så kallade omvändelseförsök ska ses över. Oskuldskontroller ska kriminaliseras. I Tidöavtalet finns också åtgärder som rör skärpta straffskalor för hedersrelaterade brott.

Det är dags att kvinnor och barn får ett människovärde i lagstiftningen. Att höja straffen handlar för det första om att det ska få konsekvenser att bryta mot lagen och skada andra människor. Straffet är ett straff. För det andra handlar det om att brottsoffret ska få upprättelse, åtminstone genom lagstiftningen. För det tredje handlar det om att skydda brottsoffer och samhälle från förövare. Ett perspektivskifte kommer antligen att ske – från förövare till brottsoffer.

Det ekonomiska våldet är också en allvarlig del av det våld som kvinnor utsätts för, och det behöver uppmärksammas mer. Att som kvinna leva i en relation utan att ha en egen försörjning eller ett dagligt sammanhang utanför hemmet ger en beroendesituation som är mycket svår att ta sig ur. Det första och viktigaste steget för att öka egenmakten är att kvinnor i större utsträckning har arbete och egen försörjning. Därför är arbetslinjen och den bidragsreform som kommer att genomföras också avgörande för jämställdheten.

På 70-talet avskaffades sambeskattning av gifta par. Kvinnors lön blev då betydligt mer värd, och sysselsättningen ökade kraftigt. Det ska alltid löna sig att arbeta. Det finns nu samma behov av reform på området. Den här gången gäller det framför allt utlandsfödda kvinnor, som måste göra samma resa som gjordes då, nämligen gå från hem till arbete. Det är ett av de absolut viktigaste stegen att ta framåt för ett mer jämställt Sverige.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 2 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Nu har vi fått lyssna till Moderaternas anförande. Ledamoten ägnade kanske majoriteten av sin talartid åt att inte berätta om sin egen politik utan snarare åt att berätta om vad som inte har gjorts eller åt

att kritisera alla andra som har styrt tidigare. Det var väldigt lite framåtblickar.

Jag tror att jämställdhet omnämns två gånger i Tidöavtalet, och då tror jag att jag avrundar uppåt.

Det ska löna sig att arbeta, hörde vi också i anförandet. Ja, men de arbetarkvinnor som utgör majoriteten av dem som bär hela välfärden kommer att få färre medarbetare. De kommer att få det ännu tuffare och ännu svårare. På vilket sätt lönar det sig att arbeta då?

Här framhålls också brottsoffret flera gånger. Det är bra. Det håller vi med om. Men i betänkandet finns också ett tillkännagivande från regeringspartierna och Sverigedemokraterna om en nollvision mot våld i nära relation – alltså inte mäns våld mot kvinnor. Varför väljer man att sudda ut det strukturella samhällsproblemet, och varför sätter man inte fokus på förövarna om det nu är dem man vill komma åt?

Varför vill vi inte prata om förövaren? Varför inte sätta in de insatser som riktar sig just mot förövaren? Varför vill inte Moderaterna fortsätta att hålla i målet om mäns våld mot kvinnor?

Anf. 3 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tror att jag nämnde ganska mycket om vår politik framåt. Den bidragsreform och arbetslinje som jag nämnde kommer att vara avgörande för kvinnors egenmakt, och straffskalorna handlar om att skydda kvinnor och barn från våld och från att mördas, vilket löpande sker i Sverige i dag.

De finns väldigt många dimensioner när man pratar om jämställdhet. Den allra grövsta formen av förtryck utsätts de kvinnor för som lever under hot och våld, och de dör som sagt i dag. Straffskalorna är avgörande för att skydda dem, och jag vill därför ställa motfrågan varför Socialdemokraterna inte har gjort mer när detta är den allra, allra grövsta formen av förtryck. Ni har inte varit den drivande parten när det gäller att skydda kvinnorna och barnen. Moderaterna har drivit på både att hedersbrott skulle bli en brottsrubricering och att den lagstiftningen ska utökas betydligt mer än vad som skedde under den förra regeringens tid. Jag skulle gärna vilja ha svar på varför man var motsträvig mot att gå framåt i detta.

När det gäller att arbeta och hur det ska löna sig för kvinnorna att komma ut i arbetslivet är, som jag nämnde, den ekonomiska situationen en väldigt viktig del i möjligheten att lämna en relation där våld och förtryck förekommer. Därför är arbetslinjen avgörande för dessa kvinnor. Om man inte ens har en egen försörjning saknar man inte bara ekonomi, utan man saknar också det dagliga sammanhang med människor utanför hemmet som kan ge stöd och hjälp och en trygghet i att lämna relationen.

Anf. 4 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag väljer först att kommentera och svara angående den nya lagstiftningen när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Den hamnade på riksdagens bord under en socialdemokratiskt ledd regering, och det tycker jag säger tillräckligt mycket om vilken roll vi har haft i det arbetet.

Även normer togs upp i anförandet från Moderaterna. Vi återkommer till det som finns med i det här motionsbetänkandet angående nollvisionen och att Moderaterna har en väldigt hög svansföring och väldigt höga am-

bitioner. Jag vet inte exakt hur det kommer att se ut, men självförtroendet är stort. Det tycker jag väl är en bra men kanske inte så ödmjuk inställning inför det stora problem som detta faktiskt är.

På vilket sätt kommer det förebyggande arbetet att finnas med i nollvisionen? Det är jättebra att vi skärper och höjer straffen. Men när vi kommer till det läget att våldet redan utförs har det ju gått alldeles för långt. Det är ett gigantiskt misslyckande. Den stora vinsten och den kamp som vi ska bedriva är väl att våldet aldrig ska ske, att kvinnan aldrig blir slagen. Det är väl dit vi ska komma. Vad är Moderaternas ambition för detta?

Anf. 5 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att ett förebyggande arbete måste kombineras med stöd när våld väl förekommer. Det är den kombinationen som kan ge framgång i det här arbetet.

När det gäller nollvisionen är fokus självklart på förövare. Jag tror att jag var tydlig med att det är viktigt. Men i det mål som vi har, och som både den här och tidigare regeringar har jobbat med under många år, är nollvisionen inte begränsad enbart till våld mot kvinnor. Av den anledningen, om man nu ska anta en nollvision, har vi utökat den till att inte bara fokusera på kvinnor, även om det såklart är huvudfokus.

Jag vet inte om nollvisionen i sig är det viktiga, men självklart är det vad vi alla strävar efter. Ingen kvinna i Sverige i dag ska mördas. Alla kvinnor ska i dag kunna leva ett fritt liv där man gör sina egna val. I övrigt kan konstateras att Socialdemokraterna själva avtog en motion om nollvision för ett år sedan.

Jag håller inte med om att det säger så mycket att hedersvåld hamnade på riksdagens bord under Socialdemokraternas regeringstid. Fyra år vill jag påminna om att det tog. Det är inte acceptabelt om man vill nå framgång.

Vi moderater har självförtroende i att vi kommer att handla och agera, något som har saknats under alltför lång tid. Det här är komplicerade frågor som kommer att ta tid att lösa. Hedersvåldet är också en betydligt svårare form av våld på det sättet att det inte stannar vid en person utan handlar om hela familjer och grannskap. När det väl får möjlighet att breda ut sig kräver det helt andra åtgärder för att komma till rätta med.

Här har vi flera delar, men vi jobbar också, vill jag säga, med det förebyggande arbetet. Bland annat har vi den tioåriga nationella strategin som fortsätter.

Anf. 6 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Tack, Merit Frost Lindberg, för anförandet! Det är ändå skönt att höra att även den här regeringen har vissa ambitioner på jämställdhetsområdet. Det har ju funnits skäl att befara motsatsen, dels med tanke på hur mycket jämställdheten nämns i Tidöavtalet, vilket togs upp här, dels att man också har uttalat att man inte är en feministisk regering.

Detta är att backa, och det är pinsamt för Sverige som internationellt setts som ett föredöme i de här frågorna. Vi hör i internationella förhandlingar till exempel hur man inte längre litar på att Sverige ska vara det land som pushar för bättre skrivningar för kvinnors och flickors rättigheter. Det är väldigt tråkigt att höra.

Det är också tråkigt att höra ledamoten använda anfall är bästa försvar som sin metod och därmed för fram väldigt mycket som i bästa fall kan ses som osanningar. Man framhäver ju inte bättre sin egen politik genom att prata ned andras, speciellt inte när det har gjorts väldigt, väldigt mycket på det här området från den förra regeringen med miljöpartistiska jämställdhetsministrar i spetsen.

Vi lade till exempel fram ett åtgärdsprogram mot mäns våld mot kvinnor och mot hedersrelaterat våld och förtryck. Detta är punkter som den nuvarande regeringen också har tagit till sig och jobbar vidare med, vilket naturligtvis är väldigt glädjande. I dessa frågor borde vi stå mer enade och jobba för resultat i stället för fina skrivningar, vilket tyvärr fortfarande är det enda Merit Frost Lindberg har att hänvisa till.

Jag skulle därför vilja veta vad i den nuvarande regeringens politik som går längre än de förslag som den förra regeringen lade fram när det handlar om straffskärpningar, utförelse ur landet och flera av de delar som vi pratar om nu. Vad gör den här regeringen bättre?

Anf. 7 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tackar dig för dina frågor, Janine Alm Ericson.

Som jag sa tidigare är en kombination av förebyggande arbete och age-rande när kvinnor väl utsätts för brott den enda nyckeln till att nå framgång på områdena.

Jag sa också att den tioåriga nationella strategin utgår mycket från den utredning som alliansregeringen lät göra, och det arbetet kommer att fortsätta. Vi tittar nu också på de 99 åtgärder som finns i strategin, nämligen vad som behöver förändras. När man tittar på hur hedersvåldet har brett ut sig kan man se att det under åtta år inte har skett någon märkbar förbättring i statistiken. Det måste vi ändå gemensamt kunna konstatera.

Det är ett stort och viktigt arbete framåt att identifiera vad som kan ändras. En del av detta är straffskalorna. Jag räknade i mitt tal upp flera delar som kommer att förändras. Moderaterna har när det gäller detta varit drivande i att hedersbrott ska bli en egen brottsrubricering. Det gäller även lagstiftningen, så att barn kan hindras från att föras ut från Sverige för att giftas bort. Det är nog många barn som har räddats av den ändringen i lagstiftningen. Det förebyggande arbetet är oerhört viktigt.

Jag kan vända frågan tillbaka. Partier känner sig nu påhoppade för att jag har nämnt att deras arbete inte har gett något särskilt resultat under så lång tid. Det har inte ställts särskilda krav på att man ska lära sig svenska och ta del av de rättigheter och skyldigheter som man har i Sverige. Det skulle ha varit obligatoriskt, men vi vet alla att så inte har skett. Man har inte heller varit drivande i lagstiftningsarbetet. Vad vill man göra?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag får uppmärksamma ledamöterna på att det finns en klocka på talarstolen som det är bra att hålla ett litet öga på.)

Anf. 8 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag hör ”titta på”, ”identifiera” och ”statistik”. Jag tror verkligen att vi är tämligen överens om problembilden, nämligen att den är oerhört allvarlig. Det gäller inte minst mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Det är utgångspunkten.

Den förra regeringen startade ett aktivt arbete, bland annat med att titta på straffskalorna. Men det låter på ledamoten som att det inte görs någonting och att det inte skulle vara ett arbete som ska tas vidare. Nu ska uppfinnas nytt, utredas och ta tid. Fortsätt i stället med det viktiga arbetet, det som faktiskt förändrar.

Det var den förra regeringen som tog fram en lagstiftning som ska göra det svårare att föra ut barn ur landet för att gifta sig. Det är på vår checklista, och ja, det har räddat många barn. Därför måste detta fortsätta att utgöra ett aktivt arbete som också ges resurser.

Ledamoten pratar också mycket om det förebyggande arbetet. Det är glädjande. Det är bara när barnen är små som man kan förändra normer, få in andra tankar och bryta mönstren i de problematiska fallen. Låt oss satsa på det.

Jag skulle vilja veta vilka förebyggande åtgärder som regeringen planerar. I den allmänna debatten låter det snarare tvärtom. Man pratar om att ta bort genusflummet i skolan. Det låter bra och fräckt, men det är precis när man pratar om genus, könsroller, könsmaktsordning, samtycke och så vidare som man faktiskt uppnår resultat och förändring. Hur tänker regeringen göra?

Anf. 9 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Vi går från ord till handling. Jag har gett flera exempel på hur strafflagstiftningen kommer att förändras. Där har Socialdemokraterna och andra partier varit minst sagt motsträviga och röstat emot flera förslag tidigare. Men det pågår ett stort arbete för att också jobba förebyggande.

Bland annat för vi samtal med frivilligorganisationer och kvinnoorganisationer som jobbar med frågorna på frivillig basis, bland annat vad de kvinnojourer som träffar de utsatta kvinnorna anser är viktigt. Länsstyrelsen i Östergötlands län har fått ett förstärkt uppdrag att stödja regional utveckling när det gäller insatser för att bekämpa hedersvåld och förtryck. Socialstyrelsen har fått ett förstärkt uppdrag om att stärka det nationella stödet till kommunerna i deras arbete med att ge stöd till våldsutsatta och ordna stadigvarande boende, som ofta är en akut del att få ordning på. Nationellt centrum för kvinnofrid ger stöd för våldsutsatta kvinnor, och de jobbar också för att höja kunskapen. Det är fråga om en kombination att både fortsätta att öka kunskapen och att jobba förebyggande rent praktiskt. Kvinno- och tjejjourerna kan nu skicka in ansökningar i enlighet med en ny förordning för att jobba förebyggande för att motverka våldet.

Det finns flera olika delar, och det finns också skrivningar i Tidöavtalet där det uttrycks att man ska jobba förebyggande och stödja utsatta kvinnor. Vi jobbar både med lagstiftningsförändringar och med alla de organisationer som finns i dag för att jobba förebyggande.

Jag vet inte riktigt vad mer som menas med att gå till handling.

Anf. 10 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Mäns våld mot kvinnor tar sig oändligt många uttryck. Förutom det rent fysiska våldet förekommer också psykiskt våld, ekonomiskt våld och inte minst det vi gemensamt kallar eftervåldet.

Jämställdhet är ett område som täcker flera politikområden. Det är ett horisontellt tema, bland annat socialtjänst, rättspolitik, ekonomiska frågor och självförsörjning.

Jag tänkte styra in lite på frågan om våld och vårdnad. Efterväldet är ett stort problem. För några år sedan beslutades om en ny lag om barnfrid – jag kommer inte exakt ihåg vad lagen kallas – som innebär att barn blir brottsoffer när den ena föräldern misshandlar den andra inför barnens ögon.

Moderaterna har ansvar för både rättspolitik och socialtjänst i regeringen. Jag skulle vilja veta vad man gör på den fronten för att förhindra våldet. Hur går arbetet till i Regeringskansliet? Det gäller framför allt när det går så långt som det inte får gå, att den ena föräldern dödar den andra föräldern och frågan om vårdnad. Hur jobbar regeringen med den frågan?

Anf. 11 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Det måste finnas en långsiktighet i arbetet för kvinnor och barn när väl våldet inträffar. Kvinno- och tjejjournernas verksamhet är mycket viktig. Det är ofta de som kommer in i den akuta situationen, och det behöver säkerställas att de kan jobba långsiktigt och varaktigt utan att behöva oroa sig för bidrag. De organisationer som jobbar för att skydda kvinnorna i en våldsamt situation är en viktig del i arbetet framåt. Där för vi en dialog med dem som jobbar praktiskt och dagligen ser de fruktansvärda situationerna om vad de ser som viktigt framåt för att komma vidare och stötta ännu mer.

Socialstyrelsen har fått ett förstärkt uppdrag om att stärka det nationella stödet till kommunerna i deras arbete med att ge stöd till våldsutsatta och ordna stadigvarande boende. Det finns flera olika delar i det arbetet.

När det gäller hedersvåldet har det nationella centrumet, som redan i dag finns i Östergötlands län, fått förstärkning för att bekämpa hedersvåld och förtryck. Vi har också gjort en permanent förändring så att arbetet på detta nationella centrum ska kunna göras permanent.

Det långsiktiga arbetet är viktigt, men boende är absolut en väldigt viktig del i detta för både kvinnor och barn för att man ska kunna skapa sig ett nytt, tryggt liv.

Anf. 12 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja sätta ytterligare tryck på frågan, för den är oändligt allvarlig.

När domstolarna i dag dömer till vårdnad, boende och umgänge med en förälder som har utövat våld tar de inte hänsyn till om det finns risk för våld eller ens om det förekommer våld, vilket de ska göra enligt lagstiftningen.

När man tvingar barn till umgänge med en våldsamt förälder och när man tvingar i det här fallet en mamma att lämna över barnen till en våldsamt pappa tvingar man faktiskt brottsoffer att umgås med sin förövare. Vilka andra brottsoffer tvingar vi till det i svensk lagstiftning? Det är helt horribelt.

Jag hoppas verkligen att utredningen En uppväxt fri från våld faktiskt levererar, och det väldigt snart. Problemet med den utredningen är att den inte omfattar problemet som jag nämnde – att vårdnaden fortfarande i dag kan finnas kvar hos en förälder som har mördat den andra föräldern.

Jag vet att ledamoten inte sitter i regeringen, men jag skulle vilja veta lite om tidsplanen för det här arbetet.

Dessutom röstar vi i kväll här i kammaren om en motion från Centerpartiet som har just den lydelsen att i fall där en förälder dödar den andra föräldern ska vårdnaden förloras automatiskt och på en gång – inte efter fyra år, som vi har läst om i medierna nu på sistone.

Min undran är om det kanske rent av är så att Moderaterna och andra partier kan tänka sig att rösta för detta förslag i kväll för att sätta ytterligare press på regeringen. Om inte, när kommer det att hända något i den här oerhört viktiga frågan?

Anf. 13 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Helena Vilhelmsson! Du lyfter fram väldigt viktiga frågor.

Vi är helt överens om att det är en helt oacceptabel situation att barn tvingas umgås med en förälder som har misshandlat eller till och med mördat den andra föräldern. Det är en situation som inte kan få fortsätta. Jag tror och hoppas att alla partier i dag är beredda att göra skillnad där.

Det pågår ett förändringsarbete där flera olika departement är inblandade, och jag känner mig verkligen trygg med att säga att det kommer att komma förslag på förändringar av lagstiftningen när det gäller just detta.

Vi har sett alltför många exempel på barn som till och med mördats av en förälder för att man tvingats till umgänge med en förälder som man är rädd för. Det är fruktansvärt, och det är inte så det är meningen att det ska fungera – i alla fall inte om Moderaterna och den här regeringen får styra landet.

Här är vi alltså helt överens; det vill jag verkligen säga. Barns trygghet och kvinnors trygghet ska alltid gå före rätten för en förälder. Regeringen har också varit ute och kommunicerat i frågan att det är den inställning som kommer att gälla framåt.

Det är en stor översyn av flera olika lagstiftningsområden på ett ganska genomgripande sätt som är på gång. Detta kommer definitivt att vara en del i det, och det kommer att komma förslag med fokus på brottsoffer och fokus på trygghet för kvinnor och barn.

Anf. 14 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! I dag behandlar vi motionsbetänkandet som handlar om jämställdhet och diskriminering.

I en tid som denna när samtalsklimatet är tufft, polarisering och extrema yttringar tar stor plats och demokratin attackeras från flera håll är det särskilt viktigt att stadigt, tryggt och kompromisslöst stå upp för jämställdhet och mot alla former av diskriminering.

Mer än 40 procent av alla anmälningar om könsdiskriminering i arbetslivet som inkom till Diskrimineringsombudsmannen 2022 handlade om diskriminering på grund av graviditet eller föräldraskap, något som jag tror att vi är många som tar för givet att det inte längre förekommer och att det är förlegat. Tyvärr är så inte fallet.

Från samhällets och politikens sida ska alla former av diskriminering motarbetas kraftfullt. Vi socialdemokrater anser att regeringen bör verka för och vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa ett effektivt antidiskrimineringsarbete.

Fru talman! Sverige är ett av världens minst ojämsställda länder. Ändå är mäns våld mot kvinnor ett av våra största samhällsproblem. Våldet kan vara psykiskt och fysiskt men också ekonomiskt.

Det ekonomiska våldet kan ta sig flera uttryck. Det handlar om att mannen genom hot och våld tar lån i kvinnans namn eller tvingar till sig kvinnans bankuppgifter. Andra exempel är att mannen öppnar kreditkort i kvinnans namn eller skriver över tillgångar. Det kan också handla om att kvinnan inte själv får bestämma över sin egen ekonomi, förbjuds att arbeta eller behöver be om lov för att göra inköp. Oavsett hur det ekonomiska våldet ser ut är det ett mycket effektivt sätt att utöva makt och kontroll som gör det svårt för kvinnan att lämna en destruktiv relation. Det behövs kunskaphöjande åtgärder i flera delar av samhället och politiskt agerande även mot den här formen av våld.

Var tredje vecka dödas en kvinna av en man, och mer än en våldtäkt i timmen begås dygnet runt året om. Brottsförebyggande rådet uppskattar dessutom att cirka 80 procent av våldet mot kvinnor aldrig polisanmäls.

Varje kvinna är någons dotter och kanske någons mamma, syster, kollega och vän. Men framför allt är hon en människa i sin egen rätt. Varje mördad kvinna är ett gigantiskt misslyckande och ett stort bakslag i kampen för ett jämställt samhälle fritt från våld.

Precis som när det gäller gängkriminalitet krävs det nolltolerans mot brottsligheten mot kvinnor. Frågan kräver samma status, resurser och engagemang och måste tas på samma allvar som mäns våld mot andra män. Vi politiker och polisen måste visa att samhället inte accepterar hot och våld. Ingen kvinna eller tjej ska bli misshandlad, hotad, förföljd eller våldtagen utan att riktade åtgärder sätts in mot förövaren.

Mäns våld mot kvinnor är ingen privat angelägenhet utan handlar om grova brott, brott som våldtäkter, grov misshandel, försök till mord, mord och förföljelse. Det är en kriminalitet som pågår dygnet runt året om.

Begrepp som brott i nära relationer och våld i nära relationer signalerar att dessa brott är något annat än grova brott som faller under allmänt åtal. Men brottet blir inte mindre grovt för att det sker hemma och inte ute på gatan.

Våldet mot kvinnor är varken en naturkatastrof eller något som sker slumpartat. I de flesta fall är förövaren känd av samhället, och kvinnorna har larmat, lämnat relationen och gjort allt som står i deras makt för att skydda sig och sina barn. Ändå mördas de av män som hatar dem. Det finns inga rimliga förskönande omskrivningar för denna verklighet.

Fru talman! Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Därunder kommer sex delpolitiska mål, och det sjätte målet handlar om mäns våld mot kvinnor. Det finns bland annat en nationell strategi, åtgärdsprogram och ett 99-punktsprogram, men vi ser att det inte räcker. Det är dags att skicka en tydlig signal om att samhällets samtliga sektorer behöver kraftsamla ytterligare genom en kraftfull motattack där man inför en nollvision för mäns våld mot kvinnor.

Naturligtvis behöver det förebyggande och attitydförändrande arbetet även gälla våld i samkönade relationer och våld mot pojkar och män, precis som det sjätte jämställdhetsdelmålet redan tydligt beskriver. Det är precis lika illa, men det är inte strukturellt. Det stora strukturella problemet i

vårt samhälle är tveklöst mäns våld mot kvinnor, och därför bör en nollvision handla om just det.

Fru talman! I betänkandet föreslås ett tillkännagivande till regeringen, men det kommer inte från oss oppositionspartier, som man kan tro. I stället är det regeringspartierna och Sverigedemokraterna som kommer med påbudet till sin egen regering att införa en nollvision – men då mot våld i nära relation och inte mot mäns våld mot kvinnor. Tillkännagivandet från regeringspartierna och Sverigedemokraterna betyder att man väljer att inte längre stå fast vid att synliggöra det strukturella problemet. Man vågar inte vara tydlig med vem förövaren är. Detta gör man trots all fakta, all statistik, alla polisanmälningar och utredningar.

Trots oändligt många berättelser och vittnesmål väljer man nu aktivt att blanda bort korten i svensk jämställdhetspolitik och svika alla de kvinnor som har blivit utsatta, alla kvinnor som blir utsatta och alla kvinnor som kommer att utsättas för mäns våld. De reduceras nu till att inte omnämnas. De suddas ut. Det ska inte längre ska vara tydligt vem som är förövaren, enligt regeringspartierna och Sverigedemokraterna.

Vi socialdemokrater står fast vid att det är en nollvision mot mäns våld mot kvinnor som behövs, vilket kvinnofridsorganisationerna tydligt ser behovet av och har som politiskt krav. Vi socialdemokrater har ingen annan uppfattning än de. Vi yrkar därför bifall till reservation nummer 7, men vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att vi senare i dag ska rösta om detta och att det fortfarande går att ändra sig. Det går att fortsätta att stadigt och utan kompromisser stå upp för jämställdheten även om det är mycket svårt att göra det i tider som dessa. Det är nämligen både så enkelt och så svårt: Män måste sluta slå.

(Applåder)

Anf. 15 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till ledamoten Sofia Amløh, men jag måste börja med att säga följande. Vi har en nollvision för döda i trafiken, och den var vi ganska överens om. Hade det inte känts märkligt om vi hade bestämt att vi skulle ha en nollvision för döda i trafiken när det gäller ungdomar men inte när det gäller gamla, män och kvinnor – för det händer inte så ofta, så det är inte lika viktigt? För mig hade det känts väldigt märkligt.

När vi i utskottet satt med beredningen av bland annat S motion gällande en nollvision för mäns våld mot kvinnor fick Socialdemokraterna tillsammans med ledamöterna från C, V och MP möjligheten att ställa sig bakom vårt förslag om en nollvision för allt våld i nära relationer. Det gäller alltså inte bara mäns våld mot kvinnor. Jag skulle vilja fråga: Om vi bestämmer att vi ska ha en nollvision mot allt våld i nära relationer, tycker då Sofia Amløh att det innebär att vi helt plötsligt inte menar att det gäller mäns våld mot kvinnor?

Jag skulle också vilja fråga – och detta tror jag är viktigt för alla som lyssnar – varför det inte gick att få ett enigt utskott i denna fråga och detta beslut. Varför vill ledamoten inte ha en nollvision för allt våld i nära relationer?

I detta anförande instämde Magnus Jacobsson (KD).

Anf. 16 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

I frågeställningarna från ledamoten hör vi återigen detta att man suddar ut och inte omnämner det strukturella problemet. Man blandar bort korten. Man säger att man är emot allt våld – ja, det kan vi också skriva under på, men när det gäller att faktiskt komma med åtgärder och rikta insatser mot dem som är förövare börjar regeringspartierna vackla. Det är alldeles tydligt. Det skulle vara alldeles för jobbigt – eller, jag vet inte; jag vet inte vad argumenten är.

För oss är det dock väldigt viktigt att stå upp för att det handlar om just ett strukturellt våld – mäns våld mot kvinnor – och hålla i den linjen. Vi har ju de nationella delmålen, och det sjätte delmålet handlar om mäns våld mot kvinnor. Men som jag sa i mitt anförande beskrivs också dessa delar, det vill säga vilka fler som drabbas av våld. Betyder detta att även de nationella jämställdhetsmålen ska förändras med regeringspartiernas politik?

Anf. 17 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Helt plötsligt säger Sofia Amloh att hon kan tänka sig att ställa sig bakom en nollvision för allt våld i nära relationer, så kanske kan vi få en enig kammare när vi ska rösta här i eftermiddag.

Jag kan inte förstå varför det delmål ledamoten hänvisar till skulle behöva förändras. En nollvision mot mäns våld mot kvinnor ingår såklart i nollvisionen för allt våld i nära relationer. Det är inte så att den försvinner. Det är inte så att det minskar vikten av att fortsätta det förebyggande arbetet. Men det är viktigt att vi lyfter *allt* våld i nära relationer.

Precis som jag sa gällande nollvisionen i trafiken kan jag inte se någon skillnad. Allt våld i nära relationer behöver förebyggas och få ett slut. Oavsett vem det är som blir utsatt kan vi nämligen inte acceptera att det förekommer. Jag skulle vilja fråga om ledamoten menar att våldet inte är lika allvarligt när det sker i det motsatta förhållandet.

Anf. 18 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande är det precis lika illa, men det är inte strukturellt. Ska vi komma någonstans med att förändra detta är det de strukturella problemen vi ska ta itu med, synliggöra, motverka och kraftsamla runt. Det är mäns våld mot kvinnor som är det strukturella, och det ska vi inte sopa under mattan, lägga i någon byrålåda eller negligera så att det suddas ut. Vi ska vara tydliga med att det är just det våldet som är det strukturella och att vi ska ta itu med det.

Jag hoppas verkligen att regeringspartierna och Sverigedemokraterna inte gör några större förändringar gällande vad det strukturella våldet faktiskt handlar om. Jag hoppas verkligen det.

(Applåder)

Anf. 19 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis säga att Kristdemokraterna ställer sig bakom utskottets förslag till beslut i motionsbetänkandet AU7.

Fru talman! I våra handlingar finns en bra sammanfattning av vad det är vi debatterar i dag, och jag skulle vilja delge åhörare och tittare denna.

I betänkandet behandlar utskottet 78 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022 inom områdena jämställdhet och åtgärder mot diskriminering. Motionsyrkandena handlar bland annat om tillsättande av utredningar på jämställdhetspolitikens område, om arbetet mot mäns våld mot kvinnor och mot hedersrelaterat våld och förtryck, om åtgärder för jämställdhet i arbetslivet och om olika initiativ för att motverka diskriminering i samhället.

Fru talman! Det yttersta beviset på ett ojämnt samhälle är våld mot kvinnor. Utvecklingen i världen är oroande. Som ledamoten före mig var inne på utsätts en av tre kvinnor i världen för fysiskt eller sexuellt våld under sin livstid. Vart tionde barn tvingas uppleva sin pappas våld mot mamma. Och var tredje vecka dödas en kvinna av en man som hon haft en relation med. Faktum är att vi under de inledande månaderna av detta år tyvärr ser i statistiken att det går åt fel håll.

Våldet orsakar stort lidande och kan leda till livslånga konsekvenser. Det räcker inte med bara ord. Det behövs handling, en konkret handling mot mäns våld mot kvinnor. Det är självklart. Men vi kristdemokrater tycker inte att det räcker. Våld får aldrig tolereras eller accepteras i vårt samhälle, oavsett mot vem det sker. Därför anser vi att det behövs en nollvision för allt våld i nära relation.

Jag vill vara tydlig med att det inte räcker med att bara regeringen agerar. Också kommuner, regioner och civilsamhälle behöver agera. Och vi alla, du och jag, behöver agera. Vi behöver en nollvision för våld i nära relation. Det har jag varit tydlig med i kammaren tidigare.

Fru talman! Jag lyfter upp detta eftersom jag tyvärr tror att det finns ett stort mörkertal i statistiken gällande kvinnors våld mot män och våld i samkönade relationer. Det kan vi inte acceptera. Vi måste bredda perspektivet. Jag har personligen en vän till familjen som varit utsatt.

Min uppfattning när det gäller kvinnors våld mot män är att det inte är fysiskt våld utan mestadels psykiskt. Det finns även studier som rapporterar att mäns och kvinnors utsatthet är lika stor. Men forskningen visar att det rör sig om olika typer av våld; som jag var inne på är det mer psykiskt våld än fysiskt. Att män anmäler i mindre utsträckning beror många gånger på att det är lite förnedrande och svårare att ta på när det inte är fysiskt våld.

Fru talman! Vi har som sagt alla en uppgift här. Vi behöver jobba mer tillsammans för att upptäcka våld i nära relationer. Vi behöver våga fråga, såväl som chef som kollega, vårdpersonal, lärare, vän och medmänniska. Vi behöver ge stöd, hjälpa någon ut ur en skadlig relation och aldrig ge upp.

Fru talman! Regeringen är redan igång med ett intensivt arbete med det som jag inledningsvis hänvisade till att vi debatterar i dag. Det handlar om arbetet mot mäns våld mot kvinnor och mot hedersrelaterat våld och förtryck, om åtgärder för jämställdhet i arbetslivet och om olika initiativ för att motverka diskriminering i samhället.

För mig som kristdemokrat betyder det otroligt mycket att se att vår regering så aktivt jobbar för en jämställdhet som gör skillnad på riktigt. Jämställdhet på riktigt handlar inte om kvoter och tvångsdelad föräldraförsäkring. Den riktiga jämställdheten är friheten att göra sina egna livsval.

Därför är jag som kristdemokrat extra glad över att regeringen nu föreslår att antalet dubbeldagar ska dubblas, från dagens 30 till 60 dagar.

Dessutom förlängs möjligheten för föräldrarna att vara hemma mer tillsammans fram till att barnet är 15 månader. Redan nu vet vi att dubbeldagarna har inneburit att andelen pappor som varit hemma under barnets första tid i livet ökat. Det har också visat sig ha en positiv effekt på mammas psykiska och fysiska hälsa.

Väl fungerande familjer där vi föräldrar är närvarande och delar på ansvaret för familjen är grunden för jämställdhet. Det är där, i den nära, trygga och kärleksfulla gemenskapen vi lär våra barn hur vi ska behandla varandra. Vi lär dem att varje människa är en unik och oersättlig individ och har samma absoluta och okränkbara värde, oavsett kön, ålder, social position, funktionsvariation, sexuell identitet, etnisk eller religiös tillhörighet. Kristdemokraterna kommer att fortsätta kämpa för en helt fri föräldraförsäkring.

Fru talman! Jag vet att det arbetet kommer att ta tid. Jag vill försäkra er som lyssnar att arbetet för varje människas enskilda rättighet till ett jämställt och värdigt liv kommer att prioriteras med Kristdemokraterna i regeringen. Varje medmänniska är värdefull, och vi som har fått förtroendet att vara med och påverka utvecklingen i rätt riktning ska göra det. Vi får aldrig sluta kämpa för jämställdhet på riktigt och för möjligheten att göra sina egna livsval.

(Applåder)

Anf. 20 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ditt anförande! Det var en väldigt bra beskrivning av just det psykiska våldet. Det är bra att vi lyfter upp det i debatten. Det som inte syns och inte går att ta på tror jag många gånger kan vara svårt att själv definiera när man är i den utsatta situationen. Det gäller framför allt hur det börjar. Det börjar diskret, med små pikningar och i vissa sammanhang, och det eskalerar systematiskt över tid, och man blir invaggad i en destruktiv relation.

Det var särskilt viktigt och bra att du underströk det. Tack!

I mitt anförande nämnde jag något som vi också haft uppe i utskottet ett flertal gånger: att också våldformen ekonomiskt våld bör definieras. Det har kanske inte fått det ljus som krävs med tanke på hur fruktansvärt det är. Det ekonomiska våldet bör också vara en form. Vi är ganska många som behöver bli mer upplysta om hur det ter sig och hur effektivt det är att ta makten över en annan människa och begränsa just det ekonomiska utrymmet.

På vilket sätt tänker den här regeringen, som tänker jobba med jämställdhet på riktigt, göra något åt det i sitt arbete de kommande åren?

Anf. 21 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Sofia Amlöh!

Jag håller med dig. När vi pratar om våld i nära relation handlar det om mycket mer än bara det fysiska. Det var därför jag nämnde det psykiska, som också du är inne på, och det ekonomiska våldet.

Jag var som hastigast inne på att vi har haft det i vår närhet. Jag vet exakt vad det handlar om. Vi behövde i det fallet gömma både id-handlingar och bankdosa hemma hos oss för att det ekonomiska våldet inte skulle eskalera. Jag vet alltså precis vad jag pratar om.

Jag är otroligt glad och tacksam för att vi har en jämställdhetsminister, Paulina Brandberg, som tar detta på allvar. Hon har tagit tag i det och ser till helheten, inte bara det som det har pratats om i många år. Därför finns det nu olika förslag på hur vi ska komma till rätta med att man inte ska bli utsatt.

Det är till exempel alldeles för lätt i dag att ta lån i någon annans namn. Mobilt bank-id är jättebra på många sätt, men tyvärr ser vi att det också ger en möjlighet att komma åt en persons identitet och ekonomiska tillhörigheter. Regeringen ser nu över hur man kan försvåra detta. Det gäller även sms-lån, som det också varit alldeles för enkelt att få och ta i någon annans namn.

Vi kan nog hjälpas åt att hitta bra vägar och bra lösningar här. Regeringen är verkligen på när det gäller att hitta effektiva sätt att se till att människor inte ska bli utsatta för ekonomiskt våld.

Anf. 22 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Precis, det är det ekonomiska våld som jag nämnde i anförandet. Jag tror att det finns ett mörkertal. Det finns också en typ av dubbelbestraffning i detta, att utsättas både för det ekonomiska våldet och för den skuld och skam det innebär att ha blivit kontrollerad av en annan människa och också att ha försatts i en svår ekonomisk situation. Det är lite tabubelagt hos gemene man att prata om ekonomi.

Det är nog inte bara jag och ledamoten som är införstådda med detta utifrån egna erfarenheter eller historier eller berättelser som vi har hört om, utan jag tror att det är otroligt utbrett. Vi behöver få upp på bordet att man inte är ensam i detta, precis som med många andra delar som rör detta politiska område.

Vi socialdemokrater emotser med spänning de förslag som vi pratar om. Det är flera olika förslag, och vi skulle gärna vilja höra mer om exakt vilka som kommer att läggas på bordet.

Ett medskick är att dessa kvinnor är väldigt skuldsatta. Den skuldsättning som de får leva med efteråt kan jag tycka att det går att göra något åt. Om denna ambition finns har Socialdemokraterna definitivt en hand utsträckt. Vi har även motioner i betänkandet som rör detta. Jag vill särskilt understryka vikten av det här och att vi bör göra så mycket gemensam sak som möjligt för att nå den förändring som behövs för dessa kvinnor.

Anf. 23 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Det känns gott, Sofia Amlöh, att vi är överens om detta. Man skulle kunna tro att du såg vad jag just skrev på mitt papper när jag insåg att jag glömde nämna skuldsanering.

Det är ett ännu kraftigare våld att en människa som har blivit utsatt för ekonomiskt våld dessutom blir lämnad med skulder efteråt. Regeringen ser möjligheter när det gäller hur man ska komma till rätta med skuldsanering så att det inte blir brottsoffret som får leva med en dubbel skuld – skulden över att ha blivit utsatt eller låtit sig utsättas och att ha gått i den fällan samt den ekonomiska skulden.

Regeringen är igång med ett arbete för att titta på hur man kan komma till rätta med detta för att vi ska sätta brottsoffrets bästa i första rummet, inte förövarens.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Innan vi går vidare vill jag påminna om att enligt svensk parlamentarisk sed riktar talaren formellt sitt anförande direkt till talmannen och därigenom indirekt till kammarens ledamöter. Detta innebär att ledamöterna talar om varandra och inte till varandra. Man säger exempelvis inte du eller ni till varandra i talarstolen.)

Anf. 24 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten för anförandet! Det var många intressanta saker som jag skulle vilja diskutera mer, till exempel föräldraförsäkringen, där jag inte alls håller med om ledamotens ingångar.

Frågan om ekonomisk jämställdhet, som nyligen har diskuterats, är intressant och oerhört viktig. Jag är mycket intresserad av vilka förslag som kommer från regeringen. Där behöver vi verkligen jobba tillsammans.

Jag kan inte låta bli att uppehålla mig vid det som för en utomstående kanske ter sig fånigt, nämligen definitionen av mäns våld mot kvinnor eller av våld i nära relation. Det var en intressant jämförelse som ledamoten hade i sitt förra replikskifte, om nollvision i trafiken och så vidare. När det tenderar att bli en inte-alla-män-diskussion, vilket kanske inte riktigt var ledamotens tanke, reagerar jag med taggarna utåt.

Jag skulle också kunna använda trafiken som exempel. Om vi bestämmer oss för att jobba för en nollvision för rattonykterhet i trafiken, kan vi verkligen säga det? Det är ju inte alla förare som kör onyktra utan bara en del. Och kan vi verkligen jobba för en nollvision för skattefusk? Det är ju inte alla företagare som fuskar utan bara en del.

Jag förstår inte varför någon tror att åtgärder mot mäns våld mot kvinnor inte också är utmärkta åtgärder mot alla brott i parrelationer. Det är kvinnor som dör i relationer där män utövar våld mot kvinnor. Det är givetvis lika illa i alla nära relationer, men det är kvinnor som dör. Varför är det så viktigt att säga våld i nära relation i stället för mäns våld mot kvinnor?

Anf. 25 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Nu ska vi se om jag kan hålla mig till arbetsordningen. Jag ber om ursäkt.

Jag tackar Helena Vilhelmsson för frågan. Ledamoten nämnde att en nollvision för mäns våld mot kvinnor skulle vara bättre än en nollvision för våld i nära relation. Men det är ju exakt samma exempel som Helena Vilhelmsson själv tar upp, för alla män slår inte kvinnor. I så fall kan vi inte ha någon nollvision över huvud taget.

Jag skulle vilja vända på frågan och ställa samma fråga till Helena Vilhelmsson som jag ställde till ledamoten Sofia Amløh: Varför kunde vi inte bli ett enigt utskott i detta och komma fram till att det behövs en nollvision för allt våld i nära relation?

Anf. 26 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Sanningen är att det egentligen inte fanns någon att-sats över huvud taget om våld i nära relation, utan det var ett slags förhandlingslösning. Det som fanns var att-satser om en nollvision mot mäns våld mot kvinnor, och där hade även Sverigedemokraterna ett liknande yrkande. Det var en förhandlingslösning som Tidöpartierna eller regeringspartierna uppenbarligen tyckte var viktig.

Generellt måste man först definiera ett problem för att åtgärda det. Sedan måste man prata och prata om problemet så att alla är någorlunda överens om det, och därefter kan man komma med förslag till åtgärder. Det är ingen idé att komma med förslag om folk inte vet vad det är för nytta med dem. Då kommer förslagen inte att implementeras.

I dag är det kvinnor som dör i förhållanden med en man. Problemformuleringen för mig blir då mäns våld mot kvinnor, inte att gömma det i en annan formulering. Vem är det egentligen som sysslar med identitetspolitik? Är det den som vågar definiera ett problem eller den som bäddar in det i något annat?

Anf. 27 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag tror tyvärr att även män dör av kvinnors våld emot dem. Det är otroligt viktigt för mig att alla människor är lika mycket värda, och därför vill jag se en nollvision för allt våld i nära relation.

Vi kan jobba på ett spår, men jag tror att det är viktigt att vi ser helheten i detta. Det förminskar inte på något vis de kvinnor som är utsatta, tvärtom. Jag tror att det till och med kan lyftas upp till ett högre, viktigare och mer prioriterat arbete.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra, definitivt, men allt våld i nära relation måste stoppas och förebyggas. Så långt det är möjligt och så mycket vi politiskt har makt att göra detta ska vi göra det.

I detta anförande instämde Magnus Jacobsson (KD).

Anf. 28 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna har flera förslag på området jämställdhet och diskriminering. Det är glädjande att kunna meddela att många av dem har fångats upp av regeringen på ett eller annat vis och att de därmed är en del av betänkandet i form av utskottets förslag till beslut.

Jämställdhet kan beskrivas som jämlikhet mellan könen, eller, i något längre ordalag, ett socialt tillstånd där bägge kön i ett samhälle eller inom en viss grupp har samma status och respekt och att alla är lika mycket värda.

Men vad innebär egentligen dessa ord? Är det så att alla människor ska få exakt samma utfall, eller är det att alla människor ska ha exakt lika förutsättningar?

För att förstå vad som egentligen avses får jag börja med att backa tillbaka lite grann i tiden. Det finns lite olika sätt att se på när kampen för jämställdhet och ett jämställt samhälle började. Men tre årtal som ofta nämns är 1405, 1792 och 1848.

Redan 1405 skrev Christine de Pizan – jag ber om ursäkt om jag uttalar hennes namn fel – boken *Kvinnostaden*, som av många anses vara den första litteraturen där man ifrågasätter påståendet om att kvinnor skulle sakna förnuft eller att de aldrig har uträttat något stort. Här någonstans, för ungefär 600 år sedan, i samband med att skriv- och läskunnigheten ökar under renässansen, börjar de första fröna i kampen för jämställdhet att gro.

Det ska dock dröja ända fram till 1700-talet innan vi kan skönja någon form av feministisk rörelse när Mary Wollstonecraft i boken *Till försvar för kvinnans rättigheter* år 1792 argumenterar för att kvinnor inte är under-

lägsna män av naturen, utan bara framstår som sådana för att de saknar formell utbildning som de förvägrats av män.

Här någonstans börjar frågorna tas på allvar. Wollstonecraft förde fram idéerna om att både män och kvinnor skulle betraktas som rationella var-
relser och att samhället bör grundas på förnuft. Liberalfeminismen, eller
den rationella feminismen, var i någon mening född.

Det skulle dock dröja ytterligare cirka 60 år, till juli 1848, innan kvin-
nor formellt organiserade sig för första gången och feminismen i någon
mening kunde anses vara grundad, vilket skedde under devisen: Vi anser
dessa sanningar vara självklara – att alla män och kvinnor är likvärdiga.

Man definierade även innebörden av begreppet feminism, att det är en
ideologi vars målsättning är att kvinnor ska ha samma rättigheter och möj-
ligheter som män.

I sommar är det 175 år sedan.

I dag, 2023, är det kanske två varianter av feminism som främst domi-
nerar i vårt samhälle. Den ena varianten är den moderna varianten av libe-
ralfeminismen som bygger på en god uppfostran, en god utbildning och en
långsiktig förändring av värderingar. Inom liberalfeminismen tror man på
individens fria vilja att göra genomtänkta val och att staten ska skapa för-
utsättningar, inte tvingande åtgärder.

Den andra varianten är den radikala feminismen, vilket också är den
variant som kanske dominerar den mediala debatten i dag. Det är också
den variant på feminism som den föregående regeringen uttryckligen med-
delat att man utgått från när man efter valet 2014 meddelade att man var
världens första feministiska regering.

Ordet radikal kommer från latinets radix och betyder rot, det vill säga
att gå till botten med något och förändra det.

Feminismen har för många människor gått från att vara det som den
ska vara, en kamp för lika villkor för alla oavsett kön, till att nästan vara
ett skällsord för att beskriva individer på den yttersta vänsterkanten med
en extremradikal agenda.

I samma takt som feminismen mindre och mindre handlar om lika rät-
tigheter och möjligheter har också fler och fler individer tagit avstånd från
att definiera sig som just feminister, detta för att man inte vill bli samman-
kopplad med just den radikalfeministiska agendan.

Denna radikala feminismen uppstod under 1960-talet och menar att de
patriarkala strukturerna är så pass djupt rotade i samhället att allt, hela vårt
samhälle, behöver reformeras i grunden och att alla förtryck hänger sam-
man – ojämlikhet mellan kön, ojämlikhet mellan klasser och i vissa fall att
etnicitet är tätt sammankopplat – och att allt ska avskaffas genom social-
istisk kamp och socialistisk revolution.

För att konkretisera dessa två varianter av feminism kan man hänvisa
till den så kallade EO-modellen, eller jämställdhetsparadoxen. EO är en
förkortning av engelskans equal opportunity respektive equal outcome.
Fritt översatt till svenska: jämställda förutsättningar respektive jämställda
utfall.

På den liberalfeministiska sidan mäter man jämställdhet genom just
equal opportunity, det vill säga jämställda förutsättningar. Och på den
radikalfeministiska sidan mäter man jämställdhet genom equal outcome,
det vill säga genom jämställda utfall.

Ett konkret exempel är synen på föräldraförsäkringen, där man på den radikala sidan anser det vara jämställt först när kvinnor och män är hemma med sina barn i exakt lika stor omfattning – 50–50. Samtidigt anser man på den liberala sidan det vara jämställt när kvinnor och män har exakt likvärdiga förutsättningar och möjligheter att välja helt fritt och själva fatta beslut kring sina barn.

Jag vill därför passa på att lyfta fram den kommande reformen i föräldraförsäkringen från regeringen och Sverigedemokraterna om de så kallade dubbla dubbeldagarna, när mammor och pappor nu får fler dagar tillsammans med det nyfödda barnet.

Antalet dagar då båda föräldrarna kan vara hemma samtidigt dubblas från 30 till 60 dagar, och samtidigt förlänger vi tiden för uttag av dagarna från dagens ett år till 15 månader. Och det är upp till familjerna själva om och hur de vill använda dagarna eller inte. Målet med reformen är att mammor och pappor ska få familje- och arbetslivet att gå ihop bättre.

Vi har kommit långt, men år 2022 stod mammor fortfarande för 70 procent av alla uttagna föräldrapenningdagar.

En studie från 2019 visar att dubbeldagarna har positiva effekter, dels på mammors hälsa, dels på att de bidrar till en ökad jämställdhet på frivillig basis med en ökad närvaro av båda föräldrarna i hemmet. Dubbeldagarna innebär enligt studien att män tidigarelägger sitt uttag av föräldrapenning, och därmed blir fördelningen när barnet är litet något mer jämställt. De pappor som vanligtvis inte tar ut någon föräldrapenning har tack vare dubbeldagarna börjat göra det. Det gäller exempelvis pappor med lägre inkomster, med lägre utbildning, med utrikes bakgrund eller pappor i samkönade relationer. Dubbeldagarna har visat sig vara en framgångsrik väg för att öka jämställdheten, ge barn större tillgång till båda föräldrarna och samtidigt respektera valfriheten inom varje familj.

Fru talman! Det talas ibland om att vissa partier skulle vara emot jämställdhet. Men jag tror att man ska vara väldigt försiktig med denna typ av uttalanden. Jag är fast övertygad om att alla partier i denna kammare delar två grundläggande åsikter:

För det första att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, samma förutsättningar och samma möjligheter att forma sina egna liv.

För det andra att kvinnor och män i praktiken inte har samma rättigheter, förutsättningar och möjligheter att forma sina egna liv.

Däremot har vi helt olika uppfattningar om hur vi ska åtgärda detta. Sedan hösten 2022 har vi en ny regering som styr landet med hjälp av Sverigedemokraterna – ett paradigmskifte. Och stora delar av detta skifte hittar vi faktiskt i Tidöavtalet.

På jämställdhetsområdet görs nu satsningar med anledning av dagens problem i form av straffskärpningar – det har det talats mycket om redan – att stöd till utsatta förbättras och att myndigheternas arbete effektiviseras. Det pågår en utredning kring lagskärpningar rörande oskuldskontroller, operationer och tvångsåktens resor. Det sker en översyn av konaktförbudet, förbättrade förutsättningar att bryta sig ur ekonomiskt våld, borttagande av tak och mängdrabatter i lagstiftningen och så vidare.

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är tre kusiner inom ojämställdhetens värsta uttryck. Och som bekant står det också i Tidöavtalet att kusinäktenskap nu ska förbjudas.

Varje år mördas flera kvinnor av sina nuvarande eller före detta partner. Och i år ser det tyvärr ut att slås rekord då vi redan nu i april har nått ett tvåsiffrigt antal. Till detta kommer alla män som far illa i sina relationer med kvinnor eller i samkönade relationer och alla barn som far illa på grund av våldsamma föräldrar. Regeringen har som uttalad ambition att våldet ska upphöra, vilket uttrycks i det sjätte av de jämställdhetspolitiska delmålen. Ambitionen är både bra och välbehövlig. Men mer behöver göras för att få slut på våldet.

Ett steg i rätt riktning är just inrättandet av en nollvision, som vi redan har diskuterat en del. En nollvision som uttalat mål skulle ännu tydligare visa på frågans allvarlighet. Ingen ska någonsin behöva tvivla på huruvida samhället verkligen prioriterar denna fråga och ägnar den största möjliga uppmärksamhet. De människor som utsätts ska vara säkra på att samhället står på deras sida och att förövaren kommer att straffas. En uttalad nollvision bidrar till arbetet med att fortsätta ligga i framkant när det kommer till jämställdhet och påminna om att vi aldrig någonsin kan ta den för given. Det är därför mycket glädjande att regeringen nu anammar Sverigedemokraternas politik på området och i och med detta betänkande antar en nolltolerans mot våld i nära relationer.

Fru talman! I Sverigedemokraternas reservation 11 ryms tre förslag.

För det första: Alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön bör avvecklas inom ramen för offentlig verksamhet. Utöver det faktum att all så kallad positiv särbehandling av en grupp samtidigt är negativ särbehandling av en annan grupp förstärker sådan behandling synen på människor som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Jag själv, som en modern liberalfeminist, tror på att skapa likvärdiga förutsättningar för kvinnor och män och rätt person på rätt plats. De strukturella hinder som finns åtgärdar vi inte genom att tvinga fram lösningar utan genom förbättrade förutsättningar, utbildning, uppfostran och normförskjutningar.

För det andra ska principen om lika lön för lika arbete vara en självklarhet. Att det över huvud taget förekommer att människor i landet får en lägre lön än vad de egentligen har rätt till endast baserat på sin könstillhörighet är fullständigt oacceptabelt, och det är därför positivt att årliga lönekartläggningar har återinförts. Effekterna av dessa lönekartläggningar behöver regelbundet utvärderas för att säkerställa maximal och önskad effekt.

För det tredje finns tydliga underlag som visar att jordbruksbranschen är kraftigt mansdominerad, men det saknas i stor utsträckning vetenskap om varför. Vi menar att detta behöver utredas.

Jag vill yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 11, och i övrigt ställer jag mig bakom utskottets förslag till beslut.

Avslutningsvis hade jag, om jag hade varit radikalfeminist, kunnat konstatera att denna debatt är allt annat än jämställd då vi har åtta talare på listan och jag är den enda mannen. Men eftersom jag är en modern liberalfeminist anser jag att könet inte är speciellt viktigt, utan jag förutsätter att varje parti har satt rätt person på rätt plats.

(Applåder)

Anf. 29 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet och den digra historieresa vi fick vara med om!

Det kanske inte får plats just nu, men jag kanske får anledning att återkomma till frågan om dubbeldagar och föräldraledighet i någon annan typ av debatt.

Jag tror att det passar bra att här uppehålla sig lite vid det jag tog upp i mitt eget anförande. När det gäller mäns våld mot kvinnor anser vi socialdemokrater att det ska ha precis samma prioritet som gängkriminaliteten och mäns våld mot män. Det handlar alltså om det som sker ute på öppen gata kontra det våld som sker mot kvinnor i hemmet – dessa frågor ska vara helt likställda. Vi ser inte detta i Tidöavtalet över huvud taget. Har mäns våld mot kvinnor samma prioritet för er i Sverigedemokraterna? Och hur skulle detta i så fall se ut för er?

Anf. 30 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Tack, Sofia Amloh, för frågan! Ja, jag tycker att det är ganska självklart att detta har samma prioritet; det har extremt hög prioritet. Det har varit väldigt tydligt i debatten här i kammaren i dag att det nog inte finns ett enda parti som inte tycker att mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska ha högsta möjliga prioritet. Jag vet att regeringen just nu jobbar med 99-punktsprogrammet och den långsiktiga planen – jag tror att det är väldigt tydligt. Vi har också varit inne på att ett antal olika straffskärpningar är på gång. Det handlar om det förebyggande arbetet. Jag noterar också att flera partier har lyft frågan om eftervåld, och det tror jag också är en självklar del i det långsiktiga arbetet inom de olika programmen.

Det är svårt för mig att här säga exakt vilken prioritet ett sådant program har – om det är nummer 1 eller 47 på någon form av lista. Men jag kan försäkra ledamoten att ingångsvärdet från Sverigedemokraterna och de andra partierna i Tidösamarbetet när vi har diskuterat detta har varit att det ska ha högsta möjliga prioritet.

Anf. 31 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Det är bara synd att detta inte syns i de faktiska avtal som ni har ingått med varandra om vad som ska genomföras – det gäller vilken politisk ambition som finns, resurser och så vidare.

I ett tidigare replikskifte var man inne på att utgångspunkten i utskottet under behandlingen av motionsbetänkandet har varit att det ska vara nollvision när det gäller mäns våld mot kvinnor. Det var min uppfattning att det var även Sverigedemokraternas ingång i detta. Nu står vi med ett utfall som innebär att vi suddar ut detta strukturella problem och negligerar att det är män som är våldsförövarna och som vi borde rikta insatserna mot. Varför har Sverigedemokraterna inte stått fast vid sin egen motion och ambition gällande detta?

Sedan kan jag inte låta bli att fråga – ledamoten får gärna svara, om tid finns – varför man är så emot kvotering och positiv särbehandling. Är det ett politiskt rött skynke? Skulle det kunna visa sig att detta medel, som det ändå är, för att nå ett mål ändå är tänkbart att ha med sig just för att nå ett mål, eller är det medlet helt otänkbart för Sverigedemokraterna?

Anf. 32 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Jag vill återigen tacka ledamoten för frågorna. Jag vet att det sades tidigare i debatten att ordet jämställdhet inte nämns speciellt mycket i Tidöavtalet, men när man läser avtalet tycker jag att det är väldigt tydligt vad som avses. Vi kan kanske inte bara titta på ett papper och se hur många gånger ett specifikt ord nämns och räkna rent kvantitativt, utan det handlar väl ändå om innehållet. Jag uppfattar att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna tar väldigt många viktiga steg för att öka jämställdheten, och jag menar att handlingarna måste vara viktigare än ett ord på ett papper. Det är väl själva utfallet vi ska titta på.

När det gäller mäns våld mot kvinnor och nolltoleransen finns det nu två förslag som innehållsmässigt egentligen är näst intill identiska. Där emot diskuterar vi rubriken. Ska det vara nolltolerans för mäns våld mot kvinnor eller för våld i nära relationer? Jag tycker att det är synd att vi lägger fokus på fel sak, för innehållet är vi i någon mening överens om. Vi borde stå här och diskutera hur vi ska åtgärda problematiken, inte vad rubriken på ett dokument ska vara.

Att det i rubriken står ”våld i nära relationer” förändrar som sagt inget när det gäller innehållet. Alla vet att det är mäns våld mot kvinnor som är det största problemet – jag tror att det utgör 94 eller 95 procent av våldet. Men jag har också träffat organisationer som tar hand om våldsutsatta män. Det är ett återkommande problem att de inte känner sig sedda och blir mistrodda när de söker hjälp. De får känslan av att alla vet att det är män som utsätter kvinnor för våld.

Jag tror att arbetet kommer att vara precis lika tydligt oavsett rubriken. Det största fokuset kommer att ligga på mäns våld mot kvinnor. Men rubriken är en tydlig signal om att allt våld är lika illa. Regeringen och Sverigedemokraterna kommer att kämpa precis lika hårt oavsett vem som utsätts.

Tyvärr hinner jag inte svara på frågan om kvotering – jag ber att få återkomma till den.

Anf. 33 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Tack så jättemycket, Michael Rubbestad, för den fantastiska kvinnohistoriska beskrivningen! Den var jätteintressant att höra. Jag har bara en liten sakupplysning. Det enda radikala med radikalfeminism och radikala feminister är att vi har en idé om att både män och kvinnor är människor och ska ha samma möjligheter och rättigheter. Det är det enda radikala med feminism.

Jag har flera frågor och ska försöka samla ihop dem på ett bra sätt. Michael Rubbestad pratar om valfrihet och att män och kvinnor ska få bestämma själva om sin föräldraledighet. Det är jättefint. Hur kommer det sig då att kvinnor alltid väljer att vara de som är hemma och också alltid får en lägre lön, en sämre löneutveckling och en sämre pension? Det är så intressant att denna valfrihet alltid innebär att kvinnor får det sämre.

Ledamoten hann inte svara på frågan om kvotering. Jag undrar om Michael Rubbestad skulle vilja prata lite grann om att man är så emot det. Den osynliga kvoteringen känner vi ju till – alla män i alla bastuklubbar som alltid ser alla män som lämpliga för olika roller, men inte kvinnor på samma sätt. Det är därför vi vill införa det. Michael Rubbestad får nu jättegärna utveckla detta.

Anf. 34 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Det var kul att Ciczie Weidby uppskattade min historie-skrivning. Jag tror dock att Ciczie Weidby har ännu bättre koll på den feministiska historien än vad jag har. Hon sa i alla fall inte att jag hade sagt någonting som var fel, så det var bra.

Att kvinnor och män är människor och är lika mycket värda är grunden för feminism generellt, skulle jag säga. Man ska hålla isär radikalfeminism och extremfeminism, för de är två helt olika saker – den ena är ännu längre ut, så att säga. Jag skulle inte alls säga att de två är samma sak.

Jag går in snabbt på kvotering, för vi har tyvärr ont om tid.

När man använder sig av kvotering – alltså av positiv särbehandling – innebär det per automatik negativ särbehandling av en annan grupp, och jag tror inte att det någonsin kan vara rätt. Tänk om vi skulle använda oss av kvotering i förskolan, där vi har 96 procent kvinnlig personal och 4 procent manlig. Jag ser jättegärna att vi har fler män i förskolan; jag tror att det skulle vara väldigt viktigt för jämställdhetsarbetet. Men att tvinga bort alla kvinnor för att komma nära 50 procent män eller nå 40-60-målet tror jag är fel väg att gå.

Vi ska jobba med förutsättningar och skapa möjligheter. Om vi nu ser att det finns ett hinder, till exempel att det är så många kvinnor som jobbar inom förskolan och att det är så många kvinnor som väljer att vara hemma, ska vi inte på något sätt tvinga fram någonting. Vi ska i stället försöka ta reda på vad som är anledningen till detta och hur vi kan skapa förutsättningar för människor att göra fria val och välja någonting annat.

Det kan exempelvis handla om att skapa digitala instrument. När man överlåter föräldradagar till sin partner får det långsiktiga ekonomiska konsekvenser i livet i form av pensionen. Jag tror inte att man alltid är medveten om dessa långsiktiga konsekvenser, men om man får information om det hela redan från början kan man göra ett väl avvägt val. Vi ska aldrig bestämma hur man ska välja, men vi ska skapa förutsättningar för att man ska kunna göra ett genomtänkt och klokt val.

Anf. 35 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Det här med kvotering, positiv särbehandling och att vilja göra en förändring är ju ingenting nytt – det är ingenting som bara har funnits nu. Vi som föddes på 70-talet och sökte till gymnasiet i slutet av 80-talet eller början av 90-talet vet att en man som ville söka till exempelvis barnskötarlinjen eller ett omsorgsprogram fick lägga på lite på sitt betyg för att lättare kunna komma in. Likadant var det när kvinnor sökte till gymnasielinjer, som det ju hette på stenåldern.

Man ville komma åt detta. Det fanns en vilja och en idé. Det var inte så att män tvingades bort från de traditionella mansyrkena eller att kvinnor tvingades bort från att bli barnskötare eller förskollärare; detta ser vi ju inte minst nu. Det kunde dock öppna upp för att ge en möjlighet och visa på alternativ. Det är märkligt att det används på detta sätt, som om det skulle vara tvingande när man försöker att hitta en lösning för att öka mångfalden. Det är det ju inte.

Kvinnor väljer tydligen alltid lägre lön än vad män har. Michael Rubbestad får gärna berätta vilka åtgärder som finns för att få mer jämställda löner, så att kvinnor och män på en arbetsplats tjänar lika mycket. Som det är nu kan en man och en kvinna som har börjat samtidigt och är

lika gamla gå bredvid varandra på samma jobb, och ändå har kvinnan väldigt ofta lägre lön. Hur ska vi få bukt med detta?

Anf. 36 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Jag börjar med det som handlar om kvotering. Jag tänker ta ett exempel från min hemkommun, och det rör Socialdemokraterna.

I min hemkommun finns en manlig politiker som är väldigt kompetent; jag har känt honom och haft en dialog med honom under många år. Han är en vit, medelålders och heterosexuell man och en av deras absoluta toppkandidater. Tror Ciczie Weidby att han fick en bra plats på valsedeln, eller var det så att man valde att flytta ned honom för att man ville lämna plats för kvinnor, yngre kvinnor, kvinnor med utrikes bakgrund, personer med annan sexuell läggning och så vidare?

Resultatet blev att han knappt kunde väljas in i fullmäktige givet det faktum att han är en vit heterosexuell man. Jag tycker att det är väldigt tråkigt. Någonstans måste det vara kompetensen som avgör; det måste ändå vara detta som är det viktigaste. Nu fick Socialdemokraterna ganska många mandat, så det löste sig i alla fall, men det kunde lika gärna ha gått åt ett annat håll.

Ledamoten frågade om ekonomisk jämställdhet. Jag har redan varit inne på de digitala instrumenten för att synliggöra den ekonomiska effekten av människors val. Jag tror också att det behövs förbättrad företagshälsovård i de kvinnodominerade yrkena. Tyvärr är de kvinnodominerade yrkena rejält eftersatta, så vi behöver vidta åtgärder för att göra dem mer attraktiva och förbättra för de kvinnor som redan arbetar där.

Löneskillnaden är ungefär 4,5 procent. Jag tror att Svensk Handel har gått ut med att skillnaden är 4,4 procent, men det är inte så noga. Man vet inte riktigt varför, så nog sjutton behöver vi göra någonting för att utreda detta och göra någonting åt det – där är ledamoten och jag helt överens.

Jag skulle också vilja säga någonting om stärkta ekonomiska förutsättningar vid och efter separation och bodelning. Tyvärr räcker det inte med två minuters talartid, men jag och ledamoten kan väl ta en fika någon gång och prata om det.

Anf. 37 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! I teorin är Sverige ett av världens mest jämställda länder, men i verklighetens Sverige 2023 mördas fortfarande en kvinna var tredje vecka av en man som hon har en nära relation med.

Fortfarande förfogar kvinnor över 1 procent av det riskkapital som finns, och knappt 30 procent av Sveriges entreprenörer är kvinnor.

Fortfarande tas bara en dryg fjärdedel av föräldraledigheten ut av män.

Fortfarande är normen att det är kvinnan som går ned till deltid om det behövs för att klara av åren som småbarnsföräldrar.

Fortfarande är det främst kvinnor som efter ett långt arbetsliv får ut lite i pension och tvingas leva under knappa förhållanden.

Fortfarande möts hbtq-personer av fördomar och ett tonläge i debatten som både gör ont och skrämmer.

Jag var under många år ordförande i utbildningsnämnden i den skånska kommunen Kävlinge och konstaterade att flickorna presterade bättre än pojkarna i alla ämnen. Även idrottsämnet, som var den sista bastionen för pojkarna, föll för några år sedan. Detta är en ojämlikhet som följer med

upp i högre utbildning. Det är fler kvinnor som har en fullgjord högskole- eller universitetsexamen. Likväl är det män som har de bästa inkomsterna och de högsta positionerna i samhället.

Någonstans när barnafödandet kommer in i bilden suddas jämställdheten ut. Vi behöver tänka nytt när det gäller vår föräldraförsäkring. Jag vill ha en föräldraförsäkring som är jämställd, ger valfrihet och uppmuntar till arbete. Föräldraförsäkringen ska vara mer flexibel och ge bättre möjligheter att välja mellan en kortare försäkring med full ersättning och en längre period med lägre ersättning. Ersättningen för vård av barn borde höjas så att det inte alltid per automatik blir den som har lägst inkomst som stannar hemma i februari.

Givetvis ska vi ha en försäkring som passar alla typer av relationer – skilda föräldrar, regnbågsfamiljer och helt andra sätt att leva. Det måste bli lättare att lämna dagar till en ny partner eller en nära anhörig.

När flerbarnstillägget infördes 1982 hade det en viktig fördelningspolitisk betydelse. I dag har det dock blivit en kvinnofälla. Det försvårar integrationen och försämrar många kvinnors möjligheter att lära sig det svenska språket och komma ut i förvärvsarbete. För att bryta den negativa utvecklingen behöver vi se över våra bidragssystem och ta bort flerbarnstillägget.

Kvinnor driver tjänsteföretag, och män driver byggföretag. Män driver stora bolag, och kvinnor driver små bolag – oftast utan anställda. Andelen sjunker dessutom, då den politiska debatten fastnar i stopp för vinster i välfärden i de sektorer som kvinnor dominerar. Vi som på riktigt värnar kvinnors egenmakt sätter inte käppar i hjulet för kvinnors företagande och kvinnors rätt att leva sina drömmar.

Fru talman! Johan Hilton skrev i Göteborgs-Posten för någon vecka sedan att samhällsdebatten om transpersoners liv och leverne börjar likna en masspsykos som vi alltför väl känner igen från diskussionerna om homosexualitet för några årtionden sedan. I Brås senaste sammanställning av hatbrott finns nästan 500 anmälningar av brott med hatmotiv mot hbtqi-personer. Av dessa är 18 procent transfobiska.

Låt oss inte glömma att många röster tystnar och drömmar krossas för att man lever i ett sammanhang där könsöverskridande uttryck fortfarande inte accepteras av samhället eller familjen. Ofattbart viktiga är de män och kvinnor som vågar gå före och offentligt visa hur de väljer att leva sina liv. Det ger hopp åt en pojke i Perstorp eller en flicka i Rosengård när modiga går före och visar vägen och att det finns möjlighet att leva sitt bästa liv.

Ekonomisk frihet är viktigt. Men de frågorna blir sekundära när man inte har sin grundläggande trygghet, för det finns inget som begränsar en människas frihet så mycket som våld. Därför är våld mot kvinnor inte bara en jämställdhetsfråga utan också en demokratifråga.

För att komma till rätta med mäns våld mot kvinnor måste vi arbeta på flera plan, för män måste sluta slå. Det är ovärdigt att kvinnor och barn ska gömma sig för att män hotar dem till livet och berövar dem deras frihet. Jag gläds åt att det äntligen presenteras konkreta förslag och åtgärder för att stoppa våldet.

Det viktigaste för att nå våldet är det förebyggande arbetet: slaget som aldrig delas ut, den psykiska terrorn som aldrig sker och förföljelsen som aldrig blir av. Redan i förskolan måste vi vara uppmärksamma på könsstereotypa mönster, och i skolan måste det finnas diskussioner om machokultur och könsroller.

När det första slaget är utdelat måste rättssystemet ta vid och ge hårda straff till förövaren.

Jämställdhetsminister Brandbergs fokus på våld i unga relationer kan på riktigt ändra förutsättningarna för alla de kvinnor som stöter på en man med våldskapital som slår vidare i relation efter relation.

Var tredje vecka dödas en kvinna av en man i Sverige. Nästan alltid har hon sökt hjälp. När jämställdhetsministern gästade utskottet förra veckan berättade hon om regeringens insatser på området, till exempel myndighetsgemensamma uppdrag, för som statsrådet Brandberg konstaterade kan vi inte längre jobba i stuprör. Våld mot kvinnor är en fråga för alla institutioner och alla medborgare. Jag gläds också åt det fokus som finns på våldsutsatthet och våldsförövare bland personer med funktionsnedsättning.

Jag är stolt över att Sverige har kommit så här långt. Det har varit en stenhård kamp, som tidigare generationer av kvinnorrättskämpar och feminister drivit. I dag vilar ansvaret på oss. Fortfarande lever kvinnor och flickor med rädsla för våld. Fortfarande har vi en ojämslidd arbetsmarknad och sämre ekonomiska villkor i pensionen.

När vi inte längre behöver stå i kammaren och diskutera mäns våld mot kvinnor, när löneskillnad på grund av kön inte längre kan registreras och när alla oavsett uppväxtplats får leva sitt bästa liv, först då ska vi tystna.
(Applåder)

Anf. 38 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet och framför allt slutorden "först då vi ska tystna". Jag vet att socialdemokrater och liberaler historiskt många gånger kunnat vara stolta tillsammans över de stora genombrott som gjorts.

Men vi har ett av våra största samhällsproblem kvar, kanske själva symbolen för att vi inte har nått jämställdhetspolitikens mål: att kvinnor blir mördade på grund av de är just kvinnor. Detta är fullständigt oacceptabelt på så många plan, vilket jag tror att alla i kammaren är överens om. Hittills har dagens debatt handlat om detta strukturella, systematiska samhällsproblem: mäns våld mot kvinnor. Jag önskar att vi kunde prata om något annat, men detta är den råa verkligheten.

Det finns åtgärdsprogram, 99-punktsprogram och strategier mot mäns våld mot kvinnor. I dag ska beslut tas om en nollvision. Varför bryter vi den konsekventa linjen? Varför håller vi inte i att det ska vara en nollvision för mäns våld mot kvinnor? Varför suddar vi ut detta? Varför väljer Liberalerna att vika ned sig? Ni har aldrig gjort det tidigare, men nu viker ni ned er i fråga om mäns våld mot kvinnor.

Anf. 39 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Amloh.

Jag anser inte att vi viker ned oss. Som jag sa i mitt anförande är mäns våld mot kvinnor inte bara en jämställdhetsfråga utan också en demokratifråga som måste omfamnas av fler. Tidigare talare har konstaterat att vi är sju kvinnor och en man som debatterar här i dag. Det måste breddas.

Jag delar Sofia Amlohs och övrigas uppfattning att det strukturella våldet mot kvinnor i nära relationer är vår stora utmaning och att vi här måste jobba förebyggande. Det utesluter inte att vi ser att våld i samkönade rela-

tioner är ett bekymmer och en stor begränsning för människor som lever i samkönade relationer. Det ska dock ingalunda tolkas som att vi drar ned på ambitionerna vad gäller de strukturella förutsättningarna för kvinnor som utsätts för våld i nära relationer.

Statsrådet Brandberg var i sin redovisning på utskottet i förra veckan tydlig med detta och att man tar tydliga kliv framåt i det förebyggande arbetet.

Anf. 40 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tar vid där ledamoten slutade. Det var en bra redovisning av statsrådet hos utskottet, men jag blev ändå orolig. Det förebyggande arbetet kom varken i första, andra eller tredje rummet, utan först efter en rad frågor talades det om att kunna lämna förhållandet i tid och skolans roll i detta. När det gällde att ta del av genusforskning som grund för att kunna bryta normer var statsrådet inte alls tydlig, och det gjorde mig orolig. Jag hoppas verkligen att jag har fel, men jag blev som sagt orolig.

Precis som vi säger är mäns våld mot kvinnor ett strukturellt våld. Varför kan vi inte bara ta itu med det? Vi har ett delmål som handlar om just mäns våld mot kvinnor. Det är precis lika illa med våld inom samkönade relationer – eller annat våld. Vi är emot våld oavsett form; det tror jag att alla kan skriva under på.

Men om vi ska komma åt ett samhällsproblem behöver vi klargöra vad det strukturella problemet är, och här i kammaren är vi överens om att det är mäns våld mot kvinnor. Varför då inte anta en nollvision mot just detta och hålla i konsekvent hela vägen, inte ändra om och inte vika ned sig? Vi ska rösta om detta i eftermiddag, och det går att ändra sig.

Anf. 41 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Då kan jag glädja Sofia Amloh med att hon inte hörde rätt när hon var hos utskottet.

Vi, eller statsrådet Brandberg, pratade ganska mycket om förebyggande arbete. Bland annat nämnde hon det projekt som är igångsatt och som heter Svartsjuka är inte romantiskt, som riktar sig till unga. För man börjar inte slå när man fyllt 40, utan det finns ofta redan i tidiga tonår tecken som visar på könsstereotypa machokulturer och dylikt. Om vi på riktigt ska kunna förändra detta kan vi inte förändra en relation, utan vi måste förändra förövarna, och det gör man genom ett tidigt förebyggande arbete.

Vi har också fört in diskussioner, eller lagstiftning, både i skollagen och kring läroplaner om hur man ska lyfta hedersvåld och hur man ska diskutera samtycke. Det tycker jag är ett alldeles utmärkt förebyggande arbete. Statsrådet Brandberg pratade också om att man har gett i uppdrag till olika myndigheter att samverka för att upptäcka våld tidigt. Det är inte bara Jämställdhetsmyndigheten som ska jobba med detta utan även Arbetsförmedlingen, sjukvården och skolan. Man har gett myndigheterna ett gemensamt mål för att de tillsammans ska jobba med detta. Så jag vill påstå att ledamoten inte lyssnade ordentligt när det gäller det förebyggande arbetet.

När det gäller det andra, hur vi väljer att sätta rubrik på våld, har vi samma åsikt. Vi tycker att det är det strukturella våldet mot kvinnor som är det övervägande problemet. Men vi vill också lyfta detta, för det är inte

bara en jämställdhetsfråga. Det är också ett demokratiproblem, och fler måste bjudas in i debatten. Även där har ledamoten alldeles rätt. Det är först när man diskuterar detta runt köksbordet som man får en förändring, och då måste fler vara inkluderade.

Anf. 42 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla Mårtensen för ett jättebra anförande! Jag är särskilt glad över alla inspel kring kvinnors ekonomi och kvinnors företagande. Jag hoppas att vi verkligen kan göra skillnad under den mandatperiod som kommer, trots att jag faktiskt tycker att satsningar på kvinnors ekonomi och kvinnors företagande lyser med sin frånvaro i Tidöavtalet. Men det betyder ju inte att man inte kan jobba med det i alla fall.

Jag vill återkomma till frågan om mäns våld mot kvinnor – den eviga pandemin. Vi har pratat mycket om det förebyggande arbetet, vilket är mycket viktigt. Även det sträcker sig förstås över många politikområden och många utskott här i kammaren. En fråga som faktiskt ligger hos oss i arbetsmarknadsutskottet är stödet till Ungarelationer.se, som ledamoten också har nämnt flera gånger. För våldet startar inte helt plötsligt när man är i en relation, utan det kommer någonstans ifrån. Det kommer från normer och värderingar, från filmer och från pornografin, den våldsamma pornografin. Detta har Ungarelationer.se arbetat med på ett helt fantastiskt sätt under de cirka fyra år som de har funnits.

Men faktum är att jag inte minns ett lika tydligt svar från jämställdhetsministern vid besöket i utskottet som ledamoten eventuellt gör. Jag tyckte att ministern svävade på målet när det gällde finansieringen till Ungarelationer.se. De fick ett utökat och stadigvarande bidrag som en del i januariavtalet, där både Liberalerna och Centerpartiet var med, men nu är deras ekonomi faktiskt hotad. Därför undrar jag hur ledamoten ser på verksamheten i Ungarelationer.se och om ledamoten, regeringen och Liberalerna är på tå för att verkligen säkra deras framtid.

Anf. 43 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Vilhelmsson! Jag konstaterar att du och jag tänker väldigt lika i de här frågorna. Det har vi gjort många gånger, och vi har olika sätt att nå fram.

Jag måste ändå kommentera det som sades om att det lyser med sin frånvaro i Tidöavtalet. Det är väldigt mycket som lyser med sin frånvaro i Tidöavtalet. Det är sju politikområden där man har gjort en överenskommelse. Jag tycker att ledamöterna, inte bara ledamoten Vilhelmsson utan även övriga ledamöter i utskottet, borde titta i regeringsförklaringen. Där lyfts dessa frågor, och det är regeringens politik.

När det kommer till Ungarelationer.se och det arbete som ska göras där har jag fullt förtroende för att statsrådet har fokus på detta. Hon har lång personlig erfarenhet av hur man ska jobba med dessa frågor, och hon poängterade även i utskottet att det är viktigt. Däremot blir jag svaret skyldig när det gäller hur finansieringen för Ungarelationer.se ser ut. Det kan jag inte. Det är jag inte påläst på. Men jag ska givetvis fortsätta att bevaka frågan, för jag tycker precis som ledamoten att de gör ett jättebra jobb och att de är en viktig spelare.

Anf. 44 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag nämnde i min förra replik att man kan göra saker även om de inte står i Tidöavtalet. Och mycket riktigt står det om detta i regeringsförklaringen, så där har ledamoten rätt.

När det gäller Ungarelationer.se är det en fantastisk verksamhet. De har miljoner samtal från unga människor. De har en webbsida som är helt otrolig och som har mängder av besök. De framställer otroligt mycket material. Jag kommer aldrig att glömma när jag första gången fick höra vad den vanligaste frågan till dem var. Det var unga kvinnor som frågade: Måste man gå med på strypsex? Den tog. Den slog i magen.

Det är då jättetråkigt att bidraget faktiskt minskas rejält – från 10 miljoner till typ 2 miljoner som Jämställdhetsmyndigheten har att fördela på det här området, om jag har läst rätt. Jag hoppas verkligen att ledamoten kan hjälpa till att undersöka frågan och innan vi fattar beslut om vårandringsbudgeten se till att detta förändras, för det är ett allvarligt problem för framtiden för Ungarelationer.se.

Anf. 45 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för uppmaningen! Jag ska naturligtvis se efter och återkoppla till dig.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner återigen om den svåra frågan om att tala via talmannen. Om ni talar till mig går det kanske lättare.)

Anf. 46 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag ska verkligen prata genom dig!

Fru talmannen måste säkert tycka att det är väldigt tjtigt att oppositionen går upp och pratar om mäns våld mot kvinnor, mäns våld överlag, vem som slår vem och så vidare. Men detta är en jättestor och viktig fråga i vårt utskott och något som vi har diskuterat väldigt mycket, och det är därför som vi, ledamot efter ledamot, går upp och tar repliker.

Jag vill börja med att säga att liberaler och socialister historiskt har gått sida vid sida när det gäller kampen om alla människors lika rättigheter och möjligheter. Det hade inte varit möjligt om inte socialister och liberaler på olika arenor och på olika sätt hade sett till att vi fått kvinnlig rösträtt och över huvud taget rättigheter för människor som inte alltid kan ta samma plats eller ha samma möjlighet i samhället.

Därför är det så tråkigt att se att Liberalerna nu har lierat sig med högerkonservativa krafter i stället för med de liberala och socialistiska idéerna om hur vi ser på olika maktförhållanden, vem som strukturellt har mer eller mindre makt än andra och vad vi ser för olika lösningar. Därför går vi upp gång på gång och en efter en och tar repliker, fru talman.

Jag skulle gärna vilja veta hur det kommer sig att Camilla Mårtensen och Liberalerna inte längre vill vara med oss andra.

Anf. 47 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Weidby!

Vi har inte ändrat vår politik. Jag står fortfarande här och pratar om det allra viktigaste – jag misstänker att du syftade på det strukturella våldet

mot kvinnor, även om du inte sa det – men det är ingen motsats mot att även prata om våld i samkönade relationer.

När det gäller andra saker handlar det om att vi känner att vi kan få igenom en del ekonomisk politik och en del rättspolitik och fokus på skolan som vi vill ha. Det är ett paket, och därför finns vi i dag tillsammans med de övriga borgerliga i regeringen. Men du har alldeles rätt: Vi är de borgerligas vänster, och vi kommer att fortsätta att driva dessa frågor. Vi behövs i en sådan regering.

Anf. 48 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Mårtensen, för svaren! På slutet försökte Camilla Mårtensen säga lite om vilka olika typer av åtgärder man kan vidta för att komma åt detta. När statsrådet besökte utskottet beskrev hon, som vi hörde tidigare, olika typer av åtgärder först efter det att vi andra hade tryckt på lite grann.

De olika saker som statsrådet presenterade var inga nya saker som Tidökamraterna hade kommit på, utan väldigt mycket den politik som förts av tidigare regering. Det arbete som pågår på myndigheter, kommuner och så vidare runt om i landet är ju inte något som påbörjats tack vare den här regeringen.

Om det till exempel skulle vara så att man inte var riktigt nöjd med det arbete som gjorts tidigare – man kan naturligtvis ha andra åsikter och idéer om vad man tror är den stora knäckfrågan för att komma åt mäns våld mot kvinnor, allt våld mot alla män och kvinnor eller hur man väljer att formulera det – fick vi faktiskt inte höra om några specifika nya åtgärder. Jag ger alltså Camilla Mårtensen tillfälle i sin slutreplik att ge oss sina bästa åtgärder i de frågorna.

Anf. 49 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Ledamoten har alldeles rätt. Förra regeringen hade ett 99-punktsprogram i januariöverenskommelsen. 95 punkter är i dag genomförda. Det är för att vi här i kammaren, alla åtta partier, har det här som en prioritering. Det ger styrka. Givetvis är det en styrka att de beslut som fattats ska genomföras. Men både jag och ledamoten kan ju konstatera att det inte räcker.

Om vi gör mer av samma sak får vi också samma resultat. Vi måste våga tänka nytt. Vi måste våga ta nya grepp. Vi måste våga utmana och bjuda in fler till debatterna. Det kan inte bara vara en fråga för oss här i salen. Den här debatten måste föras bredare.

Jag delar Vänsterns åsikter i många av de här frågorna. Jag delar dem, likaväl som jag delar Sverigedemokraternas åsikter i många av de här frågorna. Mitt svar till ledamoten är att när statsrådet Brandberg besökte utskottet beskrev hon att man slutför 99-punktsprogrammet – det är fem punkter kvar – och att man nu måste börja titta framåt på nytt och tänka på vad som ska göras. Där hoppas jag att alla åtta partier faktiskt kommer med goda inspel och goda förslag.

Vi liberaler har en hel del åtgärder på vår lista. Det är bara att gå in och titta i tidigare debattartiklar. De åtgärderna ska vi naturligtvis slåss för att få igenom.

Anf. 50 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Tack så mycket för ordet! Det har varit en lång debatt kring betänkandet som rör motioner om jämställdhet och åtgärder mot diskriminering. Jag ska börja med att prata om jämställdhet.

Kvinnomaktsutredningen tillsattes av regeringen 1995, och den presenterade 13 forskningsrapporter under slutet av 90-talet. År 1998 publicerades slutbetänkandet som hette *Ty makten är din – myten om det rationella arbetslivet och det jämställda Sverige*.

Kvinnomaktsutredningen konstaterade bland annat att utbildning lönar sig sämre för kvinnor än för män och att yrkesgrupper med kvinnlig dominans har sämre lön än yrkesgrupper med manlig dominans. Kvinnor förlorar i löneutveckling när de får barn, men de män som tar sitt föräldraskap på allvar och är pappalediga förlorar faktiskt ännu mer. Även de kvinnor som aldrig föder barn eller har passerat de barnafödande åldrarna får betala något slags kvinnobot i form av lägre lön och sämre karriärmöjligheter. En kvinna som skiljer sig från en man förlorar ekonomiskt på det, medan mannen förlorar kontakten med barnen.

Utredningen konstaterar vidare att den offentliga sektorn i vissa avseenden kan ses som mer kvinnovänlig än den privata, men i andra avseenden exploateras kvinnor. De många deltidsjobben och tillfälliga anställningarna gör att kvinnor utnyttjas och lämnas med dåliga löner och utvecklingsvillkor och väldigt usla pensioner, detta trots att offentlig sektor styrs politiskt och ledningen borde veta bättre.

Herr talman! Sammanfattningsvis visar Kvinnomaktsutredningen en bild av ett långt ifrån jämställt Sverige, och över 20 år senare kan vi konstatera att många av de problem som Kvinnomaktsutredningen tar upp fortfarande existerar och i vissa fall till och med har förvärrats. Vänsterpartiet har till exempel återkommande lyft fram den strukturella diskrimineringen på arbetsmarknaden. Frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män handlar till stor del om den ekonomiska politiken, eftersom just resurser är helt avgörande för att minska orättvisor.

Herr talman! Det är inte rimligt att kvinnor ska vara beroende av män för sin försörjning. Att en kvinna kan försörja sig själv är till exempel nödvändigt för att hon ska kunna lämna en man som misshandlar henne. Vi vänsterpartister anser att kvinnor och män givetvis ska ha lika lön för lika arbete, och vi vill att alla som vill jobba heltid också ska ha rätten att jobba heltid. I dag jobbar som sagt många kvinnor deltid för att de helt enkelt aldrig erbjuds en heltidstjänst.

Pensionssystemet förstärker också de könsorättvisor som finns på arbetsmarknaden. Kvinnor har i genomsnitt ungefär 70 procent av mäns pension, och skillnaden ökar med åldern. Hälften av alla kvinnor tvingas ta ut garantipension bara för att klara sig. Systemet kompenserar inte för föräldraledighet och sjukpenningdagar på ett tillfredsställande sätt. I det nuvarande pensionssystemet riskerar en allt större andel av framtidens pensionärer, särskilt kvinnor, att bli fattiga.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation nummer 1, som innebär att Vänsterpartiet anser att regeringen bör tillsätta en ny kvinnomaktsutredning i syfte att komma till rätta med den bristande jämställdheten.

Herr talman! Det här är också ett betänkande kring diskriminering. Därför vill jag gärna nämna några saker som berör det. En ökad tillgänglighet gör samhället bättre genom att fler människor ges möjlighet att delta i samhället och leva ett självständigt liv.

År 2015 blev bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning en diskrimineringsform enligt lagen. Vänsterpartiet anser att den nya diskrimineringslagstiftningen var ett steg framåt i frågan om mänskliga rättigheter, men tyvärr innehåller lagstiftningen flera avgörande undantag jämfört med den bakomliggande utredningens förslag.

Regeringen har aviserat att lagen om otillgänglighet som diskrimineringsgrund ska ses över och breddas. År 2017 kom en proposition om utvidgat skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet, som föreslog att det gällande undantaget för företag med mindre än tio anställda skulle tas bort. Vänsterpartiet välkomnade det förslaget.

Som en del i att bredda diskrimineringslagstiftningen bör en utvärdering genomföras för att se över hur lagstiftningen har fungerat. Det är ytterst viktigt att de goda intentioner som fanns från regeringens sida även infrias i praktiken.

Herr talman! Att lägga till språk som diskrimineringsgrund är något som har efterlysts av både minoritetsorganisationer i Sverige och Europarådets expertkommitté, som bevakar de nationella minoriteternas rättigheter i medlemsländerna. Detta har man gjort efter uppmärksammade fall då sverigefinnar har förbjudits prata finska i skolan eller på arbetsplatsen. Till skillnad från utskottet, som tycks mena att skyddet är tillräckligt starkt, anser jag och Vänsterpartiet att man bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över om man ändå inte ska låta också språk införas i diskrimineringslagen som diskrimineringsgrund.

Avslutningsvis, herr talman, måste man mäta och fråga för att ens veta om det finns någon diskriminering. Det enklaste medlet är att använda sig av jämlikhetsdata. Det är information om hur olika diskrimineringsgrunder, till exempel religion, hudfärg eller etnicitet, är fördelade i populationen och hur de samverkar med varandra. Sverige kritiseras regelbundet av FN, EU och Europarådet för att inte samla in relevant kunskap och systematisk statistik om olika minoriteters situation.

Segregation och ojämlikhet är som mest tydliga i relation till diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, nationellt ursprung eller hudfärg samt religion och annan trosuppfattning. När man frågar runt är det mycket som tyder på att en majoritet av den svenska befolkningen är positiv till att införa jämlikhetsdata på en mer systematisk och institutionaliserad nivå. Det gäller inte minst om man frågar minoriteterna själva.

Trycket på Sverige att etablera jämlikhetsdata växer starkt inom till exempel RFSL, Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter. Handikappförbunden och många funktionsnätverk efterfrågar det här, liksom Sverigefinska Riksförbundet och andra. Det handlar om väldigt många aktörer. De som upplever och ser diskriminering vill gärna synliggöra den.

Herr talman! Det duger inte att vara bäst i klassen i bara en retorisk värld, utan vi måste ha skydd och rättigheter för alla de minoriteter som vi på papperet säger finns.

Anf. 51 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Mitt anförande kommer mestadels att handla om mäns våld mot kvinnor, även om det betänkande vi behandlar i dag också innehåller många andra viktiga frågor.

Jag tänker börja med att läsa upp en del tidningsrubriker från året hittills:

Kvinna hittad död i frysbox – man häktad
 Misstänkt dubbelmord i Luleå – man gripen
 Kvinna i Halmstad avliden – polisen utreder misstänkt mord
 Gravida Soliana död efter fall från balkong
 Kvinna död i Örebro – man anhållen för mord
 Kvinna hittad död i Luleå – man anhållen misstänkt för mord
 Man anhållen för mord och mordförsök på mor och dotter
 Joulunar hittades död i skogsområde – dottern berättar
 Kvinna hittad död i bostad i västra Värmland
 Man misstänks ha mördat sin mamma

Med några till som jag inte nämnde blev det tolv mördade kvinnor på tolv veckor. Samtliga var misstänkta relationsbrott, alltså kvinnor mördade av män de hade eller hade haft en relation med.

Herr talman! Jag undrar var de stora rubrikerna om frågan är i medierna och på nätet. Jag undrar också var regeringens krisplan för detta är, för det här *är* en kris.

För några år sedan mördades också ett antal kvinnor på kort tid. Då krävde Centerpartiets dåvarande ledare Annie Lööf att regeringen skulle kalla partiledarna till krissamtal för att tillsammans försöka få stopp på våldet. Vissa saker förändrades, men det räckte uppenbarligen inte. Det är kanske dags för ett nytt gemensamt krissamtal för riksdagens samtliga partier.

Om tolv kvinnor på tolv veckor inte var nog kan vi fortsätta in i den trettonde veckan:

Kvinna hittad död i lägenhet i Falkenberg – förundersökning om mord alternativt dråp
 Kvinna hittad död i husvagn i Dalsland – misstänkt mord
 Misstänkt mord i Fagersta
 Man misstänks ha mördat sin fru i Falkenberg
 Misstänkt mord – kvinna hittad död i skogen utanför Filipstad
 Äldre man misstänks för mord på kvinna i Ljusdal

Det här är en dokumentation över sex mördade kvinnor på sju dagar. Vi är nu uppe i nästan tjugo kvinnor, det vill säga de senaste årens snittsiffra för antalet mord i parrelation, och det har inte ens gått fyra månader av 2023.

Var är rubrikerna om detta? Var är regeringens reaktion på kort sikt och var är åtgärdsplanen? Betänk att det hade varit sex mord i gängkriminala kretsar på sju dagar! Hur tror ni att det hade sett ut då?

Att prioriteringarna är olika vet vi. När en rymning sker från Kriminalvårdens transporter kommer det åtgärdsförslag från regeringen på en gång. Men jag har inte sett några akuta åtgärder från regeringen med anledning av att kvinnor mördas.

Herr talman! Jag vet att en del av dessa fall avskrivs från att vara misstänkta brott i parrelation, men det är ingen ursäkt för att inte lyfta upp frågan. Resultaten avskräcker oavsett.

Centerpartiet kallade jämställdhetsministern till utskottet för en tid sedan för att få information om regeringens arbete mot mäns våld mot kvinnor. Jag vet inte om vi blev så mycket klokare. En hel del pågår och är på gång. Det är utredningar som levererar resultat på lång sikt. I första hand handlar det om repressiva åtgärder, vilket är symtomatiskt för hela Tidöavtalet.

Det är visserligen bra eftersom straffen behöver skärpas, men det görs inte i en handvändning. Och de straffrättsliga åtgärderna når långt ifrån alla våldsutövare. En stor del av alla brott anmäls inte och kommer inte till domstol. För dessa våldsvverkare spelar det ingen roll hur mycket vi höjer straffen.

Förebyggande arbete är avgörande för all form av våld i nära relation, både på kort och lång sikt. Våldet startar ju som sagt inte helt plötsligt när man är vuxen och har en relation, utan det startar tidigare.

Jag har tidigare nämnt att stödet till Ungarelationer.se är kraftigt i fara. Jag hoppas verkligen att regeringen kan ändra sig i frågan.

Herr talman! Lika viktigt som det är med förebyggande åtgärder är det att stödja kvinnor som vill lämna en våldsam relation. Det är inget man gör lättvindigt. Barn, husdjur, boende, skola och arbete – det finns många faktorer som kan hålla kvar kvinnan i ett våldsamt förhållande. Därför måste det finnas ett samlat stöd så att hon vågar ta steget.

Den farligaste perioden är just den när en kvinna säger att hon ska lämna sin partner. Det är då mordet sker. Ändå finns inget samlat lämningsprogram och inget strukturerat stöd för kvinnor i dag.

Herr talman! Är inte det här lite konstigt, särskilt med tanke på att det finns program för män som hoppar av kriminell gängverksamhet? Faktum är att Jämställdhetsmyndigheten i sin nyligen avlämnade rapport slår fast följande:

”En person som vill hoppa av det kriminella livet erbjuds ett 18 månader långt behandlingsprogram ..., på uppdrag och finansierat av socialtjänsten. Därefter följer två års eftervård och uppföljning, som är kostnadsfri för kommunen. Första året finns stöd dygnet runt och innefattar insatser avseende bostad, terapi, drogberoende, sysselsättning, skuldsanering och fritidssysselsättning. Därefter följer ett sex månader långt utslussningsprogram för att klienten ska bli mer självgående.

Jämställdhetsmyndigheten kan konstatera att skillnaden i insatser och resurser jämfört med våldutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter är påtaglig. Inte minst vikten av en samordnande aktör blir tydlig, för att personer som lever med skyddade personuppgifter ska få ett så bra stöd och skydd som möjligt.”

En kvinna som lyckas lämna en våldsam relation får i bästa fall erbjudande om skyddat boende på en kvinnojour en tid, i värsta fall skyddad identitet. Hon lämnas sedan ensam med ansvar för flytt, bostad, skolbyte, hyra samt alla övriga kostnader.

Centerpartiet har tidigare i år föreslagit ett nationellt lämningsprogram innehållande ett strukturerat stöd inklusive ett månatligt ekonomiskt stöd, i dagligt tal kallat fuck off-kapital – jag ber om ursäkt för ordvalet – samt en nationell bostadskö. Det är förslag som går att sjösätta på relativt kort

sikt. Min fråga är: Vad har regeringen för förslag för att stödja kvinnor som vill ta sig ur och lämna en relation tidigt? Här vill jag yrka bifall till reservation 5, som delvis handlar om ett lämnaprogram.

Jag ser fram emot de andra satsningar på att motverka eftervård och ekonomiskt våld som har nämnts av andra i talarstolen. Det mest bidragande när det gäller eftervården är de eviga tvisterna om vårdnad, boende och umgänge med gemensamma barn. Här har Jämställdhetsmyndigheten kommit med en rapport som slår fast att domstolar när de dömer i mål gällande vårdnad, boende och umgänge inte tar hänsyn till att våld har förekommit i relationen eller att risk för våld kan förekomma.

Eftersom det numera är ett brott när en förälder misshandlar den andra föräldern i barns närvaro dömer alltså domstolarna brottsoffer att tvingas umgås med sina förövare. Kvinnor döms att lämna barnen hos förövaren, och barnen tvingas till umgänge med en våldsam pappa. Vilka andra brottsoffer tvingas vi till något sådant?

Herr talman! De värsta konsekvenserna av detta har vi sett, nämligen att barn mördats av en förälder samt att barn tvingats till umgänge med en förälder som mördat den andra föräldern. Jag frågar igen: Vad gör regeringen i den här frågan? Jag har inte fått några tydliga svar från företrädare för regeringspartierna. Om jag har förstått det hela rätt finns det inga förslag från regeringspartierna som omfattar den här frågan.

I kväll beslutar vi som sagt här i kammaren om ett förslag som innebär att man automatiskt ska förlora vårdnaden om man mördar den andra föräldern. Röstar ni på det förslaget, Tidöpartierna, eller kommer ni med andra förslag? Ett första steg skulle kunna vara att regeringen kallar till ett samtal med alla partier för att med gemensamma krafter stoppa mäns våld mot kvinnor. Det är dags nu.

Anf. 52 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Helena Vilhelmsson för ett berörande anförande. Vi är helt överens om att det här är ett område och en fråga som inte lämnar någon oberörd. Eftersom ledamoten vid flera tillfällen har nämnt regeringen och det ledamoten tycker är utebliven aktivitet från regeringen skulle jag vilja berätta om lite av det som regeringen gör.

Den 1 mars gav man ett uppdrag till Tillväxtverket att uppmuntra kvinnor att starta företag och se till att fler kvinnor ska kunna göra det. Vi ser att kvinnor ligger efter där. Jag har själv förmånen att vara egenföretagare, så jag tillhör den positiva delen av den statistiken. Men vi önskar att det skulle vara många fler. Detta uppdrag kommer från Näringsdepartementet.

I ett inlägg på regeringens hemsida från den 24 mars ser vi att man på Socialdepartementet nu inleder arbetet med den nya åtgärdsplanen mot mäns våld mot kvinnor. Arbetet är alltså redan igång när det gäller den delen av det som det har pratats om.

Ledamoten var också inne på det här med lämnaprogrammet. Jag kan hälsa att även det kommer att utredas. Det är ingenting som regeringen bara lämnar bakom sig och inte gör någonting åt.

Dessutom skulle jag vilja nämna att man på Justitiedepartementet nu tar tag i det här med mäns våld mot kvinnor och ser till att det blir ett ökat skydd för kvinnor som är utsatta för våld i nära relationer. Det handlar om kontaktförbud. Man ska kunna utvidga området för att skydda brottsoffret och göra det svårare för förövaren.

Jag vill fråga ledamoten: Tycker du att våld mot kvinnor eller våld i nära relationer är mindre viktigt?

Anf. 53 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för uppdateringen. En del saker var väl inte helt obekanta för mig.

Jag är helt inne på att en av de viktigaste frågorna är självständighet och ekonomisk frihet – att stå på egna ben ekonomiskt. Detta har också nämnts här i kammaren av andra ledamöter. Det är den absolut viktigaste åtgärden för att stoppa mäns våld mot kvinnor.

Jag tycker att det är förfärligt att kvinnors företagande minskar. När Alliansen satt i regeringsställning var det tvärtom så att det ökade. Jag tycker också att det är förfärligt att riskkapitalet till kvinnors företagande är så försvinnande litet.

Jag gläds åt att ledamoten säger att man tittar på att införa ett lämna-program. Det var faktiskt nytt för mig. Ledamoten får gärna berätta mer om tankarna kring det och var i regeringen man jobbar med det.

De förslag som ledamoten nämnde i övrigt är bra, men de kanske inte har effekt på kort sikt. Jag tycker att vi måste ta till alla krafter vi kan för att ta fram åtgärder som kan sättas i sjön snabbt och på en gång. Dessutom handlar det som ledamoten nämnde, förutom det här med kvinnors företagande, mycket om repressiva åtgärder. Jag tog även upp detta i mitt huvudanförande. Det är inte så mycket förebyggande åtgärder.

Jag tycker att det allra bästa vore om vi kunde ha en gemensam diskussion om detta. Det skulle också underlätta arbetet här. På så sätt skulle vi kanske slippa dessa förvirrande diskussioner om att det ska heta det ena eller det andra. En samling med alla partier för att åtgärda det här vore det absolut bästa.

Ledamoten får ursäktas – jag uppfattade faktiskt inte riktigt den fråga som kom på slutet.

Anf. 54 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Då ska jag vara så duktig att jag inleder med frågan i stället.

När vi beredde det här betänkandet i utskottet ville vi gärna komma överens även med övriga partier och inte bara mellan Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Vi ville att alla tillsammans skulle komma fram till att det behövs en nollvision och en nolltolerans för allt våld i nära relationer.

Jag var i mitt huvudanförande inne på att alla ska agera. Regeringen behöver agera för att förebygga, men även kommuner, regioner och du och jag som privatpersoner behöver göra det. Vi behöver anmäla när vi ser signaler som visar att det troligtvis förekommer våld i nära relationer.

Min fråga var om ledamoten fortfarande tycker att mäns våld mot kvinnor är mycket allvarligare än mäns våld mot andra män och kvinnors våld mot andra kvinnor och om det är därför ni tackar nej till att ställa er bakom en nollvision för allt våld i nära relationer.

Jag vill också understryka att jämställdhet på riktigt handlar om att kunna göra sina egna livsval. Jag tycker att det är viktigt att kvinnor har möjlighet att stå på egna ben, har ekonomiska förutsättningar att försörja sig själva och ges möjlighet att starta företag. Som jag sa innan är jag själv

en av de lyckligt lottade. Med den regering vi har i dag vet jag att det här arbetet hela tiden kommer att fortsätta drivas på framåt.

Anf. 55 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! När det gäller det sistnämnda håller jag helt med ledamoten. Återigen: Ekonomisk frihet är det absolut viktigaste för ett självständigt och demokratiskt liv. Jag är också företagare, så jag vet vad det innebär. Jag vet vad som behöver göras, och jag vet vad som kan göras.

När det gäller frågan om definitionen av och reservationen om nollvisionen kan jag för er som har kommit till upprepa att en stor del av debatten har handlat om det.

Jag kan upprepa det jag har sagt tidigare. För att åtgärda ett problem måste man definiera det. Jag var väldigt tydlig i mitt anförande med vad som är problemet. Problemet är att kvinnor dör. Det är jättemånga dödsfall. Det är extremt stora siffror i dag jämfört med tidigare.

Alltså är det ett problem. Kvinnor dör i relationer där män utövar våld. Genom att inte vara väldigt tydlig och definiera just det problemet lindar man in det och gömmer undan det.

Jag är lite fascinerad av de argument jag har hört här. Det är skamfyllt för män som lever i våldsamma relationer eller utsätts för psykiskt våld, precis som att det inte är det för kvinnor.

Det är precis som att kvinnor blir trodda och har en enkel väg till åtgärder. Så är det naturligtvis inte. Det är lika problematiskt och lika skamfyllt oavsett vilken parrelation man lever i. Men det är kvinnor som dör.

Mitt svar är: Ja, jag tycker att det är bättre att adressera problemet på riktigt. Det gör man genom att tala om mäns våld mot kvinnor. Alla åtgärder som vi tar till för att stoppa mäns våld mot kvinnor är också bra för all annan form av parrelation.

(Applåder)

Anf. 56 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Det innebär att vi med politiska verktyg vill verka för jämställdhet och motverka den rådande könsmaktsordningen i Sverige såväl som i världen. Det är den ordning som innebär att män har mer makt än kvinnor.

För Miljöpartiet är jämställdhet i grunden en fråga om frihet. Människors möjligheter att leva sina liv ska inte påverkas eller begränsas av kön eller könsidentitet. Alla ska ha frihet att vara den de är och forma sitt liv efter det. Tyvärr är det långt från verklighet.

I samhällsdebatten framställer gärna vissa politiska krafter det som att feminismen har gått för långt. Men ingenting hade kunnat vara mer fel. År 2023 mördas fortfarande kvinnor i hemmet, och de har lägre lön och sämre arbetsvillkor än män. Exempel på kvinnor och flickor som blivit misshandlade och våldtagna är närmast oändliga. Det om något visar att feminismen behöver gå mycket längre.

Var tredje vecka mördas en kvinna av en man som hon har eller har haft en relation med. Varje år sker närmare 40 000 anmälningar om misshandel och över 8 000 anmälningar om våldtäkt mot kvinnor och flickor.

Det är brutala siffror som tydligt beskriver ett gigantiskt misslyckande för oss som samhälle. Men det är också siffror som talar sitt tydliga språk. Hur mycket vi än har gjort så har vi inte gjort tillräckligt.

Vi har ändå gjort mycket, hur det än låter från regeringspartierna i dag. Under Miljöpartiets tid i regeringen kom en samtyckeslagstiftning äntligen på plats. Vi gjorde det självklara till lag. Allt som inte är ett ja vid sexuellt umgänge är ett nej. Allt som inte är ett ja är också straffbart.

Vi har dessutom förbättrat de lägsta pensionerna, vilket gynnar kvinnor. Vi har höjt nivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen och förbättrat sjukförsäkringen. Det är saker som gör skillnad på riktigt i en svag ekonomisk situation.

Vi har också tagit fram ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och fyllt det med reformer som både ska sätta stopp för våldet här och nu och på sikt bygga ett samhälle fritt från våld i framtiden.

Herr talman! Jag är stolt över det som Miljöpartiet har utträttat. Men som jag tidigare sa är det verkligen långt ifrån tillräckligt. Vi behöver göra betydligt mer – ja, allt vi kan – för att ingen kvinna ska bli slagen och ingen pojke ska växa upp och bli en man som slår och våldtar.

Lika mycket som vi måste sätta stopp för våldet som sker på gatan måste vi också sätta stopp för det som sker i hemmet. Vi måste vara rösten för dem som skriker när ingen hör, för dem som blir fråntagna sin frihet och för dem som slåss för rätten till sin egen kropp. Vi måste vara rösten för varje barn som tvingas till umgänge med en våldsam förälder och för varje kvinna som tvingas leva på flykt från den man hon en gång varit tillsammans med.

Herr talman! Den 21 januari år 2002 mördades Fadime Sahindal av sin egen pappa. Nu har det gått över tjugo år sedan hon mördades. Vårt samhälle har till stora delar förändrats. Men våldet och förtrycket som utövas i hederns namn finns kvar.

Varje dag begränsas flickors och kvinnors frihet. Varje dag uttalas hot mot någon för att hon ensam vill fatta beslut om sitt liv och inte rätta sig efter familjens och släktens normer. Varje dag det händer är en dag för mycket.

I vårt samhälle finns det ingen plats för någon form av hedersrelaterat våld eller förtryck. Det finns ingen plats för de män som hotar, slår och kontrollerar sina systrar, barn eller fruar. Här ska samhällets röst vara helt glasklar: Det är nolltolerans som gäller, och vi kommer aldrig att ge oss.

De senaste åren har vi tagit flera viktiga steg för att motarbeta hedersrelaterat våld och förtryck. Men precis som med arbetet mot mäns våld mot kvinnor måste det också till ökade resurser. Kommunernas socialtjänst behöver få de resurser som krävs för att både kunna arbeta förebyggande och för att gå in med full kraft när det finns en misstanke om att någon utsätts.

Herr talman! Inför den internationella kvinnodagen presenteras det varje år en tidpunkt från vilken kvinnor egentligen jobbar gratis. Rörelsen Lön hela dagen uppmärksammar lönegapet mellan kvinnor och män, och sett över tid har det minskat. Det har skett väldigt långsamt, men det har ändå minskat.

Det gjorde det inte i år. För första gången tickade klockan bakåt. Det är också ett bevis på att vi har lång väg kvar att gå till en jämställd arbetsmarknad och till kvinnors ekonomiska frihet.

Precis som jämställdheten i samhället inte kommer av sig själv kommer jämställdheten på arbetsmarknaden inte heller att göra det. Det krävs politiska reformer för att lika lön för lika arbete ska bli verklighet.

Därför vill vi se kraftiga satsningar på arbetsmiljön och lönerna i kvinnodominerade yrken. Kvinnor som arbetar hårt hela sina liv i vården och omsorgen är värda så mycket mer än applåder. Därför har vi i Miljöpartiet presenterat ett paket med nästan 40 miljarder på fyra år som ska ge just dem som arbetar i vården och omsorgen högre löner, fler kollegor och bättre arbetsmiljö.

Kvinnor måste kunna hålla ett helt arbetsliv och dessutom trivas på sitt jobb. Eftersom vården är något av det viktigaste vi har som samhälle för att vi människor ska känna oss trygga är det också på tiden att vi satsar på det och på dem som jobbar där.

Ett jämställdhetsarbete värt namnet handlar om hela samhället. Det finns inte bara en enskild instans som kan ta ansvar för att Sverige på riktigt jämnar ut skillnaden mellan män och kvinnor. Det är ett ansvar som är vårt gemensamma. Men det är ett ansvar som regeringen just nu inte verkar beredd att ta.

Gång på gång dansar man efter Sverigedemokraternas pipa. Man låtsas som om det regnar när partiet vill lägga ned såväl Institutet för mänskliga rättigheter som allt arbete mot rasism och diskriminering. Att ett rasistiskt parti tycker att arbetet mot rasism inte behövs är i sig inte så konstigt. Det är regeringens tystnad som är anmärkningsvärd. För ingen kan heller tro att det kommer att stanna här.

Det här är resultatet efter ett halvår. Och jag bävar för vad vi kommer att se och var vi kommer att vara när den här mandatperioden är slut om inte regeringen sätter stopp.

Diskrimineringslagen måste utvecklas och inte avvecklas. Den är inte tagen ur luften – som om det inte skulle finnas något behov. Den kom till för att öka människors frihet och jämlikhet och för att säkra det självklara, nämligen alla människors lika värde.

Den har direkta kopplingar till de vedervärdiga brott och kränkningar av människovärdet som skedde under andra världskriget. Sex miljoner judar dog under Förntelsen. Världen ville aldrig behöva se detta ske igen. FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna kom till, och sedan följde viktiga konventioner.

Att fredas från diskriminering är en mänsklig rättighet. De diskrimineringsgrunder som vi har är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

För att vi ska få ett samhälle fritt från diskriminering behöver lagstiftningen utvecklas där det finns brister. Mänskliga rättigheter rör alla människor, och det är extremt viktigt att detta inte politiseras eller förminsas. När Sveriges nästa största parti ser på mänskliga rättigheter som vänsterliberal sörja eller wokekultur har alla vi andra ett ansvar för att reagera extremt tydligt.

Prot. 2022/23:92
19 april

*Jämställdhet och
åtgärder mot
diskriminering*

Arbetet för jämställdhet och mot rasism och diskriminering har aldrig varit viktigare än nu. Med ett rasistiskt parti som håller i nycklarna till Rosenbad och en global backlash för såväl demokrati som mänskliga rättigheter betyder varje röst för att något annat ska få höras och ta plats oerhört mycket mer.

Med detta vill jag också säga att vi står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservationerna 6 och 18.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

Kriminalvårdsfrågor

§ 5 Kriminalvårdsfrågor

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU13
Kriminalvårdsfrågor
föredrogs.

Anf. 57 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Herr talman! Södertälje i förra veckan: En 17-åring dömd för mord rymmer efter en fritagning. Händelsen sätter mycket av det som inte fungerar i Sverige i blyxtbelysning.

Vi talar om de stötande låga straffen. I dag kan ingen dömas till längre tid i sluten ungdomsvård än fyra år, inte ens vid mycket grova brott som mord.

Vi talar om att grovt kriminella tonåringar i dag placeras på statliga ungdomshem, där de har tillgång till mobiler och datorer och därför kan fortsätta att planera brott på distans eller, för den delen, sin egen rymning.

Vi talar om att det inte är brottsligt att rymma.

Vi talar om att grovt kriminella kan bli svenska medborgare. I detta fall ska 17-åringen enligt uppgift ha blivit svensk medborgare förra sommaren, under tiden som han var efterlyst för mordet. Svenskt medborgarskap borde vara något man förtjänar, inte något man anmäler.

Och till sist, herr talman, talar vi om säkerhetsbrister vid fängstransporter. Efter två fritagningar på kort tid i samband med vård- och tandläkarbesök är det uppenbart att säkerhetsrutinerna brister på ett allvarligt sätt. I ett enda enskilt fall blir behovet av ett paradigmskifte i rättspolitikerna så tydligt.

Regeringen har nu inlett den största offensiven mot brottsligheten i svensk historia. Det handlar om skärpningar av enskilda straff men också om en fullständig översyn av hela strafflagstiftningen. Vi flyttar fokus från gärningsmannen till brottsoffret.

Straffen ska spegla brottens allvar. Regeringen avser att införa dubbla straff för brott som utförs i gängkriminella miljöer. Dagens form av mängdrabatt ska avskaffas, och reglerna om villkorlig frigivning ska skärpas. Fängelsestraffet syftar till att ge brottsoffret upprättelse och att ge förövaren möjlighet att efter straffet återinträda i det öppna samhället som en laglydig individ. Men fängelsestraffet syftar också, och inte minst, till att skydda samhället från gärningsmannen.

För att klara alla dessa ambitioner som regeringen har behöver kriminalvården byggas ut kraftigt de kommande åren. I budgetpropositionen för 2023 bedömdes Kriminalvårdens budget öka med 5 miljarder från 2022 till 2025. Det motsvarar en ökning av budgeten med 30 procent på tre år. Men utbyggnaden kommer att behöva fortsätta därefter för att möta alla aviserade straffskärpningar.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2023 gav regeringen myndigheten i uppdrag att beräkna vilken kapacitet som behövs i anstalt, häkte och frivård för att Tidöavtalets föreslagna reformer ska kunna genomföras. Kriminalvårdens rapport redovisades i går. Kriminalvården bedömer att de kan behöva upp till 4 900 ytterligare fängelseplatser. Man talar om 11–16 nya anstalter.

Var och en här inne och i hela vårt land inser magnituden i den utmaningen. Det handlar naturligtvis om den fysiska utbyggnaden i sig men också om kriminalvårdens kompetensförsörjning. Men, herr talman, att det är svårt förändrar inte det faktum att det är nödvändigt. Sverige behöver ett paradigmskifte i rättspolitiken, och det kommer att kräva fler platser i häkten och anstalter.

Vi behandlar i dag ett motionsbetänkande där motionsyrkanden om kriminalvården från den allmänna motionstiden behandlas. I många av motionerna framförs kloka synpunkter som det går att känna stor sympati för. Utskottsmajoriteten föreslår emellertid att samtliga motioner avslås, i de flesta fall därför att det redan finns tillkännagivanden från tidigare riksdagsår, att arbete pågår i Regeringskansliet eller att det finns med i Tidöavtalet, som reglerar det arbete som vi bedriver framåt i regeringssamarbetet.

Jag vill därför ta tillfället i akt att säga något om allt det regeringen avser att göra inom Kriminalvårdens område, utöver de straffskärpningar som jag tidigare har berört.

En stor del av de intagna i Sveriges fängelser är utländska medborgare. Utgångspunkten ska vara att dessa personer ska avtjäna sina straff i sina hemländer. Arbetet med överföring av straffverkställighet kommer därför att intensifieras.

Rymningar från anstalt, häkte och andra frihetsberövande åtgärder ska kriminaliseras. Det ska inte vara lagligt att rymma.

Reglerna om permission ses över, där det bland annat ska tas större hänsyn till brottsoffrens utsatthet.

En utredning ska tillsättas om att hyra anstaltsplatser utomlands. Det är inte minst viktigt i den diskussion vi har nu om platskapacitetsbristen inom kriminalvården.

Reglerna för villkorlig frigivning ses över. Villkorlig frigivning bör endast beviljas om det föreligger särskilda skäl, till exempel gott uppförande och låg risk för fortsatt brottslighet. Övervakningsperioden efter avtjänat straff bör också förlängas för att den som sitter av hela sitt utdömda straff på anstalt inte ska slippa övervakning efter avtjänat straff.

Kriminalvården ska ta över ansvaret för verkställigheten av påföljder enligt lagen om sluten ungdomsvård, och särskilda ungdomsfängelser ska inrättas för ändamålet.

Jag vill också nämna en utvidgad användning av kontaktförbud och införande av vistelseförbud, som kommer att vara uppgifter för frivården

Sammantaget är det ett mycket högt reformtempo på Justitiedepartementet, och det kommer att vara så under återstoden av mandatperioden. Effekterna på kriminalvårdens verksamhet kommer att komma successivt vartefter olika reformer sjösätts och får genomslag.

Kriminalvården och dess medarbetare kommer att ha en krävande tid framför sig. Men, herr talman, det är en effekt av en nödvändig omläggning av rättspolitik.

Anf. 58 SANNA BACKESKOG (S):

Herr talman! I det här betänkandet om Kriminalvården har Socialdemokraterna flera viktiga reservationer. För tids vinning väljer jag att yrka bifall till reservation 14, som innehåller ett yrkande från vår kommittémotion, yrkande 68, om fler anstalts- och häktesplatser.

Kriminalvården har till uppgift att både verkställa straff och minska återfall i brott. De senaste årens straffskärpningar tillsammans med att fler dömts till fängelse och att brottsligheten har förändrats har gjort att Kriminalvården har ställts inför svåra utmaningar. Platsbrist är ett ständigt återkommande problem. Kriminalvården har fått stora tillskott för att kunna bygga ut, men det är ett arbete som tar lång tid.

Kriminalvården är också en myndighet som har gjort en imponerande resa de senaste decennierna. Säkerheten har ökat markant, och att fler fängelser har byggts ut i hela landet har bidragit till fler jobb. Kriminalvårdens arbete med Bättre ut har visat sig vara framgångsrikt och världsunikt.

Målet är att klienterna under sin fängelsestid ska få verktyg för att klara av att leva ett liv fritt från kriminalitet och kunna bidra till samhället efter avtjänat straff. När jag tidigare i år besökte anstalten i Gävle delades riktiga solskenshistorier om Kriminalvårdens framgångsrika behandlingsprogram och om människor som avtjänat sitt straff, gjort sin läxa och fått behandling för sitt missbruk och sedan kunnat fungera fullt ut och bidra i samhället och arbetslivet.

Herr talman! Nyckeln för att Kriminalvården ska kunna lyckas med sitt samhällsviktiga uppdrag är självklart medarbetarna. Det är inte ett enkelt jobb att vara kriminalvårdare. Kriminalvårdens anställda behöver ha gott omdöme, mycket god säkerhetskompetens och stark personlig integritet. Men det krävs också god pedagogisk förmåga, ett motiverande förhållningssätt och en humanistisk människosyn.

Seko skriver i sin rapport *Satsa på personalen – En rapport om krisen i Kriminalvården* att var tredje anställd på anstalt ser det som helt uteslutet eller inte särskilt troligt att man arbetar kvar inom kriminalvården om två år. Detta är en oerhört oroande statistik som kräver handling här och nu – inte om två år eller om tre år utan här och nu.

Ett citat från rapporten som jag vill lyfta i sammanhanget är:

”Personalbrist och personalomsättningen. Det måste bli personaltätare. Platsbristen tär på både personal och intagna. Då är det svårt att göra ett kvalitativt arbete för att de intagna ska komma bättre ut. Lönevillkoren gör det också svårt att behålla arbetskamrater. Trots det viktiga samhällsuppdraget och de risker vi varje dag utsätter oss för bara genom att gå till jobbet betalar sig helt enkelt inte i plånboken.”

Kriminalvården har alltså inte bara stora utmaningar med de fysiska lokalerna. Det finns också väldigt stora och allvarliga rekryteringsbehov, och av allt att döma kommer de behoven bara att öka.

Ett stort orosmoln är också att Kriminalvårdens senaste statistik gällande återfall i brott visar att den mångåriga positiva utvecklingen nu har avstannat. Detta är kanske inte särskilt förvånande med tanke på både plats- och personalbrist, men det är oerhört viktigt att regeringen här agerar snabbt för att verksamheten ska kunna fortsätta vila på vetenskaplig grund och för att medarbetarna ska ha förutsättningar att utföra sitt samhällsviktiga uppdrag.

Herr talman! Den som vill lämna den kriminella livsstilen ska få hjälp att göra det. Ofta krävs mycket omfattande insatser, och därför måste samverkan mellan alla inblandade aktörer fungera. Avhopparverksamheten behöver stärkas, och Kriminalvården behöver ha förutsättningar att arbeta långsiktigt och strukturerat med bland andra Arbetsförmedlingen, socialtjänsten och det viktiga civilsamhället.

Här är det alltså inte bara av vikt att regeringen inte lämnar Kriminalvården i sticket. Hela samhället hänger ihop, och det är ett stort svek att regeringen nu utsätter välfärden för ett stålbad. Vi socialdemokrater menar att det måste gå att ha flera perspektiv samtidigt. Det förebyggande och det jämlikhetsskapande arbetet är helt avgörande för att färre ska välja en kriminell livsstil. Det återfallsförebyggande arbetet inom Kriminalvården måste prioriteras, och för den som avtjänat sitt straff och vill välja en annan bana i livet och bidra i samhället måste det finnas sådana förutsättningar. Det vinner hela samhället på.
(Applåder)

Anf. 59 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, vilket innebär ett avslag på alla motionsyrkanden inom området kriminalvård.

Att människan är ofullkomlig är nog inte svårt att hålla med om när vi ser oss om både i vår närhet och runt om i vår värld.

De senaste åren har våldet ökat på många olika sätt i vårt samhälle. Brottslighet har alltid förekommit, och det är en huvuduppgift för ett land att sträva efter att begränsa brottsligheten så långt det är möjligt och att skipa rättvisa. Rättspolitikerna har som uppgift att sätta upp lagar och gripa och döma dem som begår brott, och sedan får den som begått ett brott sona sin gärning genom en straffpåföljd. Straffpåföljden har också syftet att ge brottsoffret upprättelse.

Vi debatterar i dag kriminalvårdsfrågor här i kammaren, och det bör ske i ljuset av att det ska finnas tillräckligt med platser för att täcka det ökade platsbehov som uppstår när rättssystemet ser till att fler brottslingar grips och döms. Platsbehovet är en konsekvens av skärpta straff och också av de ökade möjligheter och resurser som rättssystemets olika funktioner fått för att motverka våld och brottslighet i vårt samhälle.

Men tiden i kriminalvården måste också för varje individ som placeras där bli en tid då en brottslig bana kan brytas och den dömda får stöd och motivation att ändra och lämna ett brottsligt livsval.

Tiden då straffet avtjänas ska användas på ett meningsfullt sätt. Om man som intagen har alkohol- eller narkotikamissbruk måste dessa beroenden brytas genom målinriktade program. För att den intagne ska ha möjlighet att finna en ny väg i livet måste utbildning och arbetsträning erbjudas. Naturligtvis ska anstalterna hållas drogfria. Frigivningen måste för-

beredas i god tid. För oss kristdemokrater är också de resurser som civilsamhället kan erbjuda i form av insatser och stöd viktiga. Naturligtvis lever inte heller människan av bröd allena, så möjligheten till andlig vård och verksamhet inom anstalterna måste också finnas som ett sätt att bryta ett destruktivt livsval.

Herr talman! För att undvika återfall bör den frivivne få hjälp att skaffa bostad, arbete eller annan typ av meningsfull sysselsättning. Det är även viktigt att det sociala kontaktnätet stärks. Satsningar på Kriminalvården, inte bara för att skapa platser, måste ses som ett sätt och inriktas på att minska brottsligheten i framtiden.

Herr talman! Som talare före mig har nämnt har platsbristen inom Kriminalvården varit ett stort problem under många år. Den har sin grund i en ökad brottslighet, främst inom grova brott, men också i lagförändringar och utökade resurser för rättssystemet som gjort att fler döms och också i många fall får längre straff.

Kriminalvården har under senare år, inte minst genom budgetar som den dåvarande oppositionen lade fram och som riksdagen biföll under förra mandatperioden, fått utökade resurser för att skapa fler anstalts- och häktesplatser. Trots det är situationen ansträngd både i häkten och på anstalter. I dag finns, efter ett antal kapacitetsökande åtgärder, cirka 8 000 tillgängliga platser.

Tidigare planer visade ett behov på cirka 11 000 platser under en tioårsperiod. Som också nämdes av tidigare talare kom det i går nya planer som kräver mellan 10 och 16 nya anstalter.

Det pågår byggprojekt på ett stort antal platser runt om i landet. Förutom lokaler behövs också personal för att hantera denna kapacitetsökning.

Kriminalvården lämnade så sent som i mars i år ett äskande om tilläggsbudget, och det är glädjande att regeringen kunde möta upp detta med ett tillskott på 300 miljoner i den vårbudget som lämnades till riksdagen vid starten av denna vecka. Detta är ett behov som inte fanns i tidigare äskande från Kriminalvården för de år vi talar om just nu, och det finns i mina ögon anledning att ha en fortsatt nära dialog och analys, så att kommande behov inkluderas i de kommande budgetprocesserna, både i höst och senare, och så att Kriminalvården får de resurser som behövs för att möta de krav och behov som finns de kommande åren.

Herr talman! I dagens Sverige ger det inget ytterligare straff att göra ett rymningsförsök eller att rymma under anstaltstiden. Vi kristdemokrater har dock sedan länge ansett att rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt bör kriminaliseras. Sanktionsmöjligheterna efter rymning är i dag begränsade, och konsekvenserna för den enskilde blir därför små.

Rymningar innebär att stora resurser tas i anspråk från olika delar av det i dag hårt ansträngda rättsväsendet. Dessutom handlar det i många fall om personer som dömts till långa fängelsestraff för allvarliga brott och kan vara farliga ute i samhället.

Den som rymmer från ett fängelsestraff signalerar att han eller hon inte ställer upp på rättssamhällets grundvalar och inte tar det straff som hör till de skador och det lidande som drabbat brottsoffren. Det är ett klandervärd beteende som vi bör markera tydligt mot, precis som andra klandervärda beteenden i vårt samhälle, och det kan ske genom kriminalisering i lag.

Varje rymning från anstalt eller slutna rättspsykiatrisk vård är ett misslyckande som måste tas på största allvar. En riksdagsmajoritet har i tidig-

are beslut, senast under 2022, angett att rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt och avvikelser från permission ska beläggas med fängelsestraff. En utredning har startats. Jag är glad över att det i Tidöavtalet aviseras att rymning från anstalt, häkte och övriga frihetsberövande åtgärder ska kriminaliseras. Vi kristdemokrater välkomnar dessa steg och ser fram emot utredningens förslag.

I Tidöavtalet aviseras dessutom att dagens regler om villkorlig frigivning ska ses över i syfte att ersätta dem med ett nytt system som innebär att villkorlig frigivning ska kunna beviljas endast när det föreligger särskilda skäl.

Herr talman! För oss kristdemokrater handlar det också om att se andra möjligheter för att lösa den akuta situationen. För att avlasta Kriminalvårdens beläggning bör Kriminalvården också få i uppdrag att hyra platser utomlands. Även här anges i Tidöavtalet att man ska undersöka möjligheten att hyra anstaltsplatser utomlands. Det kommer att vara en metod för att skapa möjlighet att möta det ökade behovet.

Herr talman! Vi anser också att utländska medborgare som döms för brott i Sverige som regel ska avtjäna sina straff i sina hemländer. I dag är cirka 30 procent av de intagna i svenska fängelser medborgare i andra länder. Sverige bör därför prioritera att skriva avtal med andra länder som tillgodoser att dessa medborgare avtjänar sina straff i sina hemländer. Även här anger Tidöavtalet en tydlig inriktning.

Herr talman! Som dagens debatt visar finns det behov av ytterligare aktivitet vad gäller platsbristen på dagens anstalter, och det finns också ett behov av metoder och behandlingsupplägg för att bryta en destruktiv livsstil och ett drogberoende.

Som jag sa inledningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motionsyrkanden.

Anf. 60 MATS ARKHEM (SD):

Herr talman! Den här debatten handlar om kriminalvårdsfrågor. Den senaste rymningen i samband med en transport i Södertälje visar att det finns en hel del att göra.

Låt mig först som så många andra konstatera att Sverige har kraftig brist på fängelser, såväl anstaltsplatser som häktesplatser. Detta har uppmärksamats och påpekats av såväl Kriminalvården själv som fackförbund och Riksrevisionen, bland andra. Det har rapporterats om denna farliga situation en längre tid.

I går kunde vi ta del av Kriminalvårdens kapacitetsbehov till följd av Tidöavtalet. Kriminalvården kan som sagt behöva upp till 16 nya stora anstalter. Bristen på anstaltsplatser med hög säkerhetsklass orsakar överbeläggning på landets häkten.

Överbeläggningen gör att häkten i vissa fall tvingas låta intagna dela cell eller använda besöksrum och andra rum som celler. Det har hänt att ungdomar placeras med vuxna, och det har hänt att häktade helt enkelt har fått sitta kvar i polisens arrester på grund av platsbrist.

Beläggningsgraden är tidvis över 100 procent. Detta är inte mina ord utan något som Justitieombudsmannen har rapporterat.

Enligt Kriminalvården var beläggningsgraden förra året i snitt 107 procent i häkte och 113 procent i anstalt. Detta är som alla förstår helt ohåll-

bart för personalen och deras arbetsmiljö, för verksamhetsinnehållet, för de intagna och för säkerheten.

Det finns en majoritet både i riksdagen och hos svenska folket som vill se fler och även längre straff för brottslingar. Detta kommer att genomföras. Men det tar tid att bygga nya anstalter och häkten. Förutom processen med kommuner, tillstånd och upphandlingar ska det även anställas personal – utbildad personal med konkurrenskraftiga löner.

Därför vill Sverigedemokraterna göra en rad saker.

Vi måste se över ägandeformerna för anstaltsbeståndet. Nu hyr Kriminalvården sina lokaler främst av ett statligt bolag, Specialfastigheter. I detta akuta läge vill vi att riksdagen låter utreda huruvida större flexibilitet för myndigheten skulle ge högre kapacitet, fler platser och lägre kostnad för byggnation och drift.

Vi är heller inte främmande för att se över möjligheterna att hyra anstaltsplatser i andra länder för att snabbt komma till rätta med överbeläggningen. Dels kan detta vara mer kostnadseffektivt då kostnadsläget är högt i Sverige, dels är en stor del av de intagna på våra svenska fängelser utländska medborgare med utvisningsbeslut. Det är inte en mänsklig rättighet att få sitta i ett svenskt fängelse som utländsk medborgare. Dels kostar dessa individer pengar, svenska skattepengar som behövs på annat håll, dels tar de plats och resurser och förhindrar adekvat kriminalvård för svenska medborgare som är intagna.

Sverigedemokraterna vill också i samband med det faktum att en så stor del av de intagna är utländska medborgare – omkring en tredjedel, och den andelen ser ut att öka – se en betydligt förbättrad statistik när det gäller detta. Andelen intagna svenska medborgare med utländsk bakgrund har vi ingen exakt siffra på.

Kriminalvården registrerar inte intagnas ursprungliga nationalitet. Detta skapar hinder för mer kunskap och förståelse för samhällets utveckling och därmed för hur vi ska kunna vända utvecklingen till det bättre.

Herr talman! Begår man brott ska det ge konsekvenser. Vill man slippa dessa konsekvenser finns ju möjligheten att inte begå brott från första början. Det finns många möjligheter till uppskov med verkställighet, till exempel arbete eller studier. Detta vill vi se över.

Vi vill att det ska ge konsekvenser om en dömd uteblir vid inställelse i anstalt. Vi vill att det ska bli mer restriktivt med oövervakade besök för att minska mängden narkotika, som tyvärr är alldeles för stor på våra anstalter.

Vi vill vidare utreda ett generellt rökförbud på häkten och säkerhetsanstalter.

Vi vill att häktesförhandlingar ska kunna genomföras via videolänk om behov finns.

Vi vill se över möjligheterna att tillåta viss kameraövervakning i cellerna för att förhindra narkotika, hot och misshandel.

Vi står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 15 om ägandeformerna för Kriminalvårdens lokaler.

Anf. 61 JUNO BLOM (L):

Herr talman! Regeringen genomför nu en omfattande omläggning av kriminalpolitiken. Det är ett stort perspektivskifte som handlar om att sätta

brottsofferperspektivet i första rummet. Det betänkande om kriminalvården som vi nu debatterar spelar en viktig roll.

Kriminalvårdens roll är dubbel. Dels ska den dömda avtjäna sitt straff. Dels ska den som begått brott ges möjligheter att komma tillbaka till en vanlig tillvaro utan kriminalitet. Straffet är även en viktig upprättelse för brottsoffret.

En väl fungerande kriminalvård stärker människors möjlighet att utveckla sina egna resurser och skapa ett laglydigt liv. Att få människor att bryta med en kriminell livsstil är därför en viktig brottsförebyggande uppgift.

Kriminalvården står i dag inför stora utmaningar, inte minst på grund av platsbristen. När straffen skärps, polisen byggs ut och fler brottslingar kan dömas kommer behovet av anstaltsplatser att fortsätta öka. Det får inte accepteras att personer som dömts till fängelse får vänta lång tid på att avtjäna sina straff därför att det saknas möjlighet att ta emot dem.

Regeringen föreslår att Kriminalvården ska få ytterligare 300 miljoner kronor i år. Pengarna finns med i regeringens vårändringsbudget för 2023. En ytterligare satsning *kan* komma i höst.

Situationen när det gäller beläggningen i häkte och anstalt är ansträngd. Platsbristen har förvärrats trots att antalet platser har ökat kontinuerligt de senaste åren. I dag har Kriminalvården 8 000 tillgängliga platser, och det inkluderar dubbelbeläggning. Kriminalvården bedömer att det inom en tioårsperiod behövs 11 000 platser.

Det behövs stöd för den som vill lämna det kriminella livet. Här är det viktigt med förutsättningar för studier och jobb samt delaktighet i det civila samhället.

Vidare framgår det i Tidöavtalet att socialtjänstlagen behöver reformeras. Det handlar om det brottsförebyggande arbetet för att förhindra att unga rekryteras in i kriminalitet och om arbetet för att de barn som är i kriminalitet ska ta sig ur det. Det är otroligt viktigt att det förebyggande arbetet nu är lagfäst.

Kriminalvårdens generella insatser är av stor betydelse. Till det bör läggas den särskilda så kallade avhopparverksamheten, som riktar sig till den som vill lämna en kriminell livsstil. Det är viktigt att stoppa rekryteringen av barn och unga, att lagföra dem som begår brott samt att uppmuntra fler att lämna den kriminella miljön. Liberalerna anser att avhopparprogram spelar en viktig roll i det arbetet och har sedan länge krävt ett nationellt avhopparprogram.

Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen har sedan 2021 i uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer i landet. Myndigheterna ska utarbeta former för uppföljning. Även Brå ska stödja uppföljningen och utvärderingen. Det uppdraget fortsätter och ska slutredovisas i februari 2024.

I Sverige är det inte brottsligt att rymma från fängelse eller slutna ungdomsvård. En sådan ordning är helt orimlig. Att rymma måste i sig vara straffbart. Samhällets signaler ska vara entydiga, och konsekvenserna för den som rymmer måste bli ännu mer kännbara. Därför är det bra att regeringen kommer att återkomma i närtid till den frågan.

Inom kriminalvården måste även barnperspektivet stärkas. Jag har själv varit engagerad i Buff, en verksamhet för barn och unga med frihets-

berövade föräldrar eller familjemedlemmar. Jag har tagit del av skammen som barn känner när de har en förälder i fängelse, den ensamhet som de känner och rädslan för att klasskamraterna ska få reda på att pappa sitter i fängelse. Jag har även varit med barn på besök på anstalt och sett kriminalvårdens oförmåga att möta barnen.

Framför allt har jag kämpat för barn som inte vill träffa sin pappa, barn som tvingats till umgänge med en dömd förälder och barn som reagerat oerhört starkt när de tvångshämtats av socialtjänsten.

Insikten om detta allvarliga problem fick jag för många år sedan. En pojke hade bevittnat hur pappan misshandlade mamman så allvarligt att hon blev medvetlös. Pappan lämnade sedan sonen och mamman, låste och gick. Pojken, som bara var fem år, kunde efter några timmar till slut få hjälp genom brevinkastet. Det är ett enormt trauma. Trots det tvingades pojken till umgänge med pappan i fängelset, med två socialsekreterare som han inte kände.

Jag kommer aldrig att glömma hur han grät och gjorde allt för att få vara kvar hos mamman och hur vi kämpade för att han inte skulle tvingas besöka sin våldsutövande pappa. Men domslutet skulle följas, och pojken bars iväg. Den pojken är ett av alla de brottsoffer som finns bakom statistiken, ett av alla de svikna barn som jag kämpar för.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Anf. 62 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Herr talman! Vi debatterar i dag kriminalvård. Det är viktigt att vi aldrig glömmet bort vad som är själva syftet med kriminalvården. Det handlar om att både förebygga och minska brottslighet. Den som har begått ett brott ska självklart åtalas och dömas till ett straff som står i proportion till brottets art. Grovt kriminella måste självklart få kännbara straff. Men att tro att hårdare straff är den enda lösningen för att komma till rätta med brottslighet är att göra det mycket lätt för sig.

Kriminalvården handlar inte bara om att markera och straffa utan främst om att se till att den som begått ett brott inte återfaller i brott. Den som hamnat i kriminalitet måste ges en möjlighet att komma tillbaka till samhället. Det är vår skyldighet och vårt ansvar om vi vill förändra på riktigt. Kriminalvården måste försöka ge bästa möjliga insatser för att den som är fälld för ett brott ska kunna leva laglydigt i framtiden efter att straffet avtjänats. Det är viktigt både för den dömdes egen del och för vårt samhälle i stort. Här finns mycket kvar att göra, och utvecklingen går tyvärr åt fel håll.

I Sekos rapport om krisen i Kriminalvården står detta att läsa:

”Brist på personal och brist på platser har gjort att Kriminalvårdens vårdande uppdrag blivit lidande. Möjligheterna att erbjuda de intagna olika former av program- och utbildningsverksamhet har varit begränsade. Kriminalvården har blivit en plats för förvaring där det handlar om att få verksamheten att fungera från dag till dag.”

Detta är naturligtvis helt oacceptabelt.

Den stora platsbristen på våra anstalter är akut. Bristen på platser får stora konsekvenser både för de intagna och för personalen. Miljön blir mer utsatt, och säkerheten hotas. För de anställda leder det till ökad stress och press. Det är hög tid att lyssna på Seko och att satsa på personalen genom

att införa tryggare arbetsvillkor, bättre utbildning och löpande kompetensutbildning och att göra en översyn av arbetstider samt lönesatsningar.

Vänsterpartiet har många förslag som handlar om både behandling i fängelse och rehabilitering, som vi motionerat om tidigare. Det handlar om att fler måste motiveras till att delta i olika behandlingsprogram men även om att utveckla dessa samt om att förbättra möjligheten att delta i olika former av utbildningsinsatser.

I detta betänkande har Vänsterpartiet en reservation som går ut på att den som dömts för sexköp ska vara skyldig att delta i undervisning som syftar till att skapa medvetenhet om orsaker till och konsekvenser av prostitution. Vänsterpartiet anser att den svenska sexköpslagen bör utvecklas så att en dom om sexköp kan innehålla villkor om att den dömda ska delta i obligatorisk undervisning om sexhandelns och prostitutionens orsaker och konsekvenser. Vi tror att det är en viktig förebyggande åtgärd som kan minska risken för återfall. Jag yrkar därför bifall till reservation 12, som handlar om detta.

För att den som frigivits från en anstalt inte ska återgå till brott måste det finnas en väl fungerande inlussningsverksamhet i hela landet som är permanent och som har ett långsiktigt fokus på återanpassning till ett liv utan kriminalitet och missbruk. För en väl fungerande inlussningsverksamhet krävs ett nära samarbete mellan kriminalvård, socialtjänst och arbetsförmedling. Den som släpps ur fängelset med bara en bussbiljett och en plastpåse i handen löper stor risk att återfalla i brott.

Vill vi på allvar komma till rätta med brottsligheten måste samhället intensifiera det brottsförebyggande arbetet och avsätta de resurser som krävs för det. Det handlar om brett samarbete mellan olika samhällsaktörer främst på lokal nivå – polis, socialtjänst, skola, civilsamhälle, näringsliv, bostadsföretag, fritidsgårdar med mera. Det handlar om att bygga ett starkt välfärdssamhälle och minska de ekonomiska klyftorna. Ett samhälle som håller ihop, där barn och unga får växa upp och utvecklas i trygga miljöer, är det bästa vaccinet mot kriminalitet.

En del av det brottsförebyggande arbetet är avhopparverksamheten. Vänsterpartiet står därför tillsammans med Socialdemokraterna bakom reservation 2, som jag härmed yrkar bifall till.

Vi vill se ett nationellt program för avhopparverksamhet. Andelen personer som vill lämna den kriminella miljön ökar, men samhällets förmåga att stödja dessa ofta unga personer är tyvärr inte tillräckligt bra i dag. Fler insatser behövs för att motivera dem som vill hoppa av från kriminella gäng och lämna de extremt våldsamma miljöer de rör sig i, samtidigt som också myndigheternas kunskaper om dessa miljöer behöver förbättras.

Möjligheterna att få stöd behöver bli mer likvärdiga över landet. På såväl nationell som regional och lokal nivå behöver insatserna från samhället samordnas mellan olika aktörer, och arbetet måste även bli mer strukturerat och långsiktigt. Vi vill därför att regeringen ger Kriminalvården, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen ett uppdrag om att gemensamt ta fram ett nationellt avhopparprogram.

Programmet ska bidra till att förstärka samhällets stöd till individer som vill lämna kriminella eller våldsbejakande extremistiska miljöer och grupperingar. I uppdraget ingår även att bedöma om grupper som agerar mot bakgrund av hedersrelaterade motiv ska inkluderas i programmet.

Programmet ska även omfatta en plan för personer som har ett sådant omfattande skyddsbehov att det kräver byte av bostadsort eller kommun. Utskottet har tidigare lämnat ett tillkännagivande om detta, men nu har vi en ny regering, och vi anser därför att det finns anledning att på nytt göra ett tillkännagivande om behovet av att upprätta ett nationellt avhopparprogram. Det skulle ha oerhört stor betydelse och bidra till att minska kriminalitet och rekrytering till de kriminella gängen.

Anf. 63 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! När kriminalvården tar över i rättskedjan är det ofta efter en laga kraft-vunnen dom. Det brottsförebyggande arbetet har misslyckats, men det lagförande arbetet har lyckats. Polis och åklagare har redovisat för Sveriges domstolar de bevis som funnits, vittnen har berättat och brottsoffer har kommit till tals och förhoppningsvis fått upprättelse. Nu börjar en ny fas för alla inblandade.

Målsägandena, brottsoffren, behöver fortsatt vara ett mycket viktigt fokus. De behöver få fortsatt respekt och, om de så önskar, få den information de behöver från kriminalvården.

Ett annat brottsofferfokus är att verka för kortare tid mellan dom och verkställighet i bland annat relationsvåld när den dömda inte är frihetsberövad, detta både av respekt för den som drabbats och för att inte återfall i brott ska ske. Detta är något av det som Centerpartiet arbetar för.

För den dömda personen börjar, efter dom, en tid av frihetsberövande av olika slag och olika lång tid. Framför allt börjar det återfallsförebyggande arbetet – för den dömda, för kriminalvården och för samhället.

Regeringen gav häromåret Kriminalvården i uppdrag att vidareutveckla det återfallsförebyggande arbetet och skrev följande: ”Vare sig handlar om korta eller långa fängelsestraff ska målet vara att straffet markerar slutet på den dömdes kriminella bana.” Jag tycker det var mycket väl formulerat och något vi borde lyfta fram oftare.

Herr talman! Som jag har sagt förut här i talarstolen, och förmodligen kommer att säga igen, förstår jag inte hur brottsförebyggande arbete kan ha så dålig klang i vissa kretsar. Den största vinnaren på brottsförebyggande arbete kommer ju alltid att vara den som slipper att utsättas för ett brott som kan förebyggas och förhindras.

Brottsförebyggande arbete kommer alltid att vara det bästa brottsofferarbetet. Därför bör vi arbeta för att rusta den dömda på lämpligt sätt så att straffet ska bli slutet på den dömdes kriminella bana. Vi behöver arbeta med avhopparverksamhet ute i samhället och inom kriminalvården. Vi ska göra trösklarna för unga in i kriminalitet höga men trösklarna ut låga. När motivationen, oavsett anledning, finns där måste även vi finnas där. Allt annat är en förlust för samhället, för presumtiva brottsoffer och för den enskilde. Jag vill särskilt i dag lyfta fram frivårdens viktiga roll, uppgift och arbete i den här frågan.

Vi har alltså avseende kriminalvårdsfrågor ett brottsofferfokus och ett återfallsförebyggande fokus. Men vi ska såklart även ha ett stort fokus på hög säkerhet och robusta system inom kriminalvården under den tid som påföljden avtjänas. Tro inget annat!

Vi har alla läst om – och nu tror jag till och med att vi alla har nämnt – den fritagning som skedde i Södertälje häromveckan när en person som är dömd för ett grymt mord här i centrala Stockholm avvek. Det som hände

är helt oacceptabelt. Centerpartiet har i en motion som är uppe till behandling här i dag yrkat på att gps-sändare ska användas oftare än vad som sker i dag, detta för att öka tryggheten för brottsoffer och anhöriga men främst för att avskräcka från både spontana och planerade fritagningar och rymningar och för att på ett så snabbt och effektivt sätt som möjligt åter frihetsberöva den dömda och återföra denne till anstalt.

Kommande år kommer Kriminalvården att behöva öka sin kapacitet enormt. Det är ett otroligt viktigt uppdrag för att skapa trygghet och ökad säkerhet för oss alla i samhället. Men det får inte ske i en alltför repressiv anda, där det viktigaste blir att straffa och inte att se till att nya brott inte begås. Vi kommer att följa utvecklingen noga.

Jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer men vill yrka bifall endast till reservation 11, som rör just ökad användning av gps-sändare vid transporter och permissioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 6 Våldsbrott och brottsoffer

*Våldsbrott och
brottsoffer*

Justitiekottets betänkande 2022/23:JuU14
Våldsbrott och brottsoffer
föredrogs.

Anf. 64 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Herr talman! I dag debatterar vi justitiekottets betänkande om våldsbrott och brottsoffer med anledning av de motioner som väckts under den allmänna motionstiden på detta område.

I betänkandet behandlas över 150 motionsyrkanden. Yrkandena handlar om våld i nära relationer, barnnätskap, oskuldskontroller, sexualbrott, barnpornografi, äldres utsatthet för bedrägerier, hot mot journalister med mera. Dessa motioner beskriver de många fruktansvärda och förskräckliga problem som finns i samhället och påvisar vikten av att mer görs för att stötta, hjälpa och skydda.

Regeringen arbetar nu intensivt för att förebygga och bekämpa brottslighet, otrygghet och övergrepp i alla dess former. Detta arbete är grundat på Tidöavtalet och är en strävan att förändra kriminalpolitiken i grunden. Fokus förflyttas från gärningsmannen till att säkerställa brottsoffrets rätt till upprättelse och brottsoffrets väl och ve. Samhället ska skyddas från kriminaliteten.

Jag vill särskilt betona arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Det är ett allvarligt samhällsproblem som medför stort lidande för dem som utsätts. Vidden av utsattheten är svår att förstå om man inte någon gång själv har mött de utsatta kvinnorna och deras barn. De senaste åren har i snitt 15 kvinnor mördats per år av en före detta eller nuvarande partner. Alltför många utsätts för våld i nära relation.

Herr talman! Den tidigare alliansregeringen tillsatte flera utredningar för att stärka arbetet mot mäns våld mot kvinnor, och de låg till grund för en nationell tioårig strategi mot problemen. Strategin kompletteras nu med ett program som innehåller konkreta åtgärder för att ytterligare förebygga

och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det kommer nu ett nytt program som ska gälla för perioden 2024–2026, det vill säga den resterande perioden av den tidigare tioåriga strategin.

Herr talman! Regeringen ska förbättra skyddet och stödet till dem som behöver skyddat boende. Barnrättsperspektivet ska också stärkas för de barn som följer med sin mamma – det handlar oftast om mamma – till ett skyddat boende. Därtill ska kontaktförbud bli mer kraftfullt. För att öka brottsoffrets skydd ska kontaktförbud vid en särskilt allvarlig hotbild kunna utvidgas till en hel kommun. Det är gärningsmannens, inte offrets, rörelsefrihet som ska inskränkas.

Även socialtjänstlagen ska reformeras. Det behövs skärpta straff och hårdare tag mot våldsvärkarna. Samtidigt är det också viktigt att stärka det brottsförebyggande arbetet. Här finns inget motsatsförhållande, som ibland påstås från denna talarstol.

Herr talman! Hedersförtrycket är ett särskilt allvarligt problem. Det drabbar oftast och värst flickor och unga kvinnor. Hotet och våldet kommer då inte från en enskild man utan från vanligtvis en hel familj eller släkt, ibland rent av ett grannskap.

Det finns få i samhället som är så utsatta som de flickor och kvinnor, men även pojkar och unga män, som utsätts för detta hedersförtryck. Det handlar även om allvarliga fysiska kränkningar mot mycket små barn i form av könsstympningar.

Hedersförtrycket i Sverige är tyvärr enormt. Hundratusentals unga är utsatta, och flickor drabbas mest. Det handlar om begränsningar i klädval, att inte få delta i simundervisning, att inte få gå på fest eller inte få delta i klassresan när det är övernattnings. Många får inte dejta – naturligtvis – och många förbjuds helt att umgås med pojkar utanför familjen. Partner att gifta sig med väljs ut eller godkänns av familjen. Unga kvinnor utsätts för ovetenskapliga, förnedrande oskuldskontroller.

Den som vågar trotsa hedersnormerna löper stor risk att misshandlas både fysiskt och psykiskt. Den värsta konsekvensen är hedersmord. Balkongflicka kallas i pressen de unga flickor som mördas genom att kastas ut från balkonger. Det är ett fruktansvärt fenomen, i ordets rätta bemärkelse.

Regeringen intensifierar nu arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och avser bland annat att kriminalisera oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsoperationer. Befintliga straff ska skärpas, och rättsväsendet ska få mer resurser.

I budgetpropositionen för 2023 föreslår regeringen även att arbetet mot det hedersrelaterade förtrycket ska stärkas genom att det förebyggande arbetet förstärks permanent med 50 miljoner kronor per år. Regeringen har också avsatt 20 miljoner årligen för statsbidrag till kvinnors och flickors organisering i utsatta områden.

Det gläder mig att se att det i Sveriges riksdag finns en bred konsensus om att det här utgör allvarliga problem och att mer behöver göras för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersförtryck, samt i övrigt stötta, hjälpa och skydda våldsutsatta och brottsoffer i alla delar av samhället.

Herr talman! Regeringens politik innebär som sagt ett perspektivskifte. Nu sätts brottsoffrets behov och intressen i fokus, och det tillhör regeringens prioriterade områden att bekämpa just våldsbrottslighet. Det bedrivs således ett brett och omfattande arbete på de områden motionerna berör.

Och mot denna bakgrund yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Prot. 2022/23:92
19 april

*Våldsbrott och
brottsoffer*

Anf. 65 SANNA BACKESKOG (S):

Herr talman! Att Jeanette utsattes för ett kraftigt övervåld av sin sambo under en lång tid är fastslaget. När hon hittades död på badrumsgolvet hade hon tio brutna revben, avslaget näsben och kraftiga skullskador. Den som sparkade och slog var hennes sambo.

Min mamma förtjänade inte att dö så, säger Jeanettes dotter i medierna.

Varje dag utsätts kvinnor och flickor för trakasserier, våld och sexualbrott. Våldet kränker och begränsar den utsattes grundläggande fri- och rättigheter, och våldet drabbar också de barn som tvingas bevittna övergreppen. Att som barn falla offer för våld i hemmet ökar risken för att man i vuxen ålder utsätter andra eller själv blir ett offer.

Förövarna finns i alla samhällsgrupper och har alla olika bakgrunder, och det är våld som har förekommit i alla tider. Varje form av våld eller hot om våld mot kvinnor begränsar tryggheten och friheten även för de kvinnor som inte utsätts själva. Så länge en enda kvinna skadas av sin partner eller före detta partner har vi inte gjort tillräckligt.

Våldet tar tyvärr inte per automatik slut för att kvinnan lämnar relationen. I många fall eskalerar det. Eftervåldet kan handla om till exempel stalkning och hot, ekonomiskt våld, psykiskt våld eller att använda barnen som vapen för att komma åt kvinnan i till exempel vårdnadstvister.

Jag vill särskilt nämna de kvinnor och barn som lever gömda. Samhällets stöd till dessa familjer brister. Det kan många kvinnor vittna om. Det handlar om allt från att socialtjänsten bokar in möten på ett sätt som gör att mannen hittar kvinnan till att inte kunna besöka läkare, kallas till hälsoundersökningar eller skaffa ett telefonabonnemang därför att man inte kan lämna ut sitt personnummer.

Under en lång följd av år har Socialdemokraterna i regeringsställning steg för steg sett till att vi har fått fler poliser med bättre verktyg och strängare straff. Polisen har förstärkt arbetet med mäns våld mot kvinnor med 350 nya utredare. Samtyckeslagen, som gör det än tydligare att sex som inte är frivilligt är olagligt, utgör en av milstolparna. I regeringsställning skärpte vi straffen för flera sexualbrott, liksom för misshandel, grov kvinnofridskränkning och överträdelse av kontaktförbud. Det är numera straffbart att utsätta ett barn för att se och höra våldsbrott i nära relation. Barnet som utsätts för detta betraktas även i lagens mening som ett brottsoffer.

Men det räcker uppenbarligen inte.

Herr talman! Bäst för brottsoffer är naturligtvis om brott aldrig begås. Därför kommer vi socialdemokrater alltid att prioritera både skärpta straff och förebyggande insatser. Sverige behöver en likvärdig skola över hela landet och ett starkt föreningsliv. Socialtjänsten och polisen måste ges förutsättningar att samverka långsiktigt och förebyggande.

Jag känner stor oro för konsekvenserna av det stålbad som kommuner och regioner nu står inför. Med stora hål i finansieringen av välfärden försämras kommunernas, regionernas och civilsamhällets förutsättningar till att dels arbeta förebyggande, dels ge rätt stöd till utsatta.

De 13 miljarder det kostade när regeringen och Sverigedemokraterna sänkte skatten för höginkomsttagare hade definitivt gjort mer nytta i vårt gemensamma arbete. Många brottsutsatta kan vittna om vilket fantastiskt

stöd våra brottsstödjarföreningar, till exempel Brottsofferjouren och kvinnojourerna, kan ge. De behöver långsiktig finansiering och trygghet, för det finns en alldeles särskild kraft i civilsamhället.

När jag träffade dem som jobbar på Kvinnojouren Stötten i mitt hemlän Gävleborg sa de ungefär så här: När vi åker på nationella träffar och utbildningar lyfts alltid frågan om finansiering, om vi ens ska få finnas kvar nästa år och kunna fortsätta stötta våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga något om några av våra reservationer.

När det gäller dem som avser mäns våld mot kvinnor ser vi socialdemokrater en risk i att alltför mycket ansvar läggs på utsatta. Hon ska våga lämna honom. Hon ska samla bevis och anmäla. Hon ska skydda sina barn, och hon ska leva gömd.

Vi vill att kontaktförbud ska beviljas i större utsträckning och oftare förenas med fotboja. En nollvision för mäns våld mot kvinnor bör inrättas. Stockholmspolisens arbetssätt Initiativ Gryning, som har särskilt fokus på att hitta och lagföra gärningsmännen, bör implementeras i hela landet.

Vi socialdemokrater vill också att det införs en lex Lotta. Alldeles för många kvinnor blir lämnade ensamma och hamnar mellan två stolar. Det visar också Gävleforskaren Sara Skoog Wallers rapport *Utan mig är du helt ensam*. När en kvinna har blivit mördad av en man trots att hon uttryckt ett behov av hjälp ska den berörda myndigheten lex Lotta-anmäla sig själv. Finns det brister i kompetens, bemötande eller rutiner måste dessa upptäckas och åtgärdas.

Herr talman! Vi har många viktiga reservationer i detta betänkande. Jag står bakom alla, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 41 från yrkande 70 i vår kommittémotion om en brottsofferlag.

Vi socialdemokrater vet att samhället är som bäst när vi håller ihop. Men ofta känner brottsoffer att samhället inte står på deras sida i tillräcklig grad. Känslan av att lämnas ensam efter att ha drabbats av ett brott är alltför vanlig. Brottsoffers ställning och rättigheter måste stärkas, och rättigheterna måste vara jämlika och jämställda.

Brottsoffer har i dag rätt till skydd, stöd och information. Däremot saknas en lag som samlar dessa rättigheter. Det gör det svårt att orientera sig bland lagar, regler och olika aktörer för att kräva sin rätt. Flera brottsofferföreningar rapporterar dessutom att det finns stora skillnader i vilken typ av stöd man kan få beroende på var i landet man bor.

Vi socialdemokrater vill se en brottsofferlag som tydliggör vilka stöd samhället ger till brottsoffer oavsett typ av brott. Det är upprepade mängdbrott och bedrägerier, som ju särskilt drabbar äldre, eller när någon får motta hot för sina åsikter. Det är offer för våld i nära relationer, för mäns våld mot kvinnor eller för våld i hederskontext, och det är föräldrar som förlorar sina barn i dödligt våld – kanske det mest fruktansvärda en förälder kan drabbas av. Vi ser också att barns rättigheter och särskilda utsatthet måste understrykas i en brottsofferlag.

Hela samhällets samlade resurser måste finnas där för dig som brottsoffer. För oss socialdemokrater är det en fråga om upprättelse, respekt och rättvisa.

(Applåder)

Anf. 66 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr talman! Den kristdemokratiska rättspolitikerna utgår från en realistisk insikt att människan är ofullständig och att brott mot medmänniskor och mot samhället tyvärr alltid kommer att finnas. Samtidigt måste strävan från statens sida alltid vara att motverka och begränsa brottsligheten så långt det över huvud taget är möjligt inom rättighetskatalogernas och rättsstatens ramar och befogenheter.

Rättvisa handlar om det rätta handlandet i relation till våra medmänniskor. Rättvisa är ett grundläggande värde som i en samhällsgemenskap förutsätter en balans mellan människors intressen, rättigheter och skyldigheter. Denna rättvisabalans rubbas när någon begår ett brott och därmed handlar orätt. Det är då det offentliga uppgift att skipa rättvisa och återställa balansen så långt det är möjligt.

Att skärpa straffen för brott kan ha flera bevekelsegrunder. Utifrån den kristdemokratiska ideologin är det relevant att straffen ska vara rättvisa. Utgångspunkten är att skipa rättvisa, bedöma skuld och möjliggöra upprättelse.

Herr talman! Den som utsatts för ett brott ska veta att statsmakten solidariskt ställer sig på offrets sida och tar ställning mot den som orsakat smärtan och otryggheten. Den som begått ett grovt brott förtjänar ett hårt straff för att rättvisabalansen ska återställas. Därmed sonas skulden. Brottsofferperspektivet ska vara det tyngst vägande eftersom det är brotts-offret som förörrättats. Men det är lätt att glömma att även gärningsmannens upprättelse i grunden handlar om att sona brottet genom att avtjäna ett rättvist straff.

Att värna omsorgen om de utsatta och svaga har alltid varit en drivkraft för Kristdemokraterna, oavsett om det handlar om vård, äldreomsorg eller kriminalitet. Vi har ett väl grundat brottsofferperspektiv som genomsyrar vår syn på rättspolitikerna. Klara straff tar bort möjligheten till moralisk upprättelse.

Mycket av de problem vi ser i dag beror på brist på etik och moral. Moralerna påverkar en persons tendens att begå brott. Den normupplösning som banat väg för den utveckling av brottsligheten som vi nu bevittnar måste vändas. Det finns en nihilism bland många brottslingar där ingenting är heligt. Det leder till skjutningar och sexualbrott, för vad är en annan människa värd? Inte mycket i våldsvärkarnas ögon.

Samtidigt som vi bygger ut polisen och skärper straffen för brottslingar behöver de grundläggande värdenas betydelse belysas mycket mer. Det finns alldeles för många som lever sina liv utan moralisk kompass. Det är på grund av dessa etiskt vilslna invånare som mödrar förlorar sina tonårsbarn i skjutningar och unga flickor och kvinnor har ont i magen av oro när de ger sig ut på kvällen.

Herr talman! Därför är ett handfast stöd till föräldrar av stor betydelse. Positiva förebilder i exempelvis idrottsföreningar ska inte underskattas. Socialtjänsten måste få verktyg för att kunna gripa in i tid. Skolan, som är en så viktig del av fostran och normbildning, behöver stå för ordning och reda där varje förseelse får tydliga konsekvenser.

Att arbeta förebyggande handlar om att genom tidiga insatser göra skillnad för framtiden, inte sällan till en relativt låg kostnad. Det handlar om trygga familjer, skolor med fokus på lärande, möjlighet till familjerådgivning, ett starkt utbildningsväsen och möjlighet att finna ett arbete och

en bostad. Det förebyggande arbetet behöver uppvärderas och få en mer framträdande plats i den politiska debatten.

Det krävs en bred reform av straffrätten och en uppgörelse med den rättsfilosofi som har bortsett från naturrättens grundläggande betydelse och med den kriminologi som i för stor utsträckning har tagit hänsyn till socioekonomiska faktorer och i stora delar haft ett gärningsmannaperspektiv i stället för ett brottsofferperspektiv.

Herr talman! Med detta sagt kan konstateras att det för närvarande pågår ett intensivt arbete med en genomgripande översyn av gällande straffrätt som täcker samtliga delar av de brott som avhandlas i de motioner som föreslås avslås. Talaren från Moderaterna framhävde och gick ganska grundligt igenom vilket arbete som pågår.

Det kommer att ske en förskjutning från gärningsmannaperspektiv till brottsofferperspektiv. Det är ett omfattande arbete, men vi kristdemokrater är övertygade om att vi är på rätt väg och att vi får en lagstiftning som är i takt med en förändrad brottslighet.

Slutligen vill jag även säga, herr talman, att en viktig brottsförebyggande åtgärd faktiskt är brottsuppklaringen. Framöver gäller det att fokusera på ökad brottsuppklaring. Risken för upptäckt och lagföring av den som begår brott måste öka. Skärpta straff och ökad risk för upptäckt måste gå hand i hand. Upplevs risken för upptäckt som försumbar är det inget som avskräcker vare sig motiverade gärningsmän eller unga som låter sig rekryteras av gängen.

Jag vill gärna trycka än en gång på att detta är det viktigaste vi har framför oss. Vi kan skärpa straffen hur mycket vi vill – så länge vi inte klarar upp brotten kommer vi ändå att få svårt att bekämpa den grova kriminaliteten.

Med detta sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 67 KATJA NYBERG (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkandet *Våldsbrott och brottsoffer*.

I stället för att värna brottsoffren har naiva politiker under lång tid satt i system att sprida en tycka-synd-om-mentalitet kopplad till brottslingar. Kriminalitet har förklarats i termer av sociala problem, fattigdom och utanförskap. Det straffrättsliga systemet har som en konsekvens av denna veka och naiva hållning präglats av låga straff, straffrabatter och villkorlig frigivning.

All denna slapphänthet är minst sagt provocerande, och än värre blir det av att vi inte ens har kraft att markera mot människor som inte ska befinna sig i landet. Även om åklagare yrkar på utvisning undgår dömda gärningsmän många gånger utvisning med motiveringen att de har en stark koppling till Sverige. Omsorgen om brottslingen väger av någon märklig anledning tyngre än omsorgen om offret.

Detta är givetvis helt fel. Det är inte brottslingarna som ska skyddas utan den som utsätts för brott. Den som inte sätter offrets rätt före brottslingens rätt sviker inte bara offret och dess anhöriga; den sviker dessutom alla de människor som riskerar att bli nästa brottsoffer.

Herr talman! Den grova kriminaliteten slukar i dag enorma resurser inom den polisiära verksamheten. Våldet, skjutandet och sprängningarna suger all kraft ur den redan hårt ansatta polisen. En direkt följd av detta är

att polisen tvingas prioritera bort brott som förvisso anses allvarliga – men inte tillräckligt allvarliga. Att polisen hänvisar till att det finns mycket grövre brott som kräver deras uppmärksamhet är synnerligen oroväckande.

Dessa brister i rättssystemet ger som konsekvens att så kallade mängdbrott som cykelstölder, bedrägerier, id-kapningar och mycket annat aldrig utreds. Vardagsbrottligheten ligger som en tung, våt filt över medborgarna – något man helt enkelt får räkna med. En utredning som läggs ned med motiveringen att brott ej kan styrkas förstärker känslan av otrygghet. Den förstärker känslan av misstro och undergräver på sikt förtroendet för hela rättssystemet.

Även om brottet synes vara litet kan följderna för den som utsätts bli extremt allvarliga. Den person som har blivit utsatt för en inbrottsstöld i sin bostad vet att det är en enorm kränkning av den personliga sfären. Och utan någon möjlighet till upprättelse är den enda anledningen för en privatperson att göra en polisanmälan att man ska kunna få ut ersättning från sitt försäkringsbolag.

Inom ramen för Tidöavtalet ska rättigheterna för den som utsatts för brott stärkas. De regler som syftar till att skydda brottsoffer och andra utsatta ska ses över, till exempel skärpta regler för prövotid efter villkorlig frigivning. Dagens relativt låga ersättningsnivåer ska höjas och regelverket för ersättning till brottsoffer förbättras. De administrativa delar som nu ligger på brottsoffret för att denne ska få sitt skadestånd utbetalt tas om hand av staten, vilket innebär att staten kommer att driva processen utan brottsoffrets inblandning.

Herr talman! Utgångspunkten i ett välmående samhälle måste vara att kvinnor och män ges samma möjligheter och rättigheter. Extra allvarligt är våldet mot kvinnor och barn. Även om all otrygghet är att betrakta som oacceptabel finns en betydande skillnad mellan könen, men tyvärr har insatserna för att bekämpa det dödliga våldet mot kvinnor varit otillräckliga under flera decennier.

Över 300 kvinnor har mördats av närstående män sedan år 2000. Vi minns till exempel 2021, när det rapporterades i medierna om att fem kvinnor mördats på tre veckor. Hittills i år har inte mindre än elva misstänka kvinnomord inträffat. Utvecklingen går med andra ord åt fel håll. Det säger sig självt att en sådan verklighet inte kan accepteras.

Ännu mer tragiskt är att det finns indikationer på att många av de personer som mördas av en närstående man har varit i kontakt med polisen, socialtjänsten eller vården före mordet. I sitt livs mest utsatta stund har dessa människor bett om hjälp och skydd men många gånger mötts av icke-svar, vilket är oacceptabelt. Det är inte värdigt ett land som Sverige att ha det på det viset. När ett nödrop kommer från en person i frågan om liv eller död ska någon svara, och i svaret ska det finnas lösningar och åtgärder för att skydda den som ropar på hjälp. Att inte kunna hjälpa dem som behöver stöd och hjälp allra mest är ett misslyckande inte värdigt en rättsstat värd namnet.

Med detta i åtanke har regeringen tagit flera initiativ för att motverka mäns våld mot kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen avser att inom ramen för Tidöavtalet genomföra en fullständig och genomgripande översyn av strafflagstiftningen. Fokus ska skifta från gärnings-

man till brottsoffer, och straffen ska genomgående spegla brottens allvar. Det innebär att allvarliga vålds- och sexualbrott ska straffas hårdare.

Regeringen tänker också se till att det finns en presumtion för häktning vid misstanke om grov kvinnofridskränkning, så att män som misshandlar kvinnor snabbt ska kunna frihetsberövas. Regeringen har även beslutat om tilläggsdirektiv till en sittande utredning som innebär att kontaktförbud ska kunna omfatta ett större geografiskt område. Våldsamma män ska kunna förbjudas att vistas i samma kommun som sina före detta partner.

Herr talman! Gällande hedersförtryck har regeringen redan beslutat om tilläggsdirektiv till en sittande utredning för att bland annat kriminalisera oskuldskontroller och oskuldsintyg. Av Tidöavtalet framgår dessutom att regeringen vill skärpa straffen för en rad gärningar med anknytning till hedersförtryck, till exempel äktenskapstvång.

Vi i Sverigedemokraterna vill dock se ytterligare skärpningar än de som lagstodgades 2020. Barn som utsätts behöver stödjas i större utsträckning. En ny brottsrubricering behövs som tar sikte på lågintensivt våld och förtryck, vilket även ska omfatta kriminalisering av gärningar som enskilda inte medför straffansvar eller som i kombination inte bemöts med straff som graden av klander motiverar. Det ska innebära en kriminalisering av att vara gift med en minderårig, oavsett hur äktenskapet eller de äktenskapsliknande förbindelserna kommit till.

Den föreslagna straffskalan för barnäktenskap, fängelse upp till fyra år, är omotiverat låg – särskilt då den jämförs med straffskalan för andra likvärdiga brott och med tanke på att det här är fråga om brott mot barn av mycket allvarlig karaktär. Barnäktenskap innehåller upprepade våldtäkter mot barn.

Alla som har konkret inflytande över de barn som tvingas till giftermål och bidrar till detta ska bära straffansvar. Effektiva insatser mot barnäktenskap behöver utvecklas. De som fortsätter att leva som gifta med barn ska straffas och om möjligt utvisas. Alla regler ska utformas så att det klart framgår att det aldrig kan accepteras att barn är gifta i Sverige.

Sverigedemokraterna vill även att det som tas upp i utredningen *Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap* från år 2012 realiserar. Där föreslogs bättre tillsyn, skärpta krav och djupare dialog med religiösa samfund och vigselförrättare för att stoppa vigslar som innebär tvångs- eller barnäktenskap. Krav ska ställas på trossamfund och vigselförrättare att uppvisa nolltolerans mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Allt detta sammantaget utgör en arsenal av åtgärder som egentligen syftar till en enda sak: Att göra vårt land till en tryggare plats och våra medborgare till tryggare människor. Det finns en gräns för hur mycket en nation tål. Sverige har passerat den gränsen. Nu är tiden inne att göra en helomvändning som tar vårt land bort från den skadliga, veka vänsterpolitiken. Vi ska bort från straffrabatter och vurmande för brottslingar och till ett tryggare, mer rättvist och moraliskt hedervärdigt land som ser vilka som äger rätten att skyddas och varför.

Detta kommer dock att ta tid. Det kommer att ta år att laga och bygga vårt rättssystem starkt igen. Tack vare att vi nu har en regering på plats som lyssnar och som ser och hör även Sverigedemokraternas ståndpunkter kan Sverige nu äntligen påbörja detta trygghetsarbete.

Jag yrkar bifall till reservation 19.

Anf. 68 JUNO BLOM (L):

Herr talman! I dag debatterar vi ett betänkande om våldsbrott och brottsoffer. Bakom siffrorna i statistiken finns ett enormt lidande. Varje våldsbrott har ett brottsoffer och anhöriga som bär med sig ett lidande och ett trauma varje dag, i flera år, om inte hela livet.

Jag är stolt över att vi har en regering som har ett tydligt fokus på brottsofferperspektivet och på upprättelse för brottsoffer, inte minst när samhällets allra mest utsatta drabbas av våldsbrott.

Dessa barn och kvinnor utsätts för våld på den plats som ska vara allra tryggast. Hemmet, som ska vara en trygg plats, har i stället utvecklats till en brottsplats. Klumpen i magen växer när barnen och kvinnorna sätter nyckeln i dörren till hemmet. Oron och rädslan finns inför hur kvällen och natten kommer att vara. Barnen gömmer sig när de hör våldet. Barnen försöker rädda sin mamma. Det är en verklighet för 200 000 barn som växer upp med en pappa som slår mamma eller med en bror som misshandlar sin syster.

Var tredje vecka mördas en kvinna av en man. Våldet mot barn och kvinnor är precis lika allvarligt som gängbrottsligheten och borde få minst lika mycket uppmärksamhet från polis och lagstiftare. Vi vet att barn och unga som växer upp i våldsamma miljöer löper enorma risker, inte minst att själva utsättas för våld och uppleva utsatthet.

Mäns våld mot kvinnor, unga killars våld mot unga tjejer, hedersrelaterat våld och förtryck och våld mot barn är ett stort samhällsproblem som kränker och begränsar barns och kvinnors grundläggande fri- och rättigheter. Tusentals flickor och kvinnor utsätts varje år för trakasserier, våld och sexualbrott. Våldet orsakar stort lidande och leder till livslånga konsekvenser. I årtionden har det dödliga våldet mot kvinnor och den traumatiska situation som följer för det barn som förlorar sin mamma försumrats.

Inga barn, inga flickor och inga kvinnor ska tvingas anpassa sina liv till våldsamma eller kontrollerande killar och män. Därför har regeringen redan tagit flera initiativ för att motverka mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Vid misstanke om grov kvinnofridskränkning ska det ske obligatorisk häktning, och straffen ska skärpas kraftigt. Dessutom ska kontaktförbud kunna omfatta större geografiska områden. Och elektronisk övervakning ska användas oftare. Det är förövarens frihet som ska begränsas, inte brottsoffrens. Våldsutsatta barn och kvinnor ska inte tvingas leva gömda och glömda i Sverige.

Regeringen kommer att ta fram en ny nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. I framtaget kommer regeringen såklart att involvera berörda myndigheter, civilsamhällets organisationer och akademien.

Under förra mandatperioden fick vi igenom att en nationell strategi mot våld mot barn skulle tas fram. Nu är utredningen klar och ute på remiss. Jag ansvarade som utredare för att ta fram den tidigare nationella strategin. Även i det läget kände jag initialt att det var märkligt att vi i Sverige inte hade tagit fram en nationell strategi mot våld mot barn. Utsattheten riskerar mycket också senare i livet.

En sak var ganska upprörande. När vi fick uppdraget att ta fram en nationell strategi hette den Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Det är intressant att regeringen då

valde att kapa halva rubriken. Det säger lite om det intresse som fanns för något som många utsätts för.

I utredningen hade vi också tydliga förslag på att unga killars våld mot unga tjejer måste utgöra ett eget målområde. Även det försvann och suddades ut.

Jag ser verkligen fram emot att det ska tas fram en ny strategi och att det ska bli tydligt att vi ser till att börja tidigt och att ha ett särskilt fokus på de utsatta barnen. Barnrättsperspektivet ska stärkas, och föräldrarätten ska utmanas.

Barnfridsbrottet infördes under förra mandatperioden. Men jag är oerhört besviken över att jag inte lyckades påverka den förra regeringen att våga vara tydlig med att en pappa som döms för mord på barnets mamma har förverkat sin rätt att vara vårdnadshavare – punkt. Det är något som jag självklart kommer att fortsätta kämpa för. Jag ser också att det finns stöd för de frågorna, både hos justitieminister Gunnar Strömmer och socialminister Camilla Waltersson Grönvall. Det känns tryggt och bra. Det känns som att vi kan göra skillnad tillsammans.

Det är även helt galeat att barn är de enda brottsoffer som kan tvingas av domstol att bo med sin förövare. Tvångsumgänge för barn med en våldsutövande förälder måste upphöra. Även det är en kamp som vi förde under förra mandatperioden. Där ser jag också att det händer saker och att möjligheterna finns.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska stärkas genom att det förebyggande arbetet permanentas med 50 miljoner kronor per år.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket är ett allvarligt problem i vårt land. För att lösa det måste vi förstå det sammanhang som våldet och förtrycket sker i. Vi måste förstå hur våldet påverkar individen och förstå att söner redan i förskolan tvingas kontrollera och begränsa sina systrar. Det är först när vi förstår de utsattas verklighet som vi kan ta in vad de faktiskt ska skyddas från.

Våra lagar och vår syn på barns, kvinnors och hbtqi-personers individuella friheter skiljer sig avsevärt från i de länder som vi haft stor migrantströmning från. Ändå är vi tydliga med att barn, kvinnor och hbtqi-personer har individuella fri- och rättigheter. Men så fort vi har mött motstånd har det här samhället vacklat och backat. Därför känns det oerhört viktigt att vi nu tillsammans försöker sätta ned foten och verkligen ta i de frågorna fullt ut.

Trots att vi vet att förtrycket börjar tidigt i barns liv, trots att vi vet att den verklighet som många föräldrar kommer till och de svårigheter det kan innebära att vara förälder i ett helt nytt land saknas samtal om krav och förväntningar på en förälder här. Det är samtal som måste föras om och om igen för att skapa förutsättningar för barn och unga att få tillgång till ett liv utan oskuldskrav, kontroll, hot, våld, tvångsäktenskap och könsstympling.

Barn och unga ska inte behöva frukta att föras ut ur Sverige som bestraffning för att de vill åtnjuta sina grundläggande fri- och rättigheter. De ska inte behöva frukta att föras till landet som familjen flydde från. Politiker har vetat, och svenska myndigheter vet. Ändå gapar stolar tomma i klassrummen. Och barnen lider i sin ensamhet och i enorm utsatthet.

Därför är det viktigt att vi nu utökar möjligheterna att utfärda utreseförbud i fler fall, likaväl som att den omvändelseterapi som hbtqi-personer utsätts för ska bli ett tydligt lagbrott.

Jag ställer mig bakom utskottets förslag i betänkandet och yrkar avslag på motionerna.

Anf. 69 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Vänsterpartiet står bakom samtliga av våra elva reservationer. Men jag väljer att lyfta fram särskilt två av dem. Det är nummer 4 om en kvinnofridskommission och nummer 42 om en brottsofferombudsman.

Dessa två förslag är prioriterade eftersom de, om de fullföljs, skulle kunna förväntas medföra väsentliga förbättringar för alla de kvinnor och barn som utsätts för mäns våld i olika former, inklusive hedersrelaterat våld. De ska också kunna skydda och hjälpa hela gruppen brottsoffer.

Jag väljer att lyfta fram en kvinnofridskommission utifrån de erfarenheter som finns efter de stora framgångarna med den kommission som man tillsatte redan 1993 för att hantera frågor om mäns våld mot kvinnor och förstås för att föreslå åtgärder för att motverka det. Det var Sveriges allra första utredning som skulle få arbeta utifrån ett kvinnoperspektiv. Den gjorde detta med en bas i forskning och tog namnet Kvinnovåldskommissionen. Sedan lades grunden för rättspolitiska milstolpar och ett paradigmskifte angående förståelsen av det könsbaserade våldet. Detta väckte även stort internationellt intresse.

Jag väljer att nämna detta, som kan kännas som historia, därför att det var banbrytande och för att det sedan dess har skett en backlash där vi har tappat mycket av den kompetens som kommissionen levererade och också praktiker som den förordade.

Exempel på vad kommissionen åstadkom var införandet av fridskränkingsbrotten samt insikter om vad upprepat hot och våld innebär, särskilt i nära relationer, och om kvinnors och barns enorma utsatthet för angrepp också utanför hemmet – både våld, sexuellt våld och psykiska övergrepp.

Bland reformerna ingick också att ändra i språket. Vi kanske baxnar i dag när vi tittar tillbaka och ser att det beskrevs som att det enbart handlade om han och honom. Utredningen ville föra in både hon och henne, det vill säga att båda könen skulle få nämnas och synliggöras i lagen. Jag minns när jag första gången läste detta och nästan rös över att vi inte fått vara med tidigare. En manlig uppbytt professor markerade att alla borde veta att "han" är ett könsneutralt pronomen.

Det kan låta som en lek i dag, men det var också ett sätt att markera det starka inslag av manliga normer som lagstiftningen bar då och som fortfarande är väldigt dominerade i dag. Vi har fortfarande mycket att brottas med i lagstiftningen och ännu mer i tillämpningen på grund av detta.

I propositionen markerade regeringen att insikterna måste öka om den manliga kulturens kopplingar till våld mot kvinnor. Man lämnade också ytterligare förslag som blev genomförda, en del direkt, andra efter lång tid. Brottet våldtäkt mot barn tog till exempel tio år att få in i vår lagtext, så att barn under 15 år kunde skyddas i sin sexuella identitet. Oavsett om våld förekom eller inte skulle det rubriceras som våldtäkt.

Ytterligare reformer har ännu inte genomförts, däribland sådana som gäller destruktiva, kontrollerande beteenden och hatbrott som inkluderar även kvinnor.

Jag nämner detta därför att kommissionen var banbrytande, och vi skulle kunna bryta ytterligare mark om vi upprepar och utvärderar vad kommissionen medförde, vad vi kan tillföra utifrån den forskning som finns numera och hur vi kan fullfölja det mod som utredningen visade genom att ta sig rätten att beskriva barnens utsatthet i familjer där pappa använder våld mot mamma.

Jag vill anknyta till något som vi borde vara mer uppmärksamma på även fortsättningsvis, nämligen att man kan lära sig att våld är ett maktmedel. Det är särskilt sönerna som tar till sig detta på ett könsbundet sätt och riskerar att utsätta sina kommande partner för våld. Vi vet att detta ökar i dag i unga relationer, till och med i väldigt unga relationer. Vi kan se att fostran i våld som makt kan gå rakt in och aktivera det som sker i de kriminella gängen i dag.

Andra viktiga inspel var förstås samverkan mellan olika myndigheter, vikten av våldskompetens för att kunna åstadkomma rättssäkra utredningar med respekt för såväl offer som gärningsperson samt nya bevisformer. Man förordade videofilmning i hemmet av de inledande förhören, vilket har fungerat till och från. Först 2020 lyfte Polismyndigheten upp att det är en framgångsrik bevismetod. Detta måste återupptas.

Något annat jag också vill argumentera för är inrättandet av en brottsofferombudsman. Brottsoffermyndigheten inrättades 1995, och den har vuxit och är oerhört betydelsefull på olika sätt som en kunskapsmyndighet på brottsofferområdet. Den arbetar förstås för att främja brottsoffers rättigheter och uppmärksamma behov och intressen. Detta sker på olika sätt, dels i direktkontakter med brottsoffer, dels genom förvaltning av Brottsofferfonden, alltså de gärningsmannapengar som betalas in till fonden om man har begått allvarligare brott.

Miljoner och åter miljoner har kunnat stödja viktig forskning på brottsofferområdet, där vi har kunnat se framsteg i Sverige tack vare detta. Via gärningsmannapengarna kan stöd också ges till många ideella organisationer och offentliga verksamheter som vill prova att utveckla sitt brottsofferarbete.

Trots att myndigheten har funnits länge har vi ingen överblick över vad som egentligen ingår i brottsoffers rättigheter. Trygghetsberedningen konstaterar att det är svårt att få en övergripande bild av detta. Därför är det som redan har skett viktigt – att Brottsoffermyndighetens nuvarande uppdrag förstärks och tydliggörs.

Det som skulle kunna bli väldigt effektivt är att koppla en brottsofferombudsman till Brottsoffermyndighetens redan existerande verksamheter. Där skulle man kunna samla intryck, samordna och ha rådgivande verksamheter. Jag tror att detta skulle vara ett viktigt och angeläget steg framåt för brottsoffer.

Jag vill nämna ytterligare ett perspektiv, en möjlighet och ett verktyg som vi skulle kunna använda när brotten inte är så allvarliga men har begåtts av unga, nämligen medling. Detta introducerades 2008 genom lagstiftning, och varje kommun har skyldighet att ha en sådan verksamhet. Inledningsvis hade Brå, Brottsförebyggande rådet, ansvar för att introducera och utveckla medlingsverksamhet, och det växte över landet.

Jag hade förmodligen fått vara med i ett antal sådana utbildningar och också möta gärningspersoner och brottsoffer som hade fått mötas och kupa den ångest och oro de haft inför att möta varandra. De kunde träffa avtal om hur de skulle göra när de till exempel sågs i skolan eller, om det var en ung och en äldre person, i den offentliga miljön, om de skulle hälsa eller om det var bättre att låta bli och om de skulle träffa andra avtal om gottgörelse.

Det är viktigt att lyfta fram detta rent generellt och ge Brå ett nytt uppdrag att följa medlingsverksamheten och utveckla den.

Anf. 70 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! Det finns många parter och aktörer i ett brottmål. Många är viktiga, men de mest centrala är de som drabbats av brottet och de som har utfört brottet.

Som jag har sagt förut här i talarstolen, och förmodligen kommer att säga igen, kommer jag alltid att tala mig varm för brottsförebyggande arbete, då den största vinnaren av brottsförebyggande arbete alltid kommer att vara den som slipper att utsättas för ett brott som har kunnat förebyggas och förhindras.

Men med detta sagt är det viktigt att de som har utsatts för brott tas på största allvar. Vi vet att ökad insikt och kunskap om hur personer som har utsatts för brott agerar och reagerar är viktigt. Kontinuerlig utbildning och kunskap av hög kvalitet i alla led i rättskedjan är av stor vikt. Kunskap om sexualbrott, om våld i nära relationer, om hederskultur är särskilt viktig. Men det är även viktigt med arbetssätt och hur vi organiserar oss i till exempel barnahus, där barnet som är utsatt för brott är i fokus och där vi från det offentliga anpassar oss.

Ett annat brottsofferfokus är hur fotboja kan användas inte enbart som en kriminalvårdsåtgärd utan även som en trygghet för brottsoffer och anhöriga till brottsoffer om fotbojan kan användas som verktyg för att förbjuda en förövare att vistas i vissa geografiska områden och vid kontaktförbud.

Många brottsoffer berättar att de har fått upprättelse genom en fällande dom och genom utdömda skadestånd. Men sedan berättar de om svårigheterna att få ut skadeståndet och att det är som att vara tillbaka på ruta ett. Vi tycker att det är otillfredsställande att brottsoffer själva ska behöva utkräva skadeståndet av förövaren. Vi anser att detta system ska ses över och att staten ska ta ett större ansvar för indrivningsprocessen. Detta har tidigare tillkännagivits av riksdagen, men ännu har inga åtgärder vidtagits, och vi kommer att fortsätta att driva detta för brottsoffrens skull.

Jag vill här passa på att instämma i vad Kristdemokraternas företrädare har sagt här tidigare i debatten om att uppklarandegraden av brott måste öka. Jag uppskattar att detta lyfts fram, eftersom det inte spelar någon roll hur hårda straff som vi beslutar om ifall brottet inte utreds och inte lagförs. Det är viktigt att detta sker i hela landet med stor polisiär närvaro, men även i "cybern" med den allt större mängden brott som begås där, bland annat bedrägerier. Utredning och lagföring är otroligt viktiga.

Herr talman! Vi från Centerpartiet har i andra debatter lyft fram skyddet av blåljuspersonal, av personer inom skolan, vården och omsorgen samt av andra myndighetspersoner. Jag vill här i dag nämna två andra grupper som alltför ofta utsätts för hot, hat och våld i sina respektive upp-

drag. De utsätts i sina roller som viktiga delar i vårt öppna, liberala och demokratiska samhälle.

Den ena gruppen är förtroendevalda politiker, varav de flesta är fritids- politiker i landets många kommuner och regioner och där vi ser att kvinnor är särskilt utsatta. Den andra gruppen är journalister och representanter för medierna. De brukar nämnas som den tredje och så viktiga statsmakten. En fri press är för oss i Centerpartiet avgörande för ett lands demokrati – för att granska oss vid makten, informera medborgarna och belysa samhällsproblem. Men hot mot journalister är något som ökar, och det är ett hot mot såväl det fria ordet som demokratin i bredare bemärkelse och kan aldrig accepteras. Regeringen behöver därför med större kraft ge sitt stöd för arbete för att värna både folkvalda och dess granskare.

Jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer, men jag vill yrka bifall endast till reservation 55 som avser statens ökade ansvar för indrivning av skadestånd till brottsoffer.

Anf. 71 MALTE ROOS (MP):

Herr talman! I dag debatterar vi här i riksdagens kammare de runt 150 yrkanden som inkom under den allmänna motionstiden rörande området våldsbrott och brottsoffer. Det är 150 förslag utspridda på riksdagens alla partier med målet att stärka skyddet för brottsoffer och att motverka bland annat sexualbrott, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer och näthat. Trots att Sverige på många sätt är ett föregångsland inom detta område visar motionernas innehåll tydligt att mer kan och måste göras för att göra Sverige tryggare och rättvisare för alla våra invånare.

Miljöpartiet har länge varit pionjärer inom lagstiftning för att motverka våldsbrott och stärka skyddet för brottsoffer. Vi var det första partiet att förespråka en samtyckeslagstiftning, en lag som kom på plats under den första rödgröna regeringen 2018. Med Miljöpartiet i regering infördes en lång rad straffskärpningar för våldtäkt, sexköp, hedersbrott med mera, och vi sjösatte ett omfattande åtgärds paket mot mäns våld mot kvinnor. I våra motioner föreslår vi i Miljöpartiet nu flera ytterligare åtgärder, och jag vill kortfattat redogöra för några av dem.

Herr talman! I takt med att allt större delar av våra liv flyttas ut på internet sker också fler och fler brott på nätet. Detta drabbar människor i alla åldrar, men det är särskilt aktuellt ju längre ned i åldrarna vi tittar. Allt fler människor, inklusive en stor andel av våra högstadie- och gymnasie- barn, utsätts för hat och hot på nätet, och sexuella övergrepp och kränkningar har blivit enklare att begå och sprida med internets hjälp. SUGARDEJTNINGSSAJTER, eskort sajter och liknande sidor underlättar samtidigt för sexualbrott utan att själva ta något ansvar för problemen eller löpa några egna risker för påföljder. Detta är totalt oacceptabelt.

Sverige måste på allvar ta tag i brotten på nätet. Miljöpartiet vill se lagändringar för att göra det lättare att utreda och lagföra hat och hot på internet, och den straffrättsliga lagstiftningen måste ses över för att i högre grad inkludera sexuella kränkningar och övergrepp på internet. Det är också angeläget att utreda om sugardejtnings sajter och liknande sidor ska kunna vara föremål för brottsutredningar om koppleri och att kravet på dubbel straffbarhet för koppleri ska kunna tas bort, så att sidägarna kan dömas till ansvar och digitala bordeller kan stängas ned. Sexuella övergrepp och kränkningar online måste likställas med övergrepp offline.

Herr talman! Den som blir utsatt för ett brott ska kunna vara säker på att hen kommer att få precis det stöd som hen behöver. Men för att få rätt till stöd som brottsoffer behöver man först bli erkänd som ett brottsoffer. Så är inte fallet i dag för många av dem som utsätts för sexualbrott i Sverige. En sådan grupp är barn som utsätts för barnpornografibrott.

Brottsbeteckningen barnpornografibrott är i sig problematisk och borde byta namn för att visa på vad det egentligen är, nämligen dokumenterade sexuella övergrepp mot barn. De barn som utsätts för dessa dokumenterade sexuella övergrepp betraktas i dag inte som brottsoffer, då brottet är placerat under brott mot allmän ordning. I stället räknas staten som brottsoffer, trots att det är barnet som kommer att leva med konsekvenserna av brottet under en lång tid. Miljöpartiet anser att lagstiftningen måste sätta barns rätt till skydd i fokus och erkänna de utsatta barnen som brottsoffer.

En annan grupp som i dag inte erkänns som brottsoffer är de som utsätts för sexköp eller kommersiell sexuell exploatering. Liksom när det gäller barn som utsätts för dokumenterade sexuella övergrepp anses brottsoffret när det gäller sexköp eller kommersiell sexuell exploatering vara staten, inte den utsatte. Detta är en absurd ordning. Miljöpartiets uppfattning är att det inte ska vara möjligt att köpa samtycke till sex och att sexköp och kommersiell sexuell exploatering ska ses som brott mot människor och inte mot staten.

Slutligen vill jag lyfta behovet av utbildningsinsatser inom de områden vi diskuterar i dag för anställda inom rättsväsendet. Domstolarna avgör viktiga frågor, exempelvis rätten till vårdnad och umgänge, och måste ha en god förståelse för hur familjer påverkas av våld och av konsekvenserna av att barn tvingas umgås med en förälder som utsatt mamman och/eller barnet för våld.

Tyvär visar en kartläggning som Jämställdhetsmyndigheten har gjort att en majoritet av domstolarna tycks sakna grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och våld mot barn, vad konsekvenserna av våldsutsatthet innebär och vilka konsekvenser beslut om vårdnad, boende eller umgänge kan få. Det har förekommit att domstolar och andra myndigheter har röjt kvinnors skyddade personuppgifter, något som är oacceptabelt och som kräver kunskapshöjande insatser.

Domstolsverket bör därför, i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten och Nationellt centrum för kvinnofrid, ta fram och genomföra utbildningsinsatser för domstolarna. Det finns även ett stort behov av ökad tillgång till specifika utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser när det gäller psykiskt våld, för ska brottsoffer få det stöd de behöver och förövare få den påföljd de enligt lag ska ha måste rättsväsendet ha tillräcklig kunskap om brotten som begås och de konsekvenser de får för offren.

Herr talman! Kampen för ett tryggt, jämställt och rättvist samhälle för alla kräver att vi politiker alltid är redo att ta nästa steg. Jag ställer mig bakom samtliga Miljöpartiets förslag på området, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 50 om brottsofferstatus för barn som utnyttjas i barnpornografi och reservation 9 om utbildningsinsatser om våld i nära relationer med mera.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Unga lagöverträdare

Justitiekommitténs betänkande 2022/23:JuU15

Unga lagöverträdare
föredrogs.

Anf. 72 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Herr talman! I dag debatterar vi justitiekommitténs betänkande om unga lagöverträdare med anledning av de motioner på detta område som väckts under den allmänna motionstiden.

Låt mig inleda med att konstatera att regeringen nu arbetar intensivt och målmedvetet för att förebygga och motverka kriminalitet bland unga. Detta arbete är främst grundat på det ambitiösa Tidöavtalet, som syftar till att omvandla kriminalpolitiken i grunden. Regeringen avser att flytta fokus från gärningsmannen till säkerställande av brottsoffrets rätt till upprättelse och samhällets skydd mot kriminalitet.

Unga lagöverträdare har sedan länge särbehandlats i straffrättsligt hänseende. Deras särskilda behov måste dock ställas mot just brottsoffrets intresse och samhällsbehovet av tillräckligt ingripande påföljder. I januari förra året trädde lagändringar i kraft som innebar att straffrabatten slopades för lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år vid allvarlig brottslighet. Detta var ett steg i rätt riktning, men regeringen vill gå längre än så.

Särskilt problematiskt är att straffrabatten fortfarande kan komma i fråga för flera typer av brott som har en tydlig koppling till gängkriminalitet. Frågan om att helt slopa straffrabatten för unga myndiga utreds nu för att lagförslag så fort som möjligt ska kunna lämnas till riksdagen. Som anges i Tidöavtalet ska en utredning även se över straffrabatten för unga under 18 år och överväga en sänkning av straffmyndighetsåldern. Detta är ett mycket viktigt arbete.

Herr talman! För att motverka ungdomsbrottsligheten, som i dag i stor utsträckning har en tydlig koppling till grov gängkriminalitet, kommer det att behövas fler åtgärder som är kraftfulla och effektiva, men samtidigt får vi inte göra avkall på grundläggande krav på rättssäkerhet och respekt för integriteten.

Riksdagen bereder just nu en proposition om skärpta straff för brott i kriminella nätverk. I lagrådsremissen som ligger till grund för propositionen föreslås bland annat en ny straffbestämmelse som gör det straffbart att involvera personer under 18 år i brottslig verksamhet.

Herr talman! Nu gör vi upp med kaos och naivitet. Misstänkta mördare ska inte få medborgarskap – de ska utvisas. Unga kriminella ska inte unnas löjligt korta straff som innebär att man får sitta i en bekväm soffa med fri surf och med enkelhet kunna rymma och ta lite semester när man känner för det. Nu stänger vi Cirkus Sverige.

Herr talman! För att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället måste det också bedrivas ett effektivt och evidensbaserat brottsförebyggande arbete. Läser man Tidöavtalet noggrant kan man konstatera att det finns inte mindre än 22 punkter som handlar om brottsförebyggande arbete. Därtill har Moderaterna tidigare presenterat ett 52-punktsprogram med förebyggande insatser. Många av dessa insatser fokuserar just på unga lagöverträdare. Under förra mandatperioden tvingade också samarbetspartierna den föregående regeringen att vidta flera åtgärder och tillsätta flera

utredningar. Regeringen bedriver just nu ett mycket omfattande och brett arbete med detta som utgångspunkt.

Det behövs tidiga och samordnade insatser i nära samverkan mellan socialtjänst, skola, polis och andra aktörer för att förhindra att barn och unga involveras i kriminalitet. Regeringen satsar drygt 1 miljard på det brottsförebyggande arbetet. Sverige har också fått sin första renodlade socialtjänstminister. Detta vittnar om att regeringen gör sitt yttersta för att satsa på sociala och tidiga brottsförebyggande insatser, samtidigt som straffen skärps för farliga, grovt kriminella individer, som behöver låsas in för att skydda hederliga medborgare.

Från och med den 1 juli får också kommunerna ett tydligt ansvar för det brottsförebyggande arbetet, reglerat i lag. Enligt den nya lagen ska kommunerna ta fram en lägesbild över brottsligheten och besluta om en åtgärdsplan samt ta ansvar för det brottsförebyggande arbetet. I detta sammanhang är just unga lagöverträdare en central aspekt.

En särskild utredare har även fått i uppdrag att analysera och föreslå en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder. Syftet är att åstadkomma tydligare åtgärder när barn och unga har hamnat i kriminalitet samt att möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga ungdomsbrottslighet.

Det ska även inrättas krissocialjourer som ska ge stöd till socialtjänsten i arbetet mot brottslighet som begås av unga.

Även barn som befinner sig i riskzonen för att dras in i kriminalitet och deras familjer ska få bättre stöd och mer hjälp från det offentliga. Regeringen har därför avsatt 200 miljoner kronor till en förstärkning av föräldraskapsstödet under 2023 och beräknar därefter att avsätta 200 miljoner kronor per år från 2024. Tillsammans med tidigare satsningar på området innebär detta att det avsätts totalt 400 miljoner kronor årligen för att öka tillgången till föräldraskapsstöd.

Herr talman! Det bedrivs ett brett och omfattande arbete på de områden som motionerna berör. Just nu pågår en lång rad utredningar – och fler kommer att tillsättas – för att så snabbt som möjligt få ny och bättre lagstiftning på plats. Att föregripa detta arbete vore oklokt. Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 73 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Jag är övertygad om att vi, var vi än står politiskt, är överens om att det är ett stort misslyckande när unga hamnar i kriminalitet. Frågan är högaktuell, inte minst med tanke på de senaste årens eskalering av den organiserade och allt grövre brottsligheten, där unga alltför ofta är delaktiga.

För att få bukt med problematiken måste vi naturligtvis arbeta förebyggande; jag har ingen annan uppfattning. Jag är också övertygad om att samtliga partier här i kammaren anser att det förebyggande arbetet är viktigt, även om partierna kanske inte alltid är överens om exakt hur arbetet ska se ut.

I Tidöavtalet, under rubriken Krafttag mot ungdomsbrottsligheten, pekar vi särskilt på föräldransvaret och vikten av att möjliggöra tidiga insatser för barn som begår brott eller som befinner sig i riskzonen för att göra det. Det handlar inte minst om att bygga ut satsningen på föräldra-

stödsprogram. Det behövs en nationell satsning som tar ett helhetsgrepp i frågan. Målet är att detta ska finnas i samtliga kommuner i landet.

Det föreslås också att socialtjänstlagen ska ändras i syfte att ge socialtjänsten utökade befogenheter att besluta om tidiga och obligatoriska insatser för såväl barn som deras vårdnadshavare. Det ska också införas en så kallad 24-timmarsgaranti, vilket betyder att det ska finnas en skyldighet för socialtjänsten att kalla föräldrarna till samtal inom 24 timmar efter det att ett barn har gripits för ett brott. Syftet med detta är naturligtvis att socialtjänsten ska försöka förmå föräldrarna – detta är viktigt – att medverka till insatser som ska vara till stöd för barnet och familjen.

Detta är bra förslag, och jag är helt övertygad om att de kommer att göra nytta. Vi ska dock komma ihåg en annan viktig sak: Trots alla år av just förebyggande arbete och en lång rad olika insatser har vi de facto en situation som håller på att urarta totalt. Det behövs någonting mer.

Herr talman! Det konstateras ofta att situationen i många av våra förorter kräver särskild uppmärksamhet, och visst är det så. Vi ska dock komma ihåg att dagens väldigt allvarliga situation är en direkt följd av en medveten politik från såväl den förra regeringen som tidigare regeringar. Problemen har inte uppstått i ett vakuum eller av sig själva.

Som jag ofta påpekar från denna talarstol är det ingen hemlighet att många former av den kriminalitet som vi ser i vårt samhälle i dag går att koppla till en misslyckad invandringspolitik och till en stor dos naivitet hos en lång rad politiska partier och regeringar. Detta har gett upphov till dagens samhälle, som har blivit alltmer splittrat och alltmer segregerat.

Därför kommer det att krävas en medveten politik för att bryta denna negativa spiral och för att på allvar försöka åtgärda problemen. Det behövs en politik utan skygglappar – en politik som tar avstamp i en öppen och ärlig diskussion om problemens egentliga orsaker. Det behövs en politik som tar avstamp i verkligheten. Att försöka bortförklara situationen, vilket vissa gör, med att det skulle bero på fattigdom eller för lite förebyggande insatser håller inte längre, för det stämmer inte.

Herr talman! Det är naturligtvis så att kommuner är och ska vara en viktig del i det brottsförebyggande arbetet, men precis som vi skriver i Tidöavtalet är brottsbekämpning i första hand statens och inte kommunernas ansvar. Staten bör ta ett tydligt ansvar, inte minst när det gäller unga som begår väldigt allvarliga brott och när det gäller gängkriminella. Därför ska ansvaret flyttas från kommunerna till Kriminalvården.

Vidare ska det inrättas särskilda ungdomsfängelser som Kriminalvården ska vara huvudman för. Tanken är att de ska ersätta de särskilda ungdomshem som Sis i dag ansvarar för, där domar på sluten ungdomsvård normalt verkställs. Det sistnämnda är högaktuellt med tanke på att den person som förra veckan fritogs under en bevakad permission var placerad på just ett Sis-hem. Han borde naturligtvis ha avtjänat sitt straff på ett särskilt ungdomsfängelse.

Just denna unika händelse – unik är den i och för sig inte; detta har ju inträffat tidigare – som inträffade förra veckan är intressant. Det rör sig nämligen om samma person som mördade trebarnspappan Fredrik Andersson på ett gym i Stockholm för drygt ett år sedan. Det är inte nog med att personen beviljades svenskt medborgarskap efter mordet, när han i fjol befann sig i hemlandet Armenien på flykt undan polisen, vilket är hårres-

ande. Han dömdes dessutom endast till slutet ungdomsvård i två år och elva månader. Jag vill påstå att detta är ett hån.

Som föregående talare var inne på är det helt uppenbart att straffrabatten måste ses över, inte minst för personer under 18 år. Samtidigt måste vi överväga en sänkning av straffmyndighetsåldern. Dessa förslag ryms inom ramarna för Tidöavtalet och ska utredas.

Bland övriga förslag som har förhandlats fram när det gäller ungdomsbrottsligheten hittar vi till exempel förslag om att se över lagen om unga lagöverträdare med målet att hemliga tvångsmedel ska kunna användas mot personer under 15 år som begår grova brott. Samtidigt ska kroppsvisionering och husrannsakan kunna användas i större utsträckning än i dag när det gäller den som är under 15 år och begår grova brott.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga ytterligare något som är viktigt och som jag brukar komma in på.

Det spelar ingen roll om vi pratar om skjutningar, sprängningar, gruppvåldtäkter, förnedringsrån eller fjolårets korankravaller – i en klar majoritet av fallen har förövarna annan bakgrund. Detta gäller inte minst de unga förövarna. Det är så verkligheten ser ut, vad vi än må tycka om det. Det handlar inte om att skuldbelägga någon, men detta är verkligheten. Vi måste någonstans våga erkänna hur verkligheten ser ut.

Jag vill påstå att det handlar om värderingar, eller rättare sagt om avgörande skillnader i värderingar och i hur vi ser på varandra och på det omgivande samhället. De parallellsamhällen som det ofta handlar om har tillåtits att växa fram genom en medveten politik. Där har vi det största misslyckandet. Vi kommer aldrig att lösa dessa problem om vi inte erkänner detta.

Jag vill påstå, vilket jag också brukar understryka, att vi måste nedmontera det mångkulturella samhället. Vi måste kraftigt minska invandringen och bekämpa islamismen. Vi måste försöka se till att alla de som har utländskt medborgarskap och som har kommit hit, fått medborgarskap och begått grova brott utvisas och skickas tillbaka hem.

Det finns nämligen – och detta är extra viktigt – oerhört många människor där ute, både etniska svenskar och människor som har annan bakgrund, som inte vill något annat än att vara en del av detta samhälle. Det handlar om människor som bor i de förorter som jag nämnde tidigare, som är otroligt hårt drabbade av denna brottslighet. De vill bidra och vara en produktiv del av samhället, men de får inte alltid chansen.

Därför måste dessa problem hanteras på ett helt annat sätt än vad vi har hanterat dem på så här långt. Vi måste erkänna och värna den kultur och de värderingar som ligger till grund för detta samhälle. Vi har byggt någonting bra här i Sverige. Det är dessa värderingar och detta samhälle som de människor som kommer hit ska bjudas in i. De ska bjudas in i vår majoritetskultur och vår gemenskap, men då måste vi också vara tydliga med vilka värderingar som gäller här och med att de som inte ställer upp på dem faktiskt inte har här att göra, oavsett varifrån de kommer.

Först då, tror jag, kan vi på allvar hantera och bekämpa dessa problem. Det kommer inte att räcka med förebyggande insatser och hårdare straff. Båda sakerna är viktiga, men vi måste även göra det sistnämnda.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 7.

Anf. 74 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr talman! Mycket har redan sagts av föregående talare Fredrik Kärrholm och Richard Jomshof. Jag tänker därför inte upprepa vad som står i Tidöavtalet, för det lär vara väl känt vid det här laget. Jag ska alltså inte ta upp tid med det.

Jag tänkte dock nämna det tidigare talare varit inne på: den alarmrande utvecklingen med unga som begår synnerligen grova brott. Gängkriminella förser unga killar med automatvapen som används vid skjutning, vilket vi bevittnat inte minst i Stockholmstrakten. Poliser rapporterar om att man gripit flera under 15 år som kört runt i stan med automatvapen, vilket givetvis är helt oacceptabelt. Vi har också 15-åringar som har häktats misstänkta för dödsskjutningar, innehav av vapen och grova vapenbrott.

Det är inte nog med detta, för så sent som för en dryg vecka sedan häktades en 15-åring på sannolika skäl misstänkt för stämpling eller förberedelse till terroristbrott med kopplingar till Islamiska staten. Och bara för någon dag sedan fritogs en 17-årig mördare under vapenhot och kördes från platsen.

Det sker alltså en klar och tydlig eskalering av våldsbrotten samtidigt som man kan konstatera att gärningsmännen blir allt yngre.

Herr talman! Såväl Polismyndigheten som Säkerhetspolisen har uttryckt stor oro för händelseutvecklingen, som de menar måste tas på största allvar. Många av de identifierade brottsaktiva är som sagt under 15 år och således inte straffmyndiga, vilket gör att de rättsvårdande och brottsbekämpande myndigheterna i dagsläget har begränsade möjligheter att ingripa.

Som tidigare talare nämnde tar Tidöavtalet höjd för detta, och mycket arbete pågår. Jag ska därför inte uppehålla mig vid det utan nämna en del annat som jag tycker är viktigt i ett brottsförebyggande perspektiv.

Att det i grund och botten handlar om att försöka begränsa nyrekryteringen till gängen tror jag att vi alla är överens om. Vi kristdemokrater menar att familjen är central för att bekämpa brottsligheten eftersom familjen är själva fundamentet i vårt samhälle. En trygg familj ger trygga barn. I grunden handlar det om värderingar och ett föräldransvar. Föräldrarollen har en oerhört stor betydelse.

Att lyfta fram goda exempel är också viktigt. I de utsatta områdena är det stor omflyttning, men det är viktigt att det finns personer i dessa områden som visar att man kan nå framgång genom hårt och ärligt arbete och som är goda förebilder för de unga. I dag saknas det mycket av det.

Familjer som finns i riskzonen ska få den hjälp och det stöd de behöver. Här kan de så kallade SSP-grupperna nog ha en viktig roll för att identifiera vilka familjer som behöver stöd. För dem som inte vet är SSP en grupp sammansatt av skola, socialtjänst och polis.

Här finns dock hinder i dagsläget i form av en sekretesslagstiftning som inte alltid går i takt med tiden. Det är därför viktigt att liberalisera sekretesslagstiftningen och göra det möjligt för myndigheter, inte minst på kommunal nivå, att utbyta information med varandra.

Herr talman! Skolan har en viktig och till stora delar avgörande roll för den unges utveckling. Visserligen är det föräldrars ansvar att fostra sina barn, men det är ofrånkomligt att skolmiljön har en stor inverkan på barnen. Det är därför av stor vikt att skolan upplevs som en trygg plats där det

råder lugn och ro och tydliga regler som skapar ordning och reda och att läraren är garanten för detta som den vuxne i klassrummet. Här behöver lärarna ges stöd och uppbackning. Skolk och mobbning ska beivras. Vi måste återskapa tryggheten i våra skolor.

Som nämnts behöver vi även en socialtjänst som är bättre rustad att hantera unga kriminella. Socialtjänsten gör goda insatser, och det finns sociala insatsgrupper som har ett gott samarbete med polisen. Men erfarenhetsmässigt händer det att unga hinner utveckla en tung kriminalitet innan ingripande åtgärder vidtas. I utbildningen av socionomer måste kanske mer fokus ligga på hur man hanterar unga kriminella på ett bättre sätt än vad som görs i dag.

Det finns även små saker man kan göra. Till exempel har det avsatts pengar för ett fritidskort, vilket särskilt riktas till barn i utsatta områden som kanske inte har ekonomisk möjlighet att ägna sig åt sunda aktiviteter men nu får ekonomisk hjälp till en aktiv och meningsfull fritid.

Barn och ungdomar behöver få bättre tillgång till goda exempel som skapar förutsättningar för ett gott vuxenliv med goda värderingar, och de förslag och insatser som gjorts av regeringen verkar i denna riktning.

Herr talman! Med detta sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 75 ANNA WALLENTHEIM (S):

Herr talman! Då är vi åter här i kammaren för att debattera justitieutskottets betänkande *Unga lagöverträdare*, ett betänkande som innehåller motioner från allmänna motionstiden om sådant som samordning, ungdomsvård, brottsförebyggande insatser med mera.

Åter står jag i talarstolen för att jag, liksom andra, ser att mer behöver göras. Men jag står också här för att säga att vi måste se hela bilden, inte bara delar av den. Politik är att vilja, men det är också att våga se och våga säga att justitieutskottet bara är en liten bit av ett stort pussel vi alla har ansvar att lägga och att den politiska viljan måste finnas också i andra utskott för att faktiska resultat ska nås.

I just detta betänkande finns två reservationer från oss socialdemokrater, som vi såklart står bakom, men jag väljer att yrka bifall endast till reservation nummer 5, som just är en av de där viktiga hörnbitarna för att man ska kunna lägga pusslet.

Herr talman! Låt mig börja med att vara tydlig: Samhällets kamp mot kriminaliteten måste vara skoningslös. Den grova brottsligheten bland unga är ett problem för vårt demokratiska samhälle, och den måste såklart bekämpas.

Från politiken och från rättssamhället ska vi vara tydliga med att den som begår brott och är tillräckligt gammal kan räkna med ett kännbart straff. Vi ska också vara tydliga med att vi står på offrens sida och att samhället backar upp när någon blir utsatt för brott.

Men när vi debatterar unga lagöverträdare måste vi komma ihåg att barn är barn, och samhällets största ansvar och vårt största politiska ansvar är att skydda barnen och ge alla barn och unga i Sverige möjligheten att bli sitt bästa jag.

Här har vi misslyckats. Barn som begår brott och gör andra illa är nämligen det yttersta beviset på att vi vuxna har misslyckats.

Alla här vet att barn och unga som växer upp i områden där kriminella har stort inflytande löper en ökad risk att involveras i organiserad brottslighet. Vi vet att när barn och unga misslyckas i skolan ökar risken att de hamnar snett redan i ung ålder, vilket försvårar möjligheten till ett första jobb och en första bostad och att leva upp till de krav samhället ställer på vuxna. Vi vet att långa köer till bup och socialtjänst och brist på god elevhälsa gör att barn inte får den hjälp de behöver, oavsett om det handlar om fysiskt eller psykiskt mående eller en ohållbar familjesituation.

Herr talman! Så sent som förra veckan fick jag höra historier från Järva om hur barn redan från tidig skolålder riskerar att hamna i skuld till de gäng som verkar i deras hemmiljöer. Genom att lyssna på dessa barn och andra barn från utsatta områden får vi nämligen veta att något så litet som att tacka ja till en glass kan göra att man hamnar i skuld till de kriminella gängen. Efter det är spiralen igång, och genom hot mot det enskilda barnet eller mot familjen är man sedan fast i något man inte vågar eller kan bryta sig loss ifrån.

Därför måste vi prata om barn, om unga lagöverträdare, som både förövare och offer. Det är vi vuxna som har misslyckats. Det är samhället som har misslyckats, och därmed blir barnen offer för den brottslighet som pågår. De blir offer som tvingas in på en brottslig bana, offer som tvingas bli förövare.

All brottslighet sker lokalt och måste därför också förebyggas lokalt. Ungdomar som hamnar i kriminalitet behöver en väg ut från de miljöer som förvärrar deras problem, och ingen ungdom som är i farozonen för att hamna i kriminalitet ska hamna mellan stolarna.

För att stoppa nyrekryteringen till gängen och bryta denna negativa utveckling behövs fler tidiga och samordnade insatser. För att detta ska ske måste sekretesshinder för att information om unga ska kunna delas mellan polis, socialtjänst, skola och andra relevanta aktörer undanröjas.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte våren 2022 en utredning kring dessa frågor för att bland annat underlätta en samordning mellan olika aktörer och myndigheter. Detta är nu ett arbete vi följer med stort intresse. Det är vad vår reservation 5 bland annat handlar om, och vi hoppas att den nya regeringen skyndsamt återkommer med förslag till riksdagen kring detta arbete.

Herr talman! Vi lever i en tid när larmen om kriminalitet, bilbränder, dödsskjutningar med mera tyvärr är något återkommande. Parallellt med det samhället uppvisar den svenska skolan allt större klyftor. Det finns ett flertal skolor i socialt utsatta områden där inte ens hälften av eleverna klarar kraven för nionde klass. Det finns till och med skolor i utsatta områden där majoriteten av eleverna inte blir behöriga till gymnasiet. Detta måste klassas som ett rent skolmisslyckande. Vi vet ju att det är just de ungdomar som misslyckas i skolan som riskerar att hamna i fel miljöer och att begå brott och sugas upp av kriminella nätverk. Polisen har i sina rapporter bekräftat att elever som inte lyckas i skolan lättare rekryteras till de kriminella gängen och begår grova brott. Att få unga att klara sin skolgång är med andra ord ett måste för samhället.

Precis som i andra debatter ger dock detta mig chansen att ännu en gång kritisera det svenska skolsystemet. Vi har ett skolsystem där vi tillåter vinstdrivande företag som får verka och behandla våra barn och unga som kunder – vinstdrivande företag som med uppenbara brister, såsom

färre utbildade lärare, svagare elevhälsa, fusk med betyg och ökad skolsegregation, ändå får verka. Men detta är också skolor som brister i det förebyggande arbetet. För vad många inte vet är att eftersom vi har ett skolsystem där skolor inte behöver följa offentlighetsprincipen så deltar dessa skolor inte alltid i det förebyggande arbetet.

Jag har besökt flera lokala poliskontor, och detta är något som återkommande har dykt upp som en oro inför kommunernas brottsförebyggande arbete. Där står det klart att när de privata skolorna inte deltar i detta arbete riskerar det lokala brottsförebyggande rådet, polisen, kommunen, socialtjänsten med flera att stå utan information och utan möjlighet att agera. Detta varken kan eller ska vi acceptera. Skolan är ramen i det pussel vi alla måste lägga.

Herr talman! Det är när tron på framtiden går förlorad som gängen och våldet blir ett alternativ. Vi måste fortsätta att bekämpa brotten, men också brottens orsaker. Det effektivaste sättet att hindra unga människor från att välja kriminalitet är att erbjuda något som är bättre: en bra utbildning, något meningsfullt att göra på fritiden, ett första jobb och möjlighet att flytta hemifrån.

Tillsammans måste vi arbeta för att vi inte ska ha några utsatta bostadsområden där unga inte klarar skolan. Tillsammans måste vi se till att det inte finns några delar av vårt samhälle där barn inte får se sina föräldrar gå till jobbet för att de inte har lärt sig svenska. Tillsammans måste vi stoppa den negativa utvecklingen av områden där föreningslivet drar sig tillbaka och där vuxna förebilder saknas. Tillsammans måste vi lösa bostadskrisen, trångboddheten, narkotikahandeln och frånvaron av staten och myndigheter i våra utsatta områden och glesbygdskommuner. Tillsammans måste vi se till att bryta människors utanförskap. Först då kan vi bryta de kriminellas framfart och rädda våra barn och unga från att bli både offer och förövare.

(Applåder)

Anf. 76 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet! Vad gäller frågan om skolor delar jag naturligtvis problembilden att vi har en lång rad skolor där alldeles för många barn går ut skolan utan godkända betyg. Så är det. Det finns också en lång rad skolor i alldeles för många förorter och kommuner där det knappt går några svenska barn över huvud taget; man kommer alltså inte i kontakt med några svenskar. Då blir det svårt, naturligtvis. Eller ta skolklasser där lärarna ska hantera elever som kommer från en lång rad olika länder. Det är tidskrävande, och det är svårt att få undervisningen att fungera. Många av dessa barn får inte ens den undervisning som de har rätt till på grund av att det ser ut som det gör.

Rent allmänt när det gäller skolsystemet vill jag påstå att skolsegregationen primärt är en följd av boendesegregationen. Boendesegregationen är en följd av medveten politik. Det finns inget parti som har styrt Sverige så länge som Socialdemokraterna. Då måste man också kunna säga – och det gör jag – att om det är någon som bär skuld för att det ser ut som det gör är det Socialdemokraterna med tanke på hur lång tid ni har styrt landet. Ni har fått chansen många gånger att åtgärda och göra något åt problemen, och ändå ser det ut som det gör i dag. Det är väldigt allvarligt.

Jag håller inte med om att vi har misslyckats eller att samhället har misslyckats. Om man med samhället menar Socialdemokraterna och stödpartier håller jag med. Men jag har ingen skuld i att det ser ut som det gör. Vi är många som inte har någon skuld i det, utan det är de som har styrt landet som har dragit det i en viss riktning.

Jag tänker dock inte ställa frågor om skolsystemet, även om det finns mycket att säga om det. Jag är mer nyfiken på om Anna Wallentheim och Socialdemokraterna är villiga att göra vad som krävs. Problemen går ju att koppla till utanförskap, invandring, segregation och splittring. Det är där vi hittar de unga kriminella, vad vi än tycker om det. Det är oerhört beklagligt. Är Socialdemokraterna villiga att göra det vi vill: nedmontera det mångkulturella samhället, kraftigt minska invandringen och skicka hem alla de islamister och andra som förpestar människor i förorter för att göra livet tryggare för dem som ändå bor där?

Anf. 77 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Herr talman! Richard Jomshof begär replik på mig och börjar bland annat med att prata om skolan. Sedan vill han också prata om system och att Sverigedemokraterna inte står bakom problematiken.

Låt mig då vara tydlig: Vi har ett orättvist skolsystem i Sverige, som vi är helt unika i världen med att ha. Andra länder tittar på Sverige och säger att så ska vi absolut inte göra. Den socialdemokratiska regeringen försökte förra mandatperioden att göra skillnad på detta. Vi försökte stoppa vinster i välfärden, och vi ville göra begränsningar just för att vi såg att detta ledde till att människor, framför allt våra barn, riskerade att hamna i banor som vi inte ville att de skulle hamna i. Där är Sverigedemokraterna en del av problemet, för ni valde att inte följa den förra regeringens beslut kring detta. Alltså är skolproblematiken något som ni också måste ta ansvar för.

När det sedan gäller det andra är jag inte förvånad vare sig över påhopp eller frågorna. Sverigedemokraterna och regeringspartierna vill många gånger hoppa på den förra regeringen och säga att den gjorde för lite. Då vill jag påminna ledamoten om att den socialdemokratiskt ledda regeringen under den förra mandatperioden införde 80 nya straff eller straffhöjningar. Vissa straff var helt nya. Vi ökade också pengarna till Polismyndigheten i en historisk höjning. Vi har öppnat fler polisutbildningar med mera. Att säga att vi inte har tagit tag i detta är att försöka förneka sanningen eller dölja fakta.

Sedan har Richard Jomshof helt andra lösningar på detta. Han vill peka på att det är invandringen som är problematiken. Jag vill peka på att det är den ökade privatiseringen, nedskärningen av myndigheter och nedskärningar av staten – att kasta människor under bussen och säga att de ska klara sig själva och att tillåta privata sjukförsäkringar och att människor får köpa sig förbi sjuksystem och så vidare. Där har vi en problematik som Sverigedemokraterna och Richard Jomshof alltid vill förneka.

Anf. 78 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Även om vi tog bort det fria skolvalet, bara införde kommunala skolor och gjorde allt det som Socialdemokraterna vill på det området skulle fortfarande boendesegregationen finnas kvar. Det är ju ändå

så, vill jag påstå, att det stora problemet i dag med att det ser ut som det gör i många skolor är en följd av boendesegregationen.

Människor bosätter sig i vissa förorter och vissa kommuner medan andra flyttar därifrån. Där har vi problemet, och det är en följd av en medveten politik. Det är en följd av den invandringspolitik vi haft under väldigt lång tid. Den har skapat detta segregerade samhälle.

Jag vill påstå att det möjligtvis skulle påverka på marginalen om Socialdemokraterna skulle få bestämma helt och hållet i skolfrågan. Grundproblemet skulle fortfarande finnas kvar. Det skulle fortfarande finnas islamister som förpestar människor, fyller dem med islamistiskt gift, medvetet segregerar dem, försöker driva dem bort från det omgivande samhället, ljuger om våra institutioner, begår grova brott och försöker nedmontera vårt demokratiska samhälle. Där har vi huvudproblematiken.

Min lösning är väldigt enkel, precis som Socialdemokraternas. Vi kan mycket väl diskutera skolfrågor. Vi kan mycket väl diskutera allt annat. Men grundproblemet finns fortfarande kvar, och det är därför jag ställer frågan om Socialdemokraterna är villiga att faktiskt på allvar diskutera de problem som ligger till grund för att det ser ut som det gör. Vi pratar om ungdomskriminalitet, och där har de flesta annan bakgrund, vad vi än tycker om det. Det är för jäkligt. Jag beklagar det, men det är så det ser ut.

Det finns äldre islamister kopplade till grupper med helt andra värderingar än de som ligger till grund för vårt samhälle, och det är dem vi måste bekämpa. Det är därför jag ställer frågan om ni vill nedmontera det mångkulturella samhället, kraftigt minska invandringen och skicka hem alla de människor som bara jobbar för att förstöra för alla andra, oavsett bakgrund.

Anf. 79 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Herr talman! Låt oss börja med att vara tydliga: De flesta människor i vårt land begår inte brott. De flesta människor tar sig upp ur sängen varje dag för att ta sig till jobb, skola, sfi-utbildning, högskoleutbildning med mera. Människor gör rätt för sig. Det är en bild vi borde prata betydligt mer om i stället för att ständigt försöka svartmåla situationen i Sverige, därför att de flesta människor i vårt land är goda människor som gör rätt för sig.

Sverigedemokraterna vill gärna prata om en politik där man vill jobba både brottsförebyggande och brottsbekämpande, och ni har tillsammans med regeringspartierna lagt fram Tidöavtalet med flera punkter som ni tycker skulle leda till en bättre politik på kriminalområdet. Men låt mig vara tydlig med att samtidigt som ni gör det handlar ni helt annorlunda. Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen valde ju att sänka skatten för höginkomsttagare och ta bort stödet till billiga hyresrätter. Ni valde att sätta välfärden på svält.

Om vi på allvar ska prata om brottslighet, ledamoten Jomshof, måste vi också titta på att öka stödet till kommunerna, där det brottsförebyggande arbetet är av största vikt. För min egen del är de här politiska besluten helt ofattbara. Jag förstår faktiskt inte hur nedskärningar i skola och socialtjänst och på arbetsmarknadsutbildningar och investeringar i samhället ska bidra till ökad sammanhållning eller att bryta kriminaliteten.

Regeringen varken ser, hör eller förstår människors rop på hjälp. Regeringen har chansen, men gör trots det inte skillnad för folk. Ni gör skillnad på barn och barn! Där måste ni ta ansvar.

Anf. 80 JUNO BLOM (L):

Herr talman! Nu debatterar vi unga lagöverträdare. Jag tänker att det viktigaste för oss alla ändå måste vara att ta reda på vilka dessa unga är. Vilka är dessa barn och unga som rekryteras in i kriminalitet? Jag håller verkligen med den socialdemokratiska ledamoten Anna Wallentheim om att alla inte begår brott. Jag är helt övertygad om det. Det är helt sant.

Jag tycker att vi i debatten många gånger förenklar skälet till att man begår brott utifrån ekonomiska incitament. Om det vore skälet skulle väldigt många fler begå brott. Jag tycker också att det är väldigt kränkande. Jag har jobbat många år i utsatta områden, träffat familjer som kämpar stenhårt och gör allt för att få ihop livet men som verkligen lägger enorm energi på att finnas där för sina barn, skapa ett tryggt hem och skapa förutsättningar för att de inte ska rekryteras in i kriminalitet.

Jag tänker också att när barn, ibland tyvärr bara åtta nio år gamla, rekryteras in i kriminalitet har vi nog varit dåliga på att hantera ett hedersförtryck som börjar redan i förskolan. Jag tänker på att staten sviker och inte finns närvarande, och jag tror att det är precis det som många av de barnen ger uttryck för.

I en rapport från Malmö beskrivs det hur personal upplever krav från föräldrar på könssegregering och hur små barns kroppar sexualiseras, framför allt flickors. Personalen upplever att det finns krav på bröder att kontrollera sina systrar och ser indikationer på att kusinäkenskap planeras. Personalen känner oro för att könsstympling kan ha skett och möter barn som har blivit slagna.

Det finns också personal som berättar att de har kollegor som ger understöd till kravet på att segregera flickor och pojkar, och det är grunden till de hedersrelaterade värderingarna och normerna. Kollegor ger uttryck för att de inte riktigt vet hur de ska agera när de identifierar att det är så. Det finns personal som saknar handledning och som försöker navigera mellan styrdokument som å ena sidan säger att förskolan ska stärka barn i deras kultur och ursprung, å andra sidan att förskolan ska upprätta demokratiska normer och värderingar som handlar om just jämställdhet och jämlikhet.

Jag förstår verkligen att personal kan utsättas för enormt svåra målkonflikter för att vi i den här kammaren inte har vågat ta de målkonflikterna. Det är ju ändå så att på ena sidan gatan drivs det på för genusmedvetna förskolor och på andra sidan gatan tvingas små flickor i förskolan bära slöja. Det är just det här som leder till att parallellsamhällen uppstår. De uppstår för att politiker och myndighetspersoner har tillåtit dem att uppstå. Parallellsamhällena är grogrunden för kriminalitet och rekrytering av barn och unga in i kriminella gäng. Men det är också så att de här barnen får en känsla av att de rättigheter som finns i vårt land är andra barns rättigheter och inte deras rättigheter.

Jag tror att det är otroligt viktigt att våga utmana föräldrarätten, börja prata mycket mer om föräldrars ansvar och skyldigheter och våga prata om normer och värderingar. Carin Götblad, som jobbar med detta inom poli-

sen, säger att det inte är vilka barn och unga som helst som rekryteras in i kriminalitet, vilket är temat för den debatt vi har i dag.

Jag tänker också att vi borde bli bättre på att i större utsträckning våga analysera vad som faktiskt är grunden till att vissa barn hamnar i dessa enorma svårigheter. Jag håller med om att de här barnen har en dubbel utsatthet, som jag tror att ledamoten Wallentheim sa. Det är barn som har svikits tidigt, och det är barn som också många gånger har ett krav på sig att utsätta andra.

Vi har ett otroligt viktigt arbete framför oss med att få fram forskning och söka kunskap och fakta. Om vi ska börja jobba förebyggande och det är beslutat i lag är det oerhört viktigt att vi vet vad det är vi ska förebygga och vilka behov de olika barn som vi möter har.

Genusforskning är en intressant faktor med tanke på att genusforskningen menar att genus är en social konstruktion, och jag delar den bilden. Genus beror på vilka samhällen och sammanhang man växer upp i. Vi måste ha ett större intresse för att ta reda på hur det ser ut i kommuner där det finns en hög andel unga killar men också tjejer som rekryteras in i högerextremism. Vilka normer och värderingar finns i den miljö där dessa barn ska utveckla sin könsroll? Hur ser det ut i Rosengård? Vilka normer och värderingar möter killar och tjejer där? Hur ser det ut på Södermalm?

Vi måste våga se att även om barn är lika och ska ha samma förutsättningar möter de väldigt olika sammanhang, och det påverkar dem. Vår skyldighet är i grund och botten att göra allt vad vi kan. Jag håller med om att skolan är centralt viktig, och förskolan är ännu viktigare när det gäller att forma barn. Det är väldigt svårt att komma åt värderingar som har rotats. Ju tidigare vi kan komma in och prata om detta, desto större blir möjligheterna för barn att känna trygghet och tillit. Förskolan är alltså viktig.

Jag tänker även på alla de mammor och pappor som jag har mött i utanförskapsområden som har flytt till Sverige och drömmer om att deras barn ska kunna läsa, studera och ta sig vidare. Även om det inte riktigt låter så i dag är Sverige på många sätt ett fantastiskt land där möjligheter ges. Men om vi inte försäkrar oss om att ha en skola för dessa barn ges ju inte de rätt förutsättningar. Även där blir det ett enormt svek.

Avslutningsvis behöver vi ha ett större fokus på att ta reda på vad som ligger till grund för att vissa barn löper större risk att rekryteras in i kriminalitet. Vad kan vi lära? Hur kan vi få fram forskning? Hur kan vi se till att kunskap finns när vi vet att det absolut viktigaste vi kan göra är att skapa trygga och tillitsfulla barn? Det är så vi kan bygga landet tillsammans.

Anf. 81 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Jag yrkar bifall till två reservationer, dels nummer 3 om sociala insatsgrupper, dels nummer 4 om en åtgärdsplan för pojkar och män.

Den problematik om unga lagöverträdare som vi diskuterar nu handlar, som Vänsterpartiet ser det, framför allt om att agera förebyggande, och vi ska göra det så mycket vi bara kan. Vi måste försöka arrangera samhället så gott som möjligt för att förebygga konflikter och segregation.

Det är viktigt att starta redan i själva samhällsplaneringen. Hur bygger vi ett samhälle så att vi får en varierad bebyggelse med olika boendeformer? I samma närområde ska det finnas såväl hyresrätter som bostadsrätter, radhus och villor utan stora avstånd eller avskiljande vägar. Det är en faktor som kan betyda väldigt mycket för att överbrygga klyftor som vi har för mycket av i övrigt.

Jag är norrlänning och är bosatt i Umeå. Där har vi till en del kunnat fullfölja denna viktiga princip i samhällsbyggnad, och det har bidragit till att vi i varje fall inte har en explosiv utveckling av kriminalitet bland unga.

När vi diskuterar upplever jag att det många gånger finns ett storstadsperspektiv. Gängkriminaliteten är allvarlig – jag säger inte något annat – men den finns framför allt i storstäderna. Om vi ska arbeta med förebyggande insatser måste vi göra det generellt med åtgärder som fungerar i hela landet.

Jag tror att den generella basen är viktig, oavsett var i landet man finns. Likaså är det oerhört viktigt att ha en fungerande välfärd som ger en grundtrygghet där familjer inte behöver gå sönder på grund av tillfällig arbetslöshet eller en tillfällig kris. Vi ska ha system som fångar upp dessa situationer. Det innebär att om familjen sviktar finns det ett samhälle som fungerar kompensatoriskt. Som flera redan har sagt är skolan och förskolan allra viktigast här för att fånga upp signaler om risker.

Jag vill lyfta upp ett system som jag tror mycket på och som även andra har tagit upp. Det är ett system som används i hela Västerbotten. Man försöker komma in med något som kallas den tidiga linjen, det vill säga tidiga ingripanden, eller HLT, hälsa, lärande och trygghet. Det handlar om vårdcentraler och skolan, men ibland även förskolan. Tryggheten står socialtjänsten för. Dessa samlas omkring de barn som kanske har en problematisk situation, och man har kontakt med familjen.

Det handlar om att kunna komma in väldigt tidigt. Många lärare och andra som möter barn – ofta när de är unga – säger att de kan se när det är fara å färde. Man måste agera mycket tidigare.

Jag tror att man kan jobba väldigt mycket med den sekretesslagstiftning som vi har i dag. Man kan arbeta fram samtycke – då går det bra – och samverka kring en familj. Men vi kan behöva större möjligheter till sekretessgenombrott för att skydda unga mot en utveckling som riskerar att gå illa. Man måste få kontakt med både den unge och familjen på ett annorlunda sätt.

Jag var tidigare inne på hur våld och kriminalitet skapas. Vi måste konstatera det faktum att pojkar och män tyvärr dominerar stort. Där finns en problematik med de så kallade könsrollerna. Vi har stora möjligheter att arbeta på ett principiellt sätt redan i förskolan och skolan och uppmärksamma och diskutera de oerhört grymma machokulturen.

En annan sak som har lyfts upp tidigare är något som jag också vill markera mot. När vi samarbetar kring unga kommer vi inte fram när det gäller privatskolorna. Där är det fullkomligt stängt. De vill inte delta i projekt som dessa. Jag tror att denna erfarenhet finns från brottsförebyggande arbete över hela Sverige. Också detta är ett stort strukturellt problem som vi borde göra mycket mer kring.

Sedan handlar det om ekonomi också. Det är klart att kriminella aktiviteter kan vara mer trigande och mer lockande om man lever i en begränsad ekonomi där familjen nästan inte har råd med någonting. De regerande partierna har satsat mycket mer på skattesänkningar än på att skydda välfärdens säkerhetsnät. På grund av de nedskärningar vi tyvärr nu ser märker många barn av en dramatisk fattigdom. De kan då vara lättare att locka in i kriminella aktiviteter. De kanske till och med väljer det själva.

Många unga begår enstaka brott, men de flesta fortsätter inte. De allra flesta begår kanske inte brott över huvud taget, mer än möjligen att snatta något i en butik en enstaka gång för att sedan vara skräckslagen för vad som ska hända. Vi måste ändå ta de här tidiga tecknen på väldigt stort allvar. Det är här vi måste stötta familjer och inte minst ensamstående mammor, som ibland helt oförskyllt får stå till svars för att de inte gjort tillräckligt för att skydda sina barn när det kanske egentligen är en våldsam pappa som är grundproblematiken i familjen och man borde ha fått stöd och hjälp långt tidigare för att klara situationen.

Jag vill också nämna de två reservationer som Vänsterpartiet lämnat. Den ena handlar om det brottsförebyggande arbete som kan sättas in med de sociala insatsgrupperna, vilka kan ha lite olika former. Brå har rekommenderat hur man kan arbeta effektivt och evidensbaserat på ett långsiktigt sätt med sådana planer. Den andra handlar om pojkar och män och hur vi kan kuperas den destruktiva delen av maskuliniteten och den machokultur som riskerar att breda ut sig på ett skarpare sätt i dag än när vi hade starkare tryck på feministiska reformer. Jag vill markera att feminism är något som gynnar samhället i stort och gör att vi lever på ett mer jämställt och jämlikt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 Vapenfrågor

Vapenfrågor

Justitiekommitténs betänkande 2022/23:JuU17
Vapenfrågor
föredrogs.

Anf. 82 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Vi ska debattera justitiekommitténs betänkande *Vapenfrågor*. Den som har studerat innehållet i betänkandet kan konstatera att det är betydligt mer skralt det här året jämfört med hur det har sett ut tidigare år. För länge sedan behandlades vapenfrågor i ett annat betänkande, nämligen det om polisfrågor. Men sedan hände någonting under den förra eller kanske till och med den förrförra mandatperioden i politiken. Det utvecklades en politisk viljeriktning som gjorde att vapenfrågorna blev så omfattande till sin karaktär att de fick ett eget betänkande. Det är det betänkandet vi debatterar i dag.

Frågan är då varför betänkandet är betydligt skralare till sin omfattning än tidigare. Det är betydligt färre reservationer och motioner från riksdagens partier i betänkandet. Jo, det beror på att vi har en ny regering på plats och ett nytt Tidöavtal där man anammat många av de tillkännagivanden

som gjorts under åren. I förra årets betänkande om vapenfrågor riktades närmare 15 tillkännagivanden till den dåvarande regeringen i frågor rörande stort och smått.

Det här är alltså frågor som bejakas av Tidöpartierna, det vill säga regeringspartierna och SD, och många av dem finns det goda förutsättningar att få genomförda med väldigt tillfredsställande resultat. Det handlar till exempel om kortare handläggningstider för vapenlicensärenden och en ny tillståndsmyndighet för vapenlicenser. Vi har också exempelvis diskuterat en jakt- och viltvårdsmyndighet.

Vi har även goda förutsättningar för att under den här mandatperioden få på plats en utökad vapengarderob och ett avskaffande av de tidsbegränsade vapenlicenserna. Jag vet inte hur många tillkännagivanden vi i riksdagen riktade till den förra socialdemokratiska regeringen om just de tidsbegränsade vapenlicenserna. Det var också en av de frågor som Socialdemokraterna faktiskt vägrade att acceptera. Trots att riksdagen vid upprepade tillfällen hade riktat tillkännagivanden till den socialdemokratiska regeringen om att avskaffa de tidsbegränsade vapenlicenserna vägrade den att lyda riksdagens vilja. Det kan man tycka är allvarligt i sig. Jag tycker att det är allvarligt. Jag tycker att en regering ska visa respekt för folkviljan och visa respekt för beslut som fattas i Sveriges riksdag.

Detta är också någonting som den nya regeringen har aviserat, herr talman. Jag har ställt en skriftlig fråga till justitieministern om de tidsbegränsade vapenlicenserna. Jag fick ett väldigt bra svar på den frågan, så jag hyser inga tvivel om att de tidsbegränsade vapenlicenserna kommer att avskaffas.

Betänkandet berör såklart flera vapenfrågor. Det handlar om begreppet ”synnerliga skäl” och en rad andra frågor, bland annat en differentierad strafflagstiftning för vapenbrott, vilket innebär att man gör skillnad på de brott som sker kopplat till en vapenlicens och de brott som sker i uppenbart kriminella miljöer. Det är oerhört viktigt att man får en sådan differentiering på plats, eftersom det finns olika allvarlighetsgrad i de olika förseelserna.

Herr talman! Det finns två reservationer i det betänkande som vi nu är här för att debattera. Den ena är en reservation från Centerpartiet om tillsyn av skjutbanor. Där finns det faktiskt ingen avvikande mening från Sverigedemokraternas sida. Tvärtom var vi väldigt tydliga under föregående mandatperiod med att vi vill ha förenklade regler kring skjutbanor. Det här är också någonting som jag kan ge glädjande besked om. I de samtal som förs mellan SD och regeringen finns det upptaget att man ska genomföra enklare regler för tillsyn av skjutbanor.

Socialdemokraterna har en reservation som rör vapenbrott. Där konstaterar man att man under föregående mandatperiod framgångsrikt höjde straffet för grovt vapenbrott till två års fängelse. Jag skulle vilja uppehålla mig lite vid den beskrivningen.

Det skedde under föregående mandatperiod en påtryckning från Sverigedemokraterna för att skärpa straffet för grovt vapenbrott i en tid då konfliktnivån mellan de kriminella miljöerna var sådan att man använde vapen för att skada och hota sina rivaler. Då hade det varit framgångsrikt att gå fram med en kraftig straffskärpning för att avskräcka och förändra beteendet med skjutvapenvåld i samhället.

Det här valde Socialdemokraterna att avvakta med till dess att insatserna mellan de kriminella miljöerna var sådana att det var dödligt våld som krävdes för att hämnas på sina rivaler. Då gick man fram med en straffskärpning till två års minimistraff för grovt vapenbrott. Men då var det för sent för att ändra ett strukturellt beteende i de kriminella miljöerna. Detta är också en av orsakerna till att vi har haft ett eskalerande vapenvåld i vårt samhälle: att vi har haft en socialdemokratisk regering som alltid har gjort för lite och gjort det för sent.

Socialdemokraterna förespråkar dock i sin reservation att straffet för grovt vapenbrott ska höjas till fyra år från nuvarande två år. Då kan man fråga sig: Om det nu fanns ett sådant stöd hos Socialdemokraterna för att ha ett minimistraff om fyra år för grovt vapenbrott, varför genomförde man då inte det under sina åtta år i regering?

Det här är dock någonting som den nuvarande regeringen kommer att genomföra. Med eller utan reservationer från Socialdemokraterna i riksdagen är det upptaget i Tidöavtalet att vi ska höja minimistraffet till fyra års fängelse för grovt vapenbrott och därtill höja straffet för synnerligen grovt vapenbrott. Därtill kan läggas en rad andra straffskärpningar, såsom dubbla straff i gängkriminella miljöer och slopad mängdrabatt i betydligt större utsträckning än vad Socialdemokraterna någonsin vågat drömma om. Socialdemokraterna behöver alltså inte vara oroliga och behöver enligt min mening inte ens yrka bifall till sin egen reservation för att vi ska gå fram med en betydligt tuffare politik än vad Socialdemokraterna någonsin gjort i den här kammaren.

Herr talman! Med det sagt vill jag avslutningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 83 PETTER LÖBERG (S):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till vår reservation 2 under punkt 6, så är det gjort.

Flera talare har under dagen i debatten om olika betänkanden diskuterat den våldsvåg som finns i synnerhet i gängmiljöer men även det ökade våldet mot kvinnor i nära relationer.

Vi har kunnat se att nya konflikthärdar blossar upp med jämna mellanrum med tillhörande kedja av hämndskjutningar med ett enormt antal offer och rädsla i lokalsamhället.

Orsakerna är mångfasetterade. Det kan handla om oförrätter eller ren rädsla att själv bli ett offer. Det kan handla om narkotikamonopol och våldskapital. Ibland vete sjöven, ärligt talat, om de inblandade själva vet varför våldsspiralen startade från början.

En gemensam nämnare finns i tragiken, och det är vapnen. Det är delvis en paradox. I vårt samhälle har den totala våldsanvändningen som konfliktlösningsmetod betraktad troligtvis aldrig varit så låg som den är 2023.

Här sticker skjutvapenvåldet specifikt ut. I ett internationellt perspektiv är Sverige en anomali. Kriminologerna har gnuggat sina geniknölar och försökt att komma på vad det beror på utan att egentligen hitta några tydliga svar.

En del hävdar att vi kanske ligger tidigare i en fas tillsammans med delar av USA och att liknande utveckling kommer att ske i övriga Väst-europa framdeles. Vi får verkligen hoppas att så inte är fallet.

Enligt The Parliamentary Forum on Small Arms and Light Weapons dödas nästan en kvarts miljon människor varje år världen över av handeldvapen. För att vara ytterst tydlig: Ett effektivt arbete för att få bort de illegala vapnen i vårt samhälle är avgörande för om vi ska lyckas med utmaningarna och stoppa våldet på gator och torg.

Vi kommer att lägga fram de förslag som krävs. Det gjorde vi i regeringsställning, och det kommer vi också att göra i opposition framdeles. Vi kommer att göra det, Adam Marttinen, även om du kanske tycker att det är onödigt.

Vi satt inte på händerna under förra mandatperioden. Den lagstiftningsakt och den resursallokering för att möta de utmaningarna saknar motsvarighet i modern tid. Ingen regering har gjort så mycket.

En av de mest lyckosamma lagstiftningsförändringarna handlar just om minimistraflet för grovt vapenbrott. Det innebar att om du lämnade ditt hem med ett illegalt vapen riskerade du att inte komma hem på två år, och det blev automatiskt häktning.

Det har tillämpats i hundratals efter hundratals fall. Vi har många gärningsmän som i dag inte går fria utan är inlåsta. De läser i bästa fall in sin grundvux eller lär sig ett hederligt arbete på anstalt.

För att tydligare markera hur vi i Socialdemokraterna ser på brottets allvar har vi sagt att vi vill gå vidare till fyra års fängelse i stället för två. Det är vad reservationen handlar om.

Det är också någonting som vi har varit tydliga med innan valet. Det är någonting som har mejslats fram under lång tid, inte minst utifrån att vi fått rapporter om hur väl den tidigare lagstiftningen har fungerat

En del kan tycka att det är ännu en straffskärpning i raden. Men vi vill påstå att det är gjort efter ett tydligt övervägande, till skillnad mot den iver som vi politiker generellt sett har om att föreslå högre straff som en universallösning som fungerar mot allt och alla. Men så är inte fallet här.

Vi står inte på vetenskaplig grund när vi skriker oss hessa för att försöka övertrumfa våra politiska motståndare. Straffrättsliga instrument av det här slaget måste vägas med största noggrannhet, och här står vi på vetenskaplig grund.

Kriminologprisvinnarna Cook och Zimring från USA har gjort en omfattande evidensbaserad forskning om just där här frågorna. De har utvecklat viktiga metoder för att påvisa och förstå vilken avgörande roll tillgången till skjutvapen har i relation till antalet våldsbrott och inte minst dödsfall.

De har på ett övertygande sätt kunnat bevisa att påståendet att tillgängligheten till skjutvapen inte skulle påverka volymen av skador är felaktigt och falskt. Den forskningen är synnerligen viktig inte minst i en amerikansk kontext men även i en svensk.

Ibland har man det lite slarviga argumentet att det inte är vapen som dödar människor utan människorna som håller i vapnen, och så kan det vara rent ytligt sett. Inte minst upprepas det argumentet av den vapenlobby som finns i USA. Där försöker man desperat att motverka en skärpning av vapenlagar när ännu ett barn har blivit massakrerat tillsammans med sina kamrater i en av många skolskjutningar.

Det är en skam och ingenting annat. Det är ett falskt och ologiskt resonemang. Vapnen i sig ökar konsekvenserna av våldet. I många fall möjliggör också vapnen att man kan utöva ett extremt våld. Det finns goda skäl att tro att tillgången till vapen är en central och drivande faktor även i gängmiljöerna i vårt land. Det förklarar i varje fall delvis varför vi befinner oss i en sådan tuff situation.

Med de orden vill jag avslutningsvis tacka lite grann, och det är ju trevligt. Vi är snart i mål med att implementera EU:s vapendirektiv efter sju sorger och åtta bedrävelser.

Förra året satte sig en referensgrupp ned tillsammans med mycket kloka utredare och försökte att hitta en lösning så att vårt land slapp mångmiljonböter och att vi slapp stå vid skampålen för att vi inte hade genomfört direktiven.

Vi har kommit i mål genom en god dialog, och det finns också någon här i dag i kammaren som var med där, och med hjälp av kreativa lösningar. Lite mer av det förhållningssättet för att lösa gemensamma utmaningar mår vårt land väldigt bra av. Det är min uppfattning.

(Applåder)

Anf. 84 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! I dag ska vi debattera betänkandet om vapenfrågor. Som flera har sagt här har vi debatterat de frågorna några gånger tidigare i riksdagen.

Trots cirka 35 tillkännagivanden som skulle underlätta för landets jägare, skyttar och samlare har, precis som ledamoten Adam Marttinen sa, den socialdemokratiska regeringen vägrat att genomföra dem. Den har trotsat riksdagen i sina beslut när det gällt att genomföra de tillkännagivanden som antagits av riksdagen.

Herr talman! I stället försökte den socialdemokratiska regeringen att ytterligare försvåra för landets jägare, skyttar och samlare. Sveriges jägare, skyttar och samlare har därmed haft åtta förlorade år med den socialdemokratiska regeringen vid makten.

Dagens betänkande innehåller inga nya tillkännagivanden men två reservationer. Betänkandet behandlar i huvudsak inkomna motioner från motionstiden.

Herr talman! Jag vill först kommentera ledamoten Löbergs inlägg här. Han försöker återigen att blanda ihop olagliga vapen i kriminella miljöer med just skärpningar av bestämmelser för lagliga vapen hos våra jägare och skyttar. Det är just det fel som den socialdemokratiska regeringen ständigt har gjort.

Man ser inte våra lagliga jägare, skyttar och vapensamlare som en resurs i samhället som gör goda insatser. Vi har drygt 600 000 lagliga vapenägare i Sverige. De är värda en bättre politik.

Jag är mycket glad att vi har lyckats samla en så bred majoritet i riksdagen för de 35 tillkännagivandena. Det lovar gott inför framtiden. Det har också varit en lång resa. Men vi börjar nu äntligen se ett ljus med en ny regering och ett Tidöavtal som verkligen börjar ta tag i de här frågorna. Men vi är inte klara än. Det är en hel del arbete kvar innan allt är på plats. Detta kommer vi självklart att bevaka noga.

Vi och regeringen jobbar nu åt rätt håll tillsammans. Förväntningarna hos landets lagliga vapenägare är förstås stora. Det förpliktar till leverans, vilket självklart också kommer att ske. Efter över tio års arbete börjar nu äntligen jobbet och envisheten att ge resultat.

Herr talman! Jag är glad att det finns en så stor enighet och majoritet i dessa frågor och att vår nya regering dessutom har gett klara besked till den utredning som nu ska börja leverera efter tillkännagivandena.

Däremot har vi några frågor som fortfarande ligger kvar. Det handlar om att vi måste fortsätta att renodla polisens verksamhet. Den förra regeringen använde värdefulla polisresurser till att mäta kornstorlekar på sand i landets grushålor som i dag används som skjutbanor. Det är ingen uppgift som det behövs polis till. Detta måste självklart ändras. Polisen har viktigare saker att göra än att mäta sandkornens storlek i grusgropar.

Licenshanteringen behöver flyttas över till viltmyndigheten när den blir inrättad. Vi behöver också se över passhantering och andra uppgifter som kan flyttas från polisen så att deras verksamhet kan renodlas.

Polisen ska jaga landets brottslingar och inte jaga landets lagliga jägare, skyttar och samlare. Detta är ännu viktigare då vi i dag har brist på poliser. Då är det förstås ännu viktigare att polisen verkligen gör rätt saker.

Herr talman! Den 30 mars fattade regeringen beslut om att ge utredaren nya uppdrag att se över vapenlagstiftningen i syfte att underlätta för landets jägare, skyttar och samlare. Utredningen ska bland annat se över hur en uppdelning av vapenlagstiftningen ska kunna genomföras för att man ska kunna skilja på överträdelser som begås av legala vapenägare och den organiserade brottslighetens användning av illegala vapen – detta för att kunna ställa krav och ha en hårdare och tydligare linje mot de kriminella utan att det smittar över på de legala vapenägarna.

Vapenutredningen ska också föreslå hur vi kan utöka vapengardero-ben. Det ska vara möjligt för landets lagliga vapenägare att skaffa fler vapen. Vi vill också se över skrivningen om synnerliga skäl i lagstiftningen, som har gjort det orimligt svårt för många sportskyttar att utöka antalet vapen när de vill utöka sin sportskytteverksamhet. Vi vill se över detta och ersätta det med en skrivning om tydliga krav eller särskilda skäl.

Herr talman! Utredaren ska också se över hur man kan underlätta för vapenägare att byta vapen och därmed slippa de långa handläggningstiderna. Ett tydligt uppdrag är även att ta bort femårslicenser och tidsbegränsade licenser.

Herr talman! Sverige har några av Europas hårdaste krav för vapenägare när det gäller både utbildning, kunskapsprov, lämplighet och förvaring men också en extra tillsyn då samkörning sker av vapenregistret med misstanke- och belastningsregistret. Det innebär att vi i stort sett har en daglig översyn av landets vapenägare. Man kunde önska att polisen hade haft samma kontroll på de olagliga vapen som finns i landet bland dem som härjar i de kriminella miljöerna.

Herr talman! Utredningen kommer också bland annat att se över reglerna för att underlätta för landets vapensamlare. Detta och många fler förslag ska vara klara senast den 10 maj 2024.

Herr talman! Alla som lyssnar på debatten ska nu alltså veta om att vi har fått en ny regering som har börjat arbeta med att underlätta för landets jägare, skyttar och samlare.

S-regeringen, som under åtta år försökte försvåra för och motarbeta landets jägare, skyttar och samlare och som konstant röstade emot våra tidigare förslag på förbättringar, får nu fortsätta sitt motståndarbete i opposition.

Herr talman! I dessa orostider, med ett krig som pågår i Europa och hotar vår frihet och vårt land, är det viktigt att vi har en politik som gör det möjligt för landets lagliga vapenägare att träna och bli duktiga skyttar. Vi borde vara tacksamma för att sportskyttarna lägger ned egen tid och egna pengar på att träna på att bli duktiga skyttar och glädjas åt deras framgångar på tävlingar och skyttebanor runt om i världen. Deras insatser ska uppmuntras och inte bekämpas.

Herr talman! Vi borde också vara tacksamma mot landets jägare, som sköter om våra viltstammar, minskar viltolyckor, tar hand om trafikskadat vilt och dessutom genom jakten ser till att vi har miljövänligt viltkött att äta här i vårt land. Detta arbete som våra jägare gör ska uppmuntras, inte motarbetas.

Slutligen, herr talman, borde vi uppskatta landets samlare, som med egna pengar, egen tid och ett stort intresse tar vara på och förvaltar vårt kulturarv genom att bevara och vårda våra gamla och antika vapen. En sådan kulturinsats ska uppmuntras.

Herr talman! Nu går vi vidare med att genomföra dessa 35 tidigare tillkännagivanden som ska underlätta för landets jägare, skyttar och samlare. Den 10 maj 2024 ska vi se svaret på detta.

Herr talman! Jag kommer att fortsätta att hjälpa till och att driva på och stötta regeringens arbete med att ta fram en lagstiftning som verkligen underlättar för landets jägare, skyttar och samlare.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 85 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Det är inte tu tal om saken – Sten Bergheden har många och långa anföranden om jakt- och vapenfrågor här i kammaren på sitt cv. Denna gång var det lite kortare, vilket också beror på att omfånget av betänkandet, som vi har hört, var betydligt mindre i år än andra år – av delvis förklarliga skäl.

Regeringen har tagit tag i många frågor som har beslutats om här genom åren, men det är några som kvarstår. Tidigare talare har förvisso varit inne på det, men jag har ändå några särskilda frågor om bland annat det som ledamoten nämnde om en ny jakt- och viltmyndighet. I det tilläggsdirektiv som ledamoten nämnde står det någonting i stil med att regeringen ska återkomma om att se över om och hur vi ska införa en ny jakt- och viltmyndighet. Jag blir lite orolig när jag ser sådant.

Därför skulle jag vilja ställa en fråga. Jag utgår från att ledamoten har koll på denna diskussion. Vi hörde Adam Marttinen tidigare redogöra för det här också, men berätta gärna lite om var frågan ligger! Om ledamoten inte vore nöjd med frågan borde han kanske bifalla vår reservation eller jobba för frågan här i kammaren. Min fråga är helt enkelt: Varför tittar inte den sittande utredningen på frågan om en ny jakt- och viltvårdsmyndighet?

Anf. 86 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Helena Vilhelmsson, för frågan! Och tack för ett bra samarbete i justitieutskottet med att hjälpa till med många

av de tillkännagivanden som vi har varit överens om för att få igenom en bättre vapenlagstiftning när det gäller jägare, skyttar och samlare!

När det gäller den specifika frågan om viltmyndigheten ligger den på Landsbygds- och infrastrukturdepartementet och en annan minister. Den del som handlar om polis, licenser, vapenlagstiftning och annat har man nu kört igång. Vi förväntar oss att det snart kommer besked också från landsbygdsministern och departementet om hur man kommer att gå vidare med de frågor som ska landa i denna viltmyndighet.

Det finns tre – tror jag – tillkännagivanden om viltmyndigheten, och vi har haft många tillkännagivanden som bland annat handlar om att flytta en del av verksamheten till viltmyndigheten. Det gäller till exempel att flytta frågan om varg från Naturvårdsverket. Det handlar även om licenser, kontroller av skjutbanor och annat som säkert skulle kunna landa i en sådan myndighet.

Jag får väl säga till ledamoten Helena Vilhelmsson att hon får vänta på att Landsbygds- och infrastrukturdepartementet kommer med en redogörelse för hur man kommer att gå vidare med frågan. Det får vara mitt svar på den saken.

Anf. 87 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Då får jag nog fortsätta vara lite vaksam på och orolig för detta, för det är en oerhört viktig fråga. Det handlar inte heller bara om tre tillkännagivanden från riksdagen, eller kanske fler, utan det är också en fråga som utreddes redan under den tidigare alliansregeringen. Det finns alltså en utredning som i princip var ganska färdig att göra en proposition av. Nu är det några år sedan så den behöver säkert fräschas upp, men det finns en utredning gjord.

Jag är helt överens med ledamoten om de fördelar som detta kan komma att föra med sig – inte minst när det gäller frågan om skjutbanor, som vi också har hört berättas om här tidigare. Den står det faktiskt ingenting om i utredningsdirektiven, i alla fall inget som jag har hittat. Det står heller ingenting i Tidöavtalet eller i regeringsförklaringen.

Nu nämnde ledamoten Marttinen att diskussionen förs. Men jag tänkte ändå ställa frågan till Sten Bergheden, som företräder ett regeringsparti, var den frågan ligger. Återigen borde ju ledamoten vara väldigt nöjd när det gäller den frågan, annars skulle den väl drivas här i kammaren.

Jag är som sagt helt med på beskrivningen att polisen ska göra andra saker. Tillsynen av skjutbanor borde verkligen inte behöva ligga på polisen. Men vad har ledamoten att säga om just den frågan?

Anf. 88 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten!

När det gäller skjutbanor var det just den tolkning man gjort som jag försökte förklara. I de tillkännagivanden som getts är det specifikt styrt mot att den frågan borde ligga i viltmyndigheten. Då landar det i att man först behöver ta ett beslut om att inrätta denna viltmyndighet innan vi kan flytta verksamhet dit. Därför är det rätt naturligt att frågan inte ligger med i Justitiedepartementets utredningsuppdrag. Vi måste först ha denna myndighet på plats innan vi kan flytta ny verksamhet dit. Det är den ordning som behöver vara på det hela.

Jag kan lugna ledamoten med att jag också bevakar frågan noga. Jag hoppas att vi kan få ett bra beslut även i denna fråga fullt ut och att vi i förlängningen också kan avlasta polisen mycket verksamhet och därmed få ut poliser på gator och torg som kan bekämpa brottslighet i stället för att kolla storleken på sanden i våra grusgropar, vilket jag tycker att polisen är överkvalificerad för.

Anf. 89 PETTER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Bergheden ägnade sitt inlägg åt att namnge mig och ställde också en del frågor i stället för att begära replik under mitt anförande. Det är väl helt okej. Men det föranleder också lite funderingar och kanske någon fråga i anslutning till det.

Ledamoten beskriver att jag blandar ihop illegala och legala vapen när jag pratar om det jag utgår från är det vi pratar om, nämligen införandet av EU:s vapendirektiv. Då skulle jag vilja fråga ledamoten: Vad var bakgrunden till att Europeiska unionen bestämde sig för att införa det direktiv som vi håller på att försöka genomföra i vårt land i dag? Jag vill gärna höra ledamoten Bergheden förklara för kammaren vad som var bakgrunden till det. Det är den ena frågan.

Den andra frågan är om han menade någonting annat när det gäller min diskussion om att vi ville skärpa straffen för dem som hanterar illegala vapen, till exempel illegala vapensmeder, smugglare och människor som gömmer vapen, transporterar vapen till en brottsplats eller destruerar vapen efter brott. Tänker Moderaterna stå upp för en hård linje när det gäller hanteringen av illegala vapen? Det gör mig lite orolig när jag hör ledamoten prata på det här viset.

Vi vill inte ha dessa vapen på gator och torg. Vi vill inte ha de förstörda lives och rädslan i våra utanförskapsområden. Vi tänker göra det som krävs. Vågar Moderaterna göra det?

Anf. 90 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, ledamoten Petter Löberg!

Löberg påstår att man tänker stå upp för och göra det som krävs. Med facit i hand kan vi väl konstatera att man efter åtta år vid regeringsmakten inte har lyckats med det uppdraget alls. Man har till och med lämnat över ett land som är mycket sämre än när man började regera. På den punkten har man väl en del att förklara innan man börjar angripa en regering som har suttit i sju månader med huruvida den ska ta tag i detta eller inte.

Jag tycker mig se en tydlig andemening i den här regeringen, med det Tidöavtal vi har, att ta tag i dessa frågor fullt ut och bekämpa problemen där de ska bekämpas. Det hjälper inte om vi skärper lagar och regler för våra lagliga vapenägare här i landet om vi låter olagliga vapen strömma in över gränserna utan gränskontroller och utan de straff som behöver finnas för dem som hanterar de olagliga vapnen, det vill säga att de hamnar i fängelse och också stannar där. De ska inte vara ute på gatorna, utan de ska sitta i fängelse. Vi har lagt fram en rad förslag för att skärpa upp den biten.

Sedan gällde det vad som låg bakom vapendirektivet från EU. Jag kanske inte är rätt person att svara på det. Jag kan inte hela den historien, men det var säkert en ambition från EU där man trodde att man med nya regler och lagar skulle kunna dämpa den kriminella verksamheten i EU när

det gäller hantering av olagliga vapen. Men det man gjorde fel i detta var att man började ge sig på lagliga vapenägare och skärpa deras hantering av vapen. Det kommer inte att avhjälpa kriminaliteten någonting. Det handlar om polis, om kontroller och om att se till att folk landar i fängelse när de använder vapen illegalt och fel.

Anf. 91 PETER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Det gör mig lite förundrad att ledamoten Bergheden inte har koll på varför EU:s vapendirektiv infördes. Jag utgår från att Sten Bergheden vet att det beror på terrorattentaten i Paris 2015. Ledamoten nickar. 130 människor förlorade livet och 350 hamnade på sjukhus, många av dem med skador för livet. Det var orsaken till att EU satte ned foten och sa: Aldrig mer! Vi tänker göra det som krävs, punkt slut.

Sedan har Bergheden under år efter år sedan dess försökt underminera EU:s vapendirektiv och de ambitionerna. Han gör det även nu i talarstolen. Jag tycker att det är oerhört tragiskt.

Anf. 92 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Petter Löberg!

Nu var det faktiskt så att attentaten i Frankrike varken utfördes av jägare, av sportskyttar eller av samlare. Men vapendirektivet jobbar specifikt för att försvåra situationen för landets jägare, skyttar och samlare. Då har man inte vidtagit åtgärder som ska underlätta för jägare, skyttar och samlare och komma åt den kriminella verksamheten, utan då har man inriktat sig på att bara ge sig på de lagliga och tro att det är deras ansvar att människor hanterat olagliga vapen.

Det finns ingen som har så bra kontroll på sina vapen som våra jägare, skyttar och samlare i det här landet. Det kontrolleras som sagt varje dygn att de sköter sig, och annars får de återlämna sina grejer och blir åtalade.

Jag har fullt förtroende för våra jägare, skyttar och samlare i Sverige och för att de klarar av en vapenlagstiftning som faktiskt är mycket bättre än den som den socialdemokratiska regeringen lyckades leverera.

Anf. 93 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Frågor om vapen och jakt har i många år och i många debatter rönt stort engagemang och mycket uppmärksamhet här i kammaren, kanske för att det är så många människor i Sverige som har jakt som sitt största fritidsintresse – ja, inte bara som fritidsintresse utan som livsstil.

Det råder ingen som helst tvekan om att jägarkåren är viktig för landets faunavård – inte minst när det gäller eftersök av trafikskadat vilt, något som faktiskt utförs mer eller mindre ideellt av jägarkåren i dag.

Därför är det oerhört problematiskt att jägarkåren hamnar i kläm när vapenlagen skärps i syfte att försvåra för illegala vapen – vapen som vapen, verkar man tro, eftersom legala vapeninnehavare omfattas av samma lagstiftning som de som använder illegala vapen i kriminell verksamhet.

Därför har det skrivits en mängd motioner genom åren i dessa ärenden, och tillkännagivanden har beslutats. Årets motionsflod är som sagt markant mindre. Skälet är, som vi har hört och som jag tillstår, att regeringen har tagit tag i många av de frågor som har varit på agendan tidigare. Det handlar om en översyn av vapenlagen för att skilja mellan legala vapen-

innehavare och kriminellas användning av vapen. Det handlar om femårslicenser.

Men som jag sa i min fråga är förslaget om en jakt- och viltvårdsmyndighet inget som man i regeringen fullt ut har omfamnat än. Det finns som sagt en klar utredning om detta från allianstiden. Frågan om tillsyn av skjutbanor får vi definitivt fortsätta att bevaka och återkomma till.

Med detta lilla inlägg tackar jag för mig för den här gången – detta inlägg i debatten vapenfrågor. Men jag säger på återseende, för vi kommer ju under våren att debattera just vapendirektivet, som är nästa långkörare här i kammaren. Det är lite intressant att notera föregående talares kritik av beslutet i EU, för Moderaterna röstade ju faktiskt för detta i EU-parlamentet. Jag har mycket svårt att tro att detta ska gå smidigt genom den här kammaren, som det lät på tidigare talare här. Jag tycker fortfarande att detta har brister, även om man har kommit långt.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 94 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka avslag på alla motionsyrkanden och reservationer – det är ju två reservationer – i detta betänkande om vapenfrågor. Det är också utskottets förslag till beslut.

Tyvärr kan vi fortfarande nästan dagligen se hur det grova och gängrelaterade våldet verkar på olika skrämmande sätt i vårt samhälle. Våldet drabbar nu hela vårt land. Trenden med ökat dödligt våld genom skjutningar fortsätter. Vi är alla överens om att denna trend behöver brytas. En sådan uppvisning av våld och total avsaknad av respekt för rättsväsendet förtjänar samhällets kraftfulla fördömande.

Vårt samhälle måste kunna garantera säkerheten för sina medborgare.

I denna debatt behandlar vi, som så många gånger tidigare, vapenfrågor. Då kan jag konstatera att i stället för att fokusera på att göra det svårare för gängkriminella att begå våldsbrott med illegala vapen har de som styrt Sverige de senaste åren i många fall – i syfte att verka handlingskraftiga – riktat udden mot den svenska jakt- och skytterörelsen. Att bryta den dödliga trend av skjutvapenvåld som vi kan se i samhället gör man dock inte på detta sätt.

I stället för att förenkla för vapenägare handlar det ofta snarare om förslag som skulle försvåra för dem som laglydigt äger och hanterar ett vapen, trots att det inte är dessa vapen som används i gängens uppgörelser.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser naturligtvis att det behövs insatser från rättsväsendets alla delar och även lagändringar för att komma åt kriminellas innehav av vapen och sprängmedel, men vi menar att det måste genomföras på ett sätt som inte skapar problem för vanliga jägare och sportskyttar.

Redan i dag omges dagens registrerade vapenägare – de är i dag cirka 620 000 personer som har 1,8 miljoner licenser – av många regler, och samhället har många kontrollfunktioner för den som äger ett vapen. Jag måste upprepa det igen, även om jag har sagt det tidigare i debatter: Det är inte legala vapen som används vid de skjutningar och grova brott som vi ser i Sverige. Det är i stället främst vapen som kommer in i Sverige på illegal väg.

För några år sedan gjorde man en undersökning där man konstaterade att under en ganska lång tidsperiod var det endast ett vapen per år som kom från jakt eller sportskytte vid grov brottslighet. Det är alltså en mycket liten och marginell del. För oss kristdemokrater är det därför självklart att inte bunta ihop jägare och sportskyttar med dem som betar sig allra värst i samhället. En onödig reglering som försvårar för laglydiga vapenägare är inte metoden för att få stopp på det ökade antalet skjutningar på våra gator och torg.

Hårdare tag mot gängbrottsligheten behöver kraftfulla åtgärder för att säkra tryggheten i vårt samhälle. Men det kan, som vi ser det, ske utan att försvåra tillvaron för laglydiga och ansvarsfulla vapenägare.

Under förra mandatperioden gjordes, som flera talare varit inne på, ett stort antal tillkännagivanden till regeringen från en majoritet av riksdagen gällande vapenägande och vapenhantering. Det var en tydlig signal om att det finns förslag som tillmötesgår jägares och sportskyttars önskemål om förenklingar utan att samhällets säkerhet blir påverkad.

Den förra regeringen hade inte den viljan, men jag är glad över att det nya ledarskapet för Sverige rullar igång processen för att förenkla för de vapenägare som sköter sig. Nu är det hög tid att möta denna förväntan.

Herr talman! I Tidöavtalet beskrivs under rubriken Vapenlagstiftning- en att en utredning ska föreslå ett uppdelat regelverk för å ena sidan licenss ärenden och å andra sidan illegala vapen, och att straffskalorna för respektive del bör skilja på allvaret i den organiserade brottslighetens användning av vapen jämfört med brister i licensfrågor för jägare och sportskyttar. Det är en välkommen uppdelning.

Man kommer också att föreslå en uppdelning av straffbestämmelserna och hur en utökning av vapengarderoben för jakt kan utformas. Man ska också till exempel överväga hur processen vid vapenbyte kan förenklas och ta ställning tidsbegränsade tillstånd. Det finns alltså ett antal saker som ska utredas för att förenkla för legala vapenägare.

Herr talman! Jag kan också konstatera att processen vad gäller en minimiimplementering av EU:s vapendirektiv också ser ut att nå sin slutpunkt. En majoritet av de svenska partierna i EU-parlamentet röstade ja till EU:s vapendirektiv. Vi kristdemokrater var visserligen inte ett av dem, men vi inser att vi måste implementera beslutet.

Riksdagen har vid flera tillfällen tillkännagivit för tidigare regering att genomförandet ska ske men inte gå längre än vad direktivet kräver, så att man inte riskerar att försämra eller i onödan försvåra för laglydiga jägare och sportskyttar. Trots detta har regeringen flera gånger försökt att gå fram med förslag som enligt utskottet och riksdagen har inneburit en överimplementering. Till slut gick det så långt att Sverige riskerade att få dryga EUböter för att implementeringen uteblev. Då tog processen till slut den väg som borde ha tagits från början. En utredare utsågs, och det skapades en parlamentarisk referensgrupp med representation från alla partier.

Utredarens förslag blev också avsevärt bättre och angav en väg som innebar hanterbara förslag som i stort inte påverkar vanliga jägares och sportskyttars vardag eller vapenhantering.

Efter en smärre justering i Regeringskansliet når vi med den nya regeringen fram till det som varit vapenägares och också en riksdagsmajoritets önskemål, nämligen en verklig minimiimplementering av EU:s vapen-

direktiv. Så gör man om man sätter upp rätt målsättning från början. Det är bra att Sverige nu har en regering som möter upp mot detta krav.

Herr talman! Denna debatt visar att det är möjligt att välja en annan inriktning än den som den tidigare regeringen valde för kontroll och åtgärder. De många tillkännagivandena under tidigare år visade att det fanns en majoritet i Sverige riksdags som ville gå en annan väg. Nu har vi fått en regeringskoalition som ser till att det verkligen genomförs.

Jag vill avsluta med att säga att vi kristdemokrater stöder den nya regeringens väg vad gäller vapenfrågor. Som jag sa i inledningen yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionsyrkandena.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 9 Socialförsäkringsfrågor

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU14
Socialförsäkringsfrågor
föredrogs.

Anf. 95 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr talman! I går var det ett halvår sedan den moderatledda regeringen tillträdde. För precis sex månader sedan började regeringen arbetet med att göra Sverige grönare, säkrare och friare. Det är mycket som har påbörjats, inte minst inom vårt utskott, socialförsäkringsutskottet. Det är ett paradigmskifte inom migrationsområdet. Ett antal utredningar är på väg inom socialförsäkringsområdet. Regeringen har stärkt inkomsterna för dem som fortsätter att arbeta efter ålderspensionen. Och de första stegen är tagna för stora reformer när det gäller kvalificering till välfärden och bidragstak.

Sverige befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge, och många människor har det väldigt tufft. Rekordhög inflation, höga elpriser och lågkonjunktur pressar såväl hushåll som företag. Och osäkerheten kring det ekonomiska läget är påtaglig.

Det är avgörande för Sverige att vi har en regering som kan föra en ansvarsfull ekonomisk politik och göra tuffa prioriteringar och som klarar av att snabbfotat vidta rätt åtgärder vid rätt tidpunkt. Den vårbudget som presenterades i måndags är ett exempel på en sådan ansvarsfull politik.

Herr talman! I dag debatterar vi motionsbetänkandet SfU14. Det är ett väldigt omfattande motionsbetänkande, och jag tänkte göra några nedslag i det.

Utgångspunkten för regeringen är att sjukförsäkringen ska ge en ekonomisk trygghet vid sjukdom. Fokus ska vara på rehabilitering, och utformningen ska motverka onödigt många sjukskrivningar, särskilt långa sådana.

Herr talman! Sedan vi debatterade detta ämne i december inom ramen för budgeten har jag besökt företagshälsovård i Skåne – och jag kommer att göra ytterligare sådana besök under våren. Det blev tydligt under dessa besök att arbetsgivare måste arbeta mer förebyggande, att de måste få koll på de aktuella sjukskrivningarna och att det ska finnas en tydlig rehab-policy. Här finns det mycket arbete kvar att göra.

Prot. 2022/23:92
19 april

Vapenfrågor

Socialförsäkrings-
frågor

Jag tänkte säga några ord om Försäkringskassan. Försäkringskassan ska enligt regleringsbrevet för 2023 klarlägga behov av rehabilitering tidigt i sjukfallen och verka för att åtgärder för en effektiv rehabilitering ska vidtas. Den skrivningen tror jag och Moderaterna är viktig för Försäkringskassans arbete med att få ytterligare fokus på både det förebyggande arbetet och tidiga insatser.

Herr talman! Den ökande sjukfrånvaron måste tas på allra största allvar. Sjukfrånvaron ökade under 2022 jämfört med året innan. Sjukfall som pågått i 180 dagar eller längre ökade med 9 000 till antalet jämfört med året innan, alltså 2021. Totalt har vi ungefär 107 000 långa sjukfall i Sverige, och de står för mer än hälften av alla pågående sjukfall. Två av tre långtidssjukskrivna är kvinnor. Det knyter sig i magen på mig då jag vet att en majoritet av alla sjukskrivningar är på grund av psykisk ohälsa, och många gånger är det stressrelaterat. Det är sjukskrivningar som hade kunnat förebyggas. De hade inte behövt inträffa.

Den 7 mars i år presenterade SKR att sjukskrivningarna fortsätter att öka i kommuner och regioner. Ökningen sker bland både män och kvinnor, men det är fortfarande betydligt högre sjukskrivningstal bland kvinnor. När det gäller kvinnor i kommunerna ökade det från 8,4 procent till 8,8 procent. I regionerna var motsvarande ökning från 7,1 procent till 7,9 procent. Här har kommuner och regioner ett stort arbete framför sig.

Just nu, herr talman, pågår det många utredningar inom sjukförsäkringsområdet. Utredningen som ska se över regelverket för sjukpenninggrundande inkomst och slutbetänkandet när det gäller översynen av socialförsäkringsskyddet för gravida kommer att presenteras i juni i år. I augusti kommer slutbetänkandet från Arbetskadautredningen. I september kommer utredningen om läkarintygets betydelse i sjukpenningärenden att redovisas. Den arbetsgrupp som nu arbetar inom Regeringskansliet med karensavdraget kommer att redovisa sitt arbete i december. Slutligen kommer den utredning som utvärderar regeländringar inom sjukförsäkringen att redovisas i mars nästa år. Det pågår alltså mycket.

Herr talman! Regeringen har genom Tidöavtalet ett tydligt fokus på just förebyggande av sjukskrivningar och rehabinsatser. Jag har sagt det tidigare i denna talarstol: Den förra regeringen misslyckades med att förebygga sjukskrivningar och därmed med att få ned sjukskrivningarna. Denna regering måste lyckas.

En person som är sjukskriven är inte en pinne i statistiken. Det är en människa av kött och blod. Många av de individer som är sjukskrivna på grund av exempelvis stress hade inte behövt bli sjukskrivna om arbetsgivaren till exempel hade fångat upp tidiga signaler på stress.

Vi kan göra mycket politiskt, men det krävs också att samhällets aktörer bidrar för att sjukfrånvaron inte ska fortsätta att öka.
(Applåder)

Anf. 96 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Regeringens viktigaste mål sägs vara att få ned inflationen. Det är jätteviktigt att få ned inflationen. Det finns olika sätt att göra det på. Det finns olika saker man kan prioritera om man vill stärka de hushåll som har det tuffast utan att spä på inflationen.

Jag har några önskemål. Jag önskar att regeringen prioriterar de kvinnor som sliter i välfärden för att ta hand om våra äldre och våra barn, de som lever med de minsta marginalerna både i sin egen ekonomi och på arbetsplatsen. Det duger inte att bekämpa inflationen genom att undersköterskorna i äldreomsorgen ska springa snabbare när kollegorna blir färre. Det duger inte att bekämpa inflationen genom nedskärningar i vården.

Herr talman! Dels tror jag ärligt talat inte att det fungerar eller är särskilt effektivt. Dels finns det alternativ.

Regeringen underfinansierar välfärden i ett kritiskt läge, och vi riskerar nu massiva nedskärningar i välfärden, där väldigt många kvinnor just nu sliter ut sig med den stressrelaterade ohälsa som Ulrika Heindorff pratar om som följd. I stället har regeringen prioriterat elstöd till människor som är väldigt rika, som har råd med egen uppvärmd pool.

Det är fel prioriteringar. Jag önskar att regeringen nu tar sitt förnuft till fånga. Annars kommer vi att se ännu fler kvinnor som bränner ut sig.

Anf. 97 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Hirvonen, för frågan eller åtminstone för repliken! Vi är i alla fall överens om en sak, inser jag i det replikskifte som nu pågår, och det är att vårdpersonal inte ska springa snabbare. Det är vi väldigt överens om. Men sedan tror jag att vi har väldigt olika lösningar.

Jag höjde lite på ögonbrynen när det gällde en av de intressanta motioner som vi har hanterat inom ramen för detta motionsbetänkande. Den var just från Miljöpartiet, och den handlade om medborgarlön. Det trodde jag var en fråga som sedan länge hade försvunnit från er agenda, men den var tydligen fortfarande aktuell. Där tror jag inte att lösningen ligger.

Jag tror heller inte att lösningen ligger i att man ska arbeta färre timmar, för just nu har vi vårdpersonal som behöver fler anställda, fler kollegor. Vi behöver fler händer i vården, och jag tror inte att vare sig medborgarlön eller sex timmars arbetsdag är lösningen på de stora problem och utmaningar som vi har när det gäller kompetensbristen. Där finns det mycket som Moderaterna gör. När det gäller kompetensförsörjningen gör Moderaterna det kanske inte inom ramen för detta utskott, utan det ligger framför allt på andra utskott.

Där gör också våra kollegor i kommuner och regioner ett stort arbete, men jag ser inte att Miljöpartiets lösningar skulle hjälpa när det gäller frågorna kring kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården. Jag har väldigt svårt att se att det skulle lösa den problematiken.

Anf. 98 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Moderaterna och regeringen ser inte att en 40-miljarderssatsning på vården och de kvinnor som arbetar och sliter och som slitit riktigt hårt redan under pandemin är en lösning på den dåliga arbetsmiljön i välfärden.

Moderaterna ser inte att kortare arbetstid är en lösning på de arbetsmiljöproblem som har lett till att 10 000 sjuksköterskor har lämnat yrket och jobbar med någonting annat.

Moderaterna ser inte heller att full finansiering av välfärden är en lösning.

Vad är Moderaternas lösning? Jo, nedskärningar i välfärden. Det är det vi ser nu.

Jag tog replik för att fråga hur Ulrika Heindorff kan förena sitt engagemang för de kvinnor som bränner ut sig och kvinnor med stressrelaterad ohälsa med den politik som hennes regering nu bedriver, en politik som lägger ökad börda på de yrkesgrupper i välfärden som redan har de högsta stressrelaterade sjuktagen.

Vi från Miljöpartiet har många förslag för att förbättra arbetsmiljön. Det viktigaste är att vi fullt ut finansierar välfärden genom den här krisen så att det inte blir kvinnorna som arbetar i välfärden som får bära hela bördan av regeringens inflationspolitik.

Jag tycker att det är bättre om vi inte ger lika mycket pengar till dem som värmer upp sin egen pool med elstöd utan i stället ger mer pengar till kommunerna så att man har råd att ha tillräckligt med personal i äldreomsorgen.

Moderaterna har en prioritering, Miljöpartiet en helt annan.

Anf. 99 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! I den stora budgeten som lades i höstas gjordes stora tillskott till kommuner och regioner. Vi ser också det stora behovet.

Som jag sa i mitt inledningsanförande tar vi den höga sjukfrånvaron på oerhört stort allvar, särskilt den höga sjukfrånvaron som finns inom kommuner och regioner. Jag har ju bilden och förhoppningen att kommuner och regioner ska vara tillräckligt goda arbetsgivare för att stå i framkant när det gäller låga sjukskrivningstal.

Där har vi nog också otroligt olika lösningar. Jag som före detta regionpolitiker ser till exempel att valfrihet när det gäller arbetsgivare är en sådan sak som är bra för vårdpersonal. Vi tycker också att vårdval är bra, och där vet jag att ledamoten från Miljöpartiet och jag tycker olika.

Anf. 100 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Jag hade inte planerat att ta replik på ledamoten Heindorff eftersom Moderaterna inte har aviserat några vidare ambitioner på det här området. Men jag blir väldigt nyfiken när ledamoten i sitt anförande säger att det är flera utredningar på väg. Det kanske är saker på gång som vi inte känner till än så länge, och det vill jag gärna höra mer om.

Min bild är nämligen att det som den moderatledda regeringen har gjort är att lägga ned utredningar som den socialdemokratiska regeringen har tillsatt. Man har förändrat några direktiv på utredningar som den socialdemokratiska regeringen har tillsatt, och man har förlängt tiden så att man senarelägger förslag från utredningar som den socialdemokratiska regeringen har tillsatt.

Jag undrar därför vad det är som den moderatledda regeringen har på gång som vi än så länge inte känner till?

Anledningen till min nyfikenhet, herr talman, är att jag också är orolig eftersom vi alla vet vad Moderaterna gick till val på, till exempel återinförande av stupstocken i sjukförsäkringen trots att det är konstaterat att fattigdom inte gör människor friskare – tvärtom. Handlar det kanske om återinförandet av en andra karensdag, som Moderaterna också har velat ha och som ganska nyligen fanns med i direktiv till en intern utredning? Eller är det kanske borttagande av trygghetspensionen som vi socialdemokrater

införde och som både ansvarig minister och ledamoten Heindorff har varit väldigt kritiska till i flera olika sammanhang?

Jag undrar, herr talman, vad det är som Moderaterna har på gång inom sjukförsäkringsområdet. Hur oroliga ska vi och alla sjuka och funktionshindrade vara?

Anf. 101 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Inte oroliga alls, skulle jag säga till den socialdemokratiska ledamoten Eriksson.

Efter ett val tycker jag inte att det är märkligt att man gör om utredningar som den nya regeringen önskar att se dem, och det har såklart gjorts. Jag läste från listan över utredningar som är på gång. Några av dem har man skruvat i, och några av dem har fått ett tydligare fokus efter den moderatledda regeringens önskemål. Det tycker jag i sig inte är speciellt märkligt.

Vad gäller karensavdraget, som är en av de utredningar som jag tror att ledamoten syftar på när hon säger ”lägga ned”, var det i stället så att man valde att knyta den ännu tätare till Regeringskansliet. Utredningen ska redovisa sitt slutuppdrag i december i år, så den finns kvar men i en annan form. Man kan tycka olika, men jag tycker inte att det är att lägga ned en utredning, utan man har helt enkelt gjort om den till en utredning som är närmare knuten till Regeringskansliet.

Jag tror att jag och ledamoten har en del likheter, men vårt fokus som finns i Tidöavtalet är väldigt tydligt, nämligen att faktiskt undvika alla de onödiga sjukskrivningarna som finns i dag, särskilt de långa, för de långa sjukskrivningarna är ett reellt problem.

Jag skulle också säga att vi har ett annat fokus på arbetslinjen, vilket är särskilt viktigt i den tuffa ekonomiska situation som vi befinner oss i nu.

Anf. 102 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att ledamotens engagemang för kvinnors hälsa och psykisk hälsa är äkta, och jag vet att ledamoten har tagit upp det tidigare. Det är någonting som oroar mig och Socialdemokraterna väldigt mycket också, så där hoppas jag att vi kan kroka arm och göra någonting gemensamt.

Men jag måste ändå upplysningsvis säga till ledamoten att om en utredare har fått ett uppdrag och ett direktiv och man sedan tar bort det uppdraget och direktivet, då har man lagt ned en utredning. Att man sedan vill göra någonting eget, internt i Regeringskansliet med sina egna tjänstemän – fine. Men det är ändå att lägga ned en utredning.

Vad är det Moderaterna vill? Nu är det tre år kvar av mandatperioden. Vad är det Moderaterna tänker göra? Vad kan vi förvänta oss? Vad finns i röret?

Anf. 103 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att jag redogjorde relativt väl för det i det inlägget, även om jag inte hann säga allt. Det finns en tydlig ambition i Tidöavtalet för vad vi vill göra. Vi har fokus på just de onödiga sjukskrivningarna, särskilt de långa.

Det är en stor utmaning och ett stort problem i dag för alla dem som skulle kunna arbeta men som inte har hanterats på rätt sätt, som har kommit i en situation där man är sjukskriven fast man egentligen inte hade behövt det. Jag tänker då främst på de stressrelaterade sjukskrivningarna, vilka utgör mer än hälften av alla sjukskrivningar.

Där ser jag fram emot att vi får presentera förslag framöver, både för ledamoten och andra i kammaren, som är i linje med det som står inom ramen för Tidöavtalet.

Anf. 104 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman och kära ledamöter! Den här debatten handlar om hur vi ser på de motioner om sjukförsäkringen som har skrivits under allmänna motionstiden i riksdagen. Jag vill tillägna mitt anförande alla de långvarigt sjuka och funktionsnedsatta som ständigt oroas över hur de ska klara sin ekonomi. De undrar när de ska få en trygg ekonomisk framtid och när politiska partier tänker förverkliga de löften man har ställt ut i valrörelsen. Jag vet att flera av er tittar på debatten.

Det här är angelägna frågor för alla dem som inte vet hur de ska få in pengar nästa månad, som måste leva på sina föräldrar eller behöver gå till socialförvaltningen och ansöka om försörjningsstöd därför att de har ett handikapp eller är långvarigt sjuka och därför inte kan arbeta. Jag är ledsen att ni i dag inte får de besked ni har förväntat er.

Herr talman! Vi socialdemokrater står givetvis bakom alla våra kommittémotioner, men för tids vinnande yrkar jag bifall till endast reservation 33.

Reservationen handlar om något som är mycket viktigt för de personer jag nyss nämnde. Det pyttelilla nålsöga som finns i dag för att få sjuk- och aktivitetsersättning behöver vidgas så att alla de som har rätt till denna ersättning också kan få den.

Herr talman! Sedan 2008 har det skett en nedgång i antalet personer som får sjukersättning. Minskningen kan inte förklaras med förändringar i demografi, hälsotillstånd eller förhållanden på arbetsmarknaden. Nybeviljandet minskade kraftigt efter 2015, och avslagsfrekvensen har ökat från 43 procent till 70 procent 2019.

Handläggare på Försäkringskassan som jobbar med sjukpenning, och som har uttömt alla möjligheter för att få ut människor i arbete – de har inte en arbetsförmåga – blir själva frustrerade när enheten för sjukersättning ändå avslår ansökningarna. De vet att dessa människor skickas ut i ett liv utan försörjning. Så kan vi inte ha det.

Därför tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning för att se hur vi kan råda bot på problemet. De allra mest funktionsnedsatta riskerar att bli utan sin ersättning den dag de fyller 30 på grund av att dagens regelverk är så stelbent. Jag skäms över att vi i Sverige behandlar funktionsnedsatta på det sättet i dag.

Herr talman! Utredningen som S-MP-regeringen tillsatte har lagt fram förslag – det skedde redan 2021. Betänkandet har titeln *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet*. Betänkandet har remissbehandlats, och det finns färdiga förslag. Vi tycker att förslagen borde bli verklighet så fort som möjligt för att hjälpa de människor som verkligen har rätt att få ta del av vad som finns i sjukförsäkringen.

Och, herr talman, vi är inte ensamma om att tycka så. Flera partier i riksdagen vill göra samma förändringar som vi vill. Flera partier kräver därför att regeringen går vidare med utredningsförslagen, men Sverigedemokraterna, som varje år har stått i den här talarstolen och i debatterna krävt precis de förändringarna, har nu vikit ned sig. Partiet har lagt sig platt. Om Sverigedemokraterna står för vad de har lovat sina väljare, och lovat sjuka och funktionsnedsatta, skulle vi ha majoritet i kammaren för att i dag, eller i morgon, tvinga regeringen att vidta åtgärder och genomföra förändringarna som dessa människor har rätt till. Gör rätt!

Herr talman! Det verkar bli som vanligt när högerpopulistiska partier kommer till makten. I opposition säger man att man vill satsa på välfärden, men när man väl får makten – vilket man har i dag – prioriterar man andra saker. Tyvärr, alla ni som är sjuka och funktionsnedsatta och som tittar på debatten: Sverigedemokraterna valde i sina förhandlingar med regeringen att prioritera sänkt skatt för höginkomsttagare, en eventuell – kanske – sänkning av plastpåskatten, en kanske folkräkning, eller vad det kallas, som Skatteverket ska genomföra – och andra märkliga frågor. De var viktigare än att ge en trygg försörjning för sjuka och handikappade i Sverige. Det är ynkligt. Chansen finns fortfarande att ändra sig. Om Sverigedemokraterna menar allvar och röstar på reservation 33 kan vi tvinga fram en bättre ekonomi för de mest utsatta i samhället.

Herr talman! Sjukförsäkringen är en grundbult i det svenska trygghets-systemet. Vi socialdemokrater prioriterar alltid vår gemensamma välfärd, där trygghetssystem som bygger på tanken om plikt och rätt är en viktig del. Vi är stolta över de förändringar som vi gjorde under åtta år i regeringsställning för både sjuka, äldre, funktionsnedsatta och andra, men vi är verkligen inte nöjda. Mer behöver göras. Att vi har tagit bort stupstocken möjliggör för fler att bli friska fortare; alla vet att detta att bli fattig inte gör oss friska.

Men, herr talman, vi lever fortfarande i ett klassamhälle. En av de största orättvisorna är just att sjukdom och funktionsnedsättning drabbar människor ekonomiskt. Det känner många av er som tittar på debatten i dag verkligen av. Och det är därför hög tid att dels komma till rätta med det orättvisa karensavdraget, dels förändra regelverket så att långvarigt sjuka och funktionsnedsatta kan få en trygg ekonomisk situation. Vi socialdemokrater menar allvar, och vi har avsatt pengar för detta i våra budgetförslag. Förslagen har tyvärr röstats ned, men vi har i alla fall visat att vi verkligen prioriterar dessa frågor. Detta räcker inte, och vi behöver göra mer för att få en trygg och bra sjukförsäkring – men det här är en jätteviktig början.

Herr talman! Vi socialdemokrater kommer alltid att kämpa för en sjukförsäkring som ska vara en försäkring värd att lita på, en försäkring som vi betalar in till när vi arbetar och som finns där den dag vi har förmåga att arbeta. Det är försäkringstanken, och den är en del av samhällskontraktet. Vi bidrar när vi är starka, och vi ska veta att den dag vi inte är starka finns samhället där – och vi kan lita på det. Så fungerar ett socialdemokratiskt samhälle. I dag, eller i morgon, har vi en chans att tvinga regeringen att ta ett litet steg för att förbättra samhället.

(Applåder)
(forts. § 13)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.46 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 april

FiU26 Kommunala frågor

Punkt 1 (Det kommunalekonomiska utjämningsystemet)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

176 för utskottet

91 för res. 1

36 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 1 MP, 14 L

För res. 1: 91 S

Avstod: 21 C, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Vinster inom välfärdens verksamheter)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, MP)

Votering:

175 för utskottet

127 för res. 5

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 5: 90 S, 21 V, 16 MP

Avstod: 1 S

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Rose-Marie Carlsson (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 10 (Kommunsektorns uppdrag)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

239 för utskottet

64 för res. 9

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 9: 64 SD

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU20 Folkhälsa

Punkt 1 (Folkhälsoarbetets organisation)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

266 för utskottet

37 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 1: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 2 (Folkhälsofrämjande insatser)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

154 för utskottet

91 för res. 2

58 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 17 KD, 14 L

För res. 2: 91 S

Avstod: 21 V, 21 C, 16 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Prot. 2022/23:92
19 april

Punkt 8 (Vaccinationsprogram för äldre)

1. utskottet
2. res. 12 (S, V, MP)

Votering:

175 för utskottet

128 för res. 12

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 12: 91 S, 21 V, 16 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 12 (Psykisk hälsa)

1. utskottet

2. res. 18 (SD)

Votering:

112 för utskottet

64 för res. 18

127 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 21 C, 17 KD, 1 MP, 14 L

För res. 18: 64 SD

Avstod: 91 S, 21 V, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Leila Ali Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter)

1. utskottet

2. res. 21 (V, C, MP)

Votering:

245 för utskottet

58 för res. 21

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 59 M, 17 KD, 14 L

För res. 21: 21 V, 21 C, 16 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU6 Familjerätt

Punkt 5 (Betänketid vid äktenskapsskillnad)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

218 för utskottet

65 för res. 5

20 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 5: 64 SD, 1 V

Avstod: 20 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Håkan Svenneling (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 17 (Adoption i övrigt)

1. utskottet

2. res. 19 (MP)

Votering:

288 för utskottet

16 för res. 19

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 64 SD, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 19: 16 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 20 (Allmänt om kompetens i mål om vårdnad)

1. utskottet

2. res. 23 (S, V, MP)

Votering:

176 för utskottet

128 för res. 23

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 23: 91 S, 21 V, 16 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Prot. 2022/23:92

19 april

Punkt 23 (Vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen)

1. utskottet

2. res. 26 (S)

3. res. 27 (V)

4. res. 28 (C)

Förberedande votering 1:

20 för res. 27

21 för res. 28

263 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 28.

Isabell Mixter (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 2:

93 för res. 26

21 för res. 28

191 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 26.

Huvudvotering:

154 för utskottet

93 för res. 26

58 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 17 KD, 14 L

För res. 26: 93 S

Avstod: 21 V, 21 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU14 Hyresrätt m.m.

Punkt 1 (Hyressättning och normerande hyror)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

263 för utskottet

21 för res. 2

21 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 2: 21 C

Avstod: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 3 (Förbättrings- och ändringsarbeten)

1. utskottet
2. res. 4 (S)

Votering:

191 för utskottet
93 för res. 4
21 avstod
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 4: 93 S
Avstod: 21 V
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 5 (Avhysning av barnfamiljer)

1. utskottet
2. res. 6 (V)

Votering:

284 för utskottet
21 för res. 6
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 6: 21 V
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 6 (Stärkt hyresrättsligt skydd)

1. utskottet
2. res. 7 (S)

Votering:

192 för utskottet
92 för res. 7
21 avstod
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 7: 92 S
Avstod: 21 V
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 11 (Olovlig handel med hyreskontrakt m.m.)

1. utskottet
2. res. 17 (SD)

Votering:

240 för utskottet
64 för res. 17
1 avstod
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2022/23:92
19 april

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 17: 64 SD
Avstod: 1 S
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Punkt 1 (Jämställdhetspolitikens mål m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

246 för utskottet

21 för res. 1

37 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 17 KD, 14 L

För res. 1: 21 V

Avstod: 21 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 2 (Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

3. res. 6 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 5

16 för res. 6

268 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

174 för utskottet

21 för res. 5

109 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L

För res. 5: 21 C

Avstod: 93 S, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 3 (Nollvision för våld i nära relationer)

1. utskottet
2. res. 7 (S, V, C, MP)

Votering:

154 för utskottet

151 för res. 7

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 17 KD, 14 L

För res. 7: 93 S, 21 V, 21 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 5 (Jämställdhet i arbetslivet m.m.)

1. utskottet

2. res. 11 (SD)

Votering:

204 för utskottet

64 för res. 11

37 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L

För res. 11: 64 SD

Avstod: 21 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 9 (Översyn av diskrimineringslagen)

1. utskottet

2. res. 18 (MP)

Votering:

247 för utskottet

16 för res. 18

42 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 17 KD, 14 L

För res. 18: 16 MP

Avstod: 21 V, 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU13 Kriminalvårdsfrågor

Punkt 2 (Avhopparverksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V)

Votering:

191 för utskottet

114 för res. 2

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 2: 93 S, 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 11 (Gps vid fängstransporter och permissioner)

1. utskottet

2. res. 11 (C)

Votering:

284 för utskottet

21 för res. 11

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 11: 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 13 (Obligatorisk undervisning för sexköpsdömda)

1. utskottet

2. res. 12 (V)

Votering:

283 för utskottet

21 för res. 12

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 12: 21 V

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Niklas Sigvardsson (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 18 (Fler anstalts- och häktesplatser)

1. utskottet

2. res. 14 (S, C)

Votering:

191 för utskottet

114 för res. 14

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 14: 93 S, 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Prot. 2022/23:92

19 april

Punkt 19 (Ägandeformer för Kriminalvårdens lokaler)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

242 för utskottet

63 för res. 15

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 1 SD, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 15: 63 SD

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU14 Våldsbrott och brottsoffer

Punkt 3 (Sluta slå-program)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 7 (Kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer)

1. utskottet

2. res. 9 (MP)

Votering:

267 för utskottet

16 för res. 9

21 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 64 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L

För res. 9: 16 MP

Avstod: 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 16 (Nolltolerans mot barnäktenskap)

1. utskottet

2. res. 19 (SD)

Votering:

241 för utskottet

64 för res. 19

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2022/23:92
19 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 19: 64 SD
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 37 (Särskild brottsofferlag)

1. utskottet

2. res. 41 (S)

Votering:

212 för utskottet

93 för res. 41

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 41: 93 S

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 38 (Brottsofferombudsman)

1. utskottet

2. res. 42 (V)

Votering:

284 för utskottet

21 för res. 42

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 42: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 48 (Brottsofferstatus för barn som utnyttjas i barnpornografi)

1. utskottet

2. res. 50 (MP)

Votering:

289 för utskottet

16 för res. 50

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 50: 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 55 (Kränkingsersättning och indrivning)

1. utskottet

2. res. 55 (C)

Votering:

284 för utskottet

21 för res. 55

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 55: 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU15 Unga lagöverträdare

Punkt 3 (Sociala insatsgrupper)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

284 för utskottet

21 för res. 3

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 3: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 4 (Åtgärdsplan för pojkar och män)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

284 för utskottet

21 för res. 4

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 4: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 5 (Samordnade insatser)

1. utskottet

2. res. 5 (S)

Votering:

212 för utskottet

93 för res. 5

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2022/23:92
19 april

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 5: 93 S
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 8 (Ungdomsövervakning)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)
Votering:
240 för utskottet
64 för res. 7
45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 15 MP, 14 L
För res. 7: 63 SD, 1 MP
Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU17 Vapenfrågor

Punkt 3 (Tillsyn av skjutbanor)

1. utskottet
2. res. 1 (C)
Votering:
284 för utskottet
21 för res. 1
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 1: 21 C
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 6 (Vapenbrott)

1. utskottet
2. res. 2 (S)
Votering:
212 för utskottet
93 för res. 2
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 2: 93 S
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 105 TALMANNEN:

Ärade ledamöter! För 500 år sedan lämnade Sverige Kalmarunionen i och med att Gustav Vasa valdes till kung den 6 juni 1523. Därmed blev vårt land åter en självständig stat. Detta uppmärksammas, som jag nämnde i mitt jultal här i kammaren, genom projektet Riksdagen under 500 år, som man kan läsa mer om på riksdagens hemsida. Som ett ytterligare led i att lyfta fram detta märkesår har jag glädjen att i dag inviga sköldar med Sveriges 25 landskapsvapen, placerade i kammarfoajén. Den formella invigningen kommer att äga rum omedelbart efter att jag har ajournerat kammararens sammanträde i tio minuter. Men eftersom foajén inte lämpar sig så väl för att hålla tal säger jag några ord här i stället.

På läktaren har vi fyra gäster som på olika sätt bidragit med sitt unika kunnande i framtagandet av sköldarna – ett projekt som förenar konst, hantverk och heraldik. Här finns statsheraldiker Davor Zovko, före detta statsheraldiker Henrik Klackenberglund, bildhuggare Carsten Nilsson och heraldisk konstnär Vladimir Sagerlund. Välkomna hit, och varmt tack för ert fina arbete! Och ni finns tillgängliga efter invigningen i kammarfoajén för den som vill ställa frågor.

(Applåder)

Ärade ledamöter! Flertalet landskapsvapen skapades på 1500-talet. De används fortfarande och utgör en symbolisk länk mellan dåtid och nutid.

Genom vapensköldarna understryks riksdagens långa historia. Den modernt utformade plenisalen omsluts i och med detta av traditionellt utformade vapensköldar.

Men det finns ytterligare en dimension av detta.

Som talman har jag haft förmånen att genomföra talmansresor runt om i Sverige tillsammans med de vice talmännen. Förra mandatperioden blev det totalt 24 resor, och nu är det dags igen. Våra talmansresor är ett sätt att betona att riksdagen är *hela* Sveriges riksdag. På samma sätt är det med landskapsvapnen i kammarfoajén.

Vapensköldarna lyfter fram att ni, riksdagens ledamöter, representerar hela landet och att riksdagens beslut påverkar alla oss som bor i detta land. Vid kammaren finns nu symboler för alla delar av vårt land, som komplement till rikets symboler som flaggan här inne och stora riksvapnet på talarstolen. Kanske kan fotona till din nästa intervju med lokaltidningen som kommer på besök tas framför just ditt eget landskapsvapen.

Apropå talarstolen: Låt mig nämna att vi har gjort en liten utveckling av utsmyckningen också här i kammaren. Talarstolarna framför podiet har försetts med samma stiliserade version av lilla riksvapnets tre kronor som sedan länge sitter på dörrarna till kammaren.

Ärade ledamöter! Jag kommer alldeles strax att inviga landskapsvapnen i kammarfoajén. Min förhoppning är att vapensköldarna varje gång vi går in i och ut ur kammaren ska påminna oss om att riksdagen är hela Sveriges riksdag och har en lång historia och om att ett klubbslag här i kammaren kan eka in i framtiden och forma alla delar av vårt land.

(Applåder)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.36 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.46.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.46.

Socialförsäkringsfrågor

§ 13 (forts. från § 9) **Socialförsäkringsfrågor** (forts. SfU14)

Anf. 106 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkande nummer 14, som vi i dag debatterar.

Herr talman! Jag har så här långt under min arbetsverksamma period i livet haft den stora förmånen att sällan vara sjuk, vare sig under korta perioder eller under längre tid. Men tyvärr är det inte så för alltför många. Enligt statistik från Försäkringskassan hade 197 950 personer ett pågående sjukfall med sjukpenning eller rehabiliteringspenning i december 2022. Av dessa var 65 procent kvinnor.

Vi måste göra mer för att minska sjukskrivningarna. Men när man blir sjuk ska man kunna leva med tryggheten att det gemensamma bär när man inte förmår det själv.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att socialförsäkringarna ska bidra till att skapa en ekonomisk trygghet oavsett var du befinner dig i livet. Du ska kunna lita på att det gemensamma bär när du inte själv förmår det. Sjukersättningen ska fungera som en trygghet för den som under överskådlig framtid saknar arbetsförmåga. Men du ska också kunna lita på att samhället gör vad det kan för att du inte ska bli sjuk eller sjukskriven.

Herr talman! Vi ser tyvärr fortfarande att kvinnors sjukfrånvaro är högre än mäns. Som kristdemokrat ser jag därför positivt på det arbete som regeringen gör för att komma till rätta med detta. Vi vill självklart att sjukfrånvaron ska gå ned för både kvinnor och män. Här måste fler åtgärder vidtas, och regeringen har påbörjat det arbetet.

Vi vet exempelvis att familjens frihet att själv bestämma hur familjepusslet ska klaras är viktig för föräldrars hälsa. Dubbeldagarna infördes av Kristdemokraterna under alliansregeringen och har lett till att pappor som annars sällan tar ut föräldrapenning gör det. Forskning visar också att dubbeldagarna har stora positiva effekter på nyblivna mammors fysiska och psykiska hälsa.

Det var därför med stor glädje jag som kristdemokrat tog emot nyheten om förslaget att antalet dubbeldagar ska dubbleras, från dagens 30 till 60 dagar. Förslaget innebär dessutom att dagarna kan utnyttjas under en längre period, fram till dess att barnet är 15 månader. Detta har jag tidigare nämnt under förmiddagens debatt om jämställdhet, men det tål att nämnas igen.

Herr talman! Min partikollega Hans Eklind har vid ett flertal tillfällen stått i denna talarstol och debatterat om det som jag nu kommer att anföra.

Det handlar om att alla inte kan arbeta 100 procent av en heltid men att alla ska ha möjlighet att arbeta 100 procent av sin egen förmåga.

Vi kristdemokrater vill ha ett samhälle som tar vara på alla människors möjligheter och inneboende förmåga. Att låta människor få arbeta 100 procent av sin förmåga skulle innebära att betydligt fler skulle kunna jobba lite mer, medan andra skulle få möjlighet att gå ned i tid. Ett arbete handlar om så mycket mer än lön. Det handlar om att vara en del av en gemenskap och om att få känna sig behövd och uppskattad.

Herr talman! Om vi låter arbetsförmågan – inte arbetsoförmågan – vara utgångspunkt är behovet av flexibilitet tydligt. Därför har Kristdemokraterna tidigare slagits för att de fasta stegen i sjukpenningen, sjukersättningen och rehabiliteringspenningen – som i dag är 25, 50, 75 och 100 procent – ska slopas. Nu när Kristdemokraterna finns med i regeringen är detta arbete igång. Vi vet ju också att flera av riksdagspartierna tycker likadant.

Det måste vara möjligt för en person att arbeta ytterligare 10 procent om det är där gränsen går för en framgångsrik rehabilitering, men det går inte i dag med de trubbiga fasta stegen. Jag måste därför få säga: Äntligen rör sig frågan åt rätt håll!

Herr talman! När vi kristdemokrater diskuterar och resonerar kring förändringar av socialförsäkringssystemets utformning är rättesnöret hur man bäst tar till vara mänskliga och samhälleliga resurser. Det går därför inte att gå förbi vikten av rehabilitering och förebyggande arbete.

Enligt en undersökning från Skandia var kostnaden för sjukskrivningar i Sverige 65 miljarder kronor år 2020. Att minska antalet sjukskrivningar skulle såklart innebära positiva effekter både för samhället i stort och – viktigast av allt – för den enskilda individen.

Ännu mer avgörande i arbetet för att minska antalet sjukskrivningar är att vi i allra högsta grad vill att människor ska må bättre. Detta är ett arbete som det behöver sättas mer fokus på från olika delar av samhället – från staten, regionerna, kommunerna, arbetsgivarna och civilsamhället. Därför välkomnar jag Arbetskadetredningen, som har påbörjat sitt arbete, där utgångspunkten är att förebygga arbetsskador och att motverka långa sjukskrivningar. Dessutom har utredningens uppdrag breddats till att främja arbetstagarens återgång till arbete. Denna utredning ska redovisas senast den 1 augusti 2023.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag understryka hur värdefullt det är för varje människa att ha ett jobb att gå till, att känna sig efterfrågad och behövd, att få finnas med i en gemenskap på en arbetsplats och att få vara med och bidra till samhället och välfärden. Alla har rätt att inkluderas och vara en del av samhällsgemenskapen.

Min önskan, och det jag vill arbeta för, är att alla ska kunna få arbeta 100 procent av sin förmåga. Som jag inledningsvis sa: Alla ska leva med tryggheten att det gemensamma bär när de själva inte förmår det.
(Applåder)

Anf. 107 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Vi i Miljöpartiet är väldigt glada över att regeringen kommer att gå vidare med reformen för att se till att människor kan vara sjukskrivna och arbeta efter sin egen förmåga snarare än efter fyrkantiga boxar – det är ju så systemet tidigare har sett ut.

Vi satte igång detta arbete tillsammans med Socialdemokraterna, och det här är ett av många förslag som jag hoppas går vidare. Jag vill passa på att fråga Camilla Rinaldo Miller om regeringen avser att gå vidare med hela utredningen om sjukförsäkringen, som handlar just om prevention, rehabilitering och att förebygga att människor behöver vara sjukskrivna länge men också om att anpassa försäkringssystemet så att de som behöver få sjuk- och aktivitetsersättning får det.

Anf. 108 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Tack, Annika Hirvonen, för frågan!

Detta är jätteviktigt, och det var precis detta jag var inne på i mitt anförande. Det handlar om möjligheten för människor att jobba 100 procent av sin förmåga. Jag är otroligt stolt och glad över att den regering som vi nu har följer upp det arbete som har påbörjats i denna riktning och dessutom breddar det och tar ett större omtag när det gäller dessa utredningar.

Mitt och regeringens mål är att man ska få jobba 100 procent av sin förmåga. Jag vill inte föregripa någon utredning. Vi vet att utredningarna är på gång, men jag kan inte i förväg säga vad en utredning kommer att komma fram till.

Det som ledamoten frågade efter är redan startat. När det gäller sjukpenningen vill man titta på en utredning som ska se om det går att få läkarintyg att ha större betydelse i ett sjukpenningärende. Det började den förra regeringen med, och nu fortsätter den nuvarande regeringen detta arbete och denna utredning.

Anf. 109 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Min fråga gällde ju de förslag som är utredda och ligger på bordet, alltså SOU 2021:69, som handlar om flera av de saker som Camilla Rinaldo Miller i alla fall i ord verkar stå bakom, nämligen att vi ska jobba mer förebyggande och mer med rehabilitering. Där finns också viktiga förslag som handlar om att fler som inte har möjlighet att komma i arbete ska få sjuk- och aktivitetsersättning.

Kommer regeringen att gå vidare med dessa förslag?

Anf. 110 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa det jag sa för ledamoten Hirvonen: Eftersom flera utredningar pågår finns detta med i det fortsatta arbetet. Den nuvarande regeringen ser även över sjuk- och aktivitetsersättningen. Vi har en regering som vill ha en arbetslinje och som vill att alla människor som har möjlighet ska arbeta. Man vill se på alla möjligheter att göra detta till verklighet och inte bara prat.

Utredningarna pågår. Den utredning som ledamoten hänvisade till kommer naturligtvis fortsatt att finnas med i det arbete som regeringen har påbörjat.

Anf. 111 JESSICA RODÉN (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för hennes inlägg i debatten.

Sjukförsäkringen ska ge trygghet i livets olika skeden. Personer som i dag har sjuk- och aktivitetsersättning är ju en grupp som har halkat efter ekonomiskt under flera år.

Föräldrar som har vuxna funktionsnedsatta barn säger att deras barn inte klarar sig på sin ersättning från sjukförsäkringen – anhöriga måste skjuta till pengar. Människors ekonomi påverkar en rad olika livsområden, till exempel hälsa, boende och fritid. Det får sociala konsekvenser om man inte har råd att leva som andra.

Jag vet att Kristdemokraterna värnar denna utsatta grupp. Min fråga till ledamoten är vilket besked hon har till dem som har så låg ekonomisk standard att de måste få ekonomiskt stöd av anhöriga.

Anf. 112 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Jessica Rodén för frågan.

I min värld ska inte anhöriga behöva skjuta till pengar för att en person ska kunna leva ett värdigt liv med en ekonomi som går ihop. Jag kan heller inte se att vi har en regering som skulle tycka att det är acceptabelt.

Dock kan jag inte i dag säga något konkret om vad regeringen gör, för jag vill inte föregripa pågående utredningar. Men det arbete som är igångsatt handlar om att alla människor ska ha en ekonomisk ersättning som de kan leva på utan att anhöriga behöver skjuta till pengar.

Anf. 113 JESSICA RODÉN (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

I en interpellationsdebatt med statsrådet Tenje frågade jag om regeringen kommer att vidta åtgärder för att stärka den ekonomiska tryggheten för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning. Statsrådets svar var att man kommer att följa utvecklingen noga men att man först och främst måste bekämpa inflationen. I mina öron låter det som att regeringen menar att gruppen med sjuk- och aktivitetsersättning ska agera krockkudde för regeringens politik, samtidigt som höginkomsttagare får mer i plånboken.

Delar ledamotens parti statsrådets hållning att personer med funktionsnedsättning som inte har någon möjlighet att påverka sin inkomst och är ekonomiskt utsatta ska vara krockkudde åt regeringens politik?

Anf. 114 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för den uppföljande frågan.

Givetvis tar regeringen ansvar för Sveriges ekonomi. Den har inte varit välskött de senaste åren, och vi har sett en negativ utveckling i ekonomin.

Att människor som lever på sjuk- och aktivitetsersättning skulle få agera krockkudde är inget jag känner igen mig i när det gäller det regeringen har presenterat. Jag anser att vi har en regering som har tagit höjd för att de som har det allra svårast, de svagaste i samhället, ska få det stöd och den hjälp de behöver, både ekonomiskt och på andra sätt.

Låt mig lugna ledamoten Jessica Rodén med att regeringen tar ansvar för varenda människa och att även de som är svagast ska få det stöd de behöver.

Anf. 115 CLARA ARANDA (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi socialförsäkringsutskottets betänkande om socialförsäkringsfrågor, och jag yrkar inledningsvis bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 31.

Socialförsäkringen är en central del i den utvecklade svenska välfärdsstaten. Det är ett rättsområde som har utvecklats i takt med samhällsutvecklingen och som på olika sätt har präglat och format det samhälle vi lever i.

Politiken som har förts och förs i vårt land spelar givetvis en avgörande roll för utvecklingen. Den svenska socialförsäkringen är inte heller en isolerad ö, utan den måste givetvis ses i samspel med EU-rätten.

Mycket har hänt sedan den lag som ofta betraktas som den äldsta socialförsäkringslagen antogs 1901 och som innebar en skyldighet för vissa arbetsgivare att betala ersättning till arbetare som skadats i arbetet.

Trots att olika politiska inriktningar över tid har inneburit många förändringar i lagstiftningen är grunddragen beständiga. Det finns dock en del kvar att göra för att ytterligare förbättra och utveckla de delar av vårt välfärdssystem som socialförsäkringen utgör.

Herr talman! Jag tänker nu ta tillfället i akt att prata om Sverigedemokraternas syn på karensavdraget och det aktuella arbetet inom området. I sin nuvarande form slår karensavdraget extra hårt mot utsatta yrkesgrupper, något som Sverigedemokraterna har påpekat under flera år. Många som arbetar inom kontaktyrken utsätts för en större smittorisk. Att behöva gå sjuk till sitt arbete kan också innebära att sjukdomstillståndet försämras och förlängs eller att skador förvärras.

Det finns också en risk för att den som går sjuk till arbetet smittar sina kollegor. Det här kan i sin tur innebära att den negativa effekten och de faktiska kostnaderna kan komma att bli onödigt stora.

Personal som arbetar nära andra människor riskerar av naturliga skäl att drabbas av sjukdom i högre utsträckning, och det är långt ifrån alla som har möjlighet att arbeta hemifrån. Därför behöver hänsyn tas till olika arbetsvillkor för att systemet ska bli mer rättvist.

Sverigedemokraterna ser det som fullständigt orimligt att den som är sjuk ska straffas ekonomiskt. Vi ser i stället stora fördelar med att den som är sjuk också har möjlighet att stanna hemma och kurera sig utan att ständigt behöva oroa sig för den ekonomiska förlust som det kommer att innebära.

Vi ser möjligheten till positiva effekter när det gäller just smittorisk. Om fler stannar hemma vid sjukdom minskar också risken för att fler smittas och i sin tur också är frånvarande från arbetet.

Men vi vill också vara tydliga med att fusk och överutnyttjande ska motverkas och att det behöver tas fram förslag på åtgärder för att hantera just detta.

Herr talman! Tack vare Sverigedemokraterna ska den arbetsgrupp som blivit tillsatt av regeringen särskilt analysera förutsättningarna för att förändra karensavdraget för att öka jämlikheten för avgränsade yrkesgrupper som är särskilt utsatta för smittsamma kontaktytor och som har svårt att arbeta hemifrån, till exempel anställda inom vård, skola och omsorg. Där efter ska arbetsgruppen ta fram en modell för detta.

Arbetsgruppen ska bland annat även bedöma konsekvenserna för det jämställdhetspolitiska målet och relevanta delmål och då främst ekonomisk jämställdhet och jämställd hälsa.

Arbetsgruppen ska vidare bedöma om eventuella förändringar har några konsekvenser för Sveriges åtaganden gentemot Internationella ar-

betsorganisationen och samtidigt säkerställa att de är förenliga med EU:s direktiv om likabehandling i arbetslivet och regler om statsstöd.

Utöver detta är det positivt att det nu efter Sverigedemokraternas begäran tillsätts en parlamentariskt sammansatt referensgrupp som ska vara till stöd för denna arbetsgrupp. Vår övertygelse är att vi kan dra nytta av transparens och kloka diskussioner när alla riksdagens partier får vara delaktiga och bidra i detta viktiga förändringsarbete.

I vårt samarbete med regeringen kommer sjukförsäkringen och behovet av förbättringsåtgärder inom aktivitets- och sjukersättningen fortsatt att vara en prioriterad fråga. Vår uppfattning är att det finns ett behov av att se över hur aktivitets- och sjukersättningens regelverk kan förbättras, och Sverigedemokraterna prioriterar fortsatt arbetet för en trygg och säker sjukförsäkring som sätter individens behov såväl som möjligheter i centrum.

I dagens betänkande finns en rad förslag från Sverigedemokraterna, och jag vill avslutningsvis ta upp ytterligare en angelägen fråga. Det gäller det faktum att det i dag finns en betydande diskrepans mellan de villkor som reglerar rätten till ersättning och människors faktiska möjligheter att arbeta. I dag görs en striktare bedömning av rätten till sjukersättning än av rätten till sjukpenning.

Vi anser därför att vid prövning av rätten till sjukersättning ska bedömningen av den försäkrades arbetsförmåga göras mot samma arbetsmarknadsbegrepp som används vid prövning av rätten till sjukpenning. Det vill säga att prövningen av arbetsförmågan ska göras mot förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller mot annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Sverigedemokraterna kommer därför att driva på för att regeringen ska genomföra en översyn av bedömningen av rätten till sjuk- och aktivitetsersättning.

Anf. 116 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Man blir hemskt glad när man nu hör att Sverigedemokraterna är för det förslag som redan finns utrett, färdigt och framlagt och som man kan införa i morgon om man så vill, för då finns det ju en majoritet i riksdagen för det. Sedan hörde jag något luddigt där i bakgrunden om att ni skulle se över det. Men faktum är att det redan är klart och framtaget. Lagförslaget kan man lägga på bordet redan i morgon. Utredningen är gjord, och vi har alla partier suttit i ett och ett halvt år för att ta fram att bedömningen ska se ut på detta sätt.

Min första fråga blir alltså helt enkelt om Sverigedemokraterna är beredda att skarpt införa samma arbetsförmågebedömningar som gäller vid sjukpenning för dem med sjuk- och aktivitetsersättning eller om det som Sverigedemokraterna står här och säger bara är prat.

Anf. 117 CLARA ARANDA (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Ida Gabrielsson för frågan.

Jag var ändå ganska tydlig i mitt anförande, tycker jag, med hur vi ser på saken. Det är en viktig fråga för oss, och vi kommer att driva på i vårt samarbete med regeringen för att det ska genomföras. Det är inte så att vi på något sätt kommer att gå bakom ryggen på regeringen, utan vi vill se

att vi gemensamt kan komma fram till det som är det absolut bästa. Vi har ett avtal i och med budgeten att förhålla oss till. Det här är ju inte gratis; det kostar också pengar. Vi måste se vad vi kan prioritera och hur och när, och det gör vi gemensamt med regeringen, inte bakom ryggen på regeringen.

Anf. 118 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Då förstår jag det som att svaret på frågan är nej – man är inte beredd att genomdriva förslaget, som man stod och anförde.

När vi i Vänsterpartiet ingick i samarbete – när vi använde våra mandat och ställde krav på regeringen – fick vi igenom höjt tak i sjukpenningen, grundersättningen i sjuk- och aktivitetsersättningen höjdes med 1 000 kronor, reglerna för sjukpenningen ändrades och taket i bostadstillägget höjdes till 7 500 kronor, inte bara för ålderspensionärer utan även för personer med funktionsnedsättning. Vi ändrade också i regleringsbrevet till Försäkringskassan. Det finns fler saker, men de minuter jag har på mig räcker inte för att rada upp allt vi fick igenom.

Min första fråga till Sverigedemokraterna är: Vad har Sverigedemokraterna fått igenom när de har ställt krav på regeringen angående sjukförsäkringen? Vi har hört om Karensutredningen som blev begravd i garderoben på Socialdepartementet i stället för att vara den breda utredning där alla får vara med i hela samhället och komma med sina åsikter och referenser som Vänsterpartiet redan hade åstadkommit. Det är inget att komma med, tycker jag. Då vill jag hellre ha lite mer konkreta saker.

Till sist undrar jag om man tycker att det är bra att man, när man nu ytterligare ska se över den utredning som Vänsterpartiet har fått igenom med sjukpenningförbättringar, har bytt till en utredare som bland annat var med och tog fram de mål som utförsäkrade en massa människor. Tycker man att det är en bra inriktning? Omotiverat långa sjukskrivningar ska man titta på nu. Jag kan läsa här vad som finns på utredarens cv, men det kanske Sverigedemokraterna har koll på.

Men om jag fick höra vad ni har fått igenom av regeringen skulle jag bli glad.

Anf. 119 CLARA ARANDA (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar återigen ledamoten för frågorna.

Jag tycker att det är glädjande att Vänsterpartiet ändå gärna ser att Sverigedemokraterna får inflytande med sin politik och att det ska gå snabbare, och jag lovar att vi jobbar på det. Det var alltså inte ett nej som var svaret på din tidigare fråga, det kan jag garantera.

Sverigedemokraterna har faktiskt redan fått igenom en del förändringar, och det är också en hel del förändringar på gång. Vi har karensavdraget, som jag tycker att det har blivit en tydligare och bättre inriktning på, som det ser ut nu. Jag är ganska säker på att det uppdrag som ligger är något som också Vänsterpartiet kan ställa sig bakom. Vi har drivit på för att antalet dubbeldagar ska dubbleras. Det har också blivit verklighet, och detta är något som har mätbara effekter på kvinnors hälsa, inte minst.

Tack vare Sverigedemokraterna är a-kassan även fortsatt förstärkt, vilket är väldigt viktigt. Vi har även medverkat till att regeringen nu höjer och förlänger bostadsbidraget som ger 111 000 familjer en stärkt ekonomisk ställning i en mycket svår tid. Detta är några exempel.

Vi kommer att fortsätta att driva på för att få igenom vår politik. Om Vänsterpartiets ledamot läser betänkandet och alla de förslag som vi har kan ledamoten se vilka frågor vi står bakom och vad vi vill driva igenom, även i det särskilda yttrande som finns i betänkandet.

Vi tar ansvar under inflationen. Vi har till skillnad från Vänsterpartiet inte ett underskott på 200 miljarder som eldar på inflationen. Det tycker jag är viktigt att nämna. Vi vill satsa på träffsäkra åtgärder, men vi vill inte elda på inflationen.

Anf. 120 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Jag begärde replik för att jag faktiskt inte blir klok på vad Sverigedemokraterna egentligen säger.

I valrörelsen hörde vi att Sverigedemokraterna hade en väldigt hög svansföring. Då lovade man både det ena och det andra. Man krävde att felaktigt utförsäkrade skulle få ekonomisk kompensation, man menade att karensavdraget ska tas bort för sjukvårds- och skolpersonal och man ville att det skulle tillsättas en parlamentarisk kommitté för, som man kallade det, en mer human och hållbar sjukförsäkring.

Sedan förhandlade man med regeringen, och vad fick vi då? Jo, sänkt skatt för höginkomsttagare som ledamoten och mig själv, som vi knappast behöver om man jämför med en människa som är funktionsnedsatt eller långvarigt sjuk och inte har fått rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning utan i stället får leva på sina föräldrar eller på socialbidrag. Är ledamoten nöjd med den prioriteringen i förhandlingarna? Det är min första fråga.

Sedan hörde vi det tidigare replikskiftet där ledamoten Gabrielsson försökte få svar på om ni i Sverigedemokraterna tänker ta chansen och göra det som ni säger att ni vill, det vill säga ändra arbetsförmågebegreppet, så att fler människor kan omfattas av sjuk- och aktivitetsersättningen. Ni säger att ni vill det, men den reservation som ledamoten nyss yrkade på i talarstolen handlar om en översyn. En översyn av en översyn! Därför vill jag fråga ledamoten: På vilket sätt kommer denna översyn av översynen att hjälpa alla de människor som i dag inte har någon ekonomisk ersättning för att de är sjuka eller funktionsnedsatta?

Anf. 121 CLARA ARANDA (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Låt mig inledningsvis säga att åtta år är betydligt längre tid än sex månader, och vi har redan hunnit införa flera förslag, som jag nämnde tidigare – inte minst Karensutredningen, där uppdraget har blivit både skarpare och bättre. Men vad har då Socialdemokraterna själva åstadkommit under de senaste åtta åren i regeringsställning? Tog man krafttag för att förändra det orättvisa karensavdraget när man hade möjligheten, det som man nu skriker så högt om? Såg man till att genomföra förslag om förändrat arbetsmarknadsbegrepp vid prövning av rätten till sjuk- och aktivitetsersättning?

Svaret på mina frågor är tyvärr nej, herr talman. I stället drev de på antalet utförsäkringar. Faktum är också att Socialdemokraterna i stället själva valde att sänka skatten för höginkomsttagare genom att ta bort värnsskatten.

Herr talman! Jag är själv en vän av skattesänkningar, men man får ändå ifrågasätta prioriteringar från ett parti som säger sig värna de svaga och

utsatta – när de sitter i regeringsställning och har möjligheten, vad gör de då? De slopar värnskatten.

Anf. 122 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Eftersom Socialdemokraterna är ett parti som värnar svaga och sjuka, bland andra, vill jag hänvisa ledamoten till mitt anförande om socialförsäkringsfrågorna i budgetdebatten där ledamoten inte var med. Där räknade jag upp vad vi åstadkom under våra åtta år.

Vi tillsatte till exempel utredningen för att se till att öka möjligheterna att få sjuk- och aktivitetsersättning för de människor som behöver det. Det är den utredning ledamoten själv hänvisar till i den reservation hon nyss yrkade bifall till. Tyvärr hann vi inte genomföra det för att vi förlorade regeringsmakten, men det ska gudarna veta att vi har kämpat för att fler människor ska få rätt till ersättning från den här försäkringen.

Jag vill återigen ställa frågor till Sverigedemokraterna. Jag fick inga svar på mina frågor. Är ledamoten nöjd med prioriteringarna – till exempel att sänka skatten i stället för att ge sjuka och funktionsnedsatta pengar att leva på, som man enligt oss har rätt till om man saknar arbetsförmåga – och kommer Sverigedemokraterna att ta chansen att rösta på reservation 33 i morgon vid voteringen, vilket skulle tvinga regeringen att vidta de åtgärder som ledamoten nyss stod i talarstolen och sa att hon ville se?

Om ledamotens partikamrater röstar på reservation 33 har vi majoritet här i riksdagen, och då kan vi tvinga regeringen att genomföra arbetsför-mågebegreppsförändringen som ledamoten säger att hon vill se, så att människor faktiskt kan ha pengar att leva på när de saknar arbetsförmåga. Är ledamoten och hennes partikamrater beredda att göra det i morgon?

Anf. 123 CLARA ARANDA (SD) replik:

Herr talman! Faktum är att Socialdemokraterna kommer att rösta nej i denna kammare till Sverigedemokraternas förslag om ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp. Det är ett förslag som vi tidigare har pratat om och som kommer att innebära ett tillkännagivande till regeringen så att regeringen kan påbörja det här arbetet.

Det hade givetvis varit klädsamt om Socialdemokraterna själva hade haft ett liknande förslag i betänkandet, vilket de inte har. Eftersom de inte har det är det också väldigt konstigt att de inte väljer att ställa sig bakom Sverigedemokraternas förslag i betänkandet. Det blir ju särskilt anmärkningsvärt. Vi kan därmed konstatera att Socialdemokraterna är passiva i regeringsställning och väldigt högljudda i opposition.

Vi sverigedemokrater visar i stället genom våra samtal med regeringen att vi är beredda att förhandla. Vi har väldigt goda samtal, och mina förhoppningar är att vi verkligen kan göra skillnad i de här frågorna. Det är vår ambition. Det är också vad vi har lovat våra väljare. Nu har det gått sex månader och inte åtta år. Vi har lite mer tid på oss, och jag lovar att göra vad jag kan för att påverka det här i rätt riktning.

Anf. 124 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag blir lite förvirrad när jag lyssnar på Sverigedemokraterna och jämför med verkligheten. Det kom ett anförande i talarstolen som lät som att det orättvisa karensavdraget borde avskaffas, och jag ser en

verklighet där den regering som Sverigedemokraterna stöder tar bort det arbete som har satts i gång för att avskaffa det orättvisa karensavdraget.

Den utredning som hade uppdraget lades ned, och i stället tillsatte man en liten arbetsgrupp som kanske kan göra karensavdraget mindre orättvist, enligt Sverigedemokraterna. Men ärligt talat: På vilket sätt blir det mindre orättvist att några har karensavdrag och andra inte?

Herr talman! Den här halvmesyren tror jag tyvärr inte kommer att leda till rättvisa utan snarare till mer orättvisa, även om det förstås från Miljöpartiets perspektiv – vi vill avskaffa karensavdraget helt – kan tyckas bra att det avskaffas för några. Men att kalla det rättvisa är jag tveksam till.

Jag tycker också att det är problematiskt att tro att en arbetsgrupp på Regeringskansliet skulle kunna göra en korrekt specifikation av alla människor som i sitt jobb utsätts för smitta och alla människor som inte kan vara hemma och arbeta hemifrån när de är sjuka. Det kommer inte att bli rättvist. Det kommer inte att bli bra. Sverigedemokraterna hade alternativet att kräva att utredningen som skulle avskaffa karensavdraget för alla skulle få fortsätta.

Anf. 125 CLARA ARANDA (SD) replik:

Herr talman! Nu är det ju så att förändringen som har skett är att man flyttat utredningen närmare Regeringskansliet. Det försämrar inte någonting. Man tar med sig de kunskaper man har sedan tidigare i utredningen. Det finns också en parlamentarisk referensgrupp där man kommer att kunna lyfta och bolla ytterligare idéer. Jag tror att ledamoten kommer att få mer information om det pågående arbetet och kan ställa de frågorna då. Sedan kan jag också rekommendera ledamoten att läsa de nya direktiven i utredningen. Det kan vara bra att göra det om man känner att man inte har koll.

Jag vill gärna ta upp något annat. Det är ju så att Miljöpartiet är ett parti i Sveriges riksdag som inte tar ansvar under rådande inflation. Jag tycker att det är väldigt allvarligt och bör belysas. Miljöpartiet eldar på inflationen med underfinansierade reformer.

Vi tittar närmare på vad Miljöpartiet hade med i sin budget. Det Miljöpartiet erbjuder svenska folket är en skattechock på 150 miljarder, ett statsfinansierat underskott på omkring 350 miljarder och därmed en stats-skuld som ökar med 35 procent på tre år. Den politiken, herr talman, är skadlig för Sverige, och jag är djupt tacksam över att den budgeten inte röstades igenom i Sveriges riksdag.

Sverigedemokraterna har tillsammans med regeringen valt att satsa på effektiva åtgärder som gör skillnad för människor i deras vardag. Vi har sänkt drivmedelsskatten, sänkt skatten på jordbruksdiesel som i sin tur sänker kostnaden för mat och stärkt reseavdraget, för att nämna några exempel. Det är satsningar som gör skillnad för familjer på riktigt. Allt detta vänder sig Miljöpartiet emot. Med er politik hade det varit mycket dyrare att leva – det är ett faktum.

Anf. 126 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag blir förvirrad. Jag tar gärna en diskussion om dieselpriserna vilken dag som helst, men nu trodde jag att vi hade en debatt om socialförsäkringsfrågor. Jag ställde frågor om varför Sverigedemokraterna stoppade arbetet som var på gång med att stoppa det orättvisa karens-

avdraget. Vill man inte ta den diskussionen? Tycker man att den frågan inte är viktig?

Jag kan bara tolka det här agerandet på ett enda sätt, och det är att Sverigedemokraterna prioriterar symbolpolitik i form av avskaffad plastpåseskatt framför att se till att sjuka människor inte drabbas orättvist på grund av karensavdraget. Vissa människor har möjlighet att jobba hemifrån om de blir förkylda. Andra människor riskerar faktiskt brukarnas liv om de går till jobbet med en liten snuva, även om de är tillräckligt friska för att själva orka göra sitt jobb. De står alltså inför valet att få lägre lön i slutet av månaden samtidigt som matpriserna – som regeringen inte har gjort ett jota för att hantera – skenar.

Det här, herr talman, är en stor och allvarlig fråga som förtjänar en diskussion som inte ska handla om hela budgetdebatten som vi hade i måndags. Jag undrar faktiskt om Sverigedemokraterna inte bara skulle kunna göra det lätt för sig och säga att karensavdraget och människors rätt att inte drabbas ekonomiskt av sjukdom inte är en viktig fråga för Sverigedemokraterna.

Anf. 127 CLARA ARANDA (SD) replik:

Herr talman! Karensavdraget är en väldigt viktig fråga för Sverigedemokraterna. Vi har varit med och förhandlat fram de här direktiven för att göra utredningen mycket tydligare och bättre och få den att gå i den riktning vi tycker att den bör gå. Jag tror också att ledamoten kommer att bli positivt överraskad av arbetet och det man kommer fram till, för till skillnad från exempelvis tidigare regeringar tillsätter vi inte bara utredningar när det börjar närma sig valrörelse för att kunna säga att man har gjort någonting, utan vi gör saker och ting på riktigt. Sverigedemokraterna menar alltså allvar med karensavdraget, men den frågan får vi säkert återkomma till.

Jag pratar gärna om symbolskatter, som till exempel plastpåseskatten som Miljöpartiet tog upp här. Jag tycker att det är väldigt negativt att lägga fokus på skatter – skattechocker – för svenska folket. Vi måste ändå kunna prata om helheten, för svaga och utsatta människor drabbas hårdast av den här politiken. Det är därför vi måste ta ansvar på alla nivåer.

Anf. 128 MAURICIO ROJAS (L):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag och därmed avslag på samtliga reservationer. Det betyder på inget sätt att det inte skulle finnas värdefulla förslag i många reservationer, som jag är säker på att nuvarande regering kommer att ta hänsyn till vid policyutvecklingen inom socialförsäkringsområdet. Därför vill jag lyfta fram några av de förslag eller policyinriktningar som ur liberal synvinkel är mest intressanta i de motioner som vi debatterar i dag.

Det första finns i Centerpartiets kommittémotion angående kvalificeringen till sjukförsäkringssystemen. Där betonas med all rätt det som för oss liberaler är grundbulten i hela socialförsäkringssystemet, nämligen en stark och tydlig koppling mellan arbete och rätten till olika förmåner. Denna koppling måste vi inte bara värna om, utan också förstärka när så är befogat. Det ska löna sig bättre att arbeta och därmed betala skatt till den gemensamma välfärden, för när fler arbetar och går till jobbet, skaffar

sig en gemenskap på arbetsplatsen, inkluderas och känner att de bidrar blir både Sverige och välfärden starkare.

En annan beaktansvärd inriktning finns i den moderata riksdagsledamoten Borianas Åbergs motion angående behovet av ett system för kvalificering till välfärden. Det skulle göra vårt välfärdssystem mer ekonomiskt hållbart och inte minst stärka incitamenten för nyanlända att snabbt etablera sig på arbetsmarknaden.

Herr talman! Det finns få andra aspekter som skulle gynna integrationen av nyanlända och därmed legitimiteten i hela vår migrationspolitik så mycket som en tydlig koppling mellan att bidra till samhället och att få bidrag från samhället. Detta är en av den nuvarande regeringens vägledande principer, och därför kommer kvalificeringen till välfärden att skyndsamt utredas i syfte att inrätta ett sådant kvalificeringssystem.

En tredje policyorientering som är ytterst viktig och som regeringen intensivt jobbar med återfinns i exempelvis Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas respektive kommittémotioner angående det viktiga i att stävja fusk och otillbörligt utnyttjande av de gemensamma trygghetssystemen. Den liberala arbetsmarknadsministern Johan Pehrson har betonat detta vid olika tillfällen och sagt att omkring 18 miljarder kronor varje år betalas ut på ett felaktigt sätt. Det är pengar som behövs i välfärden och hade exempelvis räckt till att anställa 26 000 lärare. I detta sammanhang är ett brett informationsutbyte mellan olika myndigheter helt nödvändigt för att man på ett effektivt sätt ska kunna bekämpa fusket.

Att kriminella gäng har satt välfärdsfusket i system är ytterligare ett tungt vägande skäl till att prioritera en resolut antifuskspolitik, och det är glädjande, herr talman, att kunna konstatera att det i denna kammare i dag finns ett solitt stöd för en sådan politik.

Beaktansvärda är också de olika motioner som påpekar behovet av mer flexibla trygghetssystem som kan anpassas till betydande grupper vars arbetsvillkor inte motsvarar dem som gäller för de mer traditionella arbetstagargrupperna. Egenföretagare, frilansare, kulturarbetare och kombinatörer, det vill säga personer som kombinerar anställning med att driva företag, nämns i detta sammanhang, och vi kan anta att dessa och andra mindre konventionella arbetsformer kommer att växa mycket mer i vår postindustriella tid. I den moderna ekonomin arbetar inte alla på samma typ av arbetsplats med en fast tillsvidareanställning. Därför är det ytterst angeläget att successivt anpassa våra trygghetssystem till denna nya verklighet som berör allt fler personer i vårt samhälle.

Sist men inte minst vill jag uppmärksamma de motioner – och de är flera – som lyfter fram en för oss liberaler alltid prioriterad aspekt, nämligen jämställdhetsaspekten i både arbetslivet och utnyttjandet av våra sociala försäkringar. Att det i dessa avseenden råder stora skillnader mellan kvinnor och män är ett välkänt faktum.

Som påpekas i olika motioner gäller detta inte minst sjukskrivningarna; kvinnorna är sjukskrivna i nästan dubbelt så stor utsträckning som män. Utvecklingen vad gäller personer sjukskrivna på grund av en psykiatrisk diagnos är särskilt oroväckande i detta sammanhang. Av de personer som var sjukskrivna av den anledningen vid utgången av 2021 var 70 procent kvinnor. Men ojämställdheten gäller också andra försäkringsformer, till exempel arbetsskadeförsäkringen.

Regeringen är väl medveten om denna problematik och det komplexa orsakssamband som ligger bakom densamma. Här förbereds politiska åtgärder, till exempel den aviserade nationella strategin för psykisk hälsa, men det är vidare förändringar inom både arbetslivet och inte minst familjelivet som behövs för att komma åt denna mycket bekymmersamma brist på jämställdhet.

Anf. 129 IDA GABRIELSSON (V):

Herr talman! Under många år har vi haft en dåligt fungerande sjukförsäkring i Sverige. Människor som är sjuka får inte det de har rätt till. Tusentals sjuka och personer med funktionsnedsättning har kastats ut ur systemet. För de drabbade har detta fått katastrofala konsekvenser. Hela liv har slagits sönder, och för en del har det inte funnits någon annan utväg än att ta sitt liv.

Så ska inte ett välfärdsland fungera. Vi som är förtroendevalda, valda av folket att representera medborgarna, ska agera handlingskraftigt och inte blunda eller främst agera pratmakare. De löften vi ger ska vi genomföra.

Herr talman! Alliansen genomförde 2008 dagens system. De steg fram lite som den nya tidens helbrägdagörare, som till skillnad från Sveriges samlade läkarkår, medicinsk expertis och rådande forskningsläge kunde bota hela 90 000 sjuka som bara genom ett trollslag. Enligt den nya lagen och Försäkringskassans nya kriterier utförde rehabkedjan rena mirakel. Människor som låg på dödsbädden var i själva verket friska som nötkärnor.

Vi lyckades senare avskaffa stupstocken och den bortre gränsen i sjukförsäkringen. Men det skulle tyvärr inte dröja länge innan nya massutförsäkringar var ett faktum. S- och MP-regeringen införde år 2015 mål om antal sjukdagar, och då utförsäkrades faktiskt ungefär lika många som under alliansregeringen. Avslagen fyrdubblades utan att några lagändringar gjordes. I stället blev dag 180 och dag 365 de nya stupstockarna. De kom lite tidigare. Under brinnande pandemi utförsäkrades rekordmånga vid dessa tidpunkter.

Men sedan kom vändningen. Vi i Vänsterpartiet lyckades tillsammans med fackföreningsrörelsen och dem som själva drabbats driva igenom förbättringar av sjukförsäkringen. Reglerna ändrades, så att fler i dag beviljas sjukpenning. En ny trygghetspension infördes, så att äldre arbetskraft inte utförsäkras och tvingas till omställning. Taket höjdes i sjukpenningen. Grundersättningen höjdes med 1 000 kronor i sjuk- och aktivitetsersättningen. Den så kallade funkisskatten togs bort, så att alla med sjuk- och aktivitetsersättning har samma skattenivå som andra löntagare. Tyvärr lyckades dock högern och Sverigedemokraterna – tillsammans med Centerpartiet, tror jag – införa någon ytterligare skatteflyfta där, så det blev inte så bra ändå till slut. Taket i bostadstillägget höjdes till 7 500 kronor, inte bara för ålderspensionärer utan för alla, även sjukpensionärer. Vänsterpartiet lyckades också förhandla bort det då i och för sig icke siffersatta men ändå utförsäkringsmål som länge styrts Försäkringskassans arbete genom regleringsbrevet.

Sedan blev det regeringsskifte. Vänsterpartiet hade inte längre möjlighet att påverka politiken, men det hade och har Sverigedemokraterna. Ni kan aldrig gissa vad som hände sedan. Drev de igenom de färdigutredda

regelförbättringarna i sjukersättningen? Höjdes ersättningsnivån i sjukpenningen? Tillsattes en kriskommission för att ge upprättelse åt alla som utförsäkrats genom åren? Jag skulle inte tro det. Nej, Sverigedemokraterna struntade i att ställa ett enda krav om sjukförsäkringen. En enda mening går att hitta i Tidöavtalet, och den går inte att tolka på annat sätt än att fler nu ska kastas ut ur sjukförsäkringen.

Mycket riktigt, herr talman – det kommer mer. Den utredning som skulle genomföras för att avskaffa det orättvisa karensavdraget och som var ett av Vänsterpartiets krav i budgetförhandlingarna lade man ned. I stället skulle det införas ytterligare en karensdag, så att bussförare, lärare och sjuksköterskor skulle bli ännu fattigare när de drabbades av sjukdom. Vänsterpartiet och andra satte press på regeringen, och de fick dra tillbaka förslaget.

Hur gick det då med utredningen som skulle ta fram ett förslag om att avskaffa karensen? Jo, den lät Sverigedemokraterna Moderaterna begrava i ett slutet rum på Socialdepartementet. Och vilka är det som styr där då? Jo, samma moderater som nyss lade fram ett förslag om att en ytterligare karensdag skulle införas. Man behöver inte vara något ljushuvud för att förstå att det inte är så troligt att karensen kommer att avskaffas under den här mandatperioden. Det fattar Sverigedemokraterna också. Men de bryr sig helt enkelt inte.

Herr talman! Man tänker kanske att eländet stannar där. Men tyvärr får vi konstatera att så inte är fallet. En utredning som Vänsterpartiet fått igenom om att se över fler förbättringar inom sjukpenningen än dem vi fick igenom tidigare har nu totalt bytt inriktning. Utredaren har sparkats och ersatts. Direktiven till utredningen handlar nu i stället om att se över omotiverat långa sjukskrivningar. Med andra ord ska fler bli utförsäkrade. Den nya utredarens meritlista är lång. Han har bland annat argumenterat för vikten av siffersatta mål i sjukförsäkringen, det vill säga det som från början gjorde att alla utförsäkrades i sjukpenningen.

Herr talman! Jag har all förståelse för att många tappat tron på politiken efter alla år av försämringar. Politiker säger en sak men gör en annan. De politiska beslut som fattats har varit helt andra än de som utlovats i valrörelsen. Men vi i Vänsterpartiet har gjort tvärtom, och det ska vi fortsätta att göra.

I går besökte jag socialtjänsten i Skarpnäck utanför Stockholm. Antalet sjuka utan ersättning har ökat under en längre tid och fördubblats. Det gäller grupper som är i behov av försörjningsstöd, alltså människor som är sjukskrivna av läkare men nekas ersättning av Försäkringskassan.

Det är bra att vi fick igenom vissa förbättringar av sjukpenningen, men nu måste också reglerna för att fler ska få rätt till sjukersättning genomföras. Det finns ett färdigutrett förslag som man skulle kunna genomföra i morgon. Vänsterpartiet har lagt fram förslaget tidigare men inte fått majoritet. Då röstade Sverigedemokraterna för Vänsterpartiets förslag. Men nu när Sverigedemokraterna själva kan påverka gör de ingenting. Att komma in i finrummen i Regeringskansliet verkar ha varit målet, snarare än att få till förändringar för vanligt folk. Det är beklagligt.

Herr talman! Folk blir inte friskare utan sjukare av den behandling som systemet utsätter dem för. Att inte bli trodd är höjden av förnedring. Det är så man tillintetgör en människa.

Vi i Vänsterpartiet har tillsammans med alla er som är aktiva i olika upprop för att förändra sjukförsäkringen baxat den förra regeringen och andra partier framför oss. Jag vill tacka er så jättemycket! Ni ska veta att det är ni som har gjort hela skillnaden.

Men nu behöver också de som har slitit och gjort jobbet och de som har utförsäkrats genom åren ges upprättelse och ekonomisk ersättning och få sin SGI tillbaka. Det finns mycket kvar att göra. Vänsterpartiet föreslår att karensdagen avskaffas. De skarpa tidsgränserna behöver tas bort. Läkarintyget ska gälla. Den som är kroniskt sjuk eller har funktionsnedsättning måste få rätt till varaktig ersättning. I dag hänvisas man till Arbetsförmedlingen. Där får man höra att man är för sjuk för att få hjälp till jobb. Men Försäkringskassan anser att man är fullt frisk. Så ska det inte få fortsätta. Det ska vi jobba för.

Herr talman! Det är vi löntagare som betalar för sjukförsäkringen med vårt avstådda löneutrymme. Det här är vår rätt. Det är ingen allmosa. Vi har förtjänat det.

Vänsterpartiet vill höja ersättningsnivåerna brett i både sjukpenningen och sjuk- och aktivitetsersättningen. Vi är det enda parti i riksdagen som år efter år tar bort straffskatten för alla sjuka och arbetslösa i vår budget. Vi kommer att fortsätta ligga på. Vi sätter alltid människors trygghet i första rummet. Ingen ska få oss att vika ned oss när det kommer till människors rätt till ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation 26.

Anf. 130 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! När jag läser betänkandet om socialförsäkringsfrågor och utskottets ställningstagande är det en del ord som återkommer: Utredning pågår, utredningen är nyss tillsatt, utredningen är nyss avlämnad, vi måste avvakta pågående arbete. Och visst är det så att man behöver följa de utredningar som är tillsatta. Men vi får väl se. Tålmodet börjar tryta även hos mig. Det har gått sex månader. Provanställningen är i princip över. Nu vill jag se att det snart också kommer något tillbaka. Annars låter det här väldigt mycket som förra regeringen.

När kommer de tydliga och konkreta förslag som gör att rehabiliteringskedjan och avstämningarna blir tydligare? När kommer förslagen om bortre tidsgränser och om den förebyggande sjukpenningen? När kommer förslagen om studenters hälsa och sjukvård, om rehabilitering för studenter och om studenters möjligheter att kanske till och med behålla sin SGI under studietiden? När kommer förslagen om företagares möjlighet att ha enklare administration när de är sjukskrivna för att inte behöva lägga ned företagen?

Det här med vilken procentsats man ska vara sjukskriven till – 25, 50, 75 eller 100 procent – är i dag hårt reglerat. Vi har hört talare som lyft fram den frågeställningen. Nu är regeringen överens med Socialdemokraterna om att avslå just ett sådant förslag. Centerpartiet har tidigare varit överens med många av partierna i den sittande regeringen när det gäller rehabilitering, och det är ju det som det handlar om, herr talman. Människor som har blivit sjuka ska få stöd att kunna komma tillbaka till arbete så snart som möjligt. Då behöver vi jobba med att se över Finsams uppdrag och styrning. Hur jobbar man med deras uppföljning? Vilken forskning finns? Finns det följdforskning, så att vi vet vilka tidiga insatser som gör skillnad?

Hur ser samverkan ut? Hur gör rehabkoordinatorer ute i landet som skulle kunna få en större roll?

Det finns ett stöd till företagare och arbetsgivare när det gäller arbetsinriktat rehabiliteringsstöd. Det borde riktas mer till små och medelstora företag, för det är där stödet behövs. Där finns det inte möjlighet att kunna ha en stor HR-avdelning som kan hjälpa till. I dag går det stödet ganska mycket till större arbetsgivare.

Herr talman! Jag tänker nu passa på att yrka bifall till reservation nummer 16. Den handlar just om företagares möjligheter att kunna få sköta om sitt företag i mindre delar även vid en sjukskrivning.

Som jag sa nyss var jag förra mandatperioden ganska överens med ett, två eller tre av regeringens partier om viktiga frågor för tidigt stöd. Det handlar om stöd för att kunna återgå till arbetsmarknaden och kunna få stöd vid en eventuell omställning. Studenter ska kunna ställa om, och företagare ska överleva. Arbetslinjen är det som ska gälla.

Sex månader har gått. Jag har valt att inte ta några repliker i debatten. Jag ställer i stället en öppen fråga. När kommer de konkreta förslagen som kan göra att människor snabbare kommer tillbaka till arbete?

Det ska vara fokus på tidiga insatser och samordning. Det är ett viktigt arbete. Regeringen har ett stort ansvar. Jag förväntar mig att vi inte får vänta ytterligare sex månader innan det kommer tydliga, konkreta förslag.

Anf. 131 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Vilket samhälle vill vi ha? Vilka vill vi vara? Vi i Miljöpartiet vill att Sverige ska vara ett land där människor har tillit till varandra med en stark välfärd där vi bär varandra när vi är för svaga för att klara oss själva. Vi vill ha ett jämlikt Sverige.

De senaste åren har Sverige varit ett av länderna i världen med snabbast växande klyftor. Det är inte ovanligt om vi tittar globalt att sjukdom är lika med fattigdom. Men ska vi verkligen ha det så här hos oss i Sverige?

Nej, vi i Miljöpartiet tycker inte det. Vi gör därför kraftfulla satsningar i vår budget för att människor som inte kan arbeta på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte ska halka efter så mycket ekonomiskt att de inte klarar sig på sin inkomst.

Vittnesmålen är många om vad det innebär att ha en livslång funktionsnedsättning som gör att du inte kan försörja dig själv. Det är tufft nog att hantera sjukdom. Du ska inte också behöva vara fattig.

Herr talman! Vi bor i ett land där skatterna på kapital dessutom är väsentligt lägre än skatterna på arbete, och skatterna på arbete är väsentligt lägre än skatten på inkomst för dem som på grund av sin funktionsnedsättning får sjuk- och aktivitetsersättning.

Vi fördelar åt fel håll. Det borde vara tvärtom. Den som har mer borde betala mer i skatt. I stället blir det fler fattiga. Fler har också helt fallit utanför försäkringssystemet.

Tack och lov har vi ännu inte sett en stor ökning i antalet som går till socialkontoren och ber om försörjningsstöd. Men det, herr talman, är tack vare att väldigt många av dem som kom till Sverige 2015 nu är i arbete.

Jag bävar inför vad lågkonjunkturen och den skenande inflationen i kombination med låga ersättningar i sjukförsäkringen och andra ekonomiska stöd kommer att innebära.

Vår vision, Miljöpartiets vision, är ett samhälle där vi låter alla människor växa och utvecklas. Sjukdom ska varken innebära ett liv i fattigdom eller att dörrar till nya vägar stängs.

Dagens försäkringssystem och inte minst regeringens diskussion om det präglas av en stor misstänksamhet. Nyligen kunde vi läsa att det skulle vara "fett" att inte ha en lön utan leva på försäkringsersättning. Det uttalades av en minister i Sveriges regering.

Att tro att det är så himla "fett" är en farlig illusion som kan få reella konsekvenser för de människor vilkas ersättningar regeringen önskar sänka.

Vi är övertygade om att människor kan och vill göra det de förmår för att bidra till vårt gemensamma samhälle genom arbete eller på andra sätt om vi ger förutsättningar för det.

Men har vi ett system där människor är oroliga att mista sin ersättning om de engagerar sig lite grann i bostadsrättsföreningens styrelse eller klarar av att påbörja studier riskerar vi i stället att hålla människor tillbaka.

Som jag redan lyfte fram i mitt replikskifte med Sverigedemokraterna vill vi också avskaffa det orättvisa karensavdraget. Det innebär att vissa människor drabbas mycket hårdare av sjukdom andra.

Många kan stanna hemma och arbeta vid datorn en dag om de blir förkylda. Andra kan inte ens gå till jobbet fast de orkar det själva med snuva för att de då skulle riskera sina brukares hälsa och i vissa fall också liv. Det upplevde vi tydligt under pandemin.

Herr talman! Ingen ska heller falla mellan stolarna, inte om vi i Miljöpartiet får bestämma. Jag känner själv människor som på ett helt absurt sätt har bollats fram och tillbaka mellan å ena sidan Arbetsförmedlingen som säger: Du är för sjuk, ingen kommer att anställa dig, och å andra sidan Försäkringskassan som tycker: Du är inte tillräckligt sjuk för sjukersättning.

Det måste få ett stopp. Vi i Miljöpartiet vill ha ett försäkringssystem som inte har de luckorna och där det inte finns några stolar att falla mellan, utan det ska vara en försäkring som hänger ihop. Den ska täcka människors behov oavsett vilken orsak det handlar om och vilket fack de hamnar i. Det ska vara en arbetslivsförsäkring.

Det är också viktigt att sjukförsäkringen ska fungera för fler. I dag är den anpassad för människor som har anställning hos en arbetsgivare. Egenföretagare, konstnärer och andra har väldigt svårt att få sin livssituation att passa in systemet. Det är vårt ansvar att ändra systemet. Det är systemet som är till för människorna; det är inte människorna som ska begränsa sig till våra boxar.

Den stressrelaterade ohälsan, herr talman, är ett enormt och växande problem. Vi i Miljöpartiet vill ha ett samhälle som varken bränner ut människorna eller planeten. Det har gjorts intressanta försök med fantastiskt fina resultat kring till exempel arbetstidsförkortning, som har visat att man genom att jobba mindre kan få fler att orka jobba mer. Det låter inte som något man intuitivt tänker sig, men de som tvekar bör ta sig en funderare och läsa på.

Herr talman! Vi är i en situation med skenande inflation. Men vi drabbas inte alla lika. De med minst marginaler drabbas hårdast när allt blir dyrare. Den regering som sitter nu har valt att låta höginkomsttagare betala mindre i skatt samtidigt som man inte har gjort något åt matpriserna. Sam-

tidigt är det många som lever med sjukförsäkring och andra ersättningar som inte får ekonomin att gå ihop.

Från Miljöpartiets sida är vi bestörta över utvecklingen. Vi är bestörta över att regeringen i inflationsbekämpningens namn de facto gör nedskärningar i välfärden. Det blir resultatet när man inte kompenserar värden, äldreomsorgen, skolan och barnomsorgen för kostnadsökningarna. Konsekvensen blir då färre kollegor på golvet för de yrkesgrupper som redan är sjukskrivna allra oftast. Det är en ohälsopolitik och en politik för ojämlikhet.

Herr talman! Jag står såklart bakom alla våra reservationer, men för tids vinning väljer jag att yrka bifall bara till reservation 18.

Anf. 132 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr talman! Nästan 35 000 västmanlänningar är inte självförsörjande, enligt en färsk rapport från Svenskt Näringsliv. Det innebär att var fjärde person i arbetsför ålder i Västmanland inte har en löneinkomst som överstiger ungefär 13 500 kronor i månaden. Och så här ser det ut runt om i hela Sverige.

Dessa människor är i hög grad beroende av vårt socialförsäkrings-system. Många av dem lever i dag på bidrag trots att de har en fungerande arbetsförmåga. De har fastnat i vårt gemensamma skyddsnet. Det som ska vara en stöttande hand på vägen när livet inte blev som man tänkt sig blir i stället något som låser fast människor i ett utanförskap. Det är ett utanförskap som dessutom riskerar att gå i arv.

För att bryta utanförskapet och för att säkerställa att våra bidragssystem fortsätter att vara som det var tänkt – ett skyddsnet – måste det ske omfattande reformer.

För det första måste vi stärka drivkrafterna till arbete. För det andra måste vi ställa krav och utbilda människor för att göra dem anställbara. För det tredje måste vi förenkla och förbättra möjligheten för företag att anställa fler.

Den första delen, drivkrafterna till arbete, finns inom ramen för det vi debatterar i dag. Många av förslagen i dag kan vara behjärtansvärda och svåra att säga nej till. Men den nu sittande moderatledda regeringen har ett viktigt uppdrag: att återupprätta arbetslinjen. Här pågår dessutom en rad viktiga och intressanta utredningar som kan påverka avvägningarna – en process som riksdagen inte bör föregå.

Vi behöver prioritera och väga våra insatser. De förstärkningar vi gör i bidragssystemet måste vara träffsäkra och får framför allt inte riskera att spä på marginaleffekterna, som gör att det inte blir lönsamt att arbeta. Men de får inte heller riskera att spä på inflationen.

I en svår ekonomisk tid måste vi dels stötta dem som har det tuffast, dels orka och väga prioritera. Det behövs ett bidragstak, det behövs en kvalificering till välfärden och det behövs ordning och reda i vårt välfärds-system.

Nu måste vi återupprätta arbetslinjen så att fler har ett jobb att gå till och så att fler går från att få bidrag till att bidra.

(Applåder)

Anf. 133 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! På vilket sätt, Caroline Högström, vill ni öka drivkrafterna till arbete? Vad är det konkret det handlar om?

Vi ser i dag hur det går åt mer skolmat på måndagar och fredagar. Varför? Är det godare mat på måndagar och fredagar i Sveriges genomsnittliga skolor? Nej, det tror jag tyvärr inte. Det som lärare och skolpersonal vittnar om är att barn är hungrigare på måndagar och fredagar, för alldeles för många barn får inte äta sig mätta på helgen.

Barnfattigdomen i Sverige är ett av våra största problem. Senast Moderaterna drev arbetslinjen betydde den tyvärr att man gjorde fattiga människor ännu fattigare. Jag frågar mig: Hur hungriga vill Moderaterna att barn ska vara i Sverige?

Det finns andra sätt att prioritera. Man skulle till exempel kunna se till att vi som har mycket betalt betalar mer så att de som arbetar och har låga inkomster skulle kunna få mer kvar. Samtidigt kan man se till att färre är fattiga, även barn vars föräldrar behöver samhällets ersättningar för att de inte har arbete eller inte kan arbeta.

Anf. 134 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Hirvonen, för inlägget! I betänkandet och debatten här behandlas en rad motioner. Många av dem kan, precis som jag sa, kännas bra i magen. Man känner sig snäll. Man känner omtanken – att vi tar hand om människor.

Men vid närmare granskning ser vi konsekvenserna av vissa av förslagen från bland andra Miljöpartiet. Det är det parti som Hirvonen representerar och som väl någonstans är föregångaren när det gäller den här typen av förslag. När vi granskar förslagen ser vi att de inte är särskilt snälla. De känns inte särskilt bra, och de får framför allt inte bra konsekvenser.

Med ett alltför generöst system låser vi fast människor i ett utanförskap. Vi räknar bort dem och säger: Du behövs inte på arbetsmarknaden! Men vårt välfärdssystem bygger just på att de som kan arbeta också arbetar. Det bygger på att så många som möjligt är med och arbetar och betalar skatt. Det är omtanke om människor. Att ställa krav är att bry sig.

Jag redogjorde för några av de förslag som handlar om att stärka drivkrafterna. Det handlar om bidragstak, och det handlar om kvalificering till välfärden. Men det handlar också om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare så att man skapar drivkrafterna till arbete. Men det är ni i Miljöpartiet tyvärr inte intresserade av.

Anf. 135 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Det är många slagord och floskler som jag hör upprepas här. Det ska löna sig att arbeta. Ja, det tycker jag också.

Men jag tycker också att den som inte kan arbeta och inte kommer att kunna göra det på grund av en funktionsnedsättning ska få sjukersättning. Är det detta förslag som Caroline Högström menar är emot arbetslinjen? Eller vilka konkreta förslag handlar det om?

Moderaterna pratar om ett bidragstak. Var ska ni lägga det? Ska bidragstaket vara så högt att barnen är mätta när de kommer till skolan på måndagarna, eller ska de vara hungriga? Någonstans är det viktigt att vi blir konkreta så att vi kan ha en ordentlig diskussion om vad vi menar.

Vi i Miljöpartiet menar att det ska löna sig att arbeta och att man inte ska bli fattig för att man är för sjuk för att arbeta. Är vi överens om det, Caroline Högström?

Prot. 2022/23:92
19 april

Socialförsäkrings-
frågor

Anf. 136 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag blir lite fascinerad över att jag anklagas för att ha mycket floskler när Annika Hirvonens inlägg är väldigt fina och behjärtansvärda men också fyllda av floskler. Det handlar inte om att låta barn gå hungriga eller att inte sätta in rätt stöd och rätt hjälp i tid. Det handlar om att vi har ett system som har väldigt problematiska konsekvenser.

Du pratade om att man ska göra det mer lönsamt att arbeta men föreslår något som nästan kan liknas vid en medborgarlön. I mitt tycke, utifrån min ideologiska övertygelse, har det rakt motsatt konsekvens: att det inte lönar sig att arbeta.

När vi pratar om exempelvis ett bidragstak är vi väldigt tydliga. Jag läser innantill ur Tidöavtalet: ”Dels genom införandet av ett bidragstak som gör att den som kan arbeta, aldrig sammantaget kan få högre inkomster från bidrag än man skulle få genom eget arbete.” Det är ett exempel på vad man skulle kunna göra. Men detta är också en pågående utredning som jag inte vill föregripa, herr talman.

Jag konstaterar att man hela tiden ställer fram den här omtankeskänslan men att man inte tittar på verkligheten. Du pratar om att man inte ska bli fattig om man är sjuk, men vi kan titta på siffrorna: En av fyra i arbetsför ålder i mitt eget hemlän Västmanland har inte ett arbete att gå till. En av fyra är inte exempelvis funktionsnedsatt i det här sammanhanget, men vi har personer som står utanför, som fastnar i ett utanförskap och som vi måste börja räkna med. Vi måste få in dem i arbete, få dem att komma till jobbet så att de får en meningsfull sysselsättning och också får vara med och betala skatt.

(Applåder)

I detta anförande instämde Camilla Rinaldo Miller (KD).

Anf. 137 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Välfärd skapar trygghet. Därför är vår gemensamma välfärd grunden i ett starkt samhälle. Det bygger på en grundtanke om att alla ger efter förmåga och får efter behov.

Socialförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet under livets olika ske-den. Vi socialdemokrater vill stärka försäkringen och göra den mer solidarisk, rättvis och jämställd. Sjukförsäkringen är en central del av välfärden och utgör ett viktigt samhällskontrakt mellan individen och samhället.

Herr talman! Jag är tjänstledig från mitt arbete som stödassistent på ett LSS-boende i min hemkommun, Marks kommun, som ligger i Sjuhärad. Genom åren har jag sett hur individer med funktionsnedsättningar har fått kämpa för att få ekonomin att gå ihop. Det är inte helt ovanligt att anhöriga blir tvungna att skjuta till pengar för att vardagsekonomin ska gå ihop.

Enligt SCB har var fjärde person med funktionsnedsättning låg ekonomisk standard.

I FUB:s rapport *Fångad i fattigdom?* skriver man att den främsta anledningen till fattigdom hos individer med funktionsnedsättningar är just nivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen. Dessa individer har dessutom

ingen möjlighet att påverka sin inkomst. De är helt beroende av en trygg sjuk- och aktivitetsersättning.

I dag är garantinivån cirka 12 000 kronor före skatt, detta efter en välbehövlig höjning av prisbasbeloppet om cirka 8 procent. Men, herr talman, när matpriserna stigit med över 20 procent märks inte den höjningen i plånboken. Mer behöver göras.

För några veckor sedan deltog jag på ett möte med individer som har LSS-insatser. Frågan som flera av dem som var med på mötet ställde till mig var: När höjer ni våra ersättningar?

Vi socialdemokrater tillsatte en utredning som skulle se över systemet för uppräknig av ersättningarna. Syftet var just att stärka den ekonomiska tryggheten för personer som har sjuk- och aktivitetsersättning. Denna utredning lades dessvärre ned två dagar före jul förra året. Arbetet med att förbättra regelverket för sjuk- och aktivitetsersättningen stoppades alltså av den högerkonservativa regeringen, detta samtidigt som flera funktionsrättsorganisationer slår larm och menar att personer med långvarigt nedsatt arbetsförmåga och funktionsnedsättning tvingas göra sig beroende av anhöriga.

Herr talman! Jag vill också passa på att påminna kammaren om hur det såg ut senast en borgerlig regering styrde Sverige. Då var det arbetslösa och kroniskt sjuka som fick betala priset för skattesänkningarna. Jag kan inte säga annat än att jag är orolig, herr talman.

Den högerkonservativa regeringen prioriterade att höginkomsttagare skulle få mer pengar i plånboken i stället för att till exempel höja garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen. Vi socialdemokrater vill däremot fortsätta arbetet med att återupprätta tryggheten vid sjukdom och funktionsnedsättning. Sjukförsäkringen ska vara en trygghet vid förlust av inkomst eller när man saknar arbetsförmåga.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 april.)

§ 14 Migrationsfrågor

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU15

Migrationsfrågor

föredrogs.

Anf. 138 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Den svenska migrationspolitiken har under mycket lång tid varit ohållbar; låt oss vara ärliga med det. Invandringen har varit för stor, och integrationen har brustit. Problemen påverkar hela det svenska samhället med bland annat segregation, arbetslöshet och bidragsberoende, dåliga skolresultat, brottslighet och hedersförtryck.

Många hundratusentals människor från andra länder har kommit till Sverige bara det senaste årtiondet. Sverige har haft sådana så kallade tilldragandefaktorer som gjort det mer attraktivt att som migrant söka sig till norra Europas utkant för att låta sin sak prövas här än att göra det i andra EU-länder. Asylinvandringen, anhöriginvandringen och arbetskrafts-

invandringen har varit för stor. Så kan vi uppenbarligen inte fortsätta att ha det.

Självklart ska man ha stor respekt och också förståelse för människors önskan om och längtan efter ett bättre liv och att för man sett Sverige som ett land att söka sig till för att skaffa sig en bättre tillvaro. Det är djupt mänskliga drivkrafter. Men vi har, och ska värna, principen om reglerad invandring, bland annat för att våra välfärdssystem förutsätter detta. Alla undantag, amnestier och generösa regelverk som införts har motverkat detta under alldeles för lång tid.

Det krävs ett paradigmskifte inom svensk migrationspolitik, och det är precis det som den moderatledda regeringen med sina samarbetspartier är i färd med att genomföra.

Tidöavtalet lägger stor vikt vid migrationspolitiken eftersom det är helt nödvändigt att vi nu agerar, precis som svenska folket också gett uttryck för i det senaste valet. Det finns nu en majoritet i denna kammare för att bedriva en stram och hållbar migrationspolitik eftersom vi vet att det för att få ordning på integrationen krävs att vi minskar invandringen.

Herr talman! Kammaren har nu att ta ställning till socialförsäkringsutskottets betänkande nummer 15, som gäller just migrationsfrågor. Betänkandet behandlar motioner på området från den allmänna motionstiden. Utskottets majoritet föreslår att kammaren avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak därför att arbetet med många av de förslag som lagts fram i motionerna redan behandlas och bereds av regeringen på olika sätt. Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Herr talman! Tidöavtalet lägger grunden för en hållbar migrationspolitik. Vi moderater är tillsammans med Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna överens om att Sverige inte ska vara mer generöst i synen på asyl än vad som följer som förpliktelser enligt EU-rätt eller andra juridiskt bindande internationella traktater. Tilldragandefaktorerna till just Sverige måste helt enkelt minimeras.

Vår inriktning är att den som får ett lagakraftvunnet avslagsbeslut på sin ansökan om uppehållstillstånd ska lämna landet. Man ska inte ha rätt till offentligt stöd i form av bidrag samtidigt som man kan uppehålla sig illegalt i landet. Fler inre utlänningskontroller behövs, och preskriptionstiden avseende utvisningsbeslut, som i dag är på inte särskilt långa fyra år, kommer att förlängas eller helt avskaffas för att minska incitamenten att gå under jord.

Uppemot en fjärdedel av alla ansökningar om asyl i Sverige kommer från personer som redan fått en asylansökan bedömd och avslagen, med alla rättssäkerhetsgarantier som det svenska systemet erbjuder. Denna karusell har tidigare regeringar inte tagit tag i, men det gör vi nu.

Arbetet med återvändande när det gäller dem som inte har rätt att befinna sig i landet intensifieras också. Anhöriginvandringen ska skärpas när det gäller bland annat en begränsning av undantagen från försörjningskraven, och villkoren ska skärpas för att bevilja uppehållstillstånd på grund av anknytning.

Vi kommer också att föreslå en modell för successiv kvalificering till den svenska välfärdens förmåner genom till exempel arbete eller medborgarskap. Krav på att lära sig svenska och krav på försörjning ska införas för att få svenskt medborgarskap.

Herr talman! Om detta är vi samarbetspartier överens. En gedigen reformagenda är sjösatt, med majoritetsstöd i Sveriges riksdag, som vi successivt kommer att leverera på. Asylrätten kommer att upprätthållas, och Sverige kommer att följa internationella åtaganden.

Mot Moderaternas och samarbetspartiernas politik står dock en spretig opposition. Det socialdemokratiska alternativet till regeringsunderlag har nämligen en fullständig tombola av förslag som alla motverkar en hållbar migrationspolitik.

Även om socialdemokraterna säger sig stå för en restriktiv migrationspolitik har det i praktiken visat sig att man agerat annorlunda när det kommer till kritan, och så blir det också om man behöver förhandla med partier som vill något helt annat – i det här fallet Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Miljöpartiet vill som bekant återföra den svenska migrationspolitiken till det som kulminerade i kaos år 2015, med permanenta uppehållstillstånd som huvudregel och utökade möjligheter till anhöriginvandring. Det vill säga ännu kraftigare tilldragandefaktorer till Sverige som land.

Vänsterpartiet vill införa det som kallas regularisering, det vill säga att den som olagligt vistas i Sverige efter viss tid ändå ska få stanna. Incitamenten att gå under jorden skulle öka kraftigt, särskilt för dem som inte har skyddsskäl, och den som inte rättar sig efter rättssäkra beslut skulle belönas.

Dessutom vill Centerpartiet exempelvis behålla det så kallade spårbytet, alltså möjligheten för asylsökande som saknar skyddsskäl att på plats i Sverige kunna bli arbetskraftsinvandrare – i motsats till hur det egentligen går till när man arbetskraftsinvandrar från ett annat land. Systemet med spårbyte, som starkt har kritiserats av bland annat Riksrevisionen och som vi avser att avskaffa, är inte bara orättvist, utan det skapar en helt felaktig incitamentsstruktur för personer som inte är skyddsbehövande.

Herr talman! Frågan blir därför hur detta över huvud taget ska gå ihop för Socialdemokraterna utan att det leder till att Sverige även i fortsättningen ska vara ett land som sticker ut med alldeles för hög invandring och för dålig integration. På detta hoppas jag, och säkert flertalet som lyssnar, få svar på under denna debatt.

Svenska folket vet vad man får med en moderatledd regering. Vi levererar nu, tillsammans med Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna ett efterlängtat paradigmskifte i den svenska migrationspolitiken.

(Applåder)

Anf. 139 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Svenska folket vet vad man får, kan man säga var slutklämmen.

Därför känner jag att jag behöver ställa en fråga. Det är ju ingen hemlighet att Centerpartiet och Moderaterna har valt olika inriktningar i migrationspolitiken. Men vi är däremot överens om att migration är en internationell fråga. Vi är överens om att Sverige inte kan göra allt, och vi är överens om att Sverige inte löser detta på egen hand. Sverige är en liten del av ett större sammanhang.

Att vi får en migrationspolitik på EU-nivå är helt avgörande. Det tror jag att Centerpartiet och Moderaterna kan vara överens om.

Sverige har drivit på för detta länge. Vi har inte alltid varit överens om sakinnehållet, men vi har varit överens om att vi behöver få en ny migrationspolitik på EU-nivå. Detta har regeringen också varit tydlig med, och detta har också regeringen arbetat för under det svenska ordförandeskapet.

Det var väldigt mycket rart i anförandet om vad man är överens om. Därför undrar jag: Finns det någon anledning till att man inte lyfter just EU-politiken? Sverigedemokraterna har ju nu i veckan varit väldigt tydliga med att man ska göra allt man kan för att stoppa och försena EU:s arbete med att ta fram en ny migrationspolitik. Man har tydligt deklarerat att EU inte ska bestämma över ländernas migrationspolitik.

Jag blir genuint orolig om det är så att regeringen inte kommer att ställa sig bakom en ny migrationspakt. Därför blir min fråga till Moderaterna och Viktor Wärmick: Är ni i regeringsunderlaget överens om att det behövs en ny migrationspolitik på EU-nivå?

Anf. 140 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Att Centerpartiet och Moderaterna har gjort olika vägval i migrationspolitiken tror jag inte har undgått någon, faktiskt. Därför lyfte jag i mitt anförande fram att det nu finns en majoritet för en annan inriktning som inte hoppar mellan olika majoriteter som försvagar och försämrar migrationspolitikens utfall och utgångspunkter framöver.

Det är ändå viktigt att signalera att så är fallet, och det är också viktigt att signalera att den andra sidan, där man har Magdalena Andersson som statsministerkandidat, inte alls är överens om den inriktning som krävs för att migrationspolitiken ska hålla ihop.

Jag delar Jonny Catos bild vad gäller migrationspolitiken i stort. Det är en internationell fråga. Det är också en nationell angelägenhet, och därför är det vi har tagit fram i Tidöavtalet och som vi nu arbetar på så viktigt att få på plats.

Det vi nu vet sker på EU-nivå med de förhandlingar som förs angående asyl- och migrationspakten kommer vi att få arbeta vidare med. Regeringen har varit väldigt tydlig med att det krävs enighet i EU. Det krävs en garant för att EU till exempel ska hålla de yttre gränserna och se till att det fungerar med de gränsdragningar som krävs. Vi kommer att fortsätta att förhandla i den riktning som regeringen har meddelat, nämligen att den här pakten behöver komma till stånd.

De tvingande omfördelningsmekanismer och annat som har varit uppe här tidigare har ju förtjänstfullt förhandlats bort av Tomas Tobé i Europaparlamentet, för vi såg att det inte var en framkomlig väg för oss. Det fanns inte möjlighet att finna stöd för det.

Jag hoppas naturligtvis att det ska finnas ett brett stöd för den linje som regeringen väljer, även i Sveriges riksdag.

Anf. 141 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag blev så mycket klokare av det där svaret. Svaret var att de inte är överens på Magdalena Anderssons sida i politiken. Sedan var det lite tal om vad Tomas Tobé gör i Europaparlamentet. Men det var inget svar på min fråga om regeringsunderlaget – Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna – är överens med Sverigedemokraterna om att det behövs en ny migrationspolitik på EU-nivå.

Jag fick inte heller svar på min fråga om Moderaterna, Sverigedemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna är överens om att det är en angelägen fråga för EU att ha en gemensam migrationspolitik.

Till skillnad från ledamoten tycker jag att det är synd att man inte har en tvingande omfördelning. Det stora problemet under 2015 och 2016 var att många kom till Sverige och inte omfördelades till andra länder. Men nu är vi här, och det är viktigare att vi kommer framåt än att just den mekanismen införs.

Det är alltid så himla trevligt att lyssna på Moderaterna, för allting handlar om problem på andra sidan i politiken, men man är väldigt begränsad när det gäller att svara på hur det ser ut på den egna sidan.

Vi kunde läsa i Världen idag om att ni var oeniga i en helt annan fråga, trots att den står i Tidöavtalet. Därför vill jag ha svar på min fråga: Är ni överens om att det är viktigt att EU kommer fram med en gemensam migrationspakt, och är ni överens om att det är en fråga som EU har mandat att faktiskt fatta beslut om? Enligt Charlie Weimers i SD:s egen propagandakanal Riks har EU inte med migrationspolitiken att göra över huvud taget. Det hoppas jag att Moderaterna tycker, men det är ju inte ni som bestämmer utan det är faktiskt hela regeringsunderlaget som måste vara överens.

Anf. 142 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Det är glädjande att vi har fått Tidöavtalet på plats, det är glädjande att vi nu har ett regeringsunderlag som är stabilt i migrationsfrågor och det är glädjande att vi nu har en reformagenda att gå vidare med.

Vi har naturligtvis också att förhålla oss till vad Europeiska unionen arbetar med. Vi har olika synpunkter i parlamentet vad gäller detta, och vi får se vad utgången blir. Regeringen har varit tydlig med att det är viktigt att Europeiska unionens migrationspolitik fungerar, att vi ser till att de yttre gränserna säkras och att de olika fördelningar som behövs mellan medlemsstaterna fungerar.

Allt detta är viktigt. Vi får återkomma i skarpt läge om vad detta innebär för Sveriges riksdag framöver.

Anf. 143 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! I Tidöavtalet, Viktor Wärnick, slår ni fast att så lite rättigheter som möjligt ska ges till människor som kommer till Sverige på flykt.

Vi kan titta på hur situationen ser ut för de ungefär 30 000 ukrainska flyktingar som har kommit till Sverige. De har verkligen fått så lite rättigheter som möjligt. Vi är sämst i Norden på rättigheter för ukrainska flyktingar.

De har inte rätt till sfi. De vuxna kvinnorna har inte samma rätt till sjukvård som andra som har uppehållstillstånd i Sverige. De har inte rätt till hjälp att komma i arbete genom etableringsprogrammet, och de ska klara sig på 71 kronor om dagen. Det ska räcka till mat, det ska räcka till kläder, det ska räcka till hygienartiklar och det ska räcka till resor med kollektivtrafiken. Det gäller för en vuxen. En tonårspojke ska man klara av att mätta på 56 kronor om dagen.

Vi ser också ett nedslående resultat när det kommer till det som Moderaterna själva kallar för arbetslinjen. Ungefär 150 individer rapporteras

enligt DN ha fått hjälp att komma i arbete i Sverige. I Danmark jobbar varannan ukrainsk flykting. Det är enorma skillnader.

Jag måste fråga Viktor Wärnick: Är det så här regeringen vill ha det? Ska det vara så dåligt som möjligt för ukrainska flyktingar så att de ska söka sig till andra länder än Sverige?

Prot. 2022/23:92

19 april

Migrationsfrågor

Anf. 144 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Vi är överens i regeringsunderlaget om att Sverige inte kan sticka ut och ha tilldragande faktorer som är för extensiva och som gör att fler människor väljer att söka sig till Sverige än till andra europeiska länder för att få sina skyddsskäl prövade. Detta är vi helt överens om, och där har Annika Hirvonen helt rätt.

Sedan har vi de ukrainska migranter som har tagit sig till Sverige och beviljats uppehållstillstånd med massflyktsdirektivet som grund. Låt oss först konstatera det förfärliga i situationen med Putins olagliga invasion av Ukraina, som har lett till att dessa människor har behövt fly sitt hemland och ta sig till andra delar av Europa.

Vi har en situation i Sverige där det är massflyktsdirektivet som gäller. Vi har haft diskussioner i bland annat socialförsäkringsutskottet om hur man bäst ska ta sig framåt vad gäller de ukrainska flyktingarnas situation.

Vi har en regering som har agerat i frågan och som tidigare under våren har gett i uppdrag till Förenta nationernas migrationsorganisation IOM att undersöka ukrainska migranternas situation i Sverige för att få ett bättre underlag kopplat till vad vi kan göra för att se till att de på ett snabbare och bättre sätt kan etablera sig på den svenska arbetsmarknaden i väntan på att de kan återvända till ett fritt Ukraina.

Därutöver har vi i vårbudgeten aviserat att vi ska ersätta de kommuner som väljer att erbjuda sfi, svenska för invandrare, till de ukrainare man har i sin kommun. Detta är helt frivilligt för kommunerna, och ett flertal kommuner har gjort det. Vid sidan av det som annars finns – Svenska från dag ett, som är ett annat system som ukrainska migranter har tillgång till – kan man alltså erbjuda sfi. Jag tycker att det är bra att vi nu säger att kommunerna ska få ersättning för detta.

Anf. 145 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Man måste väl inte gå till FN för att få reda på hur man kan förbättra integrationen av ukrainska flyktingar. Herregud! Gör som vi gör med alla andra flyktingar som får uppehållstillstånd i Sverige: Erbjud svenskundervisning inom ramen för sfi, och skriv in dem i etableringsprogrammet så att de får aktiva insatser för att hitta jobb!

Sedan har vi validering av yrkeskunskaper och utbildning. Majoriteten, nästan 90 procent av den ukrainska befolkningen, har gymnasieutbildning. Se till att betyg översätts och valideras! Gör precis det som vi gör med alla andra flyktingar som får uppehållstillstånd i Sverige!

Regeringen vill inte. Det har gått över ett år sedan Rysslands olagliga invasion av Ukraina. När jag för första gången föreslog i utbildningsutskottet att de ukrainska flyktingarna skulle få rätt till sfi i Sverige svarade Moderaterna att det vore att svika Ukraina och ge en signal om att vi inte tror att kriget går att vinna.

Nu har lång tid gått. Människor sitter i sysslolöshet, i fattigdom. Kära nån! Sverige borde skämmas för det sätt på vilket vi behandlar de barn,

kvinnor och äldre som har flytt. Det är stora och vackra ord, och vi skickar militärt stöd. Men de som har kommit hit behandlas på ett rent ut sagt skamligt vis. Jag kan bara tolka detta på ett sätt: att det är i linje med Tidöavtalets ambition om så lite rättigheter som möjligt så att Sverige inte ska vara ett ”attraktivt land för migranter”.

Anf. 146 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Det är en svår situation för alla ukrainare som har tvingats på flykt från sitt hemland. Det är vi helt överens om. Men det är, vilket jag är helt övertygad om att ledamoten Hirvonen vet, massflyktsdirektivet som reglerar detta och alltså ger ett temporärt skydd.

Ukrainarna anses inte behöva uppehållstillstånd av den karaktär som man får därför att man är skyddsbehövande. Det har alltså inte genomförts någon typ av prövning av deras skyddsbehov hos Migrationsverket, utan det är ett temporärt skydd som ges alla ukrainare som kommer till Sverige. Detta medför att det finns ett antal regelverk som aktiveras. Bland annat har ukrainarna alltså inte rätt till sfi enligt de regelverk som annars finns när uppehållstillstånd beviljas på grund av att man har skyddsskäl.

Vi adresserar nu i budgeten att kommunerna ska få kostnadstäckning om de vill erbjuda ukrainarna möjlighet till sfi. Det kan vara så att vi behöver återkomma med andra typer av förslag som ger ukrainarna ännu bättre möjligheter att använda sig av exempelvis sfi.

Det är väl inte så konstigt om man vill be expertis att titta på hur situationen ser ut. Det är därför vi har gett Förenta nationernas organ IOM i uppdrag att titta på ukrainarnas situation, för att få en bild av vad som bäst behövs.

Det som behövs i det här läget är naturligtvis att se till att de kommer in på arbetsmarknaden fram till dess att de kan återvända till ett fritt Ukraina, som vi också understöder på en massa andra vis, bland annat med beslut här i Sveriges riksdag om att skicka materiel och annat till landet så att de kan försvara sig mot angriparen.

Det är massor av åtgärder som genomförs. Regeringen tar detta på fullaste allvar. Vi har signalerat på olika sätt att detta behöver ses över vidare, och vi kommer att återkomma i frågan.

Att ta till brösttoner i denna fråga tror jag inte är rätt väg att gå, utan det är bättre att vi gör detta på rätt sätt, ett gediget sätt, som kommer ukrainarna till del.

(Applåder)

Anf. 147 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 1, men vi står bakom samtliga våra reservationer.

Ungefär 7 000 personer beviljades asyl i Sverige förra året. Om man räknar in de 2 000 ukrainare som kom innan massflyktsdirektivet aktiverades blir det totalt 9 000 personer. Totalt 9 000 asylsökande fick stanna i Sverige förra året. Resten fick lämna landet.

Herr talman! Det är historiskt låga siffror. Det är det paradigmskifte som det talas så mycket om i svensk migrationspolitik – bort från den tokliberala moderata politik som regeringen Reinfeldt införde.

Herr talman! Det är resultatet av socialdemokratisk politik – en socialdemokratisk politik för ordning och reda. Det är en ordning som ligger helt

i linje med den migrationspolitik som Socialdemokraterna historiskt har stått för, i alla fall sedan 1940-talet.

Vi har såklart hört i kammaren, och vi kommer att få höra i dag, att allt är sossarnas fel. Det är stora ord fyllda med signalpolitik om att slottspartierna i Tidölaget minsann ska styra upp det hela. Vän av ordning kan fundera på vad det är som de ska styra upp egentligen. Asylmottagandet är ju på historiskt låga nivåer.

Men såväl regeringspartierna, som införde de tokliberala lagarna som gällde under migrationshösten 2015, och Sverigedemokraterna har väldigt mycket att förlora på att erkänna att det var Socialdemokraterna som faktiskt gjorde omläggningen av svensk migrationspolitik. Det var Socialdemokraterna som fick ned asyltalen – från 163 000 under toppåret med den moderata lagstiftningen till 7 000 förra året.

Det var någon moderat som i en tidigare debatt frågade om vi är nöjda. Nej, vi är inte nöjda med allt. Allt är givetvis inte klart. Men vi är såklart nöjda med att Sverige i dag tar sin andel av EU:s asylmottagande. Det är förmodligen något lägre nu, eftersom det har förändrats rätt mycket i fråga om hur strömmarna går i Europa.

Vi är också nöjda med att vi har en migrationspakt på bordet, som Stefan Löfven drev väldigt hårt att vi skulle ha. Han såg tidigt detta behov. Vi ser också att det nu börjar levereras i den frågan.

Vi är nöjda med bosättningslagen som gjorde att Sveriges kommuner var tvungna att börja ta sitt ansvar – att även Danderyd och Vellinge var tvungna att ta sitt ansvar.

Vi är väldigt nöjda med massor av de utredningar som är tillsatta och som nu börjar leverera bra förslag, så att den nuvarande regeringen kan börja jobba direkt med bra förslag tack vare oss socialdemokrater.

Vi är nöjda när det gäller frågan om att anläggningsboenden är på gång. Och vi är nöjda med att förslag om samhällskunskap och språkrav finns på bordet.

Det är jättebra att slottspartierna bär denna politik vidare.

Men vi är inte nöjda med hur mottagandet går till. Vi är inte nöjda med att EBO inte avskaffades. Det var en stabil högermajoritet i denna riksdag som under 2006 såg till att det inte skedde.

Vi är inte nöjda med att återvändandet inte fungerar i den utsträckning som vi vill. Det var också därför som Socialdemokraterna tillsatte en utredning om att stärka återvändandet.

Vi är inte nöjda med att högern gång på gång försvårar integrationen genom att plocka bort extratjänster, försämra utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken, stoppa bostadsbyggandet och så vidare varenda gång de får chansen.

Herr talman! Jag ska ändå vara ödmjuk men något missnöjd och ganska orolig. Regeringen och Sverigedemokraterna försöker trots allt genomföra stora förändringar – inte där det behövs, som på arbetskraftsinvandringens område, utan däremot på rättsstatens område.

Förslagen är vid det här laget välkända. De handlar om angiveri i offentlig sektor, indragen rätt till tolk med risk för bristande vård, utbildning och rättssäkerhet som följd, avskaffande av gynnande förvaltningsbeslut om att dra in permanenta uppehållstillstånd och det kanske mest uppseendeväckande, nämligen återinförandet av en gammeldags och förlegad idé om bristande vandel.

Herr talman! Människor ska utvisas av denna regering och av Sverigedemokraterna för att de är sjuka. De ska utvisas för att de är brottsoffer. De ska utvisas för att de visar missaktning mot svenska folket. Eller också ska de utvisas på grund av något annat som man med en stockkonservativ värdegrund tycker är klandervärt.

Om man ska tro kulturkrigarna i Sverigedemokraterna är till exempel dragqueens klandervärda. Ska de utvisas i framtiden? Var dras gränsen för ett klandervärt beteende? Ingen vet eftersom bristande vandel i den i Tidöavtalet skrivna formen är något fullständigt godtyckligt. Det är tycke och smak dikterat av Sverigedemokraterna med de andra tre högerpartiernas goda minne.

Givetvis ska folk kunna utvisas och bli av med sitt uppehållstillstånd. Men det måste ske på saklig och rättssäker grund. Vi socialdemokrater sänkte kraven för utvisning när någon begått brott. Fler brott leder i dag till utvisning tack vare oss socialdemokrater. För det är den rimliga grunden att utgå från när man pratar om vad som är bristande vandel.

Vad regeringen och Sverigedemokraterna sysslar med är en inskränkning i rättsstatens principer som är en mycket farlig väg att vandra.

Herr talman! Jag ska avsluta med att konstatera en viktig sak. I år är det – hör och häpna – 2023, inte 2015. Många människor i vårt land lever nämligen i föreställningen om att Sverige tar emot massor av asylsökande människor. Bilderna av tiotusentals människor som kom till Sverige och stod utanför Migrationsverkets lokaler har etsat sig fast hos många människor – även hos mig – med rätta.

Jag var kommunalråd i Helsingborg på den tiden och hade ansvar för skolan. Jag såg konsekvenserna av den ohållbara moderata politiken. Vi socialdemokrater vill i alla fall inte tillbaka dit. Därför har vi lagt om asylpolitiken. Förra året fick 7 000 människor asyl i vårt land, bortsett från de 2 000 ukrainarna som kom hit enligt massflyktsdirektivet.

Högerregeringen drivs av SD att göra stora ingrepp i vår rättsstat på grund av uppfattningar som är gamla, från 2015, om att folk väller in över landets gränser. Det är uppfattningar som är nästan ett decennium gamla. Det är helt uppåt väggarna.

Vi har ett integrationsproblem i Sverige, inte ett asylproblem. Och då är det satsningar på kommunerna, välfärden, utbildning, jobb, barnfamiljerna, pensionärerna och de svagaste hushållen som ska till. Där saknar regeringen och Sverigedemokraterna helt en plan. Där är de svaret skyldiga.

Då är det såklart en välanvänd taktik från högerns sida att slänga invandrarna under bussen, i klassisk nationalkonservativ anda. Som socialdemokrat kan jag aldrig acceptera det, för människovärdet, demokratin, solidariteten och jämlikheten är min ledstjärna.

(Applåder)

Anf. 148 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Det är alltid underhållande att lyssna på Ola Möller. Det är betydligt mer underhållning än innehåll. Men när förslagen saknas måste man fylla anförandena med något.

Socialdemokraterna har tre reservationer i detta betänkande. Och för dem som tittar och lyssnar på detta kan jag säga att reservationer alltså oftast är egna förslag. Men så är det inte i detta fall. Socialdemokraterna

har inga egna förslag, utan reservationerna handlar om att regeringen ska göra det som regeringen redan gör. Men, som sagt, man måste fylla anförandena med någonting. Det skulle vara pinsamt om det var helt tomt.

I en av reservationerna står det: ”Det bör ställas kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd. Regeringen bör därför utan dröjsmål utarbeta ett lagförslag när den pågående utredningen lämnat förslag om hur kraven på språk- och samhällskunskap för permanent uppehållstillstånd ska utformas”.

Det står: utan dröjsmål, Ola Möller.

Under den senaste mandatperioden, och kanske även under den som var innan, har det funnits en riksdagsmajoritet för detta förslag.

Utredningen som skulle undersöka hur detta förslag kan bli verklighet tillsattes alltså den 23 juni 2022. Då hade Socialdemokraterna suttit vid makten i nästan åtta år, och det var ett par månader kvar till valet.

Utan dröjsmål, står det nu i deras reservation i betänkandet.

Min enkla fråga är: Tycker Ola Möller att den förra regeringen agerade utan dröjsmål när den väntade åtta år med att tillsätta utredningen?

Anf. 149 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det var, som sagt, vi som tillsatte utredningen. Och som Ludvig Asplings partikamrater med förtjänst har visat i denna kammare under tidigare debatter måste man göra avkall på vissa saker när man regerar med andra partier. Nu är Sverigedemokraterna det verkliga regeringspartiet i detta land och har verkligen gjort avkall på att ge skadestånd till dem som har drabbats av skador inom sjukförsäkringen. Och när det gäller alla som trodde att de skulle få en sänkning med tio kronor vid pump har Sverigedemokraterna verkligen gjort avkall, om man gör en välvillig tolkning. Eller också blåste de bara folk. Det är också en variant.

Vi gjorde under våra år avkall på en del av den politik som vi ville driva. Men vi drev också en politik som innebar att vi lade om Sveriges migrationspolitik. Alla minns presskonferenserna där andra partiers företrädare stod och grät för att det gjorde så ont, medan vi drev på för den politik som nu resulterat i 7 000 asylsökande.

Det var vi som gjorde så att regeringen kan agera snabbt när det gäller dessa frågor eftersom vi tillsatte utredningen. Det är också därför mycket av den politik som finns i Tidöavtalet just när det gäller att minska antalet asylsökande är sådant som bygger vidare på den föregående regeringens utredning. Det var en stram migrationspolitik som Socialdemokraterna presenterade.

Däremot kan vi inte acceptera det som sker på rättsstatens område. Där har vi inga pågående utredningar.

Skillnaden i hur vi ser på mängden asylsökande i landet är inte speciellt stor mellan de tre partier som sitter i regeringen och Socialdemokraterna – även om jag vet att just Sverigedemokraterna vill ha netto noll. Därför är det ganska anmärkningsvärt att försöka ge en bild av att vi på något sätt skulle vilja öka invandringen. Det är det Ludvig Aspling försöker göra, fru talman.

Anf. 150 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Det är som vanligt – gott om underhållning men väldigt lite information och inga konkreta svar. Min fråga var ganska enkel: Tyck-

er Ola Möller att Socialdemokraterna agerade utan dröjsmål under förra mandatperioden, när man väntade åtta år med att tillsätta en utredning i en fråga där man visste att man hade riksdagens stöd, i alla fall under de sista fyra åren? Det är detta som står i reservationen nu: Utan dröjsmål vill man se dessa förslag komma på plats.

Det vill jag också. Och nu kommer vi att utan dröjsmål få se dessa förslag komma på plats. Det kommer att ske. Man blir dock lite fundersam. Det kanske finns en anledning till att Anders Ygeman inte ville hålla huvudanförandet.

Vad gäller rättsstatens principer kan vi konstatera att Ola Möller inte vet någonting om internationell rätt eller om rättsstatens principer och vad de innebär i dessa fall. Det finns en absolut rättighet för alla stater att bestämma vilka utlänningar som får befinna sig på deras territorier. Det är en grundläggande princip inom den internationella rätten. Det innebär inga som helst inskränkningar i rättsstatens principer att utvisa personer för bristande vandel. Detta borde Ola Möller känna till med tanke på att denna lagstiftning har funnits i Sverige förut, då införd av – kan han gissa vilket parti? – hans eget parti.

Anf. 151 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag förvånas alltid över att Ludvig Aspling faktiskt är jurist, med tanke på att jag själv har suttit i Europarådet och vet en hel del om rättsstatens principer, vilka konventioner vi har skrivit på och vad vi har förbundit oss att göra. Jag vet också att länder som Ludvig Asplings parti älskar – Ungern, Polen – ständigt kritiserar för brister när det gäller rättsstatens principer. Det är samma länder som EU konstaterar inte följer rättsstatens principer. Jag kan konstatera att Ludvig Aspling inte är någon sanningssägare när det gäller vad en rättsstatsprincip är.

Har vi agerat skyndsamt? Ja, med tanke på att vi kunde fatta besluten själva från någon gång i december 2021, när vi satt ensamma i regering. Sedan, ett par månader senare, utbröt ett krig, vilket Ludvig Aspling faktiskt också var med och försökte hantera här i kammaren. Vi var tvungna att sköta sluttampen och efterverkningarna av en pandemi. Att på sex sju månader komma fram med den utredningen skulle jag alltså säga var en skyndsamt hantering under de förutsättningarna. De första sju och ett halvt åren fick vi ju – det är jag helt öppen med – kompromissa bort mycket. Jag tror att de flesta partier i denna kammare som inte har 50 procent förstår och har respekt för detta.

Men när vi kunde göra det och inte var tvungna att hantera krig och pandemi sjösatte vi detta. Det tycker jag snarare att Ludvig Aspling ska vara väldigt tacksam för, för det gör att den här regeringen kan fullfölja den politik som vi inledde i och med att utredningen redan är på plats.

Kanske kan vi också hitta långsiktiga förutsättningar för en hållbar migrationspolitik i det här landet, vilket vi också lade grunden för 2021. Förra året var det 7 000 personer som beviljades asyl; det kan inte ens Ludvig Aspling vara missnöjd med.

Anf. 152 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna säger sig värna en långsiktigt hållbar migrationspolitik, och det välkomnar jag verkligen. Det viktiga är dock att

ord och handling hänger ihop och att man har ett regeringsunderlag som kan komma överens om den inriktning man påstår sig driva.

Som jag tog upp i mitt anförande är det svårt att se hur Socialdemokraterna ska få ihop en regering som botten i en stram och reglerad invandring. Den forna regeringspartnern Miljöpartiet vill återgå till permanenta uppehållstillstånd som huvudregel. Vänsterpartiet, som har visat sig vara berett att fälla S-regeringar som inte gör som partiet behagar, vill ha amnestier för alla som illegalt gått under jorden efter utvisningsbeslut. Och Centerpartiet, den nya koalitionspartnern för framtiden, vill ha kvar spårbyten för dem som inte har skyddsskäl.

Frågan blir därför vilka av dessa förslag som Ola Möller och Socialdemokraterna tänker sig kunna gå med på efter nästa val när det ska byggas en ny majoritet. Blir det en återgång till 2015, återgång till amnesti eller fortsatt spårbyte?

Det var intressant att lyssna på ett tidigare replikskifte. ”Avkall” kallade Ola Möller det man gjorde i regeringsställning för. Vad ska det nu göras avkall på i förhållande till den egna linjen?

Anf. 153 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att just Moderaterna, som gjort avkall på avskaffat amorteringskrav, på att skicka Archer till Ukraina så fort det bara gick och på att följa kalendern – den 1 november, i god tid före jul och så vidare – står här och har synpunkter på att jag faktiskt ödmjukt säger att det är klart att man får kompromissa i ett regeringsunderlag. Jag tycker att det är en spännande ingång från ledamoten Wärnick.

När det gäller de andra frågorna sydde vi med vårt underlag ihop en migrationspakt i det här parlamentet sommaren 2021. Vi fick igenom den politik som i princip hade gällt sedan 2015, när vi ändrade inriktningen på er politik. Den fick vi igenom här i kammaren med några få justeringar. Magdalena Anderssons regeringsunderlag har alltså visat att man är beredd att kompromissa. Man är beredd att ta ansvar tillsammans.

Men på vår sida i politiken är vi inte beredda att göra avkall på saker som att vi inte utvisar missbrukare, som ju har en sjukdom, eller prostituerade, eller att vi inte ska ha angiveri i offentlig sektor så att bibliotekarier ska anmäla den som kanske i framtiden blir beskriven som Anne Frank och så vidare. Det är detta det handlar om – det är den vägen ni slår in på. Ni vill att en offentliganställd ska säga ”du ska anmälas till myndigheterna; du ska ut” – helt utan respekt för människors liv, hälsa, familj och liknande.

På vår sida är vi överens om att människovärdet måste styra migrationspolitiken, och det har vi visat. Verkligheten talar alltså för oss, inte för Viktor Wärnicks regering.

Anf. 154 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Det ska verkligen bli intressant att se hur den socialdemokratiska riksdagsgruppen ställer sig till de olika propositioner som kommer att levereras på detta område framöver. Jag tror att det vore bra för migrationspolitiken om vi brett kunde vara överens om att det är skärpningar som nu krävs. Anledningen till att jag ställer denna fråga är att det är relevant att få veta vad Socialdemokraterna är beredda att så att säga reversera

eller att inte göra för att få regeringsmakten om, gud förbjude, det blir regeringsskifte efter nästa val.

Socialdemokraterna talar ofta om att det var det egna partiet som ledde omläggningen av migrationspolitiken – att det minsann var Socialdemokraterna som ledde ett paradigmskifte, som man kallar det. Samtidigt ska man komma ihåg att vi hade en migrationsminister som, när Moderaterna lyfte frågan om att övergå till tillfälliga uppehållstillstånd, beskyllde oss för att inte längre vara människor. Ett sådant debattklimat rådde för drygt åtta år sedan, när detta kom på tal. Det tycker jag att man ska ha i minnet.

Jag tycker att det vore bra om vi kunde hitta en bred majoritet och Socialdemokraterna kunde ansluta sig och även garantera att man inte reverserar till förmån för Miljöpartiets eller Vänsterpartiets olika idéer om amnestier eller andra återgångar till det som tidigare har varit, som har lett till att vi har fått en alldeles för hög invandring till det här landet och ett stort integrationsproblem som vi nu måste hantera.

Vandelsprövningen, som Ola Möller tog upp, är ett institut som finns i andra delar av rättsordningen, bland annat när det gäller prövning av medborgarskapsansökningar och prövningar av andra uppehållstillståndsansökningar. Det är inget nytt eller konstigt. Man slår på stora trumman när det gäller en del av de förslag som läggs fram för att man ska ha någonting att slå på, men man kan inte säga vad det är man vill reversera eller vad man är beredd att kompromissa bort.

Jag upprepar frågan: Vad är Socialdemokraterna beredda att ge avkall på till Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet?

Anf. 155 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Den migrationsuppställning som gjordes sommaren 2021 ligger ju fast, och alla dessa partier står bakom den. Utifrån den utgångspunkten finns det ingenting att reversera.

När det gäller de utredningar som vi har tillsatt kommer regeringen nu att föra vidare mycket av den politiken. Det är ju tacksamt. Det är väl jättebra om Moderaterna går tillbaka till sin historiska position och försöker att nå någon form av konsensus med Socialdemokraterna. Det var ju detta som var stabiliteten i svensk migrationspolitik innan Moderaterna kastade ut barnet med badvattnet och körde de tokliberala lagarna under Reinfeldt-åren. Det var ju detta som var historien. Det var ju inte Socialdemokraterna som övergav någonting, utan det var Moderaterna.

Moderaternas taktik med breda överenskommelser bygger alltid på att Socialdemokraterna ska acceptera Moderaternas politik och sedan ansluta sig till den. Det är ju samma sak när det gäller energifrågan – ”om ni tycker som vi kan vi komma överens”.

Vi sätter oss gärna och diskuterar brett. Det var därför vi satt i den parlamentariska kommittén och försökte att driva fram en stor konsensus här inne. Där sköt ju Moderaterna ut sig ganska snabbt och ville inte komma överens. Sverigedemokraternas partiledare var och spelade golf när Migrationskommittén hade sina sammanträden. De var inte intresserade av att komma överens.

Jag har absolut inga problem med att stå här och säga: Låt oss komma överens om en långsiktig och bra migrationspolitik! Men då kan vi inte utvisa människor för att de bedriver verksamhet som Moderaterna tycker

är moraliskt förkastlig, för att de är sjuka eller för att de visar missaktning mot svenska folket. Vad är det?

Jag blir kallad landsförrädare i tid och otid av ledamotens regeringsunderlag – det är vem ledamoten har slagit armkrok med.

Prot. 2022/23:92

19 april

Migrationsfrågor

Anf. 156 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Som någon tidigare talare sa är det intressant att lyssna till Ola Möller, som säger sig se behovet av förändring. Det såg vi 2015. Det som Ola Möller kanske inte tänker på är att det fanns socialdemokrater, tror jag, som under 2014 sa att man inte behövde ändra migrationspolitiken. Jag tror nog att man kan ta ansvar för den situation som rådde tidigare.

Det är korrekt att en stor del av politiken såg att det behövde ske en förändring, och en sådan skedde också. Vi kan nu konstatera att Ola Möllers partiledare, Magdalena Andersson, efter att Tidöpartierna hade samrått och presenterat förslag sa att förslagen i stort sett var bra och kunde genomföras.

I Ola Möllers anförande här i riksdagen lät det som att allt det goda kommer vänsterifrån och allt det onda högerifrån. Vi kan väl tvingas acceptera det.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Ola Möller. Vi kan bortse från det som har diskuterats till nästan hundra procent, nämligen vandelskravet, som de facto finns i rättsskipningen i svensk lag. Vi lägger det åt sidan, för det har ju Ola Möller berört i sina två replikskiften.

Ser Ola Möller samma stora problem med de övriga förslagen, eller kan det vara så att Ola Möller har samma uppfattning som sin partiledare, nämligen att detta är lämpliga förslag för att hantera den migrationspolitik som vi har för framtiden? Vissa saker är ju en fortsättning, som Ola Möller konstaterade, men vi behöver göra mycket mer. Förslagen är presenterade och ska utredas. Jag skulle gärna vilja höra Ola Möllers syn på de övriga förslagen. Och ta inte upp vandeln – den har vi hört tillräckligt om!

Anf. 157 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Skälet till situationen 2014 var ju att det gällde att få ihop en regering med det underlag som fanns då. Ledamoten Kihleströms partiledare var synnerligen inblandad i överenskommelser som man sedan bröt från Kristdemokraternas sida.

Jag går vidare till saker som vi har dragit röda linjer mot. Angiveri är en sådan sak – vi vill inte ha ett angiverisamhälle. Detta är en röd linje, och det har min partiledare varit tydlig med. Vi tycker också att det är viktigt med rätten till tolk inom till exempel sjukvården och rättsväsendet, så att man kan göra goda medicinska bedömningar och ha rättssäkra processer. Detta håller min partiledare med om.

Vi ska inte dra tillbaka gynnande förvaltningsbeslut och sno permanenta uppehållstillstånd som har delats ut till folk. Även om detta är min partiledare helt överens med mig.

Ledamoten Kihleström kanske kan upplysa sitt regeringsunderlag, som står här och tycker att vi har gjort avkall på något: Hur känns det att Sverige numera inte tar emot de kvotflyktingar som ledamoten Kihleströms parti har vurmat så mycket för? Känns det likadant som när de där funktionsvarierade som man lovade skulle få det så mycket bättre inte får någonting

utan i stället får betala mer i skatt? Hur känns det, ledamoten Kihlström, att göra avkall på dessa saker? Det är jag intresserad av.

Jag ska nämna några saker som jag kan acceptera. Om EBO skrotades fortare än kvickt skulle det vara jättebra. Om det skulle ske utifrån en socialdemokratisk utredning om anläggningsboenden skulle det vara strålande politik. Språkkunskaper och samhällskunskaper för att erhålla PUT? Absolut – titta på det! Det är jättebra grejer. Även detta, fru talman, är saker som vi har tillsatt från Socialdemokraternas sida.

Anf. 158 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Återigen får vi höra om det förträffliga som kommer västerifrån, men vi får sällan höra om de förslag som nu läggs fram i riksdagen.

Låt mig lyfta angiveridiskussionen en nivå. Tycker Ola Möller att det är korrekt att socialförvaltningar betalar ut bidrag till människor som har fått beslut om att de inte får vara i Sverige? Vi pratar ju om att det finns ett skuggsamhälle. Är det då bra att Sveriges myndigheter talar med olika tungor? En tunga säger att personer inte har rätt att vara i Sverige, medan andra myndigheter säger: ”Javisst, ni kan stanna kvar och få bidrag!” Anser Ola Möller att detta – att man säger nej och det blir ett nja – är en bra migrationspolitik? Jag tycker inte att det är det.

På samma sätt kanske Ola Möller kan sätta kvotflyktingarnas andel i förhållande till detta. Vår nivå har ju varit att vi har tagit emot 5 000 kvotflyktingar. Den nya nivån är 900. Är inte denna nivå procentuellt ungefär vad Sverige på EU-nivå borde ta emot?

Jag vill fortfarande säga att Ola Möller låter mer negativ till förslagen än vad hans partiledare Magdalena Andersson låter. Vi får väl se hur det blir i framtiden. När förslagen är utredda hoppas jag, precis som andra talare, att Socialdemokraterna håller sig till denna strama migrationspolitik.

Jag vill ställa en sista fråga, för jag tror inte att vi riktigt har fått svar på detta. Är Socialdemokraterna beredda att utgöra regeringsunderlag tillsammans med de partier som har en inriktning för migrationspolitiken som är ungefär som deras egen? Ser Ola Möller inga problem med att det underlag som just nu finns för regeringen – om nu S skulle bilda regering tillsammans med C, V och MP – har en väldigt spretig politik?

Anf. 159 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det är en fantastisk spelteoretisk genomgång av hela regeringsunderlaget vi får här, med tanke på att halva regeringsunderlaget enligt mätningarna för tillfället inte ens kommer att sitta i riksdagen efter nästa val. Det är väldigt märkligt att då stå här och brösta upp sig och säga att ens sida av politiken kommer att ha majoritet och bilda regering om tre och ett halvt år och att allting kommer att gå hur bra som helst.

Vi kan ju vänta i tre och ett halvt år innan vi bildar regering och låta det gå ett val först innan vi diskuterar vem som ska rösta på vem och vem som ska ta vem.

Regeringsunderlaget under föregående mandatperiod visade med all tydlighet att man kan ta fram en god och långsiktigt hållbar migrationspolitik. Förra året var det 7 000 som fick asyl.

Det här med kvotflyktingarna är magstarkt. Ledamoten Kihlström företräder ett parti som har gjort avkall på mer än 80 procent av de kvot-

flyktingar man hade velat ta, och ändå är det på något konstigt sätt rätt. Hade Kristdemokraterna helt fel tidigare? Förde man alltså en oansvarig migrationspolitik för nio månader sedan? Jag har svårt att tro att ledamoten Kihlström sover gott om natten när hans eget parti har varit med om att se till att färre yazidiska våldtäktsoffer, färre barnsoldater och färre funktionsvarierade får komma till Sverige, för det är konsekvensen av regeringens neddragning på kvotflyktingar, som är de svagaste.

När det gäller angiveri har vi en ordning där socialtjänstlagen medger nödbistånd, och det får vara en kommunal bedömning i de fallen. Men vi tillsatte också en utredning för att öka avvisning av dem som inte har rätt att vara i landet. Den kommer Tidöpartierna att bära vidare, och vi ser fram emot att den kommer på riksdagens bord.

Anf. 160 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag, vilket innebär avslag på alla motionsyrkanden inom området migration.

För Kristdemokraterna är det centralt att migrationspolitiken är långsiktigt ansvarsfull, rättssäker, human och överblickbar. Tyvärr har den inte fungerat så fullt ut sedan ett antal år. Vi kan se att Sverige har tagit emot fler asylsökande än vad vi har klarat av att integrera, att samhället inte har tagit tillräckliga krafttag mot utnyttjandet av asylsystemet och att framväxten av parallellsamhällen inte har kunnat stoppas.

Kristdemokraterna ser därför ett behov av att ha en stram migrationspolitik för att komma till rätta med de problem som vi på många sätt och många platser ser i vårt land.

Målet för den totala migrationen i Sverige bör vara i nivå med våra nordiska grannländer, och med denna målsättning är det rimligt att prioritera de mest utsatta flyktingarna. Säkra och lagliga vägar, som kvotflyktingssystemet, bör vara den huvudsakliga metoden för människor att söka asyl i Sverige. Utgångspunkten är att flyktingar, alternativt skyddsbehövande, söker asyl i första säkra land. Så värnas asylrätten.

Men för att försvara öppenheten och den fria rörligheten inom EU måste vi också se en stärkt kontroll av EU:s yttre gräns. För att förhindra att människor utnyttjas, skadas eller tragiskt omkommer i rangliga båtar på Medelhavet måste EU på gemensam nivå motverka irreguljär migration och människosmuggling och ha ett större fokus på att hjälpa flyktingar i närområdet.

Fru talman! Det senaste året har i stor utsträckning präglats av Rysslands fruktansvärda invasion av Ukraina. Kriget har drivit miljontals på flykt och föranlett den största flyktingkrisen i Europa sedan andra världskriget.

I mars 2022 aktiverades det så kallade massflyktsdirektivet, som innebär att personer på flykt från Ukraina ges tillfälligt skydd. Av de cirka 50 000 flyktingar som kommit till Sverige bedöms ungefär 30 000 vara kvar, men det är osäkert.

Jag är glad att den vårbudget som just har lämnats till riksdagen har som inriktning att dessa ukrainska flyktingar genom ett riktat ekonomiskt stöd till kommunerna får större möjlighet till undervisning i svenska språket. Detta gör att de från Ukraina som tagit sin temporära tillflykt till Sverige kommer att ha större möjlighet till kontakter och arbete under sin tid här.

Under coronapandemin kom det färre flyktingar till Sverige, men nu ser vi en ökning i mottagandet. Därför måste åtgärder vidtas för att kunna integrera dem som redan finns i vårt land och ännu inte är en del av vårt samhälle vad gäller exempelvis arbete och annan samhällsgemenskap. Detta innebär att vårt lands migrationspolitik behöver förändras, och det arbetet påbörjades efter regeringsskiftet för sex månader sedan.

Fru talman! Tidöpartierna har förhandlat fram ett stort antal punkter i Tidöavtalet som gör att inriktning och innehåll i politiken förändrats. Under åtta år med S-regering var det svårt att se en rak linje i migrationspolitiken, och det föranledde ett behov av förändring.

Det stämmer att Socialdemokraterna genomfört förändringar, men den koalition av olika partier och viljor som präglat flertalet av de senaste åtta årens regerande gav ett resultat som knappast kan ses som lyckosamt, snarare en situation som det tar tid att rätta till.

Vi i Tidöpartierna samarbetar och tar oss an frågorna med ett samarbetsklimat och en inriktning som gör att vi inte bakbinder eller låser varandra. Migrationsområdet behöver styras upp för att vi tillsammans ska kunna komma till rätta med problemen i vårt samhälle. Dagens regeringssamarbete ger den grund för handlingskraft som Sverige behöver.

Fru talman! Jag ser att samarbetet kommer att ge resultat, och jag bedömer att när förslagen i Tidöavtalet har utretts och genomförts blir resultatet till exempel att antalet asylsökande till Sverige minskar, att ett nej betyder nej och att vi får efterlängtade åtgärder mot skuggsamhället. Fler personer som fått avslag kommer att återvända, och personer med uppehållstillstånd som inte lever ett hederligt liv kommer att riskera utvisning. Det är bland annat så Sverige kommer på rätt köl.

I denna debatt kan man också fråga sig om det finns en samlad opposition. Olika socialdemokratiska företrädare, senast här, säger att Socialdemokraterna står upp för en hållbar migrationspolitik. Det är verkligen dags att vakna, och jag välkomnar detta ställningstagande eftersom det krävs en åtstramning av det flyktingmottagande vi har haft de senaste åtta åren.

Kan vi se ett samlat regeringsalternativ där S kommer att kunna hålla sig på denna nya väg framåt när vi vet vad målsättningarna för migrationspolitiken är hos de oppositionsvänner de har och som vi kan tolka är basen för ett framtida regeringsalternativ?

Jag har svårt att se att den åtstramning som S förespråkar kan bli verklighet med dessa samarbetspartier. De kompromisser som ett samarbete kräver kommer troligtvis att innebära att resan mot en åtstramning blir väldigt krokig om MP, V och C ska få sina krav tillgodosedda, krav som på olika sätt tar oss tillbaka till den migrationspolitik som rådde före 2015. Frågan hänger i luften. Vad blir det för politik som S tänker sig kunna driva tillsammans med MP, V och C när de har fått efterfråga sitt?

Fru talman! Vi Tidöpartier lovar att leverera. Redan nu är utredningar igång och är i planeringsfas för ett stort antal frågor.

Kristdemokraterna ser att migrationspolitiken måste ändra inriktning. Men det måste ske så att vi behåller fokus på att de som behöver skydd också får det och så att ansvaret för att ge stöd till flyktingar sker på ett sådant sätt att alla EU-länder tar sitt ansvar utifrån storlek och förmåga. Som det står i Tidöavtalet ska förändringarna också ske så att de möter de

förpliktelser och krav som EU-rätten och andra internationella traktat anger.

Vi kristdemokrater kommer att fortsätta att arbeta för en ansvarsfull och medmänsklig migrationspolitik, där människor Sverige tar emot ges goda förutsättningar till integration i vårt samhälle.

Som jag tidigare sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag, vilket innebär avslag på alla motionsyrkanden.

Anf. 161 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! En vis man sa en gång att något av det viktigaste vi skulle göra var att älska vår nästa som oss själva.

En övning i detta är att lyssna på mamman vars treåriga dotter befann sig i ett flyktingläger i Syrien medan hon var i Sverige. På två år hade de bara haft kontakt via videosamtal. Min dotter är fem år gammal, och tanken på att jag inte skulle ha kunnat krama henne de senaste två åren är outhärdlig. Den verkligheten skulle jag inte önska min värsta fiende, än mindre alla de flyktingar som flyr från krig och får skydd i Sverige efter att Tidöpartiernas och Kristdemokraternas förslag om begränsningar i möjligheten till familjeåterförening blir verklighet.

Kristdemokraterna är ett parti som brukar tala om att värna familjen. Nu gör ni tvärtom. Ni förbereder ett förslag som kommer att göra att små barn hålls ifrån sina föräldrar i flera år i väntan på att föräldrarna först ska lära sig svenska och skaffa sig ett jobb och en bostad. Skäms ni inte?

Anf. 162 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Det är intressant att ledamoten citerar ur en skrift som jag läser ofta. Samtidigt handlar det om att hantera en situation.

Jag tycker att det är relevant att vi ställer lämpliga krav på dem som kommer till ett nytt land. Vi kan konstatera att vi innan 2015 hade ett flyktingmottagande som föranledde den situation som vi nu ser i Sverige där vi inte har lyckats integrera människor. Människor kommer inte i arbete och lär sig inte språket. Barn lär sig inte svenska i tillräcklig mån. Vi kan alla inse att det inte går att möta de krav som vi ser i samhället på utbildning och kunskap om man inte har ett språk.

Det som vi nu utreder är att sätta relevanta krav på familjeåterförening. Jag tycker att det är relevant att man ska kunna försörja dem i sin familj som man vill ha hit och att man sätter de kraven. Jag kan konstatera att det finns en stor samsyn om ett kravsättande – sedan kan vi diskutera detaljer, och det ska utredas vidare. Men jag ser inga problem med att se till det. För det är faktiskt inte Sverige som har splittrat familjerna. Det är någon som har lämnat sin familj.

Anf. 163 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Krig splittrar familjer. Och det är en mänsklig rättighet att få återförenas med sina föräldrar om man är ett litet barn. Ställ gärna krav på människor, men låt inte priset bli att små barn som finns i flyktingläger i krigshärjade länder inte ska få bli kramade av sina föräldrar, få en trygg uppväxt och leva med sin familj. Konsekvenserna av Kristdemokraternas färdigutredda förslag kommer att bli att färre barn kommer att få leva med sina föräldrar. Fler kommer att riskera sina liv på Medelhavet för att man

är rädd att barnen annars kommer att ha ett fruktansvärt trauma eller till och med omkomma i flyktinglägren i länder som är i krig.

Detta förslag är inhumant, och det ökar inte integrationen att barnen ska vara kvar i flyktingläger i flera år i stället för att komma till föräldrarna i Sverige och börja i svensk skola tidigt. Det ökar inte integrationen att mammor och pappor ska gå och oro sig varje dag för att det ska trilla bomber på de flyktingläger där deras barn befinner sig, när de ska försöka koncentrera sig på sfi-kursen. Detta är rent inhumant. Jag förstår inte hur Kristdemokraterna har gått med på det.

Anf. 164 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att vi har olika sätt att se på hur vi gör integration. Jag kan minnas – och det får korrigeras av någon annan om det inte är så – att de vi kommer att prioritera bland kvotflyktingar är just kvinnor och barn som sitter i flyktingläger. Sedan kan man konstatera att hjälpen naturligtvis ska ges på många olika sätt, i närområde och annat.

Men det finns ingen självklar rätt att göra en familjeåterförening om man inte kan ta hand om dem som kommer. Vi måste naturligtvis se det. Men jag ser samtidigt att alla förslag vi kommer att genomföra kommer att genomföras enligt den nivå som sätts upp av till exempel EU-rätten och andra internationella krav. Jag lovar att se till att vi inte kommer att göra några inhumana saker.

Anf. 165 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Regeringspartierna verkar vara väldigt oroliga för vad som ska ske efter 2026. Jag kan konstatera att det verkar vara det enda man vill prata om. Jag är faktiskt mer orolig för vad som ska ske i år. Jag är mer orolig för vad som ska ske den 1 december i år.

Det är anmärkningsvärt att ledamoten säger att förslaget om familjeåterförening ska utredas vidare. Det ska det ju inte! Det finns redan ett utkast till lagrådsremiss som just nu är ute på remiss, och det ska börja gälla den 1 december. När man genomför så stora förändringar kanske det är bra att veta var i processen man befinner sig.

Jag brukar vara glad över att Kristdemokraterna lyfter fram familjen. Jag tror att det för oss alla här inne, oavsett hur vår familjekonstellation ser ut, är så att familjen har betytt mycket i många skeden av livet på olika sätt. Jag håller själv på att flytta just nu, och jag hade inte klarat av det utan min familj. Det är de stora och de små sakerna i livet där familjen alltid finns till för en.

Rätten att återförenas med sin familj är för mig och för Centerpartiet helt okränkbar. Kristdemokraterna kunde inte ge besked i frågan om familjeåterförening under förra mandatperioden. Jag förstår varför. Jag förstår att den på riktigt är jobbig för många kristdemokrater. Men nu har vi fått ett tydligt besked: Från och med den 1 december ska det bli svårare för barn att återförenas med sina föräldrar. Det ska bli svårare för syskon att få växa upp ihop. Så min fråga är: Varför står inte kristdemokrater på alla familjers sida?

Anf. 166 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Det är bra att Jonny Cato sätter in mig i ärendena. Jonny Cato har lång erfarenhet inom socialförsäkringsutskottet; jag är ganska ny

inom migrationsområdet. Man kan ju konstatera att lagrådsremissen naturligtvis kommer att visa på om det är något vi behöver justera, men det finns alltså en politisk enighet om att genomföra det. Vi är beredda att göra det.

Naturligtvis är familjen viktig, men samtidigt måste vi sätta upp krav för familjeåterförening. Det tycker jag inte är oskäligt. Sedan kan man alltid diskutera vilka krav på det vi ska ha, och där är kanske inte Jonny Cato och jag överens. Man kan fundera på vilken politik som Jonny Cato skulle driva, och det får han ju argumentera för.

Vi kan konstatera att det nu, som Jonny Cato förnämligt har upplyst mig om, finns en lagrådsremiss. Den kommer att gå iväg. Vi får se och hantera om den visar någonting ytterligare som vi behöver justera. Men det kommer att komma nya krav. Precis som tidigare kanske vi inte gör vågen för alla förslag, men i en regeringssituation måste man försöka förhandla fram de bästa förslagen som går att få fram. Nu är vi där. Lagrådsremissen kommer, och det blir förslaget som kommer att genomföras.

Anf. 167 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Där fick vi väl kanske ändå svaret på vad som kan ske efter 2026 – att man kan ge och ta precis som ni uppenbarligen själva har gjort i regeringen. Jag ber om ursäkt för att jag sa ”ni”, fru talman.

Men jag blir ändå inte riktigt klok på varför Kristdemokraterna vill att barn ska splittras. Jag föreställer mig att om man är en förälder som befinner sig i Sverige och som har sitt barn på andra sidan jorden i en fruktansvärd situation så stimulerar det inte jobbsökandet. Det stimulerar inte att man tar upp sfi-boken på kvällen och gör allt man kan för att lära sig det svenska språket. Jag tror att det enda man tänker på är sitt barn på andra sidan jordklotet. Jag är själv inte förälder, men jag kan bara försöka föreställa mig om jag inte hade haft min mamma eller pappa här. Det är det enda jag hade tänkt på. Jag hade lagt kvällarna på att försöka få reda på om de har det bra.

Jag tycker inte att det rimmar med kristdemokratiska värderingar att man ska splittra barn och att syskon inte ska få växa upp ihop. Jag kan bara konstatera att det uppenbarligen är skillnad på familj och familj och på barn och barn. Om det hade gällt svenska barn hade vi aldrig accepterat att man skulle splittra familjer. Men det är skillnad på folk och folk. För mig är inte det en kristdemokratisk eller ens kristen värdegrund.

Jag vill alltså veta – om det nu är så att det finns möjlighet till förändring, som kristdemokraten öppnar för – var Kristdemokraternas röda linje går. Hur många barn ska behöva skiljas från sina föräldrar? Var ska linjen gå? När är det okej för barn att få återse sina föräldrar?

(Applåder)

Anf. 168 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Jonny Cato, för ett brinnande engagemang!

Man kanske ska upplysa om att det inte är svenska staten som splittrar familjer. Familjer splittras av att föräldrar – en eller flera – lämnar barn. Det man kan fundera över är hur man åstadkommer en god integration.

Familjeperspektivet och barnperspektivet ska naturligtvis finnas, men jag tycker att det är relevant att ställa krav för familjeåterförening. Det

finns i lagförslaget. Jag kan inte säga exakt om något ska justeras och i så fall vad. Jag ställer upp på det.

Vi kan alltid diskutera vad som är kristen politik – den diskussionen tar jag gärna – men nu pratar vi migrationspolitik. Jag försöker att ha med mina kristna värderingar i detta, och jag hoppas att Jonny Cato också sätter värde på dem.

Anf. 169 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Sverige står inför ett migrationspolitiskt paradigmskifte. Den största omläggningen av migrationspolitiken på en generation har påbörjats. Lagstiftningsmaskineriets hjul har börjat snurra, och när den här mandatperioden är till ända kommer vi att ha ett helt annat regelkomplex än det vi har i dag.

Sverige kommer att ha gått från regler som i praktiken uppmanar så många som möjligt, varifrån som helst och av vilken anledning som helst, att flytta hit utan en tanke på bostäder, egen försörjning, integrationspotential, kulturkrockar och alla andra konsekvenser.

Tidigare regeringar har byggt upp ett system som saknar alla restriktioner och spärrar. De byggde samtidigt upp en flora av huvudlöst frikostiga bidrag som har lockat hundratusentals människor att riskera sina liv och flytta hit till Sverige. Vissa har lyckats, andra inte.

När vi diskuterar det absurda i tidigare regeringars migrationspolitik fokuserar vi ofta på frågor om incitament, det vill säga att fattiga människor lockas att göra livsfarliga resor, och konsekvenser, det vill säga att Sverige steg för steg monteras ned och förvandlas till en spegelbild av några av världens mest dysfunktionella samhällen. Men, fru talman, det vi ofta glömmer är att hela detta massinvandringsprojekt också i grund och botten är baserat på en enda stor lögn, nämligen att personer som bor i instabila stater måste ta sig till Sverige i utkanten av Europa för att klara sin fysiska säkerhet.

Enligt ett internt pm från Utrikesdepartementet, som tidningen Kvartal tagit del av, flyger hundratusentals personer från Sverige till platser som UD avråder från resor till. Mest populära resmål är tydligen Irak, Iran och Somalia, och det är uppenbart att det handlar om personer som själva har rötter i dessa länder och som har kommit till Sverige som så kallade flyktingar.

Om vi utgår från att de här personerna är rationellt tänkande människor, vilket jag tycker att vi ska göra, kan det inte finnas något generellt skyddsbehov mot de här länderna. Det är omöjligt att hävda att man måste lämna ett land på grund av risk för sitt eget liv för att sedan vända tillbaka och åka på semester i samma land. Det är fullständigt ologiskt. Det är precis lika omöjligt att hundratusentals så kallade flyktingar kan semestra i hemlandet medan en annan grupp inte skulle kunna göra samma sak.

Den enda logiska slutsatsen som går att dra av detta är att den så kallade asylinvandringen till största delen är ett välorganiserat bedrägeri. Det är visserligen ett bedrägeri som har fått stöd ända uppifrån det socialdemokratiska ledda Regeringskansliet, men inte desto mindre ett bedrägeri. Det blir ännu mer uppenbart i ljuset av invasionen av Ukraina när Europa fylls på med riktiga flyktingar.

Riktiga flyktingar stannar mestadels i närområdet och försöker återvända så fort det går. Riktiga flyktingar startar inte kampanjer mot socialtjänsten eller mot grundläggande mänskliga rättigheter eller kräver att vi ska ändra vår grundlag och göra oss av med yttrandefriheten. De kräver inte enorma ekonomiska förmåner, och de försöker inte skaffa sig ett stort antal identiteter för att kunna bedra socialförsäkringssystemet, och så vidare. Om någon frågar sig varför vi behöver det här paradigmskiftet är det just därför. Vi behöver göra oss av med de pullfaktorer som gör Sverige särskilt attraktivt för den här typen av missbruk.

Förslagen inom Tidöavtalet, rent materiellt, tar ett helhetsgrepp kring migrationspolitiken utifrån två ganska enkla principer. Den första principen är att den internationella asylrätten och EU-rätten ska respekteras fullt ut, och den andra är att de delar av migrationspolitiken som går utanför de tvingande delarna av det internationella regelverket ska fasas ut.

Sverige ska fortfarande uppfylla sina internationella förpliktelser, men ingenting mer. Ingenting förutom det. Det är rättvist, rimligt och välavvägt. I tillägg till detta finns även vissa frågor som inte riktigt passar in i vare sig Tidöavtalet eller det här angreppssättet, och de frågorna har vi sverigedemokrater som reservationer i betänkandet.

Fru talman! Det här angreppssättet avslöjar också i stor utsträckning hur tafatt tidigare regeringars ansats har varit för att normalisera det svenska regelverket. Redan i november 2015 meddelade regeringen att man skulle anpassa regelverket till EU:s miniminivå, vilket sedan mynnade ut i den så kallade tillfälliga lagen.

Miniminivån omfattade tre åtgärder: begränsning för alternativt skyddsbehövande att ta hit anhöriginvandrare, kortare uppehållstillstånd och en mer restriktiv humanitär skyddsgrund. Det var allt. Om den förra regeringen hade varit helt ärlig när de kallade detta EU:s miniminivå hade det inte funnits särskilt mycket utrymme att åtgärda den svenska migrationspolitiken ytterligare. Man kan ju inte komma lägre än till miniminivån. Men ärlig, det var man inte.

Skillnaden mellan då och nu är att det inte är 3 saker som ska göras inom Tidöavtalets ram, utan drygt 55 konkreta åtgärder. Skillnaden mellan då och nu är att den förra regeringen gjorde små kosmetiska förändringar för att inte helt tappa ansiktet inför ett val – det var alltså inget annat än röstfiske – medan vi tar ansvar för Sveriges framtid.

Fru talman! Den fråga som jag fått kanske flest gånger sedan den nya regeringen tillträdde är den om resultat: När ser vi resultat i form av minskade volymer? Svaret på den frågan är att det kommer att ta ett par år. Det regelverk som tidigare regeringar byggt upp för att attrahera människor är omfattande och delvis komplext, och det behöver göras om bit för bit. Precis på samma sätt som det är lättare att bränna en bil än att bygga en bil är det mycket lättare att riva ned en gräns än att sätta upp den.

Den svenska konstitutionella modellen bygger på en ganska långdragen lagstiftningsprocess, vilket i grund och botten är någonting positivt. Det står vi sverigedemokrater naturligtvis bakom. Men det innebär ju också att den typ av övergripande reformer som vi kommer att genomföra tar sin tid innan de kan träda i kraft. När så sker, med början under 2024 och 2025, kommer vi att se skillnad. Det kommer inte att gå så fort som jag och många andra önskar, men det kommer att bli gjort. Detta ska också

ställas mot oppositionens alternativ, vilket blir tydligt när man läser betänkandet.

Vänsterpartierna vill i princip göra det som i praktiken är Europas mest generösa regelverk ännu mer generöst. De vill ge permanenta uppehållstillstånd till personer som inte har något skyddsbehov. De vill ge permanenta uppehållstillstånd till personer som har valt att strunta i utvisningsbeslut. De vill ha fler spårbytare, vilket innebär en avreglering av reglerna för arbetskraftsinvandring och så vidare.

Det socialdemokratiska partiet som är det överlägset största oppositionspartiet har presterat det allra minsta antalet reservationer – tre stycken – och det är dessutom bara förslag som regeringen redan arbetar med. Det finns alltså inga egna förslag eller motförslag. Tunnan skramlar tomt.

Det är också lite lustigt att läsa reservationstexten i till exempel reservation 1 av Anders Ygeman: ”Det bör ställas kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd. Regeringen bör därför utan dröjsmål utarbeta ett lagförslag när den pågående utredningen lämnat förslag om hur kraven på språk- och samhällskunskap för permanent uppehållstillstånd ska utformas.”

”Utan dröjsmål” står det i reservationen. Utredningen för att se över hur förslaget ska se ut tillsatte Socialdemokraterna den 23 juni 2022, efter ungefär åtta års maktinnehav. Deras definition av begreppet ”skyndsamt” är något udda, men det understryker också än en gång att det bara finns ett trovärdigt alternativ i kammaren på migrationspolitikens område.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag tacka mina kollegor i samarbetspartierna för ett gott samarbete så här långt. Vi har inte exakt samma ingångsvärden i dessa frågor. Vi har alla varit tvungna att kompromissa. Vi har ändå respekterat varandras åsikter och har haft ett gott utbyte.

Anf. 170 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet framför allt för att ta avstånd från Sverigedemokraternas utmålade av flyktingar i allmänhet som bedragare.

När jag ändå har begärt ordet vill jag passa på och ställa en fråga till Ludvig Aspling med anledning av mitt tidigare replikskifte med Moderaternas ledamot som gällde ukrainska flyktingars rättigheter eller snarare brist på rättigheter i Sverige. Är det strävan efter en miniminivå som gör att regeringen inte har gett ukrainska flyktingar rätt till sfi, rätt till sjukvård och en ersättning som går att leva på? Dagersättningen är som bekant bara någonstans runt 60 procent av existensminimum.

Är det på grund av strävan efter att de ukrainska flyktingarna inte ska söka sin tillflykt till Sverige som ni tillsammans med regeringen har gett dem så få rättigheter?

Anf. 171 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Det var två frågor, och jag börjar med den ena.

Annika Hirvonen tar avstånd från min beskrivning av flyktingar som bedragare. Jag ska nyansera det hela lite. De som åker tillbaka till sina hemländer eller som söker asyl och begär skydd mot ett land som folk generellt åker på semester till är bedragare. Det är inget snack om saken.

Om man är beviljad asyl i ett land ligger det till på följande sätt. Man kommer till ett annat land och säger: ”Hej! Mitt land befinner sig i kris, och jag kan inte bo kvar där för min fysiska säkerhets skull. Jag riskerar

mitt liv om jag åker tillbaka, och därför vill jag ha ett uppehållstillstånd här.” Det här är vad en asylansökan är i praktiken.

Om man får sin asylansökan beviljad och man sedan direkt, det första man gör, tar de bidrag som man uppbär i Sverige och åker hem på semester till det land som man har flytt ifrån är man en bedragare i mina ögon.

Låt mig börja med att bolla tillbaka frågan till Annika Hirvonen. Hur skulle hon beskriva en sådan person? Det handlar om en person som kommer till Sverige och säger: ”Hej! Jag kan inte bo kvar i mitt hemland för att situationen där är för dålig.” Och det första som händer när personen får ett uppehållstillstånd och lite bidrag är att personen väljer att åka tillbaka på semester till sitt hemland för att det är trevligt att träffa vänner och bekanta och göra sådant som man annars gör när man är på semester.

Beakta att det här inte är en eller två personer – det är hundratusentals personer! Flygplanen går i skytteltrafik till de här länderna med personer från Europa.

Vad skulle Annika Hirvonen kalla en sådan person?

Anf. 172 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag ställde en konkret fråga som handlade om de ukrainska flyktingarnas brist på rättigheter i Sverige, och Ludvig Aspling nämnde inte det med ett ord.

Jag fick heller inget svar från Moderaterna tidigare, annat än att de har frågat FN:s flyktingorgan vad man kan göra för att integrera ukrainska flyktingar bättre.

Jag räknade upp saker från en lång lista över sådant som inte var mer kreativt än att det var saker som alla andra flyktingar som får uppehållstillstånd i Sverige får. Det handlar om rätt till svenskundervisning inom ramen för sfi, etableringsinsatser genom att ingå i etableringsprogrammet och ersättning som går att leva på, det vill säga etableringsersättning i stället för den dagersättning som asylsökande och nu även personer som omfattas av massflyktsdirektivet får. Den är så låg att den bara är lite mer än hälften av existensminimum. Det handlar också om rätt till sjukvård.

Har de så få rättigheter för att Sverigedemokraternas ambition eller den gemensamma ambitionen i Tidöpartierna är att ukrainska flyktingar ska avskräckas från att komma till Sverige? Jag får inga svar. Regeringen gör ingenting annat än det jag fick lära mig nu, det vill säga skicka frågor till FN om vad man skulle kunna göra.

Alla nordiska grannländer är bättre på att få ukrainska flyktingar att etablera sig på arbetsmarknaden. Ukrainska flyktingar vill precis som alla andra försörja sig själva. De vill ha en meningsfull sysselsättning och bli en del av ett sammanhang.

Anf. 173 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Annika Hirvonen ställde två frågor. Jag började med den första. Sedan bollade jag tillbaka frågan till henne och det blev blankt. Hon har ingen aning om hur hon ska förklara detta fenomen, eftersom hon aldrig har funderat på det. Det har aldrig ens funnits i hennes sinnevärld att det här är ett gigantiskt bedrägeri och att dessa semesterresor bevisar det svart på vitt. Det var det första.

Låt mig gå vidare till ukrainarna. Ukrainarna är i Sverige under ett lite speciellt system, massflyktsdirektivet. Annika Hirvonen förstår inte riktigt hur det fungerar.

Ukrainare behöver inte söka asyl i Sverige, utan de får uppehållstillstånd bara genom att komma hit. Man prövar alltså inte om dessa personer har skyddsskäl eller inte, även om många av dem naturligtvis har det. Det gör att ukrainare i väldigt många fall reser fram och tillbaka till Ukraina. För bara någon vecka sedan träffade jag en kvinna som kommer därifrån. Hon har varit i Sverige och arbetat här, men hon ville sedan åka tillbaka för att vara med sin familj. Hon planerade att komma tillbaka till Sverige senare.

Vi vet inte exakt vilka behov denna grupp har. Vad regeringen har gjort är inte att fråga FN vad vi ska göra med gruppen. Regeringen har däremot bett FN göra en utredning bland de personer som är här för att förbättra kunskapsläget och skriva en rapport om vad personerna i fråga behöver, vad de vill göra, hur länge de kommer att stanna här och så vidare. När rapporten är klar kommer regeringen att vidta lämpliga åtgärder som jag hoppas är till fyllest för att förbättra situationen.

Det här förklarade migrationsministern under ett utskottsmöte. Jag undrar om Annika Hirvonen satt och sov när informationen gavs. Det är uppenbart att hon inte hängde med riktigt i vad som kommer att hända. Vi ska alltså börja med en utredning för att se över vad dessa personer behöver och sedan leverera det som är skäligt och rimligt.

Anf. 174 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Vi debatterar i dag en lång rad motioner inom migrationsområdet. I detta sammanhang har jag valt att koncentrera mig på två kommittémotioner som går i diametralt motsatt riktning mot vad majoriteten i denna kammare anser nödvändigt inom detta område. Dessa motioner skulle, om de skulle bifallas, leda till en mycket betydande invandringsvåg med svåra sociala och politiska konsekvenser för landet i stort. Båda dessa motioner är från Vänsterpartiet, men Miljöpartiet har också ställt sig bakom många förslag i desamma.

Fru talman! Som bekant finns det i dag i riksdagen en stor majoritet som hävdar att en restriktiv migrationspolitik behövs med tanke på följderna av den påfallande obalans som under lång tid har funnits mellan en dåligt fungerande integrationspolitik och en mycket stor invandring. Detta gäller i synnerhet den asylrelaterade invandringen. I det avseendet återspeglar majoriteten i denna kammare en sedan mycket lång tid tillbaka dominerande inställning bland allmänheten.

Utslagning och utanförskap, parallell- och skuggsamhällen, gäng- och klanvälde, omfattande hedersförtryck, normsystem som strider mot det fria och jämställda samhällets grundprinciper, våldsbejakande islamism och farlig separatism är några kända uttryck för en alltmer hotande utveckling i landet. Riksdagens majoritet anser att det under dessa omständigheter vore fullständigt ansvarslöst att driva fram en politik som skulle leda till en ännu större flyktingrelaterad men också rent illegal invandring än den som vi redan haft. Men, fru talman, det är precis en sådan politik som Vänsterpartiet förordar och Miljöpartiet i stort sett stöder.

Låt mig kort summera några av de förslag som återfinns i Vänsterpartiets kommittémotioner, så att vi alla kan förstå vad det handlar om.

1. En amnesti eller regularisering bör införas för de personer som under en längre tid levit i Sverige, oavsett tidigare uppehållsrättslig status – legalt eller illegalt spelar ingen roll.
2. Dagersättningen för asylsökande ska höjas till nivån för riksnormen för försörjningsstöd och indexeras på samma sätt som denna norm, det vill säga med inflationen. Dessutom ska rätten till bistånd och boende också gälla vuxna utan barn som fått avslag på sin asylansökan.
3. Rätten till familjeåterförening ska stärkas. 18-årsregeln vad gäller barns rätt att återförenas med föräldrarna ska avskaffas. Barnen kan alltså vara 45 år eller 60 år – rätten gäller ändå. Den så kallade sista länken-bestämmelsen ska återinföras.
4. Personer vars utvisnings- eller avvsningsbeslut av praktiska skäl inte kan verkställas ska få uppehållstillstånd.
5. Vi bör återgå till de migrationsbestämmelser som gällde fram till 2016, med permanent uppehållstillstånd som huvudregel.
6. Antalet kvotflyktingar ska åter bli 5 000 per år.
7. Ensamkommande barn och unga som varit i Sverige i över ett år ska beviljas permanenta uppehållstillstånd.
8. Den europeiska gräns- och bevakningsstyrkan, Frontex, ska avvecklas. Ni kan tänka på konsekvenserna av detta. Det står inte att den ska ersättas av någonting annat, utan den ska avvecklas – punkt slut.
9. Asylvisum ska utfärdas för de personer som vill komma till Sverige för att söka asyl – alla antagligen; det finns inga begränsningar här.
10. Transportörsansvaret avskaffas. Mycket bra, enligt Vänsterpartiet!
11. Listan med visumpiktiga länder kortas ned i syfte att underlätta för eventuella asylsökande att komma till Sverige.
12. Avtalet mellan Turkiet och EU angående irreguljär migration ska sägas upp. Det handlar om det avtal som till stor del satte stopp för migrationskrisen 2015/2016. Dess avskaffande skulle innebära att miljontals nya migranter skulle kunna söka sig till Europeiska unionen.

Fru talman! Jag tror inte att jag behöver göra denna lista ännu längre för att vi till fullo ska inse den samlade effekten av den politik som Vänsterpartiet och Miljöpartiet förordar. Den skulle med all säkerhet leda till en omfattande invandringsvåg mot Sverige.

Jag undrar, fru talman, om Vänsterpartiets och Miljöpartiets företrädare har funderat på de oändligt långa köer som skulle bildas utanför de svenska ambassaderna och konsulaten på många håll i världen för ansökan om asylvisum. Begriper man den mäktiga signaleffekt som förslaget om en regularisering av alla personer som oavsett uppehållsrättslig status befunnit sig i Sverige under en viss tid skulle innebära? Och om en sådan massiv regularisering genomförs, vem skulle övertyga potentiella migrant-

er och inte minst människosmugglare om att inte fler regulariseringar skulle ske i framtiden?

Har man förstått att detta de facto legaliserar den illegala invandringen? Tror Vänsterpartiet att en omfattande flykting- och invandringskris skulle kunna undvikas om Frontex avskaffas och avtalet med Turkiet sägs upp? Förstår Vänsterpartiet och Miljöpartiet att krisen 2015 skulle ihågkommas som en västanfläkt i jämförelse med en sådan kris? Har man uppskattat kostnaderna för ett sådant massivt inflöde av nya migranter? Och sist men inte minst – tror dessa partier att den majoritet av det svenska folket som vill ha en mer restriktiv flyktingpolitik skulle finna sig i en sådan situation?

Fru talman! I dag finns det en bastant majoritet i denna kammare som hindrar att Vänsterpartiets och Miljöpartiets förslag genomförs. Men det skulle kunna ändras om dessa partier får en maktposition där de kan villkora ett eventuellt parlamentariskt stöd till en ny regering med att alla eller åtminstone många av deras förslag genomförs. Det borde alla tänka på när de lägger sina röster på vissa partier.

Fru talman! Det finns hundratals miljoner människor i vår värld som gärna och på mycket goda grunder skulle vilja komma till oss för att söka skydd eller helt enkelt bättre levnadsvillkor. Föreanta nationerna uppskattar att över 100 miljoner människor var på flykt 2022, en siffra som tyvärr växer oavbrutet. Var och en av dessa människor är värd vår omtanke och solidaritet, och den avgörande frågan är hur vi agerar inför en så omfattande mänsklig tragedi.

För oss liberaler är detta förpliktande, men vi tror inte att vi hjälper genom att i vårt land skapa en kaotisk flyktingkris som skulle ha svårförutsägbara sociala och inte minst politiska konsekvenser. Den vägen leder inte till en bättre värld utan till ett sämre Sverige för alla.

Fru talman! Låt mig avsluta detta anförande genom att yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 175 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Låt mig vara ärlig med att säga att jag hade förberett en replik. Jag hade skrivit överst med stora bokstäver: Liberalerna. Jag får nog stryka det. Ärligt talat: Vad hände precis?

På riktigt: Var tog liberalismen vägen? Jag ska ärligt säga att jag känner rätt många liberaler. Jag tror att det är rätt många liberaler runt om i landet som inte hade ställt sig bakom anförandet som vi precis hörde. Det var ingenting om hur vi ska förbättra integrationen för människor. Det var ingenting om hur vi ska förbättra mottagandet för människor.

Jag gick in och snabbbläste lite på Liberalernas hemsida för att se om de har bytt ut allting som jag ställde frågor om sist vi hade migrationspolitisk debatt. Det har de inte. De skriver om att asylrätten ska värnas. Man ska ha en human, medmänsklig migrationspolitik. Det hörde jag inte ett enda ord om.

Jag läste också att fler kvotflyktingar ska få skydd. Jag frågade om det i integrationsdebatten för några månader sedan. Där berörde man också frågan om kvotflyktingar. Då sa Liberalernas ledamot att Liberalerna egentligen ville ta emot fler kvotflyktingar än de 5 000.

Jag blir inte klok på Liberalernas politik. Jag blir egentligen mest ledsen. Jag hade ändå någon form av hopp att den så kallade borgerliga libe-

rala regeringen skulle ha en liberal vakthund. Men den liberala vakthunden är uppenbarligen helt väck. Den finns inte.

Jag vill fråga ledamoten: Vad är det liberala i regeringens migrationspolitik? Vad är det humana i regeringens migrationspolitik? Vad är det medmänskliga i regeringens migrationspolitik? Det står ju Liberalerna bakom, i varje fall på www.liberalerna.se.

Anf. 176 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Jag skulle gärna vilja veta om någonting av det jag sa är fel och om några av mina tolv påståenden om Vänsterpartiets och Miljöpartiets politik inte stämmer med de motioner som vi diskuterar i dag. Stämmer det inte att det skulle leda till en fruktansvärd kris i Sverige som inte skulle hjälpa någon och få mycket allvarliga politiska och sociala konsekvenser som skulle göra Sverige sämre och inte bättre?

Det är inte liberalt att alliera sig med partier som vill ha sådant. Det skulle bli så om ni på något sätt vill bilda en majoritet och påverka det som händer i Sverige. Vad ska ni acceptera av de tolv förslagen? Är det amnestin, att avskaffa Frontex eller att avsluta avtalet med Turkiet?

Vilka av de tolv förslagen som Vänsterpartiet har handlar det om? Vänsterpartiet kommer utan tvekan att ingå i någon regeringskoalition om ni skulle få majoritet genom dem, eller Miljöpartiet. Vad är ni överens om? Vad är det liberala i att göra så?

Vad är det liberala i att förvärra de problem vi har redan i dag i Sverige? Har du inte hört talas om sprängningar och skjutningar, utanförskap och allt det som vi har talat väldigt mycket om? Det gjorde vi mycket tidigare än när andra vaknade, fru talman.

Det är liberalt att ha ett bra land där det inte finns stora konflikter. Där kan vi hjälpa så många vi kan på de platser som är bäst lämpade för det och inte förstöra Sverige.

(Applåder)

Anf. 177 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Applåden från Sverigedemokraterna här kan väl sammanfatta den liberala politiken väldigt bra.

Centerpartiet är inte för en amnesti. Det vet ledamoten om. Centerpartiet vill att Frontex ska finnas. Det vet ledamoten om. Jag ställer mig inte heller bakom de förslagen här i kammaren. Det kan vi lämna därhän.

Jag måste ställa en mycket enklare fråga. Står ledamoten bakom Liberalernas migrationspolitik? Det undrar jag faktiskt. Om man läser Liberalernas migrationsprogram är det inte det som ledamoten står här och talar om.

Jag hör fortfarande inte ett enda ord om hur vi ska värna asylrätten. Jag hör fortfarande inte ett enda ord om att vi ska ta emot 5 000 kvotflyktingar, som Liberalerna som parti faktiskt tycker.

Jag hör ingenting om hur vi ska förbättra mottagandet för dem som fortsatt kommer att komma till Sverige. Det enda jag hör är att Sverige är fullt, att ingen ska komma hit och att de som redan är här ska återvända. Det är inte liberal politik. Det är Sverigedemokraternas migrationspolitik.

Jag förstår inte den genuina oron för att vi inte skulle få en liberal politik om det någon gång skulle vara så att Centerpartiet och Vänsterpartiet mot förmodan skulle samarbeta. Vi har ju sett resultatet när ett så kallat

liberalt parti samarbetar med Sverigedemokraterna. Då blir det definitivt ingen liberal politik.

Jag är och har varit bekymrad över Liberalernas vägval. Men nu blir jag genuint bekymrad. Har ni gjort ytterligare en omsvängning av migrationspolitiken som jag inte visste om och som har gått under radarn?

Det finns ingenting i detta som andas medmänsklighet, humanitet och givmildhet. Det finns ingenting om att stå på de mest utsattas sida. Jag undrar: Står ledamoten bakom sitt eget partis migrationspolitik? Den frågan blev helt plötsligt relevant.

Anf. 178 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Vår nuvarande migrationspolitik finns i någonting som heter Tidöavtalet. Där sägs det att det ska vara 900 kvotflyktingar och inte 5 000. Det är vad partiet vill i dag, och det är vad partiet kommer att genomföra i dag.

Sedan handlar det om vad vi gör i morgon. Jag sa samma sak för några månader sedan, fru talman, till samma ledamot. Det får vi diskutera när vi får ordning på Sverige med utanförskap, skjutningar, hedersförtrycket och allt det som är oerhört viktigt.

Det håller på att splittra vårt land på ett sätt som är farligt för alla. Det gäller inte minst för sådana som jag och många andra som har kommit från andra länder och ser annorlunda ut. De kommer säkerligen att drabbas om det blir allt värre.

Reaktionerna mot ett kaos i ett samhälle är mycket starka. Det vet vi från alla kriser. Det vill jag inte ha. Det är inte liberalt, ledamoten, att skapa förutsättningar för en sådan kris.

Du kan säga vad du vill om Vänsterpartiets eller Miljöpartiets migrationspolitik. Det kan också Socialdemokraterna säga. Men om ni får en chans att regera kommer ni att göra det tillsammans. Då måste du ta ansvar.

Du säger att jag ska ta ansvar. Vi har gjort det i Tidöavtalet. Du ska också skriva under ett speciellt Tidöavtal. Jag frågar dig om de tolv förslagen. De är inte bara tolv utan många fler. De skulle verkligen leda till en fullständig migrationskris. Vad gör du med dem?

Anf. 179 TREDJE VICE TALMANNEN:

Där hörde jag ledamoten tala direkt till den andra ledamoten och inte via talmannen. Det är en allmän påminnelse att vi talar via talmannen och inte använder du och dig i talarstolen.

Anf. 180 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I sitt anförande talade liberalen Mauricio Rojas mest om andra partiers politik och inte så mycket om sin egen. Jag tänkte ändå ge honom chansen att nu svara på en fråga som verkligen är högaktuell. Det gäller frågan om att förhindra små barn att återförenas med sina föräldrar i Sverige.

Det är ett förslag som regeringen har skickat ut på remiss. Det skulle innebära att om en förälder som har flytt krig får asyl i Sverige och barnen befinner sig i ett flyktingläger kommer de barnen inte längre att ha rätt att återförenas med sin mamma eller pappa i Sverige förrän efter många års tid. Föräldern ska först ha lärt sig svenska, skaffat sig ett fast jobb och en bostad.

Det här är en allvarlig inskränkning i den mänskliga rätten till familjeliv, och jag förstår över huvud taget inte att Liberalerna har skrivit under förslaget.

Vi har i dagarna sett och hört hur olika företrädare har tagit avstånd från eller velat nyansera den gemensamma linjen från regeringen. Bland annat gick liberalen Romina Pourmokhtari ut och protesterade mot att plastpåseskatten skulle avskaffas. Jag undrar om Liberalerna skulle kunna tänka sig att visa ett lika passionerat engagemang för barns rätt att leva med sina föräldrar.

Anf. 181 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Det här är intressant. Jag läste upp tolv förslag. Miljöpartiet står bakom de flesta – dock inte att avskaffa Frontex, om man ska vara ärlig. Men resten av förslagen tror jag att ni står bakom.

Ledamoten säger ingenting om det. Jag säger att konsekvenserna skulle bli en stor flyktingkris i Sverige, som skulle göra Sverige sämre. Det skulle skapa ännu fler konflikter, och det skulle inte hjälpa ett dugg vad gäller integrationen och så vidare. Men man säger ingenting om det. Jag antar att ledamoten vet att det skulle bli så men att hon inte bryr sig om det.

Vad gäller återföreningar av familjer var det för några minuter sedan en ledamot här som sa: Om jag skulle ha ett barn någonstans som jag inte kan krama eller se skulle jag inte kunna läsa, inte kunna bilda mig och inte kunna jobba, för det skulle vara så hemskt!

Då tror jag inte att man fattar någonting om vad en förälder skulle kunna göra för att förenas med sitt barn. Man skulle jobba så många timmar som möjligt och läsa så mycket som möjligt. Vi som har gått igenom detta vet att vi kan göra det och mycket mer.

Bry er inte så mycket om vad människor inte skulle kunna! Människor kan mycket mer än vad ledamoten tror, fru talman.

Anf. 182 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag betvivlar inte att människor kan och vill lära sig svenska eller komma i jobb – utan tvärtom. Det är ju ni, Liberalerna, som säger att man måste separera barn från deras föräldrar för att föräldrarna ska få en piska att lära sig svenska och vilja skaffa sig ett jobb och en bostad.

Priset blir att små barn berövas sina föräldrar under den tid detta ändå tar. Hur mycket man än anstränger sig kommer det att ta tid att lära sig svenska och att skaffa sig jobb och bostad. Det vet alla som har stått i bostadskö.

Miljöpartiets uppfattning är att barnens rätt att växa upp med sina föräldrar inte ska användas som ett slags regulator för migrationspolitiken. Det handlar om en mänsklig rättighet.

Anf. 183 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Jag förstår att ledamoten inte bryr sig om konsekvenserna av det samlade paket som Miljöpartiet står bakom. Det är Vänsterpartiet som har presenterat förslagen.

Den kris som en sådan politik skulle åstadkomma skulle göra hela diskussionen om familjeåterförening och mycket annat ganska irrelevant. Vi

skulle få mycket allvarligare problem. Vi har redan mycket allvarliga problem, som ni faktiskt vill förvärra.

Fru talman! Miljöpartiet borde ta ansvar för den politik som det står bakom. Den politiken är inte bra för Sverige, den är inte bra för flyktingarna och den är inte bra för någon. Men Miljöpartiet driver den och gör stor sak av detaljerna. Men med de samlade konsekvenserna av vad ni, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, föreslår kommer ni att se ett annat land. Det landet vill inte jag se. Det Sverige vill jag inte ha, helt enkelt.

Anf. 184 FRIDA TÅNGHAG (V):

Fru talman! Jag får börja med att tacka föregående talare för den fantastiska redogörelsen för Vänsterpartiets politik på migrationsområdet. Det var väldigt utförligt; jag kunde inte ha sagt det bättre själv.

Jag yrkar bifall till reservation 13.

Fru talman! Högerregeringen ihop med Sverigedemokraterna har flyttat Sveriges migrationspolitik i en riktning som saknar motstycke i modern tid, där slottsavtalet helt dikterar villkoren. Slottsavtalet är så viktigt att regeringen har tappat allt fotfäste i världen omkring sig.

Regeringens fokus på att försämra migrations- och integrationspolitiken och asylpolitiken gör att de är oförmögna och ovilliga att hantera den ekonomiska kris vi befinner oss i. Sverige befinner sig i en kris. Matpriserna ökar, inflationen ökar och vi hör om nya varsel var och varannan vecka. Barnfamiljer får inte längre vardagen att gå ihop, och människor har inte råd att köpa mat. Familjer tvingas skuldsätta sig, och ärendena hos Kronofogden ökar. Men här står regeringen och slår ut med händerna. Man menar att varje åtgärd skulle spä på inflationen och att vi ska bita ihop.

I stället för satsningar på de sämst ställda hushållen har regeringen under 2023 pratat om ”rätt typ av invandring”. ”Rätt typ av invandring” är inte de med störst behov av skydd. Därför sänker högern mottagandet av kvotflyktingar med 82 procent från 5 000 till 900. Människor med kvotflyktingstatus har valts ut av UNHCR för att de tillhör särskilt utsatta grupper och har extra starkt behov av att få skydd. Men dessa människor är tydligen inte ”rätt typ av invandring”.

Detta är alltså människor med konstaterade skyddsskäl och rätt till uppehållstillstånd direkt i Sverige, och vidarebosättningsprogrammet utgör i dag en av de få lagliga vägarna för att ta sig till Europa och Sverige.

Fru talman! Regeringen säger nej till att förbättra förutsättningarna för dem med uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet och tvingar människor som flytt kriget att under lång tid leva på en ersättning på 71 kronor per dag. Trots att vi ser att den över 20 år gamla lagen inte fungerar som det var tänkt vägrar regeringen lyfta ett finger i frågan.

I stället kommer regeringen att gå fram med en folkräkning som ingen riktigt förstår hur den ska gå till. Enligt utsago ska den ske genom dörrknackning, men bara i politiskt eftersatta områden. Försörjningskravet vid arbetskraftsinvandring kommer att höjas till 33 000 kronor. Utöver detta vill regeringen även driva en ”informationskampanj” om vilket dåligt land Sverige är att söka asyl i.

Allt detta är den politik som högerregeringen ihop med Sverigedemokraterna har presenterat under 2023 – ihop med att de krampaktigt håller fast vid att de ska utreda en angiverilag för all välfärdspersonal i landet. Det är här de blir helt verklighetsfrånvända. Med skyggglappar på blundar

de för all opinion och allt motstånd mot förslaget och för alla fakta – bort från all rim och reson.

Åsikterna går inte på något sätt isär. De är samstämmiga och tydliga: En angiverilag strider mot all etik och moral som kommer med de olika yrkesgrupperna och kolliderar med redan befintlig lagstiftning som är tvingande för vård- och omsorgspersonal.

Fru talman! Regeringen är villig att blunda för åsikterna från de yrkesgrupper som berörs för att sprida skräck och oro bland papperslösa. Papperslösa är samhällets mest utsatta, men att vara papperslös är inte det samma som att sakna giltigt pass eller id-handling. Och det finns ingen människa som är illegal. Man har rättigheter enligt lag. Man har rätt till sjukvård, och barn har rätt att gå i skola.

Det finns heller ingenting som stöder att denna lagstiftning skulle minska skuggsamhället. Tvärtom finns det flera rapporter som visar att regeringens förslag och liknande åtgärder skulle slå sönder förtroendet för samhället och för myndigheter och då även för de beslut som tas. Fler skulle välja att gå under jorden och hålla sig undan. Skuggsamhället skulle växa, och fler människor skulle bli lätta offer att utnyttja och exploatera.

Det är ett paradigmskifte som bygger på åsikter, lite som politisk pseudovetenskap. När jag under en interpellationsdebatt frågade ansvarigt statsråd vad statsrådet hade för fakta och information som kunde stödja och bekräfta att denna lag kommer att ha den effekt som påstås valde statsrådet att märka ord i stället för att adressera ämnet.

Fru talman! Att peka ut en specifik grupp människor och tillskriva den ansvar för allt som är fel i samhället är destruktivt. Den linjen är genomgående i slottsavtalet, tillsammans med viljan att skrämma iväg asylsökande från Sverige genom mer restriktiv politik, otrygga och otillräckliga levnadsförhållanden, låg ersättning och undermåligt boende. Detta har negativa effekter rakt av, det har både Röda Korset och Nordiska ministerrådet konstaterat efter att ha följt frågan under flera år. Men regeringen vill att någon annan ska ta ansvar. Det är inget annat än social dumpning på global nivå.

Nuvarande och tidigare regeringar har motiverat hårda lagstiftningar med att man behövt rusta upp integrationen. Så har det låtit länge. När den förra regeringen valde att göra den tillfälliga begränsningslagen permanent var detta det stora argumentet. Men hur kommer det sig då att integrationen inte har blivit starkare? Den har inte rustats upp, tvärtom monterats ned. Jo, integrationen är inte en enskild, isolerad del av samhället. Den är en del av hela det svenska klassamhället. Så länge vi har ökande klassklyftor och en trasig välfärd kommer vi inte heller att lyckas med integrationen.

Vänsterpartiets politik bygger på att välfärden måste stärkas i grunden. Trångboddheten kommer inte att minska så länge det råder bostadsbrist. Utbildningsklyftorna kommer inte att minska så länge vi inte har en jämlik skola.

Men det är inte genom lagar som vänder människor mot varandra som vi kommer att lyckas gå framåt. Det är genom att stärka välfärden och motverka klassklyftorna som vi kan få en rättssäker och fungerande integrations- och migrationspolitik.

Den politik som högerregeringen går fram med har konsekvenser för hela samhället. Den grund som en rättsstat står på bygger på tillit och förtroende mellan människor, och samhället bygger på förtroende för myndigheter. Att aktivt måla upp en bild av att migranter och människor med migrationsbakgrund bär ansvar för kriminalitet och andra samhällsproblem skapar splittring och göder rasismen. I slottsavtalet likställs migration med kriminalitet. Migration är inte ett brott, men ambitionen från högern och Sverigedemokraterna är att avhumanisera människor på flykt och att normalisera rasismen. Ett sådant samhälle vill inte Vänsterpartiet se.

Men retoriken mot och kriminaliseringen av asylsökande och migranter börjar långt utanför Sveriges gräns. Den börjar på en strand i Libyen, på den turkiska gränsen eller mitt på Medelhavet.

I februari hände det ännu en gång att en överfull båt förläste på Medelhavet. Ombord fanns människor på flykt. Efter olyckan bekräftades 70 personer döda. Minst 15 av dem var barn. Flera av dem som befann sig ombord är också helt försvunna. Antalet döda får antas vara högre.

Några veckor innan denna senaste katastrof kom en rapport från Rädda Barnen om att 8 400 personer har drunknat på Medelhavet under de gångna fyra åren. Även här är dock mörkertalet högt. Det bekräftar IOM, som är FN:s migrationsorganisation.

En resa över Medelhavet görs med livet som insats. Man sätter inte sig själv och sina barn i en båt om inte havet är tryggare än det som finns på land.

Fru talman! I princip alla säkra och lagliga vägar att ta sig till Europa är stängda. EU har under flera år jobbat aktivt med att stänga just dessa genom Frontex, Dublinförordningen, transportörsansvar och regelrätta pushbacks. EU och Europa har aktivt avhumaniserat människor på flykt och likställt migration med något olagligt.

EU:s migrationspolitik och behandling av asylsökande har vid flera tillfällen kritiserats för att de leder till kränkning av grundläggande mänskliga rättigheter. Det är också hit regeringen vill ta Sveriges asyl- och migrationspolitik: till Europas absoluta botten. Det innebär att lägga sig på en nivå som inte är förenlig med respekt för grundläggande mänskliga rättigheter.

Fru talman! Samarbetspartiernas politik saknar motstycke i modern tid. Det är en politik som kommer att förändra Sverige i grunden. Den kommer att påverka Sverige som rättsstat, vända människor mot varandra och försämra förtroendet för myndigheterna och staten. Det är en politik som inte är värdig ett av världens rikaste länder och inte är värdig en demokrati som Sverige.

Jag avslutar med att åter yrka bifall till reservation 13.
(Applåder)

Anf. 185 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Enligt ett pm från Utrikesdepartementet som tidningen Fokus har tagit del av reser hundratusentals personer från Sverige till länder som UD avråder från resor till. Väldigt populära resmål är till exempel Irak, Iran och Somalia. Det handlar uppenbarligen om personer som har rötter i de här länderna, som har kommit till Sverige och sökt asyl, som har fått sina uppehållstillstånd och som sedan åker hem på semester.

Detta är ett beteende som borde leda till eftertanke.

Ledamoten från Vänsterpartiet sa att man inte sätter sig själv i en båt om inte båten är tryggare än det land man kommer ifrån. Det kanske stämmer. Det må vara sant. Spegelbilden av det argumentet borde vara att man inte åker på semester till ett land som man har flytt ifrån. Då har man nämligen inte flytt ifrån det landet, utan då är man snarare en ekonomisk migrant.

Vi kan alla sympatisera med att personer flyttar till andra länder för att få en bättre ekonomisk situation. Jag klandrar inte dem. Jag tycker inte att det är omoraliskt på det sättet. Däremot finns det absolut inget som helst krav på att Sverige ska dela ut uppehållstillstånd till sådana personer, även om beteendet inte är så klandervärt.

Vad detta handlar om, skulle jag säga, är ett organiserat bedrägeri. Man kommer till Sverige och säger: Jag behöver bo i Sverige. Jag kan inte bo i mitt hemland, för det är för farligt. Sedan får man ett uppehållstillstånd i Sverige, och det första man gör är att åka på semester till det hemland som man precis har flytt ifrån. Då har man inte varit ärlig.

Jag skulle vilja höra hur Vänsterpartiet resonerar kring detta. Det gäller nämligen inte en eller två personer, utan här pratar vi om hundratusentals personer. Planen går i skytteltrafik till de här länderna från Europa. Är dessa personer verkligen flyktingar?

Anf. 186 FRIDA TÅNGHAG (V) replik:

Fru talman! Man är flykting när man har skyddsskäl. Jag kan inte bekräfta de siffror som ledamoten presenterar. Det är ingenting som jag har tagit del av. Vi i Vänsterpartiet anser dock att om man kommer till Sverige som asylsökande och har skyddsskäl är man flykting.

Sedan vet vi hur Tidöavtalet fungerar. Precis som ledamoten säger handlar Tidöavtalet mycket om tjänstemannaansvar, men när det gäller den fråga som ledamoten lyfter vill man i Tidöavtalet flytta just ansvaret för vilka områden som är säkra att resa till.

Det är ju en punkt som Tidöavtalet vill flytta från Migrationsverket till Regeringskansliet, där man ska kunna bedöma vilka områden i olika länder som det är säkert och tryggt att bli utvisad till.

Jag vill alltså vända lite på frågan. Vi har ju redan fått en dragning om Vänsterpartiets politik här i dag.

Anf. 187 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten från Vänsterpartiet blandar ihop två olika saker. Det finns en lista på säkra länder, och personer från sådana länder får sedan genomgå ett påskyndat förfarande när de kommer till Sverige. Men det är något helt annat.

Nu talar vi om personer som kommer och söker asyl, får uppehållstillstånd och sedan åker på semester till sitt hemland. Det är den situationen vi talar om.

Ledamoten från Vänsterpartiet säger att hon inte kan bekräfta uppgiften. Men det är inte detta jag kräver. Jag säger bara att vi tar ett hypotetiskt fall. Vi säger att en person kommer till Sverige, söker asyl, får uppehållstillstånd och sedan åker på semester till sitt hemland – det land som personen har sökt asyl gentemot och påstår sig ha skyddsskäl i förhållande till. Jag kan lova ledamoten från Vänsterpartiet att det finns tusentals sådana

personer. Danmark har jobbat aktivt med detta under en längre period. Där har man hittat hur många som helst. Vi kommer också att hitta dem. Var så säker på det!

Jag undrar hur Vänsterpartiet resonerar kring dessa fall. Anta att en person kommer till Sverige och säger: Det är för farligt att bo kvar i mitt hemland; jag är rädd för mitt liv! Sedan får personen uppehållstillstånd, och det första personen gör är att åka på semester till sitt hemland – samma land som personen hävdar att han inte kan bo kvar i. Är en sådan person en riktig flykting? Vi kan se det som ett helt hypotetiskt fall. Är detta en riktig flykting – ja eller nej? Det är en enkel fråga.

Anf. 188 FRIDA TÅNGHAG (V) replik:

Fru talman! Har man kommit till Sverige, sökt asyl och fått sitt fall prövat och fått uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl är det ju detta man har. Då har man ju uppehållstillstånd i Sverige. Då har man gått igenom migrationsprocessen, och myndigheterna har konstaterat att man har skyddsskäl och rätt till uppehållstillstånd i Sverige.

Asylprocessen testas ju i flera led. Har man fått uppehållstillstånd i Sverige har man gått igenom en asylprocess. Också ledamoten får väl lita till att myndigheten gör en korrekt bedömning?

Anf. 189 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Tack, Frida Tånghag, för anförandet! Jag skulle vilja fråga, inte om de tolv olika förslag som jag lyfte fram utan om fyra, för att hinna med.

För det första: Ni säger i kommittémotionen att ni vill avveckla Frontex. Då skulle jag vilja veta om ni har tänkt på konsekvenserna av det. Har ni gjort en analys: Vad skulle hända utan Frontex? Skulle det komma något annat, eller ska det bara försvinna?

För det andra står det i motionen om asylvisum för alla personer som vill söka asyl i Sverige. Ni begränsar det inte på något sätt. Har Vänsterpartiet funderat på hur många det kan bli? Hur ska det prövas så att det inte blir 100 000 som kommer hit? Hur funkar detta egentligen? Det är ett oerhört förbryllande förslag.

För det tredje vill ni säga upp avtalet med Turkiet. Då undrar jag om ni har tänkt på konsekvenserna av detta. Det finns ungefär 4 miljoner personer som Turkiet då skulle kunna hjälpa att vandra mot Europa.

Till sist undrar jag över detta med amnestin. Oavsett tidigare uppehållsrättslig status skulle man få permanent uppehållstillstånd i Sverige. Menar ni på riktigt att vem som helst, lagligt eller olagligt, skulle få stanna om personen har varit gömd i Sverige under en lång tid?

Anf. 190 FRIDA TÅNGHAG (V) replik:

Fru talman! Jag tar upp både Turkiet och Frontex på samma gång. Vi är emot att det ska finnas ett avtal med Turkiet om att vara gränsvakt åt Europa. Den 7 april kom en rapport om att antalet regelrätta pushbacks ökar. Det vittnar om kränkningar och trakasserier.

Det som händer vid Turkiets gräns är inte förenligt med någon form av mänskligt värde. Man beskjuiter flyktingar som försöker korsa gränsen för att ta sig till Europa. I dag finns det inga lagliga vägar till Europa. Den

enda lagliga vägen som finns är att komma som kvotflykting. Det är i princip den enda lagliga vägen att ta sig till Europa och Sverige

I allt detta är Frontex en bidragande faktor. Frontex får mer och mer befogenheter. Man tecknar fler och fler avtal – med Libyens kustbevakning till exempel.

Anf. 191 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Man kan mycket väl diskutera Frontex befogenheter och mycket annat. Men det här är mer radikalt än så. Man vill avveckla Frontex, och man har inget annat att sätta i dess ställe. Jag undrar: Är detta på allvar? Är det så man bedriver politik? Har man tänkt på konsekvenserna av detta?

Avtalet med Turkiet – tar man bort det är det ungefär 4 miljoner människor som skulle beröras. Har man tänkt på vad detta betyder för hela den europeiska migrationspolitiken och för Sverige?

Asylvisum ska alltså alla som vill få söka. Ska Vänsterpartiet ha några speciella kriterier för detta? Ska man begränsa det eller pröva det på något sätt? Eller är detta bara prat och retorik som är väldigt ihållig egentligen?

Sist med inte minst har vi detta med regularisering oavsett tidigare uppehållsrättslig status. Har man funderat på att denna signal överallt skulle uppfattas som att det nu är dags att åka till Sverige och stanna en viss tid där, och sedan regulariseras man oavsett hur man gör för att stanna i Sverige och oavsett uppehållsrättslig status? Har man tänkt på människosmugglare? Det skulle vara fest för dem! Hur skulle det påverka resandet över Medelhavet – skulle det minska om man har ett sådant förslag? Det undrar jag verkligen. Jag tycker inte att det är seriöst.

Anf. 192 FRIDA TÅNGHAG (V) replik:

Fru talman! Just detta med asylvisum är något som vi vill utreda. Det finns i dag i princip inga lagliga vägar till Europa. Det är därför folk sätter sig i båtar på Medelhavet. Det är 8 400 personer som har drunknat på Medelhavet de senaste fyra åren, och mörkertalet är hur stort som helst. Det är fastslaget.

Jag tror inte att det är någon som bestämmer sig för att åka över Medelhavet som en semesterresa. Det handlar om människor som flyr för sina liv. Det är klart att det behövs lagliga och säkra vägar för att komma till Europa och också kunna nå Sverige. Där är asylvisum något som man bör ta till. Vi har inga lagliga vägar till Europa. Det är därför människor offerar sina liv som det ser ut i dag.

(Applåder)

Anf. 193 JONNY CATO (C):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 5.

Från överenskommelse om vård för papperslösa, från ett stort mottagande av människor på flykt och från öppenhet, tolerans och medmänsklighet till slutenhet och intolerans. Från öppna hjärtan till en konstant tävling om vem som har den mest restriktiva migrationspolitiken och framför allt vem som kan framstå som kallast och tuffast. De migrationspolitiska debatterna brukar se rätt lika ut här i kammaren, så när jag satt och funderade på mitt anförande tänkte jag på den större bilden och återkom konstant till en och samma fråga: Hur hamnade vi här?

Ja, hur hamnade vi egentligen här? Låt oss börja med att göra en liten tillbakablick. Jag vill inleda med att säga att jag är stolt över att Sverige har varit ett land som stått för öppenhet, givmildhet och tolerans och att vi har sett olikheter som en styrka och något som berikar. Jag är stolt över att bo i ett land som har tagit ansvar och som har hjälpt några av de mest utsatta människorna.

Åren 2015 och 2016 får ses som avgörande år i migrationspolitisk nutidshistoria. Många fick hjälp i Sverige, samtidigt som alldeles för många som fick avslag på sin ansökan om skydd valde att stanna kvar här i alla fall.

Det är bara att konstatera att Sverige där och då inte hade en migrationspolitik som kunde klara det höga tryck som det blev på att söka skydd i just Sverige. Migrationspolitiken lades snabbt om, och de hastigt framtagna tillfälliga lagarna, med lappande och lagande, blev precis så dåliga som Centerpartiet sa från första början. I stället behövdes en ny, långsiktig migrationspolitik.

År 2021 fick Sverige en ny migrationspolitik. Den gäller fortfarande i dag. Den var i Centerpartiets värld långt ifrån perfekt, men den var tillräckligt bra för att vi skulle ställa oss bakom den. Där är svaret på den fråga som har ställts återkommande här i dag: om vi kan komma överens. Ja, vi gjorde det 2021.

Politiken kombinerade verkligen medmänsklighet och humanism med ordning och reda. Det var en bred humanitär grund. Barn fick möjlighet att återförenas med sina föräldrar samtidigt som vi närmade oss andra EU-länders migrationspolitik och gick från permanenta till tillfälliga uppehållstillstånd som huvudregel.

Som centerpartist saknade jag dock förslag om återvändande, och jag saknade förslag om ökad rättssäkerhet. Jag saknade också förslag om hur vi skulle sänka kostnaderna för migrationen med kvalificering in i välfärden.

Jag hade hoppats att vi 2021 skulle få en bred migrationspolitisk överenskommelse på plats, men tyvärr vägrade Moderaterna att överge sitt absoluta krav på ett volymmål för migrationen. Nu kan jag konstatera att volymmålet är helt försvunnet. Jag har inte hört en enda moderat prata om det efter valet.

Det är dags att konstatera att en bred överenskommelse aldrig var aktuell för Moderaterna, inte för att det skulle ha varit dåligt i sak utan därför att det av partistrategiska skäl hade blivit svårare att närma sig Sverigedemokraterna och på så sätt ta makten i förra årets val. Taktik gick före sak. Taktik gick före människor.

Tidöpartierna var före valet tydliga med att de skulle riva upp Sveriges nya migrationspolitik vid en valseger. Ett paradigmskifte skulle ske, men om jag ska vara riktigt ärlig trodde jag i min naivitet att skiftet skedde 2015–2016 och att det till viss del permanentades 2021.

Regeringen hävdar att det vi nu ser från Tidöpartiernas sida är ett paradigmskifte. Jag får nog hålla med om att det är ett paradigmskifte, men det är långt ifrån ett sakpolitiskt paradigmskifte. Det är framför allt ett skifte i synen på människor, i synen på några av vår tids absolut mest utsatta. Det är ett skifte från ett öppet, givmilt och tolerant Sverige till ett slutet, kallt och intolerant Sverige.

Sverige är och har länge varit en stolt mottagare av kvotflyktingar. Nu ska vi gå eller har redan gått från 5 000 till 900 om året. Vi ska dessutom frånga principerna för hela systemet och hjälpa dem som har störst integrationsförmåga i stället för att hjälpa de allra mest utsatta, som är hela tanken med systemet.

Vi ska få en helt ny rättspraxis där positiva myndighetsbeslut ska kunna återkallas. Människor som varit här, som är etablerade och som har kommit in i och blivit en del av det svenska samhället ska helt plötsligt kunna bli av med sina permanenta uppehållstillstånd.

Låt mig citera Tidöavtalet: ”att så långt det är rättsligt möjligt begränsa asylsökandes rättigheter.” Jag hade tyvärr kunnat stå här hela kvällen och läsa upp förslag efter förslag där Tidöpartierna tar steg efter steg mot ett nytt Sverige, mot en ny människosyn.

Hur hamnade vi då här? Det är bara att vara ärlig och säga att Sverige har haft en alldeles för dålig integrationspolitik. Detta bär alla partier i Sverige ett ansvar för, även mitt eget. Att Sverige och människor som söker skydd här förtjänar en bättre integration tror jag att vi alla kan vara överens om.

Men Sveriges dåliga integration löser vi inte genom att gå från 5 000 till 900 kvotflyktingar eller genom att ge flyktingar så få rättigheter som möjligt, utan den löser man genom konkreta integrationslösningar.

Tidöavtalet är en kopia av Sverigedemokraternas migrations- och integrationspolitik. Det ser man på att migrationskapitlet i avtalet innehåller förenklade, populistiska och kalla migrationslösningar samtidigt som integrationskapitlet innehåller en enda sak: blanksteg. Det är helt tomt.

Jag har i såväl integrationsdebatterna som i migrationsdebatterna i flera års tid försökt få svar på frågan vad som är Sverigedemokraternas integrationspolitik. Jag har letat och letat och frågat och frågat, och jag kan bara konstanterna en sak: De har ingen integrationspolitik.

Migration och integration hänger ihop. Men migration är inte integration, och integration är inte migration. Jag kan konstatera att Tidöpartierna påstår sig ha fullt med integration i sitt avtal, men det är bara ren och skär migration.

Regeringen tycker många saker om migration – det får man ändå säga. Förenklat kan man säga att de tycker att människor är en stor belastning, att människor inte ska komma hit och att människor som redan är här ska lämna landet. Det seriösa vore satsningar på integration, att göra allt man kan för att bryta utanförskap. Men där ekar det tomt, och det är kanske inte så konstigt när man baserar hela sin regeringsförklaring på Sverigedemokraternas partiprogram.

Samtidigt är jag genuint orolig över vart vi är på väg, för i regeringen tävlar man med varandra om vem som kan vara hårdast. Och man blandar ofta ihop alla möjliga typer av invandring. Det är inte bara invandring, utan det är arbetskraftsinvandring, asylinvandring, vidarebosättning, studentvisum och så vidare.

Jag kan bara ställa frågan: Vad är nästa steg? Ska det bli svårare för utländska studenter att studera i Sverige? Jag hoppas inte det, men just nu vågar jag inte tro någonting. Jag är genuint orolig.

Jag har i dag försökt rama in de senaste årens migrationspolitik i någon form av större kontext. Jag tycker att det är riktigt när vi nu är på väg att fatta beslut om en helt ny migrationspolitik för Sverige. Då kan man inte utelämna en viktig slutsats.

Många partier i denna kammare, inte minst regeringspartierna, har på senare år närmat sig Sverigedemokraterna. Vad händer då? Jo, då blir Sverigedemokraterna lite mer extrema. Och vad händer då? Jo, då följer Moderaterna efter. Det är en genuint farlig utveckling. Jag inledde med att fråga hur det kunde bli så här, men jag vill avsluta med att fråga: Vart är vi på väg? Vi är delvis här av partistrategiska skäl. Det är därför vissa partier har närmat sig Sverigedemokraterna. Och den resan fortsätter.

Då är svaret på vart vi är på väg väldigt enkelt. Vi är på väg mot ett ännu mer slutet, intolerant och kallt Sverige.

Men det finns en annan väg, en väg där man kan kombinera en reglerad invandring med en stor givmildhet mot människor i vår omvärld.

Jag personligen tycker att olikhet är någonting fint och att det berikar oss. Jag är övertygad om att öppenhet i grunden alltid är bättre än slutenhet. Jag tror att medmänsklighet är någonting som vi klarar av om vi är förberedda och om vi har en integration värd namnet. Men jag är rädd för att vi är på väg mot ett mer slutet, intolerant och kallt Sverige.

Det är upp till Moderaterna, Kristdemokraterna och inte minst de 16 liberaler som sitter i denna kammare att motbevisa mig.

Jag var mindre orolig när jag klev in i kammaren i dag än vad jag är efter inte minst Liberalernas anförande. Nu är det upp till bevis.

Jag kan bara konstatera att provanställningen är över och att det är dags att leverera. Jag hoppas att ni levererar på många områden, men kanske inte just på detta.

(Applåder)

Anf. 194 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! När vi skrev vårt partiprogram för mer än tio år sedan skrev vi bland annat att vi har en vision om en värld där alla kan flytta men ingen tvingas fly.

Vi har nog aldrig någonsin varit längre från denna vision än vi är i dag. Det är fler människor än någonsin på flykt. Krig, klimatförändringar och allt fler auktoritära regimer är allvarliga hot som ökar antalet människor som är på flykt i världen. Rysslands olagliga anfallskrig mot Ukraina har drivit miljoner människor på flykt. Och de flesta flyktingar i Ukraina, precis som i resten av världen, befinner sig på flykt inom sitt eget land och i grannländerna.

Det allra viktigaste som Sveriges regering och andra regeringar borde göra för att undvika att människor drivs på flykt är att drastiskt minska klimatutsläppen nu och att ge världens fattiga länder resurser för klimat Anpassning så att de mest sårbara klarar av de katastrofer som de redan orsakade klimatförändringarna kommer att innebära. Och vi måste göra allt vi kan för en fredligare värld.

Sveriges nationalistiska och konservativa regering dirigeras nu i stället helt av SD:s motsatta agenda. Det är biståndsslakt och en väldigt effektiv politik för att öka klimatutsläppen. Samtidigt har den som överordnat mål att minimera flyktingars mänskliga rättigheter så mycket som EU tillåter.

Vi kan läsa oss till att man genom att göra livet så jävligt som möjligt för de flyktingar som redan befinner sig här vill skrämma andra att inte vilja komma hit, genom att göra Sverige till ett sämre land för fler. Det är cyniskt.

Vad är det då man gör? Bland annat står det högst upp och först i ordningen att man ska separera barn från deras föräldrar. Det är en sådan metod man vill använda för att skicka signaler. Det är en signalpolitik som kommer att förvägra små barn att växa upp med sina mammor och pappor. Detta är inte vad svenska folket vill. En klar majoritet tycker att det är fel väg att gå. Men Tidöavtalet stipulerar detta.

Förslaget har varit på remiss. Samma förslag innehåller också regler som kommer att göra att till exempel fler svårt sjuka barn, som inte kan få vård i hemlandet, och andra svårt utsatta riskerar utvisning.

Vi har en situation i Sverige i dag som innebär att den enda chansen för ett barn som har kommit hit genom familjeåterförening och sedan blir vuxen i Sverige innan det hunnit få permanent uppehållstillstånd att inte bli utvisat är den humanitära grunden.

Vi riskerar nu att se fler 18-åringar som tagit studenten i Sverige tvingas till hemlandet, medan resten av familjen får stanna i Sverige. Det är absurda konsekvenser, och det är inte humant. Men det bryr sig regeringen inte längre om. Det viktigaste och det överordnade målet är att ingen ska vilja flytta till Sverige.

Man talar om sitt motstånd mot att människor tvingas riskera sina liv i gummibåtar på Medelhavet. Sedan slaktar man den säkra och lagliga väg som finns att komma som flykting genom att kapa kvotflyktingssystemet – från 5 000 till 900 per år. Genom att vara en sämre förebild tror man att andra ska vilja göra mer. Det har aldrig blivit bevisat, fru talman, att det fungerar.

Vi ser förslag om att göra Sverige till ett angiverisamhälle, där jakten på de papperslösa ska legitimera att man kompromissar om barns rätt till skolgång och människors rätt till vård.

Samma jakt på människor kommer att leda till mer rasprofilering från polisens sida. Det uppmuntras till och med i Tidöavtalet.

Fru talman! Mer rasism är inte ett recept på integration. Och det är väldigt lite av denna migrationspolitik – om något – som över huvud taget har en positiv påverkan på integrationen. Man ignorerar totalt den kunskap som finns om vad det är som gör att flyktingar som får skydd i ett nytt land integreras väl. Trygghet är en faktor som är central. När människor vet att de kan få stanna i ett land, att de kan andas ut permanent, då blir de mottagliga till exempel för traumabehandling av tortyrskador. Det ökar chansen att människor har stor motivation att lära sig ett nytt språk, inte minst om språket talas av ganska få människor i världen, och på andra sätt vidtar åtgärder för att integreras. Det är bra för integrationen att man är här med sin familj.

Men, fru talman, talet om att man vill ha en bra integration är egentligen bara nyspråk. Tidöavtalet innehåller ingen integrationspolitik. Det innehåller politik för att fler ska lämna Sverige eller inte vilja flytta hit och för att det ska bli svårare för människor att få skydd här.

Man vill göra flyktingar fattiga, speciellt barnfamiljer. Jag förstår faktiskt inte hur man har tänkt sig att till exempel en nyförlöst mamma ska kvalificera sig för föräldraförsäkringen. Jag förstår inte heller hur man har tänkt sig att en person som omfattas av kriterierna för personlig assistans ska kunna kvalificera sig för sådan assistans genom arbete, speciellt inte innan man har fått assistans. Barn och funktionsnedsatta är särskilt utpekade i Tidöavtalet som grupper som ska bli fattigare och mer utsatta.

Tidöavtalet skapar ett A-lag och ett B-lag vad gäller rättigheter, och det ska bli allt svårare för människor att ta sig in i A-laget, där man har alla rättigheter. Det skapar ett Sverige där alla människor inte längre har samma värde och där barn i klassrum har diametralt olika förutsättningar, baserat på om deras föräldrar kommit hit som flyktingar eller inte. Och det skapar ett angiverisamhälle med misstänksamhet som grund för statens relation till medborgarna. Och när den misstänksamheten riktas från staten mot människor kommer den snart att bli ömsesidig, och det kommer att rasera den höga tillit vi har i Sverige. Detta är inte ett Sverige som vi i Miljöpartiet vill se.

Herr talman! Att avskaffa rätten till tolk i sjukvården eller vid myndighetskontakter bidrar inte till ökad integration.

Jag står naturligtvis bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Anf. 195 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Jag tänkte egentligen inte begära replik, men ledamoten Hirvonen berättade om att barn kommer att få olika förutsättningar. Jag växte upp i Rosengård och Lindängen, och jag bor i Nydala. Barn har länge haft olika förutsättningar i Sverige på grund av massinvandringen. Man har skapat utanförskapsområden med de sämsta skolorna, och där har barnen helt olika förutsättningar jämfört med i andra områden där det finns en större andel med etniskt svensk bakgrund. Så har det varit länge. Att man sedan säger att detta är orsakat av Tidöavtalet är anmärkningsvärt.

Så här var det när jag växte upp, och med tiden förstod jag att det var på grund av att Sverige hade haft en invandringspolitik som man inte kunnat hantera. Nu ska vi ställa om detta så att de barn som växer upp kommer att göra det i ett samhälle där det är möjligt att integrera sig, bli en del av samhället och gå i skolor där man faktiskt har möjligheter. Så är det inte i dag, och så har det inte varit på rätt länge.

Att ledamoten Hirvonen säger att vår politik kommer att skapa det samhälle som Socialdemokraterna har skapat med sin utanförskapspolitik chockar mig.

Anf. 196 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Visst har människor och barn i alla tider haft olika förutsättningar baserat på en massa olika omständigheter. Men här talar vi om grundläggande rättigheter. Det handlar till exempel om rätten att bli mätt och att ha försörjning även om ens föräldrar är fattiga. Det handlar om rätten att gå i skolan över huvud taget utan att behöva vara rädd för att det riskerar hela familjens säkerhet.

Det här avtalet innehåller inga förslag om kraftfulla åtgärder mot skolsegregationen eller bostadssegregationen. Det innehåller inga insatser för att bygga bort trångboddheten. Det innehåller åtgärder för att förvägra människor rättigheter, ta tillbaka rättigheter som människor en gång fått enligt svensk lag och ge personal i sjukvården skyldighet att rapportera sina patienter och lärare skyldighet att rapportera barn som kommer till skolan, om de är födda i Sverige men saknar uppehållstillstånd.

Herr talman! Tidöavtalet ökar skillnaden mellan människa och människa i Sverige.

Anf. 197 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten Hirvonen pratar om vissa rättigheter. Den rättighet man saknat är rätten till det svenska språket. Den rätten ger andra rättigheter, som rätten till jobb. Det är det migranter saknat i detta land. Man har kommit hit, hamnat i utanförskap och blivit valboskap för partier som Socialdemokraterna. Det är vad som hänt och en beskrivning av verkligheten som många känner igen.

Ledamoten Hirvonen pratar om skolsegregationen. Skolsegregationen beror på bostadssegregationen. Och bostadssegregationen finns för att vi tar emot så många invandrare att vi får placera dem i vissa områden. De kan bara bo i vissa områden eftersom de inte har råd att bo i de mer välbärgade områdena. Detta är anledningen till skolsegregationen. Det är därför Rosengårds skolor har mer än 90 procent elever med utländsk bakgrund. Det beror på massinvandringen och inget annat.

Dessa människor i dessa områden har i decennier saknat vissa rättigheter. Rätten att bli en del av samhället har inte kommit naturligt till dem, för de växer upp i ett samhälle där ingen talar svenska. De går i skolor som lärare flyr från – inga legitimerade lärare vill arbeta där. Deras rektorer byts ut hela tiden, för de lever i utanförskap.

Det är rättigheten att bli en del av samhället som de behöver, och det är detta vår politik kommer att skapa, ledamoten Hirvonen.

Anf. 198 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag tror inte att färre lärare kommer att välja bort att jobba i vissa skolor för att de blir skyldiga att ägna sig åt angiveri. Det går däremot att vända den pedagogiska segregation som Nima Gholam Ali Pour talar om. Det är bara att titta på vad som nu händer i skolorna i Järva i Stockholm. Där har man verkligen vinnlagt sig om att få dit erfarna, skickliga rektorer, som rekryterar behöriga, erfarna, duktiga lärare. Så kan man säkerställa en bra skola för barnen som går där.

Det är ingen naturlag att vi i Sverige ska ha en av världens mest segregerade huvudstäder. Vi politiker har makt att påverka hur vi planerar, hur vi bygger och vad vi bygger. Regeringen slopade stödet för att bygga fler hyresrätter som folk har råd med. Det var viktigt för att motverka den enorma trångboddhet som vi ser i vissa områden i dag. Det råder brist på bostäder som människor med lägre inkomster har råd att efterfråga.

Det finns så mycket politik som vi skulle kunna genomföra för att minska segregationen och för att öka till exempel svenskinläringen bland människor som har kommit till Sverige som flyktingar eller för att arbeta här, men det är inte det som Tidöavtalet handlar om. Fler kommer inte att

lära sig svenska för att regeringen drar tillbaka permanenta uppehållstillstånd från människor. Den kausaliteten existerar inte.

Anf. 199 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna har lämnat in kommittémotioner avseende områdena asylpolitik, anhöriginvandring, medborgarskap och illegal migration som går längre än förslagen i Tidöavtalet. Detta beror på att Tidöavtalet endast är en början på den förändring som Sverige behöver när det gäller migrationspolitiken.

Fortfarande är det så att asylsökande kommer till Sverige från länder som Afghanistan, Syrien och Irak. Inget av dessa länder gränsar till Sverige eller är ens i närområdet. Det innebär i praktiken att dessa asylsökande passerar flera säkra länder innan de kommer till Sverige.

Sverigedemokraterna menar att människor på flykt ska söka asyl i första säkra land. Asylrätten gäller, men asylrätten innebär inte att man får välja vilket land som ska tillgodose ens skyddsbehov. Ekonomisk migration får inte förväxlas med människor som är förföljda och som i desperation söker sig till en fristad och bort från våldsverkare. Det måste finnas en skillnad.

Den som är flykting turnerar inte genom europeiska länder utan stannar kvar i det första säkra land som kan tillgodose flyktingens skyddsbehov. Detta innebär att vi i Sverige i normalfallet endast ska ta emot asylsökande från våra grannländer eller länder i vårt omedelbara närområde. En sådan asylpolitik resulterar även i att integrationsproblemen motverkas, då det är lättare för migranter från länder i närområdet att integrera sig i Sverige, precis som det är lättare för syrier att integrera sig i Jordanien. Asylsökande från säkra länder ska helt enkelt inte släppas in i Sverige, eftersom de inte har några skyddsbehov när de befinner sig i säkra länder.

För att garantera att ekonomiska migranter inte tar sig till Sverige är det viktigt att hela asylprocessen äger rum utanför EU. Asylprocessen kan förläggas till ett tredjeland utanför EU, och om migranten skulle ha skyddsbehov skulle han eller hon få uppehållstillstånd i detta tredjeland. Rätten till asyl behöver inte alltid innebära att man har rätt till asyl i Sverige. Rätten till asyl ska innebära just rätten till asyl, även om man skulle få asyl i ett land utanför EU.

Sverige har tagit emot alltför många människor från länder som har helt andra värderingar. Resultatet är utanförskapsområden, upplopp, konflikter och ett ifrågasättande av Sveriges nationella identitet.

Man är inte en sämre människa om man stannar upp, ser över problemen i landet och säger stopp. Nu måste vi bygga upp Sverige innan vi kan ta emot fler människor vars vistelse i Sverige både kommer att vara resurskrävande och leda till konflikter och radikala samhällsförändringar.

Vi lever i en tid då yttrandefriheten i Sverige är ifrågasatt på grund av invandringen från muslimska länder. Det är dags att våga säga stopp innan andra viktiga värderingar också börjar bli ifrågasatta.

Jag yrkar bifall till Sverigedemokraternas reservation 2.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 april.)

Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU14

Punktskatt och tull
föredrogs.

Anf. 200 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Det är nu äntligen dags att debattera skatteutskottets betänkande 14, som handlar om punktskatter och tull.

Låt mig börja med punktskatterna. Detta är ett område med en ganska spretig flora av skatter som har tagits upp i närmare 70 olika yrkanden. Det handlar om skatterna på el, bränsle, fordon, kemikalier, alkohol, tobak, flygresor, avfall och – såklart – plastpåsar.

Men även om skatternas innehåll har en stor spridning finns det i alla fall en sak som förenar Sverigedemokraternas och de övriga borgerliga partiernas inställning och hållning till de skatter som vi ska debattera här i dag: De ska antingen avskaffas i sin helhet eller på något sätt minskas.

Det finns naturligtvis inget egenvärde i att ha en skatt, utan den ska ha ett syfte. Punktskatter finns därför att de ska ha en styrande effekt, men det går inte att bortse från att de även är en viktig inkomstkälla för statskassan. Om man väljer att blunda för det senare – även i relation till andra skatter än punktskatterna – blir effekten i slutändan att man inte har några resurser att satsa på vår gemensamma välfärd.

Herr talman! Detta såg vi alla ett exempel på här i kammaren för bara två dagar sedan, då Sverigedemokraterna och den högerkonservativa regeringen presenterade sin vårbudget. Våldigt få av de svenska hushållen kan räkna med något ekonomiskt stöd av Sverigedemokraterna och den borgerliga regeringen, trots att det faktiskt är så att många hushåll har det svårt just nu. Många hushåll har inte möjlighet att få pengarna att räcka till det mest nödvändiga, som näringsriktig mat, att betala hyra eller, för den delen, att köpa kläder till sina barn.

Vårbudgeten saknade helt och hållet satsningar på vår gemensamma välfärd. Inga besked gavs heller till kommuner och regioner om ökade resurser, trots att man nu i kommuner runt om i landet förbereder för att skära ned på skolan, förändra äldreomsorgen och skära ned i sjukvården. Den ekonomiska krisen drabbar ju även kommuner och regioner.

Kort och gott: Regeringens vårbudget är en förlorad budget.

Herr talman! Jag återgår till punktskatterna lite mer specifikt. Vårbudgeten innehöll även en nyhet om den så kallade plastpåseskatten. Detta var inte bara en nyhet för oss i oppositionen eller för den breda allmänheten utan tydligen även för Sverigedemokraterna. Cirka en vecka innan budgeten presenterades i sin helhet trumpetade nämligen just Sverigedemokraterna ut att plastpåseskatten skulle avskaffas. När budgeten presenterades var beskedet dock att frågan om skatt på plastpåsar ska remitteras avseende att avskaffa eller minska skatten.

Helt allvarligt: Mitt i en ekonomisk kris, då välfärden är satt under hård press och då vanligt folk inte vet om de har råd att över huvud taget köpa mat som kan stoppas i en påse av något slag, ägnar sig Sverigedemokraterna och regeringen åt förhandlingar om plastpåseskatten, och de kan ändå inte kommunicera en gemensam hållning.

Kan detta möjligtvis förklaras av att Liberalerna ingår i regeringen? Det var det parti som allra hårdast drev införandet av plastpåseskatten under föra mandatperioden men som nu är så tyst om detta att prasslandet av just en plastpåse framstår som öronbedövande.

Jag tror att många med mig är nyfikna på att i denna debatt få ett tydligt besked från Moderaterna, Kristdemokraterna och, inte minst, Liberalerna om vad som kommer att hända med plastpåseskatten.

Herr talman! Så några kommentarer om tullens viktiga arbete. Att förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor är en stor och viktig del av tullens arbete, och på grund av den utveckling av brottslig verksamhet vi ser i Sverige och resten av Europa har detta med rätta också fått ett ökat fokus de senaste åren.

Av denna anledning genomförde den tidigare socialdemokratiska regeringen en del viktiga förändringar i bland annat smugglingslagen, som trädde i kraft i augusti 2021. Samma regering tillsatte en utredning för ökade befogenheter inom den brottsbekämpande verksamheten.

Så sent som i september 2022 lämnade Tullbefogenhetsutredningen över sitt delbetänkande med flera genomarbetade förslag till förändringar. Bland annat skulle en tulltjänsteman ges i stort sett samma generella rätt som en polisman eller en kustbevakningstjänsteman att stoppa fordon och andra transportmedel. Vidare skulle tulltjänstemän ges utökad rätt att undersöka och öppna försändelser. Det handlade också om ändringar i befogenheter för att upptäcka och utreda brott med mera.

Nu är det upp till nuvarande regering att återkomma till riksdagen med förslag.

Herr talman! Till sist: I en debatt om skatter och en myndighets verksamhet är det viktigt att se helheten. Det gör att de som vill sänka skatten är oss andra skyldiga svaret på en viktig fråga: Vilka saker ska samhället sluta att göra när pengarna inte räcker till?

(Applåder)

Anf. 201 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Peder Björk för ett emotionellt anförande – emotionellt på bekostnad av sanningshalten, kan man säga om man är lite kritisk.

Den budget som presenterades för ett par dagar sedan är en så kallad vårändringsbudget. Den minnesgode kommer ihåg att när budgeten för i år bestämdes fick kommuner och regioner 12 miljarder kronor. Dessa pengar är tänkta att kommuner och regioner ska använda till sina behov. När Peder Björk pratar om nedskärningar i skolor, äldreomsorg och sjukvård, vilka kommuner menar han då? Menar han de socialdemokratiskt ledda kommunerna?

När det gäller plastpåseskatten fungerar det så i en regering med ett underlag bestående av fyra partier att man har ett begränsat utrymme och förhandlar om vilka saker man ska satsa på i budgeten för nästa år. Alla är dock överens om att plastpåseskatten är en kontraproduktiv skatt som inte minskar miljöförstöringen, som fördärvar för svenska företag som tillverkar miljövänliga plastpåsar och som belastar svenska hushåll på ett orimligt sätt. Det är helt enkelt en symbolskatt, och den ska avskaffas.

Anf. 202 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Jag är glad att Boriana Åberg tog replik på mig. Låt oss börja med plastpåseskatten.

Givetvis sker det en förhandling mellan de partier som utgör regeringsunderlaget. Men budskapet som sedan kommuniceras är ju inte jättetydligt. Sverigedemokraterna sa tidigt att skatten ska avskaffas, och nu säger Boriana Åberg samma sak. Men faktum är att regeringen tänker remittera ett förslag om att antingen avskaffa eller minska den, och Liberalerna säger ingenting. Min fråga är därför: Vad är beskedet från regeringsunderlaget? Ska skatten avskaffas eller inte? Om den ska avskaffas, när ska den avskaffas?

Herr talman! När det gäller resurser till kommunerna hade den borgerliga regeringen och stödpartiet möjlighet att göra det de inte lyckades med i höstas, det vill säga ge ett tydligt besked till kommuner och regioner om hur det ska se ut framåt. År 2023 kommer att vara ett förlorat år för kommuner och regioner, men var händer nästa år och året efter det? Vad är beskedet från regeringen och stödpartiet till kommunerna? Är det att skära ned, eller kommer man att få ökade tillskott? Regeringen är tvärtyst i denna fråga.

En ansvarstagande politiker i en kommun, oavsett vem den styrs av, ser till att anpassa ekonomin utifrån förutsättningarna, och det innebär just nu att skära ned.

Anf. 203 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Peder Björk är nöjd med att jag tog replik på honom, för jag har nämligen en fråga till.

Peder Björk berömde sin egen regering för satsningarna på tullen och på de utredningar som till exempel kommer att stoppa utförsel av stöldgods. Min fråga handlar om Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservationer eftersom de reserverade sig mot alla de tillkännagivanden som utskottet gjorde vad gällde utökade befogenheter för Tullverket att bekämpa brott. Innan Peder Björk börjar fundera på att säga att de reserverade sig för att det pågick en utredning vill jag säga att det inte riktigt var så.

När det gällde att utförsel av stöldgods skulle klassificeras som brott enligt smugglingslagen reserverade Socialdemokraterna sig på följande sätt: ”Vi anser däremot inte att det framkommit någon omständighet som ger riksdagen anledning att ställa sig bakom motionsyrkanden om att utförsel av stöldgods bör utgöra ett brott enligt smugglingslagen på det sätt som motionärerna efterfrågar.”

Sverige är det enda landet där utförsel av stöldgods inte är kriminaliserat, och Socialdemokraterna tycker att det är okej. Det är okej för dem att stöldligor kommer hit och tar gräsklippare och båtmotorer och lämnar landet. De röstade emot att kriminalisera detta.

Det finns inte mycket för Socialdemokraterna att vara stolta över.

Anf. 204 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Boriana Åberg nu helt plötsligt vill börja tala om tullens verksamheter. Jag tolkar det inte på annat sätt än att Boriana Åberg, precis som regeringen och övriga samarbetspartier, inte kan lämna något besked om plastpåseskatten. Det finns lika många besked som det

finns partier i regeringsunderlaget kring plastpåseskatten. Vi andra ser fram emot att få ett besked kring om den ska avskaffas, minskas eller rent av vara kvar som den är.

Tillbaka till kommunernas ekonomi. Ni valde i höstas att sänka skatten med 13 miljarder kronor till dem med höga inkomster. Det är 13 miljarder kronor som hade kunnat användas för att stärka kommunernas och regionernas ekonomi redan i år – pengar som skulle ha gått till att utveckla äldreomsorgen och barnomsorgen, undvika nedskärningar i skolan och i övrigt stärka vår gemensamma välfärd.

Men moderat politik hamnar som vanligt i att gynna dem som tjänar mest i stället för att satsa på välfärden. Det var det vägval som de gjorde under budgetprocessen i höstas, herr talman. Nu när vårbudgeten presenterades här i kammaren fanns det inget besked om ytterligare resurser till kommuner och regioner. Det kommer att leda till nedskärningar i välfärden, och det är regeringen och Sverigedemokraterna ansvariga för.

(Applåder)

Anf. 205 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Uppbörderna av punktskatt måste göras på ett sätt som uppnår syftet med skatten, det vill säga styra konsumtion eller investeringar i en viss riktning med hänsyn till folkhälsa, miljö eller andra effekter som man önskar uppnå. Punktskatterna är också en viktig inkomstkälla för staten. År 2022 handlade det om ungefär 150 miljarder kronor, och det väntas öka ytterligare. Det är alltså ett stort och viktigt område vi debatterar. Betänkandet behandlar de motioner som har kommit in under allmänna motionstiden.

Sverigedemokraterna har genom åren drivit många olika förslag, och vi har åtta reservationer i det här betänkandet. Inför voteringen yrkar jag bifall till reservation 18.

Herr talman! Den sammantagna bedömningen av punktbeskattning är att den ofta träffar näringslivet och inte helt sällan transportsektorn. Även små företag har drabbats av svåra pålagor. Från den förra regeringen tycktes det inte heller finnas någon självkritik när vi tittar på de olika punktskatter som bara pumpades ut.

Sverigedemokraterna har länge drivit att reseavdrag och skatter på resande och transporter ska vara utformade så att människor och företag ska kunna bo och verka i hela Sverige, inte minst på landsbygden. Tillförlitliga och kostnadseffektiva transporter är nödvändiga för att stärka företagens konkurrenskraft och för tillväxt i hela landet. Utan fungerande transporter kan företag inte leverera varor till sina kunder och leverantörer.

Tidigare regeringars signaler om införande av kilometerskatt, kraftigt försämrade reseavdrag och införande av flygskatt är exempel på glesbygdsfientliga förslag som skapar oro och försämrade framtidstro bland boende och företag i glesbygd. Denna typ av skatter som inte beskattar faktiska utsläpp utan är utformade så att avstånd beskattas vill vi motverka eftersom de inte skapar incitament att sänka de miljöpåverkande utsläppen. I ett till ytan stort land med långa avstånd och gles järnvägsinfrastruktur är vägtransporter med personbil, buss och lastbil fortfarande de enda realistiska transportmedlen för många av landets företagare och invånare, och därför upplevs de skatterna som syftande till att begränsa glesbygdsbors frihet och möjlighet till ett aktivt liv.

Vi säger nej till planerna på att införa någon form av skatt på avstånd, det vill säga skatt som betalas av åkerierna för varje avverkad kilometer. En sådan skatt skulle innebära nådastöten för många svenska åkerier som i vissa fall kan få en fördubbling av sitt skattetryck. Oavsett vad man kallar denna skatt blir konsekvenserna negativa och medför ökade kostnader för medborgare och företag.

Vidare har den förra regeringens införande av flygskatt redan fått negativa effekter för flyget. Flyglinjer har lagts ned. Kostnaderna för företag som anlitar exempelvis konsulter eller skickar anställda på utbildningar på annan ort ökar kraftigt när restiderna i vissa fall flerdubblas. Sverigedemokraterna är därför emot även detta.

Av det som har börjat se lite ljusare ut nu med den nya regeringen är bland annat att regeringen har föreslagit att avfallsförbränningsskatten avskaffas från och med den 1 januari 2023. Avfallsförbränningsskatten har lett till att en del kraftvärmeverk och värmeverk har reviderat sina investeringsplaner. Skatten har försvagat lönsamheten för kraftvärme i Sverige och riskerar på sikt att leda till minskad kraftvärmeproduktion. Det är därför angeläget att avfallsförbränningsskatten förblir avskaffad.

Gällande även slopad koldioxidskatt och den sänkta energiskatten på bensin och diesel och följdändringar för lågbeskattad olja ska nämnas att energiskatten på bensin och diesel sänktes med 80 öre per liter utifrån de skattesatser som skulle ha gällt och att priset på bensin och diesel vid pump därmed sänktes med 1 krona per liter inklusive mervärdesskatten. Här ska nämnas även den sänkta skatten på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk och en utökad nedsättning av koldioxid- och energiskatt på diesel som används i arbetsmaskiner, skepp och vissa båtar i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet samt också den mycket kritiserade elektronikskatten, eller som den ofta kallas, kemikalieskatten, där ingen bnp-indexering av elektronikskatten görs och även avdrags-systemet förenklas. Det kunde gärna ha avskaffats helt, men det är ett steg i rätt riktning.

Herr talman! Vi befinner oss i en ekonomisk nedgång just nu, och vad vi behöver är inte att skada svensk tillväxt och svensk konkurrenskraft.

Herr talman! I det här betänkandet har även tull infogats, för ovanlighetens skull, och jag skulle vilja säga något om det också.

Tullverkets verksamhet har i väldigt många år, kanske i stort sett sedan Sveriges EU-inträde 1995, varit djupt underfinansierad. Den stora invandringen har också lett till ökad smuggling och ett ökat användande av våld i syfte att man ska bevaka sina brottsliga intressen. Det är en av orsakerna till det ökade antalet skjutningar, sprängningar och annat som vi numera nästan har vant oss vid.

Sverigedemokraterna har sedan 2010 föreslagit kraftigt höjda anslag för Tullverket och även lagt fram förslag på ökade befogenheter för Tullverket. I båda fallen, när det gäller de finansiella förutsättningarna och när det gäller de juridiska befogenheterna, visar det sig att tidigare regeringars förslag är alltför klen tilltagna för att vara i närheten av att lösa problemen.

Utländska stöldligor plundrar Sverige på miljardbelopp varje år. De internationella ligorna beräknas ligga bakom så mycket som 90 procent av alla stölder av jordbruksmaskiner, båtmotorer, bildelar och fyrhjulingar och omkring hälften av alla bostadsinbrott. Därefter fraktas godset ut ur Sverige och säljs i stor utsträckning inom det forna östblocket utanför EU.

Vid gränsen har det stått uniformerade tulltjänstemän och vinkat förbi bilarna med stöldgods. De har inte haft möjlighet att göra så mycket annat, för de har helt enkelt saknat befogenheter, utrustning och tillräcklig bemanning. Det kan till exempel räcka med att ligorna åker genom tullen strax innan färjan ska gå. Då har tullen inte tid att invänta polisen, och då kan tulltjänstemännen inte göra någonting.

Detta har den förra regeringen vid flera tillfällen lovat att åtgärda. Den 7 februari 2018 presenterade dåvarande justitieminister Morgan Johansson ett omfattande åtgärds paket, som han kallade det. Det ledde inte till särskilt mycket. Men när den dåvarande finansministern Magdalena Andersson 2021 presenterade lite lagförslag som skulle ge Tullverket ökade befogenheter visade det sig vara kosmetika. Tullverket skrev själva i sitt remissyttande till Finansdepartementet: "Förslaget innebär inte heller någon ändring av myndighetens uppdrag och föranleder därför inte i sig Tullverket att utöka sina utförselkontroller."

Sverigedemokraterna föreslog dock att utförsel av stöldgods skulle klassas som smuglingsbrott. Den 30 mars i år meddelade regeringen att man beslutat om tilläggsdirektiv till Tullbefogenhetsutredningen, som innebär att utredningen ska lämna förslag på hur utförsel av stöldgods kan kriminaliseras. Det är en del av Tidöavtalet och en offensiv mot organiserad brottslighet – även detta ett steg i rätt riktning.

Anf. 206 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! I betänkandet vi debatterar i dag behandlas ett sjuttioal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden inom områdena punktskatter och tull. Det är yrkanden som berör skatterna på el, bränslen, tobak, cigaretter, socker, flygresor, kemikalier, fordon med mera. Det är skatter som vissa partier vill införa eller höja och andra helst skulle vilja avskaffa eller åtminstone sänka.

Det sägs att det finns en gammal kinesisk förbannelse som lyder: "Må du leva i intressanta tider." För en seriös politiker kan förbannelsen modifieras till: "Må du leva i inflationstider och inte kunna förverkliga det du har lovat dina väljare, åtminstone inte lika snabbt som de förväntar sig." Och vi lever sannerligen i intressanta tider.

Ett brutalt krig härjar 80 mil härifrån. Vi har hög inflation och samtidigt lågkonjunktur, höga elpriser och stigande räntor. Utrymmet för att sänka eller avskaffa kontraproduktiva punktskatter är så gott som obefintligt. Det gäller att bekämpa inflationen så att den inte biter sig fast.

Herr talman! Syftet med punktskatterna är att rätta till negativa externa effekter av konsumtion och produktion av varor och tjänster. Skatt på koldioxidutsläpp ger incitament att minska utsläppen och att i stället satsa på miljövänlig teknik. Skatt på cigaretter syftar till att människor ska röka mindre eller helst sluta helt, och trängselskatt syftar till att minska bilåkandet i storstäderna under rusningstid. Det är bara några exempel.

I Sverige har vi ett tjugotal punktskatter, och de inbringar cirka 140 miljarder årligen till statskassan. Det är ingen hemlighet att vissa av dessa skatter har införts som ett styrmedel men utvecklats till en viktig inkomstkälla för staten. En del av dessa skatter har högljutt profilerats som miljöskatter, men i själva verket har deras funktion varit att bidra med skatteintäkter till statskassan snarare än att komma till rätta med miljöproblem.

Bonus malus-systemet, flygskatten, avfallsförbränningsskatten och plastpåseskatten är tydliga exempel på sådana skatter. Att kalla skatter för miljöskatter utan att de är det i verkligheten skapar stora trovärdighetsproblem gentemot medborgarna, som får svårt att ta miljöpolitiken på allvar då den inte är effektiv.

Människor genomskådar när politiker försöker skapa en bild av att kraftfulla åtgärder vidtas när de i verkligheten är verkningslösa ur miljösynpunkt och mycket kostsamma för individen och samhället. Det är mycket positivt att regeringen avskaffade avfallsförbränningsskatten och kraftvärmeskatten.

Jag kan bara hålla med David Lång om flygskatten – den är ett extremt dåligt utformat styrmedel. Man beskattar inte utsläpp, man beskattar själva resan. Det ges inget som helst incitament till användning av biobränsle eller el i stället för fossila bränslen. Även om det skulle ha gått att flyga på rent vatten skulle flygskatten ha varit densamma.

Herr talman! Vi debatterar också några motionsyrkanden som handlar om Tullverkets befogenheter och verksamhet. Tullverket har länge varnat för smuggling som bedrivs på ett sätt som påminner om industriell verksamhet.

För något år sedan avslöjade tullen i Helsingborg en illegal spritbutik i en lagerlokal. Öppettider stod angivna på dörren, och på hyllorna fanns utskrivna prislappar med smakbeskrivningar från Systembolaget. Om varorna som fanns på plats hade sålts lagligt skulle de ha inbringat 480 000 kronor i skatteintäkter. Även illegala tobaksfabriker där man framställer vattenpipstobak har avslöjats av Tullverket. Verksamheten har bedrivits professionellt, med kopplingar till kriminella nätverk och med förgreningar i utlandet. Staten har blivit lurad på flera miljoner i skatteintäkter.

Om herr talman tillåter ska jag förflytta mig från tullens arbete mot smuggling av alkohol och tobak till ett ämne som är intimt förknippat med det, nämligen beskattningen av just alkohol och tobak. Tanken bakom punktskatterna på dessa varor är att dyrare sprit, vin och öl gör att folk dricker mindre, dyrare tobak gör att rökare röker mindre och snusare snusar mindre. Men det finns också en fiskal aspekt. Behövs mer pengar går det alltid att höja skatten på alkohol och tobak i folkhälsans namn. Frågan är om det verkligen ger mer skatteintäkter eller snarare främjar illegala substitut som hembränning, smuggling och langning. Detta behöver utredas.

Om staten vill att flera ska sluta röka, är det då riktigt att beskatta snuset, som inte orsakar lungsjukdomar, hårdare än cigaretter? För tre år sedan publicerade Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi rapporten *Synd och skatt*. I den utreddes i vilken mån snusskatten motsvarade snusets samhällskostnader, och man kom fram till att intäkterna kompenserade skadeverkningsarna med råge. Det blev en vetenskaplig bekräftelse på att skatten på snus främst syftar till att driva in så stora skatteintäkter som möjligt.

Om snuset överbeskattas riskerar det att tappa mark till förmån för cigaretter. Men snus är som bekant ofta vägen från ett cigarettberoende. Därför borde det vara billigare, så att det kan löna sig att ersätta rökningen om man inte kan sluta helt.

Herr talman! Öppenheten och den fria rörligheten i Europa tjänar oss väl, men det var aldrig tanken att det skulle innebära fri rörlighet för kri-

minella. Tullverkets brottsbekämpande verksamhet måste stärkas utan att ge avkall på det handelsrelaterade arbetet. Det ska inte vara möjligt för utländska ligor att ta upp beställningar på båtmotorer, gräsklippare, byggmaskiner och bildelar, åka till Sverige, stjäla och sedan passera gränsen obehindrat. Sverige ska inte vara ett smörgåsbord för kriminella, och svenska skattebetalares egendom ska inte vara lovligt byte.

Moderaterna och de andra Tidöpartierna har länge drivit frågan om ökade befogenheter för Tullverket. Under förra mandatperioden beslutade riksdagen om flera tillkännagivanden rörande Tullverkets verksamhet, bland annat om en ny samlad lagstiftning som ger Tullverket större befogenheter att bekämpa brott, ett utökat uppdrag för Tullverket att utföra kontroller och att utförelse av smuggelgods ska utgöra ett brott enligt smugglingslagen. Det har redan nämnts i replikskiftet med Peder Björk, men jag vill upprepa att det är värt att notera att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot dessa tillkännagivanden.

Det är välkommet att regeringen för tre veckor sedan utfärdade ytterligare ett direktiv till den pågående utredningen om Tullverkets befogenheter. Det är ett direktiv som innebär att utredaren ska lämna författningsförslag på hur utförelse av stöldgods ska kriminaliseras. Hittills har det inte, herr talman, varit förbjudet att föra ut stöldgods ur Sverige, något som förklarar varför Sverige drabbas så hårt av stöldligor. Men det förklarar inte varför den förra regeringen inte gjorde något åt saken.

Detta beslut är en del av Tidöavtalet och utgör ett viktigt steg i regeringens offensiv mot den organiserade brottsligheten. Det är den största offensiven av sitt slag i Sveriges historia.

(Applåder)

Anf. 207 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! I sina avslagsmotiveringar hänvisar utskottet till att regeringen i budgetpropositionen för 2023 har angett att Sverige ska bedriva en effektiv och ambitiös energi-, klimat- och miljöpolitik. Vänsterpartiet instämmer inte i utskottets positiva syn på regeringens klimatpolitik. Klimatpolitiska rådet har under våren underkänt klimatpolitiken och konstaterar att Sveriges klimatpolitik har förlorat styrfarten. Flera av de beslut som regeringen tagit kommer att leda till höjda utsläpp i stället för målet om minskade utsläpp till 2030 och nollutsläpp till 2045.

Klimatpolitiska rådet har under flera års tid framfört att klimatomställningen behöver accelerera och utsläppen minska snabbare än hittills och påtalar att det vore anmärkningsvärt och allvarligt om minskningen nu inte bara skulle gå för sakta utan vändas i motsatt riktning. Det skulle bli första gången under åtminstone två decennier som förändringar av Sveriges nationella politik sammantaget leder till ökade utsläpp av växthusgaser.

Därutöver har FN:s klimatpanel, IPCC, presenterat sin slutrapport. Världen är på väg mot minst två till tre graders uppvärmning i slutet av detta århundrade, vilket skulle medföra katastrofala konsekvenser för människor och natur, något som vi redan nu ser resultatet av med fler naturkatastrofer och torka. Sverige och andra länder behöver öka sina ansträngningar för att få ned utsläppen och utveckla klimatpolitiken.

I det perspektivet är det förvånande att utskottsmajoriteten slår sig för bröstet och hänvisar till regeringens klimatpolitik som skäl för att avslå motioner inom klimat- och miljöområdet.

Vänsterpartiet vill se en annan klimatpolitik och menar att de mål som Sverige satt upp är för låga. De skulle behöva skärpas, och Sveriges utsläpp behöver minska ännu mer. Regeringens politik går åt fel håll. I vår budgetmotion *En rättvis väg genom krisen* visar vi att en annan klimat- och miljöpolitik är möjlig, och vi kommer att fortsätta med offensiva förslag inom miljöområdet.

Herr talman! Jag vill ta upp tre förslag från den allmänna motionstiden i den här debatten.

I dag undantas i Sveriges eldrivna kollektivfordon, såsom tåg, tunnelbana och spårvagn, från energiskatt. Elektrifierade bussar omfattas däremot inte av denna skattebefrielse. Möjligheten för regeringen att låta elbussar omfattas av samma befrielse från energiskatt som elfordon på räls finns redan i energiskattedirektivet. EU-kommissionen har bekräftat detta och godkänner att medlemsstater inför skattebefrielse för elbussar.

Eftersom elbussar bidrar till bättre klimat, mindre luftföroreningar och minskat buller måste Sverige utnyttja den här möjligheten. På samma sätt som annan eldriven kollektivtrafik på räls är undantagen energibeskattnings anser jag att även elbussarna ska vara det.

Vänsterpartiet har motionerat om att elbussar och eldrivna kollektivtrafikfartyg ska undantas från energiskatt och att elektrifierade bussar och därmed all utsläppsfri kollektivtrafik ska gynnas oavsett transportslag.

I dag betalar den tunga lastbilstrafiken inte för den påverkan den har genom sina externa kostnader för samhället i form av till exempel miljö- och klimatpåverkan och slitage på vägarna. I samarbete med Vänsterpartiet tog den föregående regeringen fram promemorian *En ny inriktning för beskattning av tung lastbilstrafik*. I promemorian föreslås att beskattningen ändras från en tidsbaserad till en avståndsbaserad beskattning för tung lastbilstrafik.

Inriktningen är att lastbilstrafiken i högre grad ska betala för sina externa kostnader och i större utsträckning bidra till att finansiera infrastruktur och jämna ut konkurrensförhållandena mellan svensk och utländsk lastbilstrafik som kör i Sverige. Men inget förslag har kommit från regeringshåll om vägslitageavgift, utan man tillsatte ytterligare en utredning som blev klar i mars 2022.

Skatten bör differentieras geografiskt dels utifrån tätorts- och landsbygdskörning, dels utifrån områden där det finns respektive saknas alternativ till vägtransporter. Remissinstanserna har bland annat i sina yttranden tagit ställning till att skatten bör differentieras så att den avspeglar utsläpp med hänsyn till vad som är möjligt enligt Eurovinjettdirektivet. Det omförhandlade direktivet ger medlemsländerna möjlighet att införa miljö- och klimatstyrande vägavgifter, och regeringen bör använda denna möjlighet att införa ett nytt styrmedel för ett hållbart transportsystem. En avståndsbaserad skatt på tunga lastbilar skulle medföra en klimatnytta, och det finns stora vinster med att svenska och utländska lastbilar kan beskattas på lika villkor.

Den intensiva privatbilismen i våra större städer är ett betydligt större hot mot miljön än biltrafiken på vår landsbygd. Större städernas miljö- och klimatpåverkan från transporter kan till exempel åtgärdas med hjälp av trängselavgifter och stora satsningar på en förbättrad kollektiv- och cykeltrafik.

Införandet av trängselvskatt i först Stockholm och därefter Göteborg var välkommet, och det finns behov av ytterligare åtgärder för att stärka trängselavgiften som styrmedel. En kommun kan i dag inte själv bestämma att man ska införa en trängselavgift. Vänsterpartiet menar att kommuner och regioner själva bör få avgöra om de vill införa trängselavgift och hur intäkterna ska användas.

Herr talman! Jag står bakom samtliga de förslag som jag har redogjort för, men jag yrkar bifall endast till reservation 4.

Anf. 208 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Herr talman! Vi behandlar nu punktskatterna på el, bränsle, fordon, kemikalier, alkohol, tobak, flygresor, avfall och plastkassar men också Tullverkets befogenheter och verksamhet samt betalning av tull och importskatter.

Det finns väldigt många olika punktskatter på en mängd olika områden. Gemensamt för många av dem är att de syftar till att styra våra beteenden. Vi ska dricka mindre, röka mindre, spela mindre, flyga mindre och köpa färre nya telefoner. I en del fall är syftet bra, och en skatt också rätt verktyg. I andra fall är det mer tveksamt. Det kan ifrågasättas om syftet är rätt, om just en skatt är rätt verktyg och om skatten är utformad på rätt sätt.

För oss kristdemokrater är det viktigt att de punktskatter som finns uppfyller sitt syfte och inte får orimliga konsekvenser, annars riskerar de att urholka förtroendet för hela skattesystemet och i förlängningen också förtroendet för staten som sådan. För oss är plastpåseskatten något vi vill ta bort, men det måste vara möjligt. Det behöver också remitteras eftersom EU har regler på området. Dem måste vi ta hänsyn till.

Herr talman! Problemet med de höga elkostnaderna och de konsekvenser de leder till för privatpersoner och företag måste mötas. Vi måste öka energiproduktionen, inte minst med utbyggda kärnkraftverk men också med andra energislag, så att vi får en mer hållbar mix. Det är också viktigt att investera i elnätet, så att kapaciteten kan öka och överföringen av el i näten underlättas.

Men det behövs också insatser på skatteområdet. Vi kristdemokrater vill ha en stötdämpare på energiskatten på el, så att skatten automatiskt sänks när priserna överstiger en viss nivå. Då dämpas den negativa effekt som energipristopparna har. Andra europeiska länder har sänkt antingen elskatten eller momsens för att få ned elpriserna. De så kallade flaskhalsintäkterna, som vi använt i Sverige hitintills, kommer inte att räcka framöver. Därför behöver någonting annat göras. Samtidigt finns det en effektbrist. Därför välkomnar vi att svenskarna nu har lärt sig att spara energi och sänka elförbrukningen. Det är bra för framtiden.

Herr talman! Punktskatten på alkohol och tobak har effekt. Ett högt pris har sänkt konsumtionen, särskilt bland unga. Vi kan konstatera att allt tobaksbruk är ohälsosamt. För Kristdemokraterna är det angeläget att förbättra folkhälsan genom att förebygga att personer börjar röka och genom att underlätta för fler att sluta. Men det behövs en avvägning mellan behovet att minimera de negativa skadeeffekterna och risken för att höga skatter leder till ökad smuggling, illegal handel och annan brottslighet.

Herr talman! En annan folkhälsofråga är om Sverige ska införa en sockerskatt, framför allt i drycker. I de länder där man infört en sådan skatt har producenterna i stället tillsatt andra sötningsmedel, som ger påslag i

kroppens insulinsystem och kan driva på sötsuget. Kristdemokraterna menar att det är viktigt att identifiera strukturella åtgärder och styrmedel som gör de hälsosamma valen naturliga och enkla för alla i samhället och i förlängningen skapar en bättre folkhälsa. Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att få livsmedelsbranschen att på frivillig väg sänka salt- och sockerhalten i livsmedel. Vi tror att det är en bättre väg än att lagstifta.

Herr talman! Det pågår kontinuerligt arbete inom EU för att förbättra och förenkla tullhanteringen. Det införs nu en enda kontaktpunkt för tullen, vilket kommer att underlätta den internationella handeln, främja ett smidigt flöde och bidra till att minska den administrativa bördan, framför allt för näringsidkare. Det är något som vi från Kristdemokraterna verkligen välkomnar.

Vi ser allvarligt på smuggling och annan brottslighet i samband med in- och utförsel av varor. Tullverket har fått utökade möjligheter att ingripa mot brott såsom utförsel av misstänkt stöldgods. Men detta ligger det annars på Polismyndigheten och inte på Tullverket att hantera.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på alla reservationer.

Anf. 209 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6. Vi ställer oss egentligen bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande och i enlighet med de order vi fått från våra gruppledare väljer jag ut en.

Klockan är sen, och jag tror att jag ska försöka korta ned mitt inlägg något. Ni kanske känner igen diskussionen om priserna på livsmedel. Det är inte så konstigt, för det har blivit avsevärt mycket dyrare att handla i affären. Det jag kan vända mig emot, herr talman, är att väldigt mycket av politikens fokus ligger på handlarnas vinster. Det är precis som att alla handlare skulle skära guld, när faktum är att det egentligen inte är så. Börjar man granska omsättningen kan man se att vinsten inte är jättestor. Det är ett par kronor i vinst för varje hundralapp.

Däremot kanske politiken skulle granska punktskatter och moms längs vägen från jord till bord. Faktum är att det har hänt väldigt mycket från primärproduktionen till att ni kommer till butiken. Bönderna beskattas. Sedan har ni transporterna, korvfabriken och så vidare. Det händer ganska mycket innan varan hamnar vid kassan. Jag skulle också kunna påpeka att momsen för livsmedel ligger på 12 procent, vilket är betydligt mer än vad handlaren får in i sin plånbok när vi har stoppat våra varor i den högt beskattade plastpåsen och gått ut från affären.

Jag hoppas att vi kan återkomma till detta i skatteutskottet, kanske med ett gemensamt utskottsinitiativ där vi allihop granskar punktskatterna och momsen, så att vi kan behålla våra primärproducenter och bönder i det här landet. Är det så, mina vänner och kollegor, att vi vill att jordbruket ska vara en del av vårt totalförsvar är det nog dags att vi sänker kostnaderna och börjar där.

Detta för mig osökt in på en punktskatt som jag skulle vilja diskutera lite grann, nämligen koldioxid- och energiskatten på diesel. Här har regeringen valt att göra en förlängning av nedsättningen gällande jordbruk och skogsbruk. Centerpartiet var i fjol tillsammans med den dåvarande regeringen pådrivande för att sänka de här kostnaderna, men det gäller bara till juli nu i år. Den borgerliga regeringen har förlängt sänkningen året ut, vil-

ket är väldigt bra. Skälet till att man sänkte kostnaderna för dieselanvändningen för våra jord- och skogsbrukare var att kostnaderna för insatsvaror blivit så enormt höga, till stor del orsakat av kriget i Ukraina. Syftet var att upprätthålla och stärka svensk livsmedelsproduktion under den extraordinära situation som rådde på grund av händelserna i omvärlden.

Herr talman! Vi i Centerpartiet skulle vilja permanenta den här nedläggningen av skatten på diesel som används inom jord-, skogs- och vattenbruk. Vi skulle också vilja att den när det blir möjligt fasas ut och ersätts av ett jordbruksavdrag – ett slags grön skatteväxling. Dessutom skulle vi vilja införa en biopremie för rena biodrivmedel. Tanken med det är att det ska utjämna den pris skillnad som i dag finns mellan fossila och förnybara drivmedel.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om energiskatten. Kraftvärmen är en fantastisk tillgång, eftersom det är ett stabilt och reglerbart kraftslag som kompletterar den variabla sol- och vindenergin. Men tyvärr är det så att det för ett par år sedan infördes energi- och koldioxidskatt på förnybara bioolja. Det var väldigt tråkigt, och det följer egentligen nästan samma utveckling som tyvärr skett för biogasen.

I och med den här skatten blev biooljorna nästan dubbelt så dyra som den fossila motsvarigheten. Många kraft- och fjärrvärmeproducenter hade anpassat sina pannor till ett förnybart bränsle som plötsligt beskattades som om det vore fossilt, det vill säga dubbelt så mycket. En annan konsekvens var att en del som hade tänkt ställa om inte gjorde det, eftersom det blev billigare att använda den fossila oljan. En del producerade bara värme och lät bli att producera el, trots att elbehovet är stort. Det blev helt enkelt för dyrt, eftersom skatten är så otroligt hög. Detta är inte bra för vår leveranssäkerhet gällande el och inte heller för omställningen till ett fossilfritt samhälle.

Därför vill jag uppmana mina kollegor i salen att försöka göra en ansökan till EU-kommissionen om undantag från statsstödsreglerna med målet att återinföra skattebefrielsen för biooljor. Det skulle vi tjäna på. Vi kommer definitivt att tjäna på det nästa vinter.

Herr talman! Det finns också en stor potential i att öka den svenska produktionen av solet de kommande åren. Visste ni att det i dag bara är omkring 1 procent av landets elproduktion som består av solet? Potentialen är ju så mycket större. Vi vill öka närproduktionen av solet genom att helt enkelt sänka eller slopa skatten på egenanvändning av solet.

Det är något som vi hoppas att vi skulle kunna bli ense om. Det finns säkert en väldigt stor potential med tanke på många industritak, ladugårdstak och andra tak som skulle kunna kläs med solpaneler. Det skulle också göra väldigt mycket nytta för uppvärmningen i industrierna och ladugårdarna exempelvis.

Avslutningsvis vill jag nämna någonting om platspåseskatten. Nu verkar den eventuellt försvinna. Inte mig emot, kanske jag ska säga. Det är inte för att det finns ett egenvärde i att använda just plastpåsar. Däremot var lagstiftningen väldigt dåligt utformad. Det har fått konsekvenser som egentligen borde ha åtgärdats för länge sedan, herr talman. Det har egentligen aldrig varit fråga om någon platspåseskatt.

Jag vet inte om ni känner till bolaget Gaia. Det är placerat i Helsingborg. Det har lagt tid, pengar och innovation på att utveckla det egna mate-

rialet biodolomer. Det är en sammansättning av flera olika förnybara material som man har gjort påsar av i Helsingborg.

De är inte gjorda av plast. De är nedbrytbara och möjliga att använda 50 gånger. Men de har likväl blivit belagda med plastpåseskatten för att de såg ut som traditionella plastpåsar och inte bedömdes vara till för varaktigt bruk.

Herr talman! Oavsett vad man tycker om plastpåseskatten bör man i varje fall instämma i att det lagstiftningsmässiga hantverket inte har varit särskilt framgångsrikt när man har lyckats lägga krokben för en svensk innovation som syftar till att ersätta just plastpåsar.

Kortfattat är det på det sättet att EU har investerat mångmiljonbelopp i ett svenskt företag som har innoverat bärkasseindustrin. Samtidigt har en dåligt utformad svensk lagstiftning underminerat företaget.

På ritbordet är det en produkt som borde ha potentialen att utvecklas ytterligare, göras till en framgångsrik exportsuccé och genom det ersätta plastpåsar på platser där avfallshanteringen är sämre än i Sverige.

Herr talman! Jag anser slutligen att det är väldigt bra att plastpåseskatten ses över eftersom den i den nuvarande utformningen helt enkelt inte träffar målet, om tanken är att ha ett system som premierar det som är mer miljövänligt. Annars är det inget annat än ytterligare en inkomstkälla, en fiskal skatt för staten.

Anf. 210 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, Helena Lindahl, för anförandet!

Jag begärde replik för att säga att om man läser punkten Bättre förutsättningar för kraftvärmen i Tidöavtalet ser man att skatten på bioolja kommer att ses över för att skapa bättre förutsättningar för kraftvärmen.

När jag ändå är här och har möjlighet att ställa frågor vill jag fråga Helena Lindahl om Centerpartiets reservation till förmån för införande av sockerskatt.

Jag blev väldigt förvånad över att Centerpartiet, som är ett liberalt parti, kommer med ett sådant förslag. Jag blev också förvånad med tanke på att alla våra grannländer har testat det utan att uppnå några resultat.

Finland införde punktskatter på socker och glass 2011. Två år senare konstaterades det att det inte hade lett till några positiva hälsoeffekter, och därför avskaffades det.

År 2017 chockhöjde Norge sockerskatten med 83 procent på godis och choklad och med 43 procent på läsk. Det gick bara ett år innan man avskaffade skatten. Den hade inte några positiva effekter alls förutom en positiv effekt för gränshandlarna på den svenska sidan. De slog alla tiders rekord på försäljning.

Danmark införde också skatt på fett. Det resulterade i att man började handla sina livsmedel i Tyskland i stället.

Min fråga är: Varför tror Centerpartiet att Sverige ska lyckas med något som våra grannländer inte har lyckats med?

Anf. 211 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Vad roligt. Jag tror inte att jag har läst Tidöavtalet till punkt och pricka. Det gläder mig att regeringen vill satsa på biooljor. Jag hoppas verkligen att vi kan få ett statsstödsgodkännande i EU för att helt

enkelt ta bort koldioxid- och energiskatten så att biooljan blir konkurrenskraftig igen.

När det gäller sockerskatten kan jag så här sent på kvällskvisten säga att jag hade hoppats att ingen skulle se det. Men nu står jag ändå här, Borianana. Vi hade en livlig debatt om sockerskatten på vår senaste stämma.

Det är väl inte en enhetlig åsikt i själva partiet. Nu är reservationen skriven av vår tidigare gruppleddare tillika läkare som tycker att vi äta mindre socker, vilket också är vällovligt.

Jag tror att det i texten står att man tillsammans med den tidigare regeringen har talat med producenterna om att man först frivilligt ska titta över möjligheten att minska sockertillsatsen innan man ens diskuterar någon form av sockerskatt.

Som liberal kan jag tycka att det är ett bättre sätt att helt enkelt få igenom olika saker på. Vi får väl återkomma till det.

Jag vistas ganska mycket uppe i fjälltrakterna. Det kommer väldigt mycket normmän över gränsen till Västerbotten. Det finns stora dieselbussar som står och bränner diesel där man säljer godis och tobak till norrmen.

Jag förstår med den sockerskatt som man har där att man gärna åker över till Sverige och köper detsamma.

Anf. 212 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Jag vill passa på att göra reklam för Tidöavtalet. Det finns mycket nyttigt och trevligt att läsa om man vill fördjupa sig om man har någon timme över efter debatten i kväll.

Det finns inget belegg för att höga skatter får människor att sluta med oönskad konsumtion. Om man minns totalförbudet mot alkohol på 20-talet i USA så hade det en motsatt effekt. Dessutom gödde man kriminaliteten och smugglingen och fick alla de negativa konsekvenserna av ett förbud.

Jag tror inte att man kommer att sluta med godis och andra sötsaker om man gör dem dyrare. Man kommer att välja billigare alternativ eller att fortsätta att konsumera det man vill. I stället drar man kanske ned på något som är nyttigt. Man köper mer kakor och godis och färre morötter eller något annat som är bra för hälsan.

Jag hoppas att spåret efter den före detta gruppleddaren inte förmörkar klarsyntheten i de nästa motionerna som Centerpartiet kommer att lägga fram när det gäller skatter.

När det gäller skatter kan vi ha en gemensam syn på att vi inte ska ta ut några onödiga skatter. Människor är bäst lämpade att bestämma över sina pengar och sin hälsa själva. Staten är inte tillnärmelsevis lika bra på det.

Anf. 213 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Personligen kan jag hålla med om det. Jag tycker inte heller att staten ska bestämma alldeles för mycket över den enskilde. Vuxna människor kan fatta egna beslut.

Jag kan också hålla med Borianana Åberg om att vi kanske behöver se över skatt och moms lite mer. Som jag nämnde i mitt anförande finns det en hel del att göra när det gäller livsmedel.

Om vi i ärlighetens namn vill bli mer självförsörjande i Sverige på svensk mat behöver vi helt enkelt se över kostnadsbilden, punktskatter och moms för hela kedjan.

Visste ni att det vi i dag är självförsörjande på i Sverige är ingredienserna till en morotskaka? Jag tror inte att man äter sig mätt på morotskaka om det skulle vilja sig illa och kriget skulle vara framme.

Därför behöver vi förmodligen göra något mer än att skatta ihjäl de bönder som vi har. Tyvärr är det så att allt fler bönder lägger ned sin verksamhet. Det är väldigt kostsamt, och det är mycket pålagor, administration och punktskatter. Om vi vill att man ska bli fler inom den branschen behöver vi helt enkelt se över hela kostnadsbilden från jord till bord.

Jag hoppas att de flesta partier – eller helst alla partier – skulle vilja att vi gjorde någonting gemensamt kring detta, för det är det enda vi skulle kunna göra för att öka matproduktionen i Sverige och om vi på allvar menar att det är en del av Sveriges framtida totalförsvar.

Anf. 214 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! I dag pratar vi om punktskatter och tullens verksamhet.

Punktskatter finns till för att vi vill styra konsumtion eller beteenden, som flera före mig har sagt. För att nämna en punktskatt som Liberalerna anser är angelägen att se över vill jag nämna punktskatten på el. När det gäller punktskatten på el har vi i dag en helt annan situation i Sverige och världen. Därför behöver vi ompröva den.

Nu behöver vi accelerera elektrifieringen av samhället och industrin för att klara klimatomställningen och eliminera utsläppen. Att ställa om industrin och transporterna och att byta ut fossila energikällor mot el är aktiviteter vi ska bejaka, och prognoserna visar som alla vet att behovet av el kommer att dubblas. Elen borde med andra ord inte beskattas så högt som görs i dag.

Det är tid att utmana elskatten med en ambition att sänka den. Det är dessutom ett effektivt sätt att mildra de höga elpriserna för privatpersoner och företag i hela landet och att på lika villkor ge förutsättningar för omställning och elektrifiering.

Herr talman! Vi ska även prata om tullen. För att gå över till Tullverkets och tullens verksamhet går det inte att nog betona hur viktig denna myndighet med all sin personal är för att effektivt slå undan förutsättningar för kriminalitet och kriminella nätverk.

Samtidigt måste vi bejaka den inre rörlighet som vi har mellan EU-länder, och då tänker jag för Sveriges del främst på att det måste kunna vara effektivt att arbetspendla, till exempel mellan Sverige och Danmark i Öresundsregionen. Likväl är det viktigt att tullen säkrar effektiv passage även mellan EU och tredjeland, som gränspassagen mellan Sverige och Norge.

Herr talman! Vi liberaler kommer alltid att vara tydliga med våra prioriteringar. Att lösa den ofrihet som människor upplever i sin vardag, varje dag, står allra högst i prioriteringsordningen. Trygghetsfrågan är kanske en av de största frihetsfrågor som vi liberaler aldrig kommer att sluta kämpa för.

Tusentals vapen smugglas över de svenska gränserna årligen. Det är vapen som sedan hamnar i händerna på gängkriminella och används för att utöva våld och hot – som vi vet inte sällan med dödlig utgång.

Det smugglas otroliga mängder narkotika till Sverige varje år. Det är detta som säkrar de kriminella gängens mångmiljonindustri. Gängkriminaliteten måste bekämpas på alla fronter. Mot en internationell brottslighet som inte känner några gränser måste kontrollen av vad som förs in i och ut ur landet verkligen fungera. Så enkelt är det, och så svårt är det samtidigt. Därför är det bra och viktigt att tullen har fått ökade befogenheter och att fler utredningar är på väg fram för att ytterligare kunna stärka tullen i deras viktiga arbete för att strypa införsel av de kriminella gängens varor.

Herr talman! Det räcker inte med det jag nu har sagt, även om det i sig är ett stort ansvarsområde. Tullen ska också säkra att klareringar blir rätt och att rätt avgifter tas ut samtidigt som gränspassagera inte får innebära ett hinder för EU:s fria rörlighet eller, för den delen, rörligheten mellan Sverige och tredjeland.

För att nämna ett exempel på detta har jag just varit och besökt Svinesund och tullstationen där. Jag fick med mig viktiga lärdomar hem. Sverige och Norge är mycket viktiga handelspartner till varandra, och 70 procent av godset passerar just Svinesund. Dessutom sker en stor arbetspendling mellan länderna där.

Gränsen mellan Sverige och Norge är en av de längsta gränserna mellan EU och tredjeland som unionen har. I dag är denna viktiga gränspassage drabbad av stora problem, med långa lastbilsköer på ibland flera timmar för att kunna passera från Norge in till Sverige. Detta är såklart förödande inte bara för området runt Svinesund, utan det är även en nationell angelägenhet.

Därför är det viktigt och glädjande att Tullverket aktivt jobbar med både med kortsiktiga lösningar i just detta område och med långsiktiga lösningar i hela sin organisation för att effektivisera tullens verksamhet. Det gäller till exempel digitalisering för att underlätta och förbättra det viktiga arbete som tullen utför i dag. Detta kommer jag givetvis att fortsätta att bejaka och följa med stort intresse.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 215 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Under den förra mandatperioden drev Liberalerna stenhårt att man ville se införandet av en plastpåseskatt, inte minst i förhandlingar om budgeten med den dåvarande socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen.

För någon vecka sedan, innan vårbudgeten presenterades, gick Sverigedemokraterna ut och sa att plastpåseskatten ska avskaffas. Den liberala klimatministern sa: Det här är ett missförstånd. Det finns ingen sådan överenskommelse. När finansministern och regeringen sedan presenterade sin vårbudget var finansministerns besked att plastpåseskatten ska remitteras för att antingen avskaffas helt eller minskas.

Herr talman! I Cecilia Rönnns anförande hörde jag inte att plastpåseskatten lyftes fram. Men tidigare här i dag har flera andra talare i debatten uttryckt hur de ser på en plastpåseskatt. Jag tror att det är fler än jag som nu undrar hur Liberalerna ser på plastpåseskatten.

Min fråga till Cecilia Rönn är därför helt enkelt: Hur ser Liberalerna på plastpåseskatten? Ska den vara kvar oförändrad? Ska den minskas? Eller har Liberalerna ändrat uppfattning och tycker att den ska avskaffas?

Anf. 216 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! I januariavtalet drev vi flera saker. Vi är allra mest stolta över att vi fick bort värnskatten och att vi även fick med Socialdemokraterna på den viktiga reformen.

När det gäller plastpåseskatten var också detta en sak som vi drev, precis som ledamoten Peder Björk nämnde. Socialdemokraterna, som har många år av regeringsaktivitet bakom sig, borde veta att eventuella skatter som ska förändras ska remitteras först. Det är precis det som har gjorts. Därefter ska de förhandlas och prioriteras.

Plastpåseskatten har ändrat beteendet hos vår befolkning, och det är väl gott så. Men den har också slagit fel, då den till exempel har slagit ut påsar som ser ut som plast men som inte är gjorda av plast. Den har till exempel också missat påsar som produceras och som är skadliga för miljön, till exempel påsar på rulle.

Därför har Liberalerna varit väldigt tydliga med att vi självklart kan ompröva saker. Vi tycker inte att detta är en skatt som har fått den effekt som tanken var att den skulle få. Likväl ska den remitteras och förhandlas, och vi för inte förhandlingarna offentligt. Vi för dem i rummet tillsammans med våra regeringskollegor och Sverigedemokraterna. Därefter kommer vi att lämna besked om vad som händer med denna skatt.

(Applåder)

Anf. 217 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Jag har den största respekt och förståelse för att det är ett givande och ett tagande i en förhandling. Jag har också den största respekt för att man ibland vinner någonting och ibland förlorar någonting. Man får helt enkelt kompromissa.

Cecilia Rönn säger nu att Liberalerna är beredda att diskutera plastpåseskatten men att man inte tänker göra det offentligt. Det är ganska förvånande att det inte tycks råda någon samstämmighet ens i den frågan inom samarbetet i regeringsunderlaget. Sverigedemokraterna gick ju tydligt ut och sa att skatten ska avskaffas. Vi har hört flera ledamöter från regeringsunderlaget här i talarstolen i dag, herr talman, säga att plastpåseskatten ska avskaffas – inte förändras, inte justeras, inte minskas utan avskaffas.

Då tycker jag nog ändå att det är viktigt att vi här i kammaren, men framför allt väljarna, får ett besked om vad Liberalerna tycker i denna fråga. Så min fråga, återigen, till Cecilia Rönn är: Är Liberalerna beredda att avskaffa plastpåseskatten helt och hållet?

Anf. 218 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Med tanke på att ledamoten Peder Björk i sitt anförande menade att det var anmärkningsvärt att regeringspartierna plus Sverigedemokraterna hade en debatt om plastpåseskattens vara eller icke vara i den här svåra ekonomiska tiden måste jag säga att jag tycker att ledamoten Peder Björk lägger väldigt stor vikt vid just plastpåseskatten i den här svåra ekonomiska tiden.

Inte heller hörde jag i ledamotens anförande någonting om vilka skatter Socialdemokraterna vill införa eller förändra för att göra situationen bättre än i dag utifrån det ekonomiska läget.

Jag kan upprepa det jag sa. Frågan om plastpåseskatten har remitterats. Det utreds just nu vilka konsekvenser den får och vad den kostar, precis

som med en massa andra skatteförslag som regeringspartierna och Sverigedemokraterna har lagt fram och sedan ska förhandla. Förhandlingarna sköter vi i de rum där förhandlingarna ska ske, återigen, och resultatet av förhandlingarna kommer vi att berätta om.

Dessutom har Liberalerna varit tydliga med, precis som våra regeringskollegor, att skatten inte har fått den effekt som var tänkt. Därför är vi definitivt beredda att ompröva den. Men det ska förhandlas och prioriteras likt allt annat. Jag tror att ledamoten Peder Björk är väl medveten om att det är så det fungerar. Men plastpåseskatten är ingen helig ko för Liberalerna.

Anf. 219 MARIELLE LAHTI (MP):

Herr talman! Då var man sist ut i den här spännande frågan, klockan halv elva på kvällen.

Vi i Miljöpartiet vill skapa en ekonomi inom planetens gränser och göra Sverige till världens första fossilfria välfärdsland. Vi tror på att beskatta stora förmögenheter mer men sänka skatten på arbete och i landsbygden. Vi tror på att sänka småföretagens skatt på arbete och höja skatten på miljöförstöring. Vi vill sänka skatterna på det som är bra för miljön som reparationer, återvinning och second hand.

Vi tror på att de med mest pengar, som också orsakar större utsläpp, ska bidra mer till omställningen och välfärden genom en progressiv beskattning av kapital. De med minst resurser ska få mer samhällsservice, lägre skatt och mer stöd i omställningen. Vi tror också på att främja ekonomisk jämställdhet och jämlikhet.

Som vi hört av tidigare talare är skattepolitik ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha. Många av de miljöproblem vi ser i världen idag beror på så kallade negativa externaliteter, problem som uppstår till följd av vår konsumtion men vars kostnader för vårt samhälle inte är inräknade i det pris vi betalar. Om det vi konsumerar som är dåligt för miljö, klimat och människa fick bära sina faktiska kostnader genom skatter hade konsumtionen av detta minskat kraftigt för länge sedan.

Vi vill ha ett skattesystem som fasar ut det som är dåligt för miljön men behåller en stabil skattebas för att finansiera vår gemensamma välfärd och samhällsservice. Det som är bra behöver ha låg skatt eller subventioneras, och det som är dåligt behöver ha en högre skatt. Det som är riktigt dåligt ska helst vara förbjudet.

Skattesystemet måste ha som mål att uppnå långsiktig hållbarhet. Det ska inte enbart vara individens ansvar att ha rätt kunskaper och ha råd att fatta hållbara beslut om sin konsumtion. Ofta kan de hållbara alternativen vara dyrare för konsumenten, och långt ifrån alla har råd att prioritera hållbarhet. Så kan vi inte ha det.

Skattesystemet ska bidra till att priset för olika alternativ sänder en tydlig signal om vad som är hållbart och i vilken riktning vi är på väg. Det går att göra. Vår ekonomi behöver bli mer cirkulär, och skatter är ett av våra viktigaste verktyg för att ta oss dit.

Vi har många bra förslag på skatteområdet. Jag kommer nu att prata främst om två, och jag återkommer senare med mina yrkanden.

Behovet av el kommer att fördubblas inom en snar framtid. Det stora behovet av el beror på många faktorer men framför allt på en ökad elektrifiering av transportsektorn och en omställning av industrin till fossilfri

produktion. Vi är mitt i en omställning för att nå våra högt uppsatta klimatmål.

För att möta dessa behov behöver vi jobba med flera olika delar parallellt. Vi måste använda energin mer effektivt – vi kan få väldigt många terawattimmar genom energieffektivisering. Vi kan också få energi genom att satsa på smarta nät och flexibilitet. Vi har en del luft i våra abonnemang som vi snabbt kan plocka in till dem som behöver det.

Men det kommer inte att räcka. Vi behöver ha mer elproduktion. Där tror jag att vi alla är helt överens. Vi behöver också ha olika typer av kraftslag.

Just därför är det viktigt att uppmuntra till egenproduktion av el. Det är ett mycket starkt verktyg för att möjliggöra just detta: en ökad produktion spridd över hela landet geografiskt. Ett sätt att göra det är att skattebefria den egna produktionen helt. Kunderna får då makt på ett helt annat sätt över sin energiförbrukning och energiförsörjning. Man kan välja att använda sin egen el, spara elen eller sälja den el man inte behöver. Det bidrar både till ett stabilt energisystem med god tillgång till el och till lägre elfakturor för kunderna på sikt.

En annan sak som är oerhört viktig och som vi har hört en del om i dag är fossila subventioner, eller skattesänkningar på det fossila. Även om vissa av mina kollegor pratar om att man vill ha ett 100 procent fossilfritt system verkar det inte genomföras i praktiken eftersom man subventionerar det fossila.

Vi måste omgående minska vårt fossilberoende. Miljöpartiet anser att en viktig del är att vi måste fasa ut de subventioner av fossilanvändning som vi har i dag. Det handlar om subventioner genom skattenedsättningar, avdrag och särskilda undantag. Det är sant att vissa branscher kommer att behöva kompenseras för de ökade kostnader som uppstår när fossila subventioner tas bort. Ett sådant stöd bör stimulera till en snabbare omställning till fossilfrihet.

Vi tror att framför allt jordbruket behöver stöd här. Det behöver hjälp för att ersätta de fossila subventionerna med ett avdrag som sänker skatten på jobb och företagande för jordbruket.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 3, som handlar om att slopa skatten på egenproducerad el även över gränsen på 500 kilowatt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 april.)

§ 16 Mervärdesskatt

Mervärdesskatt

Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU15
Mervärdesskatt
föredrogs.

Anf. 220 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Herr talman! I dag behandlar vi skatteutskottets betänkande SkU15 *Mervärdesskatt*. I morgon kommer vi också att debattera moms här i kammaren men då om betänkande SkU10 *Ny mervärdesskattelag*.

Prot. 2022/23:92
19 april

Punktskatt och tull

För att den svenska välfärden ska fungera behövs ett fungerande och pålitligt skattesystem. Skillnaden mellan den socialdemokratiska frihetssynen och den liberala är att vi inte nöjer oss med att alla i teorin har samma rättigheter och möjligheter. Vi vill också att det verkliga utfallet blir jämlikt. Genom att skattesystemet finansierar vår gemensamma välfärd omfördelas resurser så att möjligheterna till utbildning och ett bra liv blir mer jämlikt fördelade i samhället.

Det är till största del skatter som bekostar sjukvård, barnomsorg, äldreomsorg, vägar, kollektivtrafik och så vidare. I tider som dessa, när kommuner och regioner är på väg in i den värsta ekonomiska krisen under det här århundradet, ger ett robust skattesystem bra förutsättningar för att staten faktiskt skulle kunna gå in och ge välfärden betydande lättnader.

Ett välfungerande skattesystem räcker dock inte för att ge välfärden tillräckliga förutsättningar. Svåra ekonomiska tider kräver också ett handlingskraftigt politiskt ledarskap, och det saknas i dag när regeringen inte har någon plan för att bygga Sverige starkare.

Skattesystemets huvudsakliga uppgift är alltså att säkerställa skatteintäkter som kan finansiera välfärden. Utöver detta ska skattesystemet bidra till omfördelning, jämlikhet och jämställdhet. För att det ska vara rättvist och ha förtroende bland medborgarna är det viktigt med generella regler med breda skattebaser och inte minst en nivå på skatterna som är väl avvägd gentemot målen med den ekonomiska politiken och ambitionen med välfärden. Tydliga regler bidrar inte bara till förståelse och legitimitet för skattesystemet utan minskar också den administrativa bördan för företag och privatpersoner. Dessutom minskar också risken för fel, slarv och medvetet fusk om systemet är lätt att förstå.

Herr talman! Mervärdesskatten infördes i Sverige den 1 januari 1969. Den skulle vara lika för alla och relativt lätt för staten att få in. Det är en allmän skatt på konsumtion av varor och tjänster som tas ut i varje led i produktions- och distributionskedjan.

Mervärdesskatten, eller momsen, som vi ofta säger, beräknas ta in 568 miljarder av våra totala skatteintäkter. Det är cirka en femtedel av den gemensamma sektorns skatteinkomster. Mervärdesskatten är därmed en viktig grund i det robusta skattesystem som är basen i den svenska välfärden. Momsen tillkom en gång för att ytterligare utveckla den gemensamma välfärdsstaten. Detta är vi brett överens om i kammaren.

Som huvudregel anser vi socialdemokrater att momsen bör vara av enhetlig karaktär med så få undantag som möjligt. Det finns många anledningar till detta, som att skattesystemet ska vara lätt att förstå, men kanske framför allt den snedvridning av konkurrensen som skilda skattesatser kan leda till genom de gränsdragningsproblem som uppstår av att ha olika varukategorier med olika moms.

Vi styrs också av det EU-direktiv som säger att medlemsstaterna måste ha en normalskattesats som inte får vara lägre än 15 procent. Utöver det får ett mindre antal undantag med reducerade skattesatser göras för varor och tjänster som är specificerade i en bilaga till direktivet.

I det svenska systemet finns som ni vet tre momssatser: en normal momssats på 25 procent och två lägre momssatser på 12 respektive 6 procent. Det är lätt att förstå att detta har lett till olika gränsdragnings- och avgränsningsdiskussioner.

Herr talman! För att värna mervärdesskatten som en effektiv intäktskälla för finansieringen av välfärden vill vi vara varsamma med att utvidga undantagen från den normala momsatsen. Vi vill vara restriktiva med att ge fler varor en lägre moms på 6 eller 12 procent, även om det i sig förstås skulle kunna ha positiva effekter för enskilda branscher. Det kanske också kan finnas politiska incitament till att underlätta konsumtion av varor och tjänster. Socialdemokraterna står därför bakom utskottets förslag att avslå de motioner som föreslår förändringar av skattesatsen.

Även i de fall där syftet är vällovt, som exempelvis i de motioner som föreslår sänkt moms på mensskydd, anser vi att andra insatser än en momssänkning i första hand bör prövas.

En jämförelse kan göras med den diskussion om sänkning av matmomsen som senaste tiden intensifierats på grund av det svåra ekonomiska läget för många svenskar. Det är förstås lockande att ropa på skattesänkningar när matköerna utanför hjälporganisationerna växer och när regeringens och Sverigedemokraternas passiva ekonomiska politik slår mot de allra fattigaste, mot barnfamiljer och många andra som i många fall redan lever med små marginaler. Men vi tror ändå inte att en sänkning av mervärdesskatten är rätt väg att gå.

Riksrevisionens rapport från 2018 om nedsatt moms på livsmedel som nämns i utskottets betänkande visade att sänkning inte är en kostnads-effektiv åtgärd för att förstärka köpkraften hos barnfamiljer och låginkomsthushåll. Nedsatt moms på exempelvis livsmedel innebär ett stöd för alla som konsumerar livsmedel, oavsett om de har barn eller inte och oavsett om de är låginkomsttagare eller höginkomsttagare. Där anser vi Socialdemokrater att det finns bättre sätt att stödja dessa hushåll, exempelvis höjt barnbidrag.

Herr talman! En utveckling mot en ännu mer enhetlig moms vore på flera sätt önskvärd, men dit är det fortfarande långt kvar. Det behövs först en större skatteutredning som också måste ta hänsyn till och kopplas till de skatteintäkter som staten behöver få in med tanke på de demografiska utmaningar som Sverige står inför.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 221 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Timmen är sen, och jag ser att det är många som är trötta här i kammaren. Jag ska korta ned mitt anförande något, om det inte tas emot alltför negativt.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, även om vi såklart inte har ändrat uppfattning om våra andra reservationer i det här ärendet.

Herr talman! Sverige tillämpar nedsättningar av mervärdesskattesatser samt fullständiga undantag där mervärdesskatten helt utgår för vissa varor och tjänster. Grunden för detta är EU:s skattepolitik, som Sverige sedan tidigare valt att anpassa sin mervärdesskattelagstiftning efter. Det medför dock vissa komplikationer för näringsliv och för offentlig sektor, där både investeringar och välfärdstjänster kan utebli, trots att avsikten att utföra dessa funnits.

Följden av detta kan bli lägre ekonomisk utveckling än vad som annars hade varit fallet, vilket i förlängningen kan leda till uteblivna arbetstillfällen och sannolikt sämre internationell konkurrenskraft.

Det behövs en översyn av systemet för en ökad grad av harmonisering. Men frågan om mervärdesskatt är komplex, och det kan fortsättningsvis ändå finnas områden med behov av nedsatt mervärdesskatt.

Systemet med differentierade mervärdesskattesatser medför problem med gränsdragningar, som vi nyss hörde, och definitionsfrågor, som i vissa fall kan upplevas som ologiska eller djupt orättvisa.

Turism- och besöksnäringen har flera exempel på ologiska skillnader i mervärdesskatt. Ett sådant är att 6 procent moms läggs på entré till simhallar, medan 25 procent moms läggs på entré till äventyrsbad. Ett annat är att momsen på liftkort är 6 procent medan momsen för den som åker hundspann uppför backen på sina skidor är 25 procent.

Vi vill se en utredning rörande förutsättningarna för att ytterligare harmonisera mervärdesskattesatserna för olika turistattraktioner, där likvärdiga verksamheter ska beskattas mer enhetligt, samtidigt som omfattningen av normalskattesatsen behöver utvärderas.

Herr talman! Vi värnar också kulturen och ser ett värde i att tills vidare behålla nedsättningen av kulturmomsen för folkets aktiva deltagande i kulturen. Men precis som inom turism- och besöksnäringen finns det även inom kulturområdet en rad märkliga avgränsningar när det gäller nedsatt mervärdesskatt.

När man köper en bok, går på museum eller ser en konsert betalar man en så kallad kultur moms på 6 procent. Momsen för inträde till konserter är alltså 6 procent, om det inte är tänkt att man ska dansa på konserten, för då rusar momsen plötsligt upp till 25 procent när det man brukar kalla för dansbandsmomsen klickar in.

Om ett band spelar konserter för sittande publik är det alltså 6 procent moms på entrébiljetten, men om samma band spelar på en dansbana med exakt samma låtar är momsen 25 procent. Detta innebär att en person som uppskattar dansbandsmusiken men inte avser att dansa måste betala ett högre pris för att se sitt favoritband spela.

Detta är några exempel på den typ av oförklarliga skillnader i moms- lagstiftningen som behöver utredas.

(Applåder)

Anf. 222 MARIE NICHOLSON (M):

Herr talman! Det är tur att det är moms som är ämnet för kvällens sista debatt, för få saker piggar upp så mycket som en momsdebatt.

Mervärdesskatten kommer i år att dra in i runda slängar 600 miljarder kronor och är därmed svenska statens näst största inkomstkälla. Som en fiskal skatt är den effektiv, den är svår att undgå och den är rättvis. Den gör ingen skillnad på vem slutkonsumenten är utan slår lika mot alla. Och det finns i mervärdesskatten en viss frihet i att vi som konsumenter ändå kan välja om vi ska konsumera eller i de flesta fall åtminstone hur mycket vi ska konsumera.

I Sverige har vi haft moms på varor och tjänster sedan 1969, och under den tiden har många förändringar gjorts i lagtexten, både när det gäller skattenivån och harmoniseringen med EU:s momsdirektiv. Därigenom har

vi i dag landat på en normalskattesats på 25 procent, med två undantagsnivåer på 12 och 6 procent.

I dagens betänkande behandlar vi ett antal motioner som av behjärtansvärda skäl föreslår fler varor och tjänster som skulle kunna förflyttas från normalskattesatsen till undantagsnivåerna.

Herr talman! Det är inte en helt lätt uppgift att försöka sig på att styra konsumtion. Framför allt är det inte lätt att stimulera fram konsumtion av en vara eller en tjänst, vilket ibland är motivet bakom en momssänkning.

För det första är priset på en vara eller en tjänst är inte det enda som avgör efterfrågan. För det andra resulterar en momssänkning inte alltid i att priset till konsument sjunker fullt ut, eller alls för den delen, utan den används kanske i stället för att öka ett företags marginaler.

År 2002 sänktes momsens på böcker och tidskrifter från 25 till 6 procent. Motivet till sänkningen var att uppmuntra fler grupper att börja läsa böcker. Det var ett gott motiv, enligt min mening. Men när man senare granskade effekterna kunde det konstateras att dels slog momssänkningen inte igenom fullt ut i priset, framför allt inte på tidskrifter där gapet var extra stort, dels uppnådde man inte alls syftet att skapa läsintresse hos nya grupper. I stället var det de som redan köpte böcker som köpte fler böcker. Det politiska motivet hade kanske haft större framgång med andra verktyg än en subvention av momsens.

Ett annat exempel är momsens på livsmedel som 1996 sänktes till 12 procent. Tanken var att sänkt moms på livsmedel skulle slå igenom i priserna och särskilt gynna barnfamiljer och låginkomsthushåll eftersom de använder en relativt stor andel av sin hushållsbudget till mat.

En priskommission tillsattes som följde genomslaget och kunde konstatera att på kort sikt fick sänkningen prisgenomslag. Men när Riksrevisionen 2018 granskade nedsättningen på matmomsens konstaterade man att åtgärden inte var kostnadseffektiv. Om syftet med subventionen var att ge stöd åt bara vissa grupper hade det varit mer effektivt att använda motsvarande medel och sänka till exempel skatten på inkomst bara i de inkomstdecilerna.

Nyligen debatterade vi moms på vissa reparationer här i kammaren. Momssänkningen 2017 skulle stimulera den cirkulära ekonomin, men effekterna uteblev i stort sett.

Vad jag vill illustrera med mina tre korta exempel är att även om mervärdesskatten är en bra fiskal skatt är den ett sämre politiskt styrmedel, ofta med tveksam träffsäkerhet. Vi borde lägga mindre tid och kraft på att diskutera olika momsnivåer och undantag.

Samarbetspartierna är överens om att sänka skatten på arbete under mandatperioden. Det är en avsevärt viktigare reform som stärker hushållens möjligheter att göra kloka val, behjärtansvärda val i sin konsumtion, och som naturligtvis även gör det lättare hitta utrymme för det nödvändiga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 223 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Centerpartiet ställer sig bakom alla reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 7.

Momsen står för en ganska stor del av de totala skatteintäkterna, faktiskt mer än en femtedel. Samtidigt är momsen en ganska komplex del av skattesystemet.

När jag som ny i skatteutskottet nu försöker sätta mig in i de outgrundliga hemligheterna när det gäller momsen i Sverige inser jag att det verkligen är en djungel – det finns ganska många undantag från reglerna. Men det måste vara ännu värre för dem som måste hantera dessa regler. Jag tänker på företag och ideella organisationer som måste lägga ned mycket tid på denna snårskog. Något som spår på detta är att de måste hantera internationella regelverk, inte minst från EU, när det gäller detsamma.

Jag vill påpeka att Centerpartiet tycker att momsen behöver ses över i en bredare skattereform. Vi tycker att möjligheterna för en breddning av momsbasen behöver ses över för att skapa ett mer lättförståeligt och enhetligt system. Min kollega från Moderaterna nämnde något om detta nyss, och jag kan inte annat än hålla med.

Anf. 224 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Herr talman! Momssystemet är tyvärr allt annat än enkelt. Enligt Näringslivets Regelnämnd är skatteregler den vanligaste källa till regelkrångel som många företagare vittnar om. Inte sällan är det just momsen som ställer till problem. De olika momssatserna 6, 12 och 25 innebär var för sig en lång rad gränsdragningsproblem.

En bransch som drabbas hårt av inkonsekventa momsregler är besöksnäringen. Till exempel har guideade turer olika momssatser beroende på var de utförs och även beroende på vilket fordon som används.

Herr talman! Det största problemet med momssystemet är att fastighetsägare i dag kan ansluta sig till momssystemet frivilligt och då betala moms på exempelvis inköp av material och tjänster. Så länge fastighetsägaren bara hyr ut lokalerna till en annan momspliktig verksamhet får fastighetsägaren göra avdrag för sina momskostnader. Men om den momspliktiga hyresgästen lämnar lokalen och en ny icke momspliktig verksamhet från till exempel civilsamhället vill flytta in uppstår problem. Då kan hyresvärderna nämligen inte längre dra av ingående moms. Det gör att fastighetsägarens inköp blir 25 procent dyrare. Men det som egentligen är värre är att de momsavdrag som har gjorts flera år tillbaka måste återbetalas.

Resultatet blir att lokalerna står tomma i stället för att hyras ut. Det innebär också att idrottsföreningar och andra från civilsamhället får svårare att hitta någonstans att vara.

Herr talman! Kristdemokraterna menar att hyresmomssystemet måste utredas i syfte att underlätta för uthyrning av fastigheter och lokaler till annat än momspliktig verksamhet. Det skulle förbättra effektiviteten i nyttjandet av lokaler. Det skulle innebära att föreningslivet kunde lägga mindre tid på att jaga lokaler och mer tid på sin verksamhet. Det skulle också förenkla för fastighetsägare att anpassa verksamheten till den efterfrågan som finns.

Herr talman! Momsen är en effektiv skatt som bör värnas som intäktskälla för staten. Men Kristdemokraterna menar att en momsöversyn behöver komma till stånd. Syftet ska vara att förenkla och harmonisera momsen. Enkelhet för dem som berörs måste vara ledstjärnan i detta arbete.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på alla reservationer.

Anf. 225 MARIELLE LAHTI (MP):

Herr talman! Jag har tidigare talat lite grann om skattepolitiken som verktyg för att bygga det samhälle som vi vill ha. Jag tänkte fortsätta på det spåret kopplat till moms, mervärdesskatt.

Det handlar just om det som jag nämnde tidigare, om det som vi konsumerar och som är dåligt för miljön, klimat och människa. Om detta fick bära sina faktiska kostnader genom skatter hade konsumtionen minskat.

Vi har olika skattesatser, som tidigare talare också har sagt. Det är 25 procent, 12 procent och 6 procent. Ibland kan jag tycka att det är en viss godtycklighet, och jag kan därför välkomna en översyn.

Men jag vill särskilt prata lite grann om en skatt som nämndes tidigare och som handlar om reparation.

Den 1 juli 2022 sänktes skattesatsen på reparation av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne från 12 procent till 6 procent.

Regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har i statsbudgeten för 2023 fördubblat denna moms på reparationer för vissa varor från 6 till 12 procent från den 1 april.

Innan jag kommer in på mitt yrkande vill jag dröja lite grann vid frågan om sänkt moms för reparationer.

Hantverkare, skräddare, cykelreparatörer och skomakare spelar en viktig roll i omställningen till en mer hållbar och cirkulär ekonomi. För att vi ska kunna ta hand om våra resurser på ett mer effektivt sätt krävs entreprenörer med hantverksskicklighet som kan fixa och laga det som har gått sönder.

Att höja momsen på reparationer är ett steg i helt fel riktning, menar vi. Det kan bidra till mindre hållbarhet och mer slit och släng. Det måste tvärtom bli mer gynnsamt att reparera och laga det som man redan har.

Momsen på reparationer sänktes i två steg från 25 procent till 6 procent så småningom av den tidigare regeringen för att göra det lättare och billigare för konsumenter att laga det som man redan har. Att laga sin cykel, justera ett av sina gamla favoritplagg eller fixa till sina fin skor tar mindre naturresurser i anspråk än att köpa nytt.

Herr talman! Den som är intresserad av att skapa en mer hållbar ekonomi borde därför vilja underlätta användandet av just reparationstjänster.

I en Sifundersökning som Hantverkarna i Stockholm nyligen gjorde säger 89 procent av stockholmarna att de i stor utsträckning eller i ganska stor utsträckning tycker att det är viktigt för klimatet och miljön att laga och återvinna. I samma undersökning säger 41 procent att priset är en viktig faktor för reparationer och 37 procent att tillgänglighet är viktigt.

En högre moms leder också till ett högre pris och försvårar för reparationsföretagen. Ju fler företag desto bättre blir tillgängligheten. Sänkningen är alltså ett steg i fel riktning.

De företag som berörs är dessutom små företag med inga eller få anställda. Att regeringen i detta tuffa ekonomiska läge, som vi har hört om tidigare under dagen, väljer att försvåra för den här typen av företag är helt obegripligt.

Politiker borde främja reparationer, inte motarbeta dem. Det är inte hållbart att saker slängs när de kan lagas och användas igen. Därför borde regeringen stötta de småföretagare som bidrar till en mer cirkulär och hållbar ekonomi i stället för att höja skatten för dem.

Jag lämnar den frågan och går nu in på mitt yrkande. Jag yrkar bifall till reservation 3 i ärendet om mervärdesskatt, på ett helt annat tema.

Att ha mens är ingenting en väljer, utan det är något en får leva med som kvinna. Men att ha moms på mensskydd, såsom menskopp, bindor eller tamponger, är ett val, ett politiskt val. För en kvinna som menstruerar i cirka 40 år kan mensskydd kosta 48 000 kronor – givet inflationen ännu mer, förstås.

Tidigare har beslutsfattare hänvisat till att en ändring av momsens måste ske efter beslut på EU-nivå. EU:s medlemsstater beslutade 2016 att medlemsländer får sänka mervärdesskatten på tamponger och bindor till 0 procent. Nu är det alltså möjligt att ändra.

I dagsläget har de flesta EU-länder tampongs-katter på 20 procent. Men Skottland har gått i bräschen och beslutat om gratis mensskydd till alla kvinnor. Kanada, Storbritannien och Irland har slopat momsens på mensskydd helt. I Sverige och Danmark är nivån 25 procent. Frankrike sänkte momsens 2015, från 20 procent till 6 procent. Sverige har alltså högre moms än de flesta EU-länder.

Herr talman! Även i USA och Indien har framgång nåtts när det gäller att avskaffa eller sänka momsens på bindor. Det är hög tid för oss att bidra till ekonomisk jämställdhet genom att momsbefria mensskydden.

Vi har som sagt lämnat många goda förslag på området skattepolitik, men i dag yrkar jag alltså bifall till reservation 3.

Anf. 226 MARIE NICHOLSON (M) replik:

Herr talman! Jag ska fatta mig kort. Tack till Marielle Lahti för ett intressant anförande!

Som jag beskrev i mitt anförande är mervärdesskatten inte lämpad att använda som ett politiskt styrmedel. Miljöpartiet har nu skrivit en motion om att helt ta bort eller sänka momsens på mensskydd. Då talar vi inte så mycket om ett styrmedel utan snarare om en subvention av produkter av rättviseskäl. Även här blir dock momsens ett ganska trubbigt instrument, för vi kan bevaka prisgenomslaget men inte styra över det.

Frågan som vi snarare borde ställa oss är om alla kvinnor i Sverige behöver denna subvention. Jag tror ändå att Marielle Lahti och jag är överens om att så inte är fallet. Min fråga är därför: Varför vill Miljöpartiet använda statens resurser för att subventionera mensskydd för höginkomsttagare? Hur är det rättvist?

Anf. 227 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Herr talman! Jättebra fråga, ledamoten! Jag vill tacka för repliken. Det är helt sant att det blir ett trubbigare instrument än när man riktar eller ger någon form av bidrag. Det finns olika sätt att ge denna typ av subvention, men vi tror att det är viktigt att göra en momssänkning ned till noll på mensskydd för alla som köper sådana produkter. Vi tror att det är ett klokt beslut att göra så och att man effektivt får önskad effekt. Vi följer då efter de länder som har goda erfarenheter av sina försök på området, som jag nämnde tidigare.

Anf. 228 MARIE NICHOLSON (M) replik:

Herr talman! Man kan tycka att det är rättvist att momsbefria en produkt som halva landets befolkning inte har så många alternativ till. Jag tycker dock att man ska fråga sig om kön snarare än köpkraft ska vara avgörande för en subvention.

Vill man underlätta för kvinnor att köpa mensskydd ska man underlätta för dem som faktiskt behöver det, till exempel genom att sänka inkomstskatten eller, som regeringen nu gör i vårändringsbudgeten, höja bostadsbidraget för särskilt utsatta barnfamiljer. Detta är en grupp som till 60 procent består av ensamma mammor, som nu får det lite lättare att klara vardagsekonomin.

Jag tror nog att Marielle Lahti och jag klarar oss bra utan en särskild mensmoms.

Anf. 229 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vi behöver sänka inkomstskatten. Jag tror inte att detta rent ekonomiskt hjälper alla unga tjejer och kvinnor att kunna handla mensskydd, utan jag tror att det är ett mycket trubbigare verktyg.

Att höja bostadsbidraget är bra och vällovligt; det tycker jag också. Jag tror dock inte att det heller ger en direkt effekt för kvinnan eller de unga flickorna i ett hushåll på samma sätt som en sänkning av moms på mensskydd.

Anf. 230 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! Jag tackar för att vi får avsluta debatten. Även jag har kortat ned mitt anförande.

Sverige behöver ett enkelt skattesystem som uppmuntrar arbete, företagande, utbildning och sparande och som möter den internationella konkurrensen. Liberalerna anser att moms behöver bli mer enhetlig och enkla företagens villkor.

Mervärdesskatten infördes i Sverige den 1 januari 1969. Det är en allmän skatt på konsumtion av varor och tjänster som tas ut i alla led. Tanken är att det är konsumenten som till slut ska betala skatten.

Normalt är det den näringsidkare som säljer en vara eller tjänst som ska betala in skatten till staten efter att ha gjort avdrag för den mervärdesskatt som betalas vid inköp av varan eller tjänsten. Företagen administrerar helt enkelt detta åt staten gratis, och därför borde ett minimikrav vara att det ska vara enkelt, tydligt och så enhetligt som möjligt.

Men tyvärr är det inte så. Vi politiker kan inte hålla oss från att justera i moms för att ändra till vissa beteenden som vi anser är bättre eller sämre eller för att gynna en viss typ av handel; det kan vi se i de motioner som har väckts på detta område.

År 1991 var moms enhetlig i ett helt år. Det året lade inte staten någon värdering i vad du köpte, men därefter har det petats och justerats i moms så att vi nu har en snårskog som ofta är svår att reda ut. Vi politiker har skapat ett momsmonster.

Herr talman! I dag leder den differentierade moms i många fall till svårtolkade och krångliga regler för företag och till en administrativ börda som bara är en extra kostnad för dessa företag. Mina kollegor har redan nämnt ett antal konkreta exempel på hur svårt det kan vara att veta vilken moms man ska betala in, och jag tänker inte upprepa dem. De exempel

som mina kollegor har nämnt är goda argument för att momsen borde göras mer enhetlig. Detta hade underlättat för företagen.

Ytterligare ett argument för att det inte är effektivt att sänka momsen är att det inte kommer slutkonsumenten till del, precis som den moderata ledamoten sa här i talarstolen. När Riksrevisionen 2018 utvärderade den sänkning av livsmedelsmomsen som genomfördes visade det sig att sänkningen inte gav de effekter som det var tänkt att den skulle ge. Det var i stället en dyr reform, som enligt 2018 års beräkningar kostade skattebetalarna 30 miljarder.

Om man vill finns det träffsäkra reformer som ger mer i plånboken till dem som faktiskt behöver det allra bäst. Regeringen presenterade exempel på detta i sin vårbudget i måndags.

Att minska regelkrångel för företagen är en del av överenskommelsen i Tidöavtalet. Just momsfrågan är ett bra exempel på regelkrångel som kan elimineras eller minskas. Jag ser fram emot att vi här kommer att göra justeringar för att det ska bli enklare och definitivt lätt att göra rätt.

Herr talman! Det är också viktigt att momsen inom Europa blir enkel att hantera. Det är speciellt viktigt för en liten exportberoende ekonomi som Sverige. Liberalernas målbild är att svenska företag enkelt ska kunna bedriva sin verksamhet i hela det ekonomiska området, som är ett av unionens kärnuppdrag. Därför är det bra och välkommet att det görs förenklingar inom EU för att bland annat göra det enklare att redovisa moms när man har försäljning i flera EU-länder, så kallad one-stop shop.

Samtidigt är det viktigt att vi i skatteutskottet också bevakar att regelbördan inte ökar för företag när nya direktiv implementeras och att nyttan alltid balanseras mot den ökade administration det ger.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 april.)

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 18 april

2022/23:309 Kompetensutmaningen på arbetsmarknaden

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:310 Betygsinflation

av *Aylin Fazelian* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2022/23:311 LULUCF-förordningen

av *Elin Söderberg* (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2022/23:92

19 april

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 april

2022/23:561 Tydlighet i fråga om Taiwan

av *Staffan Eklöf* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:562 Reservhamn på Gotland

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:563 Okända skolor

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2022/23:564 Uppföljningssystem för samordningsförbunden

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:565 Uppmärksammande av den europeiska mångfaldsmånaden Diversity Month

av *Kadir Kasirga* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:566 Arbetsförmedlingens kontroll av privata jobbmatchare

av *Ciczie Weidby* (V)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:567 Inlandsbanan

av *Kalle Olsson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:568 Gödselgasstödet

av *Monica Haider* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:569 Förebyggande av ekonomiskt våld i kommande åtgärdsprogram

av *Laila Naraghi* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:570 Länsstyrelsernas avvägningar gällande energiproduktion och jordbruksmark

av *Adrian Magnusson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 19 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 18 april

2022/23:539 Bedrägerier

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

Prot. 2022/23:92
19 april

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 23.15.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 4 anf. 49 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 6 anf. 68 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 75 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 8 anf. 90 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.46,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.36,
av förste vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 147 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 194 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 3 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 4 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering.....	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU7	2
Anf. 1 MERIT FROST LINDBERG (M).....	2
Anf. 2 SOFIA AMLOH (S) replik.....	3
Anf. 3 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	4
Anf. 4 SOFIA AMLOH (S) replik.....	4
Anf. 5 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	5
Anf. 6 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	5
Anf. 7 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	6
Anf. 8 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	6
Anf. 9 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	7
Anf. 10 HELENA VILHELMSSON (C) replik	7
Anf. 11 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	8
Anf. 12 HELENA VILHELMSSON (C) replik	8
Anf. 13 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	9
Anf. 14 SOFIA AMLOH (S).....	9
Anf. 15 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	11
Anf. 16 SOFIA AMLOH (S) replik.....	12
Anf. 17 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	12
Anf. 18 SOFIA AMLOH (S) replik.....	12
Anf. 19 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	12
Anf. 20 SOFIA AMLOH (S) replik.....	14
Anf. 21 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	14
Anf. 22 SOFIA AMLOH (S) replik.....	15
Anf. 23 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	15
Anf. 24 HELENA VILHELMSSON (C) replik	16
Anf. 25 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	16
Anf. 26 HELENA VILHELMSSON (C) replik	16
Anf. 27 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	17
Anf. 28 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	17
Anf. 29 SOFIA AMLOH (S) replik.....	21
Anf. 30 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	21
Anf. 31 SOFIA AMLOH (S) replik.....	21
Anf. 32 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	22
Anf. 33 CICZIE WEIDBY (V) replik	22
Anf. 34 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	23
Anf. 35 CICZIE WEIDBY (V) replik	23
Anf. 36 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	24
Anf. 37 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	24
Anf. 38 SOFIA AMLOH (S) replik.....	26
Anf. 39 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	26
Anf. 40 SOFIA AMLOH (S) replik.....	27
Anf. 41 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	27
Anf. 42 HELENA VILHELMSSON (C) replik	28

Anf. 43	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	28
Anf. 44	HELENA VILHELMSSON (C) replik	29
Anf. 45	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	29
Anf. 46	CICZIE WEIDBY (V) replik	29
Anf. 47	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	29
Anf. 48	CICZIE WEIDBY (V) replik	30
Anf. 49	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	30
Anf. 50	CICZIE WEIDBY (V)	31
Anf. 51	HELENA VILHELMSSON (C)	33
Anf. 52	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	35
Anf. 53	HELENA VILHELMSSON (C) replik	36
Anf. 54	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	36
Anf. 55	HELENA VILHELMSSON (C) replik	37
Anf. 56	JANINE ALM ERICSON (MP)	37
	(Beslut fattades under § 11.)	40
§ 5	Kriminalvårdsfrågor	40
	Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU13	40
Anf. 57	MIKAEL DAMSGAARD (M)	40
Anf. 58	SANNA BACKESKOG (S)	42
Anf. 59	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	43
Anf. 60	MATS ARKHEM (SD)	45
Anf. 61	JUNO BLOM (L)	46
Anf. 62	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V)	48
Anf. 63	ULRIKA LILJEBERG (C)	50
	(Beslut fattades under § 11.)	51
§ 6	Våldsbrott och brottsoffer	51
	Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU14	51
Anf. 64	FREDRIK KÄRRHOLM (M)	51
Anf. 65	SANNA BACKESKOG (S)	53
Anf. 66	TORSTEN ELOFSSON (KD)	55
Anf. 67	KATJA NYBERG (SD)	56
Anf. 68	JUNO BLOM (L)	59
Anf. 69	GUDRUN NORDBORG (V)	61
Anf. 70	ULRIKA LILJEBERG (C)	63
Anf. 71	MALTE ROOS (MP)	64
	(Beslut fattades under § 11.)	65
§ 7	Unga lagöverträdare	66
	Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU15	66
Anf. 72	FREDRIK KÄRRHOLM (M)	66
Anf. 73	RICHARD JOMSHOF (SD)	67
Anf. 74	TORSTEN ELOFSSON (KD)	70
Anf. 75	ANNA WALLENTHEIM (S)	71
Anf. 76	RICHARD JOMSHOF (SD) replik	73
Anf. 77	ANNA WALLENTHEIM (S) replik	74
Anf. 78	RICHARD JOMSHOF (SD) replik	74
Anf. 79	ANNA WALLENTHEIM (S) replik	75
Anf. 80	JUNO BLOM (L)	76
Anf. 81	GUDRUN NORDBORG (V)	77
	(Beslut fattades under § 11.)	79
§ 8	Vapenfrågor	79

Justitiekammarens betänkande 2022/23:JuU17	79	Prot. 2022/23:92
Anf. 82 ADAM MARTTINEN (SD).....	79	19 april
Anf. 83 PETTER LÖBERG (S)	81	-----
Anf. 84 STEN BERGHEDEN (M).....	83	
Anf. 85 HELENA VILHELMSSON (C) replik	85	
Anf. 86 STEN BERGHEDEN (M) replik	85	
Anf. 87 HELENA VILHELMSSON (C) replik	86	
Anf. 88 STEN BERGHEDEN (M) replik	86	
Anf. 89 PETTER LÖBERG (S) replik	87	
Anf. 90 STEN BERGHEDEN (M) replik	87	
Anf. 91 PETTER LÖBERG (S) replik	88	
Anf. 92 STEN BERGHEDEN (M) replik	88	
Anf. 93 HELENA VILHELMSSON (C).....	88	
Anf. 94 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	89	
(Beslut fattades under § 11.).....	91	
§ 9 Socialförsäkringsfrågor.....	91	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU14	91	
Anf. 95 ULRIKA HEINDORFF (M)	91	
Anf. 96 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	92	
Anf. 97 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	93	
Anf. 98 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	93	
Anf. 99 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	94	
Anf. 100 ÅSA ERIKSSON (S) replik	94	
Anf. 101 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	95	
Anf. 102 ÅSA ERIKSSON (S) replik	95	
Anf. 103 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	95	
Anf. 104 ÅSA ERIKSSON (S).....	96	
(forts. § 13).....	97	
Ajournering.....	98	
Återupptaget sammanträde.....	98	
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 april.....	98	
FiU26 Kommunal fråga	98	
SoU20 Folkhälsa	99	
CU6 Familjerätt	101	
CU14 Hyresrätt m.m.	102	
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
 sammanträde.....	104	
AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering	104	
JuU13 Kriminalvårdsfrågor.....	106	
JuU14 Våldsbrott och brottsoffer	107	
JuU15 Unga lagöverträdare	109	
JuU17 Vapenfrågor	110	
§ 12 Invigningstal för nya landskapsvapen	111	
Anf. 105 TALMANNEN.....	111	
Ajournering.....	112	
Återupptaget sammanträde.....	112	
§ 13 (forts. från § 9) Socialförsäkringsfrågor (forts. SfU14)	112	
Anf. 106 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	112	
Anf. 107 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	113	
Anf. 108 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	114	

Anf. 109	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	114
Anf. 110	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	114
Anf. 111	JESSICA RODÉN (S) replik	114
Anf. 112	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	115
Anf. 113	JESSICA RODÉN (S) replik	115
Anf. 114	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	115
Anf. 115	CLARA ARANDA (SD)	115
Anf. 116	IDA GABRIELSSON (V) replik	117
Anf. 117	CLARA ARANDA (SD) replik	117
Anf. 118	IDA GABRIELSSON (V) replik	118
Anf. 119	CLARA ARANDA (SD) replik	118
Anf. 120	ÅSA ERIKSSON (S) replik	119
Anf. 121	CLARA ARANDA (SD) replik	119
Anf. 122	ÅSA ERIKSSON (S) replik	120
Anf. 123	CLARA ARANDA (SD) replik	120
Anf. 124	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	120
Anf. 125	CLARA ARANDA (SD) replik	121
Anf. 126	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	121
Anf. 127	CLARA ARANDA (SD) replik	122
Anf. 128	MAURICIO ROJAS (L)	122
Anf. 129	IDA GABRIELSSON (V).....	124
Anf. 130	MARTINA JOHANSSON (C)	126
Anf. 131	ANNIKA HIRVONEN (MP).....	127
Anf. 132	CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	129
Anf. 133	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	130
Anf. 134	CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik.....	130
Anf. 135	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	130
Anf. 136	CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik.....	131
Anf. 137	JESSICA RODÉN (S).....	131
	(Beslut skulle fattas den 20 april.).....	132
§ 14	Migrationsfrågor	132
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU15	132
Anf. 138	VIKTOR WÄRNICK (M)	132
Anf. 139	JONNY CATO (C) replik	134
Anf. 140	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	135
Anf. 141	JONNY CATO (C) replik	135
Anf. 142	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	136
Anf. 143	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	136
Anf. 144	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	137
Anf. 145	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	137
Anf. 146	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	138
Anf. 147	OLA MÖLLER (S)	138
Anf. 148	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	140
Anf. 149	OLA MÖLLER (S) replik.....	141
Anf. 150	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	141
Anf. 151	OLA MÖLLER (S) replik.....	142
Anf. 152	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	142
Anf. 153	OLA MÖLLER (S) replik.....	143
Anf. 154	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	143
Anf. 155	OLA MÖLLER (S) replik.....	144
Anf. 156	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	145

Anf. 157	OLA MÖLLER (S) replik	145
Anf. 158	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	146
Anf. 159	OLA MÖLLER (S) replik	146
Anf. 160	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	147
Anf. 161	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	149
Anf. 162	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	149
Anf. 163	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	149
Anf. 164	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	150
Anf. 165	JONNY CATO (C) replik	150
Anf. 166	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	150
Anf. 167	JONNY CATO (C) replik	151
Anf. 168	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	151
Anf. 169	LUDVIG ASPLING (SD)	152
Anf. 170	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	154
Anf. 171	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	154
Anf. 172	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	155
Anf. 173	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	155
Anf. 174	MAURICIO ROJAS (L)	156
Anf. 175	JONNY CATO (C) replik	158
Anf. 176	MAURICIO ROJAS (L) replik	159
Anf. 177	JONNY CATO (C) replik	159
Anf. 178	MAURICIO ROJAS (L) replik	160
Anf. 179	TREDJE VICE TALMANNEN	160
Anf. 180	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	160
Anf. 181	MAURICIO ROJAS (L) replik	161
Anf. 182	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	161
Anf. 183	MAURICIO ROJAS (L) replik	161
Anf. 184	FRIDA TÅNGHAG (V).....	162
Anf. 185	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	164
Anf. 186	FRIDA TÅNGHAG (V) replik	165
Anf. 187	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	165
Anf. 188	FRIDA TÅNGHAG (V) replik	166
Anf. 189	MAURICIO ROJAS (L) replik	166
Anf. 190	FRIDA TÅNGHAG (V) replik	166
Anf. 191	MAURICIO ROJAS (L) replik	167
Anf. 192	FRIDA TÅNGHAG (V) replik	167
Anf. 193	JONNY CATO (C).....	167
Anf. 194	ANNIKA HIRVONEN (MP)	170
Anf. 195	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	172
Anf. 196	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	172
Anf. 197	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	173
Anf. 198	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	173
Anf. 199	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	174
	(Beslut skulle fattas den 20 april.)	174
§ 15	Punktskatt och tull.....	175
	Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU14	175
Anf. 200	PEDER BJÖRK (S).....	175
Anf. 201	BORIANA ÅBERG (M) replik.....	176
Anf. 202	PEDER BJÖRK (S) replik.....	177
Anf. 203	BORIANA ÅBERG (M) replik.....	177
Anf. 204	PEDER BJÖRK (S) replik.....	177

Anf. 205 DAVID LÅNG (SD).....	178
Anf. 206 BORIANA ÅBERG (M).....	180
Anf. 207 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	182
Anf. 208 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	184
Anf. 209 HELENA LINDAHL (C).....	185
Anf. 210 BORIANA ÅBERG (M) replik	187
Anf. 211 HELENA LINDAHL (C) replik	187
Anf. 212 BORIANA ÅBERG (M) replik	188
Anf. 213 HELENA LINDAHL (C) replik	188
Anf. 214 CECILIA RÖNN (L)	189
Anf. 215 PEDER BJÖRK (S) replik	190
Anf. 216 CECILIA RÖNN (L) replik	191
Anf. 217 PEDER BJÖRK (S) replik	191
Anf. 218 CECILIA RÖNN (L) replik	191
Anf. 219 MARIELLE LAHTI (MP)	192
(Beslut skulle fattas den 20 april.).....	193
§ 16 Mervärdesskatt	193
Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU15	193
Anf. 220 IDA EKEROTH CLAUSSON (S)	193
Anf. 221 PER SÖDERLUND (SD)	195
Anf. 222 MARIE NICHOLSON (M).....	196
Anf. 223 HELENA LINDAHL (C).....	197
Anf. 224 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	198
Anf. 225 MARIELLE LAHTI (MP)	199
Anf. 226 MARIE NICHOLSON (M) replik	200
Anf. 227 MARIELLE LAHTI (MP) replik	200
Anf. 228 MARIE NICHOLSON (M) replik	201
Anf. 229 MARIELLE LAHTI (MP) replik	201
Anf. 230 CECILIA RÖNN (L)	201
(Beslut skulle fattas den 20 april.).....	202
§ 17 Anmälan om interpellationer	202
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar	203
§ 19 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	203
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 23.15.	204